HISTORY

MEDIEVAL INDIA

T/M

UPSC CSE MAINS

VOLUME-III

NOTES OF

PALLAVI AKURATHI, IAS

AIR-55 (CSE-2008)

SRINIVASA XEROX

PROP: M.CHENCHI REDDY

ASHOKNAGAR X ROADS, HYD-20.

9246577890,9949833833

రేపటి విజేతలందరికీ శుభాకాంక్షలతో...

ఏ విజయాన్నైనా చాలా మంది కలిసికట్టుగా ప్రయత్నించినప్పుడే సాధించడం వీలవుతుంది. నేను కూడా ఐ.ఏ.ఎస్. సాధించడానికి మా అమ్మ నాన్నలు (శ్రీమతి ఆకురాతి భోగేశ్వరి, డా॥ ఆకురాతి కోదండరామయ్య) ఎంతగానో తోడ్పడ్డారు వారి కృషితో నా కృషిని కలుపుకుని ఈ విజయం సాధించాను. - **ఆకురాతి పల్లవి**

గత 8 సంవత్సరాల నుంచి ఎనలేని కృషితో పట్టుదలతో శ్రమించి ఇంగ్లీష్‌లో ఉన్న ఎన్నో పుస్తకాలను చదివి తనదైన శైలిలో తెలుగులోకి తర్జుమా చేసి తెలుగులోనే సివిల్స్ వ్రాసి విజయకేతనం ఎగురవేసిన **ఆకురాతి పల్లవి** ఎంతో కష్టపడి తయారు చేసి సంపాదించిన జ్ఞానాన్ని ఆమె వరకే పరిమితం కాకుండా మెటీరియల్ ద్వారా అందరికీ అందుబాటులోకి తెచ్చినందుకు వారికి కృతజ్ఞతలు.

అనువాదం చేసేటప్పుడు చాలా సమస్యలు ఎదురవుతాయి. ఎందుకంటే ఒక భాషా నిర్మాణం మరో భాషా నిర్మాణంతో పూర్తిగా సరిపోదు. అటువంటి ఎన్నో సమస్యలను ఎదుర్కొని ఇంగ్లీషు నుండి తెలుగులోకి అతి సులభ పద్ధతిలో తర్జుమా చేసి ఆ మెటీరియల్‌ను తెలుగు మీడియం విద్యార్థులకు అందుబాటులోకి తేవాలనే నా కోరికను మన్నించినందుకు నా హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతాభివందనాలు.

ప్రతి మనిషిలో అనంతమైన శక్తి దాగి ఉంటుంది. దానిని వినియోగంలోకి తెచ్చుకోవడంలోనే మనిషి విజయం ఆధారపడి ఉంటుంది. ఆ శక్తిని ఎవరైతే పూర్తిగా సద్వినియోగం చేసుకోగలుగుతారో వారే ఆకాశమే హద్దుగా విజయాలవైపు అడుగులు వేయగల్గుతారు.

అసహనంతో జరిగే ప్రయోజనమేమీ లేదు. ఓర్పువహించండి. విజయం మిమ్మల్ని తప్పక వరిస్తుంది. కావున మీ లక్ష్యానికి తగ్గట్టుగా పట్టుదలతో నిరంతరం శ్రమించండి. విజయం మీదే !

మంచి స్నేహితునిలా ఈ మెటీరియల్ ఎందరి మనసుల్లో తట్టి లేపి విజయపథం వైపు నడిపిస్తుందని ఆశిస్తున్నాను.

గమనిక: గత 8 సంవత్సరాల నుండి ఎంతో శ్రమ పడి తయారుచేసుకోబడ్డ ఈ మెటీరియల్‌ను అందరికీ అందుబాటులోకి తేవాలనే సంకల్పంతో ఉచితంగా ఈ మెటీరియల్‌ను **శ్రీనివాస జిరాక్స్ సెంటర్**లో ఇవ్వడం జరిగింది. కేవలం జిరాక్స్‌కైన మొత్తమునే చెల్లించి ఈ మెటీరియల్ పొందవచ్చు.

మీ ఉన్నతిని ఆశిస్తూ....

ఎ. మధుసూదన్ రెడ్డి, Civil Aspirant

Books that I referred to prepare this material

MEDIEVAL INDIA

1. Satish Chandra 2 volumes***
2. Mehta 3 volumes
3. NCERT
4. IGNOU***
5. Brilliant
6. Gopala Reddy
7. Ambedkar Open University
8. P.G. Guides
9. Publications Division (Majumdar & Others)
10. Krishna Reddy
11. Hanumantha Rao
12. V. D. Mahajan***
13. Sri Vathsava

Medieval India (5)

INDEX

పల్లవి . ఆకురాతి

① 9391149398. [illegible]

① Paper I

ఢిల్లీ సుల్తానుల కాలంలో సాంకేతిక (రంగం) పరిజ్ఞానం - క్రాఫ్ట్స్ (వృత్తులు) (1)

→ ఢి.సు. కాలంలో భారత్ లో సాంకేతిక విజ్ఞానం + వలస వచ్చిన ముస్లింలు తెచ్చినవి విషయం (రెండు) రాయాలి ✓

(ఢిల్లీ సుల్తానుల కాలంలో సాంకేతిక రంగంలో అతి ప్రాముఖ్యమైన అంశమేమంటే ఇస్లాం నాగరికత ప్రాంతాలలో పరిణామము చెందిన లేదా అభివృద్ధి పరచబడిన క్రొత్త సాంకేతిక పరికరాలు మరియు కాళ్ళవృత్తులు(crafts) వలస వచ్చిన ముస్లింల చేత ఉపఖండంలో ప్రవేశపెట్టబడటం.)

(మొత్తంమీద చాలా వరకు పనిముట్లు, పరికరములు కొయ్యలోగాని మట్టిలో గాని చేసినవి. అవసరమైతేనే ఇనుమును ఉపయోగించారు. తాళ్ళు, తోలు (leather) వెదురు అవసరమైనంత వరకు వాడారు. సుత్తి, రంపములు, బసోల (basola), రందా (randa), awl , గడ్డ, బర్మా (bow-drill), (shovel). chisel మొదలైనవి అనాటి వృత్తికళాకారులు వాడిన పరికరములు)

(1) వ్యవసాయ సాంకేతిక రంగం:

నాగలి: మాల్వా ప్రాంతంలో క్రీ.శ. 1460 లో క్రోడీకరింపబడిన "మిఫ్తా ఉల్ ఫుజల" అను పర్షియన్ నిఘంటువు నందు ఇనుపమొన గలిగిన నాగలిని కాడెను కట్టిన గొడ్లు లాగుచున్నట్లు చిత్రవర్ణంలో స్పష్టముగా చూపబడినది.

విత్తనములు చల్లుట: భుజమునకు తగిలించుకొన్న సంచిలో నుండి విత్తనములు తీసి చేతులతో వెదజల్లుట సాధారణ పద్ధతి. అయితే మనదేశంలో పశ్చిమతీర ప్రాంతంలో వరి పండించుటలో విత్తనపుకర్ర (seed drill) వాడబడినదనుటకు ఆధారము పోర్చుగీసు యాత్రికుడైన బార్బోసా (క్రీ.శ. 1510) వలన లభ్యమగుచున్నది.

పంటకోయటం. నూర్పిడి: పంటకోయుటకు కొడవలిని ఉపయోగించెడివారు. కోసిన పంట కంకులను పశువులతో తొక్కించి నూర్చెడివారు. పంట గింజల

నుండి తప్ప, బావులను వేరు చేయుటకు బాధ్యత బద్ధులైవారు. అనగా వాడుకకే నీరు ఉపయోగించుకొనెడివారు.

నీటి పారుదల సాధనములు (devices): పంట పొలాలకు నీరందించుటకు వాన నీరు సహజవనరైతే, వాన నీరు చేరిన తటాకములు, చెరువులు నీటి పారుదలకు ఉపయోగపడేవి. బావులు, ముఖ్యముగా ఉత్తర భారత దేశంలో, అతి ప్రధానమైన నీటి వనరు. ఎక్కువ శాతం బావులు తవ్వబడి ఇటుక గోడలతో కట్టు అయిన వంటి నిర్మాణములలో ఉండెడివి. తవ్వు బావులు కూడ లేకపోలేదు కాని అట్టివి దీర్ఘకాలిక వాడకమునకు గాని, ఎక్కువ విస్తీర్ణముగల పొలములకు గాని ఉపయోగములేదు.

బావుల నుండి వివిధ రకముల ద్వారా నీటిపారుదల జరుగుచుండెడిది.

1) తొరగాయల వంటి పంటలు పండించుటకు (తక్కువ విస్తీర్ణంలో) బాడి-బకెట్ పద్ధతి ఉపయోగించ (తపనలు) మానవశక్తి లో నీటి పారుదల గావించుటకు

2) బాడి-బకెట్ నే గిలక (pulley) ను ఉపయోగించి మానవశక్తితో నీరు పైకి తోడుటకు. ఈ విధానములో కొంచెం పెద్ద బకెట్ను వాడెడివారు. గృహావసరాలకు ఇది ఎక్కువగా ఉపయోగపడెడిది.

3) మూడవ పద్ధతిలో చేద-బకెట్-గిలక విధానానికి మానవశక్తికి బదులు జంతువులను ఉపయోగించి నీటి నిపారించుటం. ఇదికేవలం పంట పొలాల నీటి పారుదలకు మాత్రమే వాడుకలో ఉండేది. దీనిలో నీటిని లో తోడుటకు పెద్ద సంచి (Charasa) వాడటం వల్ల ప్రతి లోడులో ఎక్కువ నీరు పైకి వచ్చేది. అంతేకాక ఎద్దు నడిచే దారి ఏటవాలుగా వుండి, బావి లోతుకు సమాన పొడవు కలిగివుండెడిది.

4) నాలుగవ పద్ధతిలో మొదటి తరగతి ములాదండ సాధనము ఉపయోగపడిది పాశ్చిక లిఫ్ట్ ను సంతరించుకొంది. నిలువుగానున్న దూలము లేక చెట్టు కొమ్మను నరకి అమర్చిన ఫోర్క్ (fork)

నది ఒక పొడవైన లావుపాటి కర్ర వాడబడును. దీనికి ఒక
చివర నీటిని లాగే బకెట్ కట్టబడి, ఈ లావు రెండవ
కొన బావిపైన ఉండే వాటి పై ఒక గడను కట్టబడి
ఉంటుంది. ఈ గడ (pole) కు ఇంకో చివర బరువు కట్ట
బడి ఉంటుంది. ఈ బరువు నీటితో నున్న బకెట్ బరువు కంటె
కొంచెం ఎక్కువగా ఉండటం వల్ల చూస్తారు. ఇట్లు గడను
మధ్య భాగమున ఆధారము (fulcrum) ఏర్పడి ఒక చివర
బరువు రెండవ చివర ప్రతిక బరువు (counter weight)
ఏర్పడి కొద్ది పాటి శక్తితో నే నీరు పైకి లాగే అవకాశం
ఏర్పడుతుంది. ఈ సాధనాన్ని షాదూఫ్ (shaduf)
అని, హిందీ, బెంగాలీ ప్రాంతాలలో ఢెంక్లీ (dhenkli)
అని ~~[illegible]~~ అనేవారు.

(5) ఈ పద్ధతి ~~ఒక~~ చక్రము (wheel) వాడబడి గేర్ (gear)
విధానము కూడ కలిగి అభివృద్ధి చెందిన సాంకేతిక పరిజ్ఞాన
ము లో కొనసాగినది ~~[illegible]~~.

ఒక విధానములో చక్రము యొక్క అంచు (rim) నకు
కుండలు అమర్చబడి మానవ శక్తి సాయంతో నడపబడే
ఉంది. ఇది నీటిమట్టం ను లోనికి, నేలమట్టము నకు
ప్రవహించే సెలయేరు లేక నదిపైన గాని పని చేస్తుంది.
బావులపై పనికిరావు.

రెండవ విధానములో చక్రము యొక్క అంచు (rim)
ఘటీయంత్రము నకు కుండలు ఒక మాలవలె లావుతో కట్టబడి
ఈ మాల బావిలో నీటి వరకు ఉండే వల్ల చేసి చక్రమును
మానవశక్తి సాయం తో త్రిప్పి నీటిని పైకి తోడేవారు.

మూడవ విధానంలో ఒక చక్రము నకు మరో రెండు
చక్రములు జోడించి (మొత్తం 3 చక్రములు), గేర్
~~[illegible]~~ అమరిక లో జంతువుల సాయం లో నీటిని
పారిస్తారు. ఈ మూడు చక్రముల అమరిక భూమి కి
సమాంతరంగా ప్రయోగింపబడిన కదలిక, బావిపై
నున్న చక్రము భూమికి లంబము (vertical) గా
కదలిక ఉత్పత్తి చేస్తుంది. Saqiya - 3rd stage of noria

Saqiya ↓ వలన ముస్లింల చే తేబడి రాబడింది.

ఈ విధమైన పట్టు బట్టలలో నేత పొరలలో ~~నిరంతరంగా~~ ఈ అంతరాయం లేకుండా జరుగుతుంది. మిగతా నూలు పట్టు బట్టలలో అంతరాయంతో జరుగుతుంది.

(2) వస్త్రపరిశ్రమలో సాంకేతిక రంగం (క్రీ.శ. 13 - 14 శతాబ్దాలలో ముస్లింల ద్వారా నూలువడికే రాట్నం (చరఖా) భారతదేశంలో ప్రవేశ పెట్టబడినది. దీనిని వస్త్ర పరిశ్రమ రంగంలో వచ్చిన విప్లవాత్మకమైన ~~సాం~~ సాంకేతిక మార్పుగా పేర్కొనవచ్చు. (అంతవరకు వాడుకలో ఉన్న కదురు (spindle) ను వేగంగా తిప్పటకు రాట్నం ఉపయోగపడింది. అయితే కేవలం కదురుపై తయారైన నూలు నాణ్యమైనదైతే రాట్నంపై తయారయ్యే నూలు ~~...~~ అంత నాణ్యంగా ఉండక ముడి బట్టల తయారీకి ఉపయోగం. (రాట్నంపై కదురుతో కంటే 6 రెట్లు ఎక్కువగా నూలు తయారవుతుండటం వలన నూలు తయారీలో వేగం పెరిగింది)

(3) నేత: మునుపటి కాలం వరకు చేతి మగ్గాలు విసిరే నాడె (shuttle) లో నడిచే నూలు నేత వాడబడెడిది. అయితే మిఫ్తా-ఉల్-ఫుజల (Miftah-Ul-Fuzala) (క్రీ.శ. 1469) లో ఇచ్చిన వివరణ ప్రకారం గుంట మగ్గాలు (pit-loom) వాడుకలోనికి వచ్చినవని చెప్పవచ్చు. ఈ గుంట మగ్గం వల్ల కాళ్ళను ఉపయోగించి ~~ఆవి~~ "ఆవి" (set of ~~wrap~~ warp threads) ని పైకి, క్రిందికి ఊపించి, చేతులను నాడె, మగ్గం ఊపించుటకు ఉపయోగించే వీలు కలిగింది.

(4) రంగుల అద్దకము (Dyeing & printing): వృక్ష సంబంధమైన, ఖనిజ సంబంధమైన పెక్కు రంగులను ఉదాహరణకు నీలి, లక్క మొ॥ విరివిగా వాడినారు. ~~...~~ ఇండిగో బ్లీచింగ్ నకు కూడ వాడబడెడిది. వివిధ రంగులకు పటిక ~~...~~ (alum) ను వాడినారు. అద్దకము నకు ముంచుట, బంధని ~~...~~ (immersion & tie and dye) మొదలగు పద్ధతులను పాటించినారు. అచ్చులతో ముద్రణ (block-printing) ను ముస్లింలు భారతదేశంలో ప్రవేశపెట్టారని కొందరు పండితుల అభిప్రాయం.

(5) భవన నిర్మాణాలు : [ప్రాచీన భారతదేశంలో భవన నిర్మాణానికి బంకమన్ను, రాయి, కలప అడపదడప ఇటుకలు వాడబడేవి] మోర్టార్ (cementing material) గా మట్టికి నీరు కలిపి వాడేవారు. [అయితే సున్నపు మోర్టారు ముఖ్యంగా ఢిల్లీ సుల్తానుల కాలంలో వలస వచ్చిన ముస్లిములచే ప్రవేశపెట్టబడినది] సున్నపు మోర్టార్ సున్నము, ~~పొ~~ ఇటుక పొడి మెత్తగా చేసి లభించిన చేయబడేది. సున్నము ~~gyp~~ జిప్సమ్ (gypsum) తో కంకర (gravel) నుండి లభిస్తుంది. [ఆ తరువాత బట్టీలలో కాల్చి, నీరు కలిపిన ~~తరువాత~~ తరువాత సున్నము లభించును. చేసిన దానికి ఇటుక పొడిని కలిపేవారు. దాని జిగురుదనము పెంచుటకు గమ (gum), కొన్ని రకముల పప్పులు, బెల్లము మొదలగువాని కలిపి అతికేగుణము పెంచేవారు.]

(6) ఆర్చి - డోము నిర్మాణాలు : [సున్నపు మోర్టారు వలన ఇటుక రాళ్ళను ఆర్చ్‌లుగా భవన నిర్మాణానికి వాడబడింది. ఇటుక భవనాలు దీర్ఘకాలం మన్నే అవకాశం ఉండేదను. సున్నపు మోర్టార్ వాడటం వల్ల (దానికున్న అతికే గుణం వల్ల) నిజమైన ఆర్చి నిర్మాణం ఢిల్లీ సుల్తానుల కాలంలో జరిగింది. అంతకు ముందు కాలంలో కార్బెల్ ఆర్చి నిర్మాణాలే. ఢిల్లీ సుల్తానుల కాలమునకు ముందు ~~ఉన్న~~ ఉన్న ఆర్చిల వంటి నిర్మాణాలు pillar-beam పద్ధతికి పై ఆధార పడినవి మాత్రమే.

డోము నిర్మాణము ~~ఆర్చి~~ 360° కోణములో ఆర్చి నిర్మాణము గా భావించవచ్చును. ఆర్చిలను ఒకదాని కొకటి ఎదురుగా దగ్గరగా నిర్మించడం ద్వారా డోము ఏర్పడుతుంది.

(7) కాగితపు తయారీ & పుస్తకాల బైండింగ్ : ప్రాచీన భారత దేశంలో రాయి, రాగి పలకలు, చెక్క, నూలుబట్టలు వంటి వాటిని వ్రాయటానికి తాళపత్రాలు, భూర్జర పత్రాలను ఎక్కువగా ఉపయోగించేవారు. చివరి రెండు పత్రాలు పుస్తకాలు వ్రాయటానికి కూడా వాడేవారు. అయితే వలస వచ్చిన ముస్లింల ద్వారా కాగితపు తయారీ సాంకేతిక పరిజ్ఞానం భారత దేశంలోకి ప్రవేశించింది. ఢిల్లీ సుల్తానుల కాలంలో కాగితాన్ని పుస్తకాలకు, రకరకాల వ్యాపార పరంగాను, పాలనా పరమైన పనుల నిమిత్తం వాడేవారు. ఢిల్లీలో మిఠాయిలను ప్యాకింగ్ చేయటానికి కూడ కాగితాన్ని వాడినట్లు తెలియుచున్నది. 14వ శతాబ్దంలో వచ్చిన చైనా యాత్రికుని (మాహుయాన్) వల్ల బెంగాల్ లో కాగితం తయారయ్యేదని తెలుస్తోంది. అయితే కావలసిన దాన్లో అధిక భాగం సమర్ఖండ్, సిరియాలనుండి దిగుమతి అయ్యేది.

కాగితపు పుస్తకాల ఆగమనం పుస్తకాల బైండింగ్ చేయుటానికి దారితీసింది. ఈ పుస్తకాల బైండింగ్ ఇండియాలో కనుగొనబడినదే.

(8) మెటలర్జీ సాంకేతిక పరిజ్ఞానం: రాగి (ఇనుములో చేయబడిన [illegible] నక్షత్రమొక్క [illegible] పెట్టు కానుకలు [illegible]) ఇండియాకు తెలియదు. ఇది వలసవచ్చిన ముస్లింలతో ఇక్కడ వ్యాప్తిలోకి తేబడినది.

గచ్చుపనాడా: గచ్చుపనాడా భారత దేశంలో ముస్లింల ద్వారా వ్యాప్తిలోనికి తేబడిందన్నది నిర్వివాదాంశము.

(9) తుపాకి మందు - పేలుడు ఆయుధాలు: వలస వచ్చిన టర్కులు 13వ శతాబ్దం చివర్లో గాని, 14వ శతాబ్దం ప్రారంభంలో గాని ఇండియాలోకి గన్ పౌడర్ను ప్రవేశపెట్టారు. అయితే ఇది టపాసులకు మాత్రమే వాడబడింది. పేలుడు ఆయుధాలను 15వ శతాబ్దం ద్వితీయార్థంలో మాత్రమే ~~వాడబడింది~~ గుజరాత్, మాల్వా, దక్షిణ వంటి కొన్ని రాజ్యాల్లో వాడబడింది. పేలుడు ఆయుధాలు పోర్చుగీసువారివి, వాస్కోడిగామా క్రీ.శ. 1498లో వచ్చిన తర్వాత నుండి తరుచుగా వాడబడ్డాయి. ఉత్తర భారతదేశంలో 16వ శతాబ్ది ప్రారంభంలో బాబర్ చే వాడబడ్డాయి.

(10) తగరపు పూత: ఇత్తడి రాగి, ఇనుప పాత్రలలో ఆహారం నిల్వచేసినప్పుడు అది విషపూరితమవుతుంది. దీనిని నివారించటంకోసం అట్టడుగు వాటికి తగరపు పూత ఇవ్వడం జరుగుతుంది. ఈ వృత్తి (craft) తుర్కులతో (Turks) పాటు మనదేశమునకు వచ్చినది. దక్షిణాన కొల్హాపూర్ వద్ద జరిపిన త్రవ్వకాలలో ఒకరాగి పాత్ర లోపల భాగం తగరపు పూతకలిగి ఉన్నది బయల్పడినది. ఈ పాత్ర బహమనీ వంశానికి చెందిన నాణెములతో పాటు ఉన్నది కనుక ఇది ఆ కాలమునకు (క్రీ.శ. 1347–1538) చెందినదే.

(11) గాజు తయారీ: ముస్లింల రాకతో గాజు మందుల నాళికలు, జాడీలు పాత్రలు భారతదేశానికి ముస్లిం పాలకులతో పరిచయం అయినవి. అంతే ఢిల్లీ సుల్తానుల కాలంలో ఇవి ఢిల్లీలో తయారయ్యేవని చెప్పేందుకు ఆధారాలు ఏమీ లేవు. అయితే ఢిల్లీ సుల్తానుల కాలంలో కళ్ళజోడు అద్దాలు, గాజు తలుపు కమ్ముల తయారీ ప్రారంభము లేదని చెప్పవచ్చు.

(12) ఓడ నిర్మాణము: ఇనుప మేకులు లేని ఓడ నిర్మాణం క్రింద తాళ్ళతోనే కట్టబడేవి. చెక్కలు కొబ్బరి తాళ్ళతోను, తాళ్ళ మేకులతోను కలుపబడేవి. ఇనుప మేకులు, బోల్టులు వాడటం పోర్చుగీసు వారు వచ్చిన తర్వాత అనగా క్రీ.శ. 1498 తర్వాత జరిగిన అభివృద్ధి అని చెప్పవచ్చు. లంగరులు బరువైన రాళ్ళను ఉపయోగించేవారు. పోర్చుగీసు వారు వచ్చిన పిదప ఇనుప లంగరులు వాడటం మొదలైంది. సముద్రయానమునకు ఆయస్కాంత దిక్సూచిని ముస్లింలు మనదేశంలో ప్రవేశపెట్టారు.

(13) ఖనిజ పరిశ్రమ: ఖనిజాన్ని కరిగించి శుద్ధి చేయుటకు కొలిమిని, కర్ర బొగ్గును వాడేవారు. బ్లాస్ట్ ఫర్నేస్ పద్ధతి ఆ కాలంలో లేదు. ఉప్పు, వజ్రాల వెలికితీత (మైనింగ్) ముఖ్య పరిశ్రమలు. ఉప్పును సముద్రపు నీటిని ఆవిరి కాచి తయారు ఉత్పత్తి చేసేవారు.

4 పేజీలు చదువు చాలు

ఢిల్లీ సుల్తానుల కాలంలో వాస్తుకళ (9)

(ఢిల్లీ సుల్తానుల కాలంలో పరిణామము చెందిన వాస్తుకళ శైలిని ఇండో-ఇస్లామిక్ శైలి అని వ్యవహరిస్తున్నారు.) ఆ కాలపు వాస్తుకళను అధ్యయనం చేయడానికి, ఆ కాలంలో కట్టబడి నేటికిని నిలిచి ఉన్న భవనములు ఉపయుక్త ఆధారములు.

నూతన భవన నిర్మాణ రీతులు (పద్ధతులు):

~~(1) ఇటుక, రాళ్లు : జనరల్~~

(1) నిర్మాణమునకు వాడిన ~~పదార్థ~~ ముడిసరుకులు (materials): జనరల్ అలెగ్జాండర్ కన్నింగ్‌హామ్ యొక్క పురాతత్వ ప్రదేశములు & అవశేషములు అను గ్రంథమును పరిశీలించిన 13వ శతాబ్దము తరువాత భవన నిర్మాణమునకు రాళ్ల ~~ఉప~~ వినియోగము బాగా పెరిగినదని తెలియుచున్నది. ఇటుకల వినియోగము కూడ బాగా పెరిగినది.

(ప్రారంభకాలంలో టర్కుల భవన నిర్మాణమునకు కాఫిర్ల నుండి లాక్కోబడిన రాళ్ళు (1) వాడబడేవి. టర్కులు పూర్వమున్న భవనముల నగిషీ చెక్కబడిన గోపురములు, స్తంభములు, లింటెల్స్ (lintels) (shafts) మొదలైన వాటిని వాడేవారు. ఈ సామాగ్రి దొరకటం ఆగిపోయిన పిదప, ~~క~~ క్వారీల నుండి త్రవ్వి తీసిన సామాగ్రి, లేదా తయారు చేయబడిన సామాగ్రిని వాడటం ప్రారంభించారు. (2)

భవన నిర్మాణమునకు రాళ్ళని విరివిగా వాడారు. పునాదుల కొరకు ముడి రాయిని, చిన్న ముక్కలను (small rubble) వాడగా, ~~దాని~~ దానిపై నిర్మించే భవనము పైన ~~చెక్కిన రాళ్లను లేదా ఆకారములతో~~ ~~నలు~~ కొద్దిగా నలుచదరముగా చెక్కిన లేదా పాటికంగా చెలు చదరపు ఆకారంలో చెక్కిన రాళ్లను వాడారు. ఇటువంటి భవనములకు ప్లాస్టర్ (3) చేసేవారు.

పెర్సీ బ్రౌన్ తన భారతీయ వాస్తుకళ - ఇస్లామిక్ కాలం (1968) గ్రంథంలో ఇటుకల కాలంలో రాతిలో భవన నిర్మాణంలో నాగరికతనే ప్రవేశ పెట్టబడినదని పేర్కొన్నారు. వీటిలో నిర్మాణంలో రాళ్ళను నిలువుగా ఒకవరుస, అడ్డంగా ఒక వరుస పేర్చి (headers and stretchers) భవనాలు నిర్మించేవారు. తరువాతి కాలంలో కూడా ఇదే పద్ధతి కొనసాగించబడి, మొగల్ భవన నిర్మాణం లో కూడా ఇదే ఒక ప్రత్యేక నమూనాగా నిర్మించబడింది.

ప్రాచీన భారతదేశంలో మోర్టార్ (cementing material) గా మట్టికి నీరు కలిపి వాడేవారు. (5) అయితే సున్నపు మోర్టారు ఇస్లాం ఢిల్లీ సుల్తానుల కాలంలో వలస వచ్చిన ముస్లింల చే ప్రవేశపెట్టబడినది. సున్నపు మోర్టార్ సున్నము, ఇటుక పొడి మిశ్రమము లో తయారు చేయబడేది. సున్నము, జిప్సమ్ (gypsum) లేదా కంకర (gravel) నుండి తయారవుతుంది. కంకరను బట్టీలలో కాల్చి, నీరు కలిపి తడి సున్నము తయారుచేసి దానికి ఇటుక పొడిని కలిపేవారు. తరువాత జిగురు తనము పెంచుటకు గమ్ (gum), రాతి రంగుల పప్పులు, బెల్లము మొదలగు వాటిని కలిపి అనేక నమూనాలు పెంచేవారు.

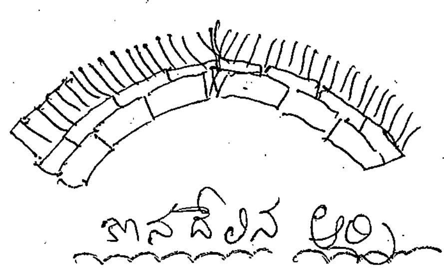
సాధారణంగా ప్లాస్టరింగ్ కు జిప్సమ్ వాడేవారు. అయితే (6) నీటిని అంతగా నిరోధించ వలసి వచ్చినప్పుడు సున్నపు మోర్టారును ప్లాస్టరింగ్ కు వాడేవారు. ఉదా: తప్పలకు, డ్రైనేజ్ లకు, కాలువలు మొ॥ వాటికి. 15వ శతాబ్ది కాలం నుండి భవనాలు

బాగా అలంకరణ పద్ధతిలో నిర్మితమైనది గోడలు, కప్పు లేని ప్రాంగణంగా చేయబడిన జీవనమే ఎక్కువగా వాడారు.

200 పదాలకు చదువు

ఆర్చ్, డోముల నిర్మాణం: బాగా అనేక గుణాలు కల సున్నపు మోర్టార్ వాడకం వల్ల నిజమైన ఆర్చ్ (arch) నిర్మాణం ఢిల్లీ సుల్తానుల కాలంలో జరిగింది. ఢిల్లీ సుల్తానుల కాలమునకు ముందున్న ఆర్చిల "వంటి" నిర్మాణాలు పిల్లర్-బీమ్ (pillar beam) ~~చెక్క~~ లేదా కార్బెలింగ్ (corbelling) నిజమైన చెక్కలపై ఆధారపడినవి. వీటి స్థానంలో ఆర్చ్‌లు, డోముల నిర్మాణం చోటు చేసుకుంది. ఇండియాలో ఇస్లామిక్ ప్రపంచం నుండి కొనదేలిన ఆర్చి నిర్మాణం నేర్చు గ్రహించబడినది. 14వ శతాబ్ది కాలంలో (1325-1350 లమధ్య) నాలుగు కేంద్రాల ఆర్చి (four-centred arch) ఉపయోగించబడినది. ఢిల్లీ సుల్తానుల అంతం వరకు ఇదే వాడుకలో ఉంది.

ఆర్చి నిర్మాణంలో సాధారణంగా సెంటరింగ్ ను ~~అచ్చు~~ (నిర్మాణానికి ఆధారం) ఏర్పాటు చేసి, ఇటుకలతో ఒక పొరను నిర్మించి, దానిపై పలుచని ఇటుకలతో మరొక పొరను నిర్మించి, దానిపై మోర్టార్‌లో కిరణాలవలె ఇటుకలను (radiating voussoirs) పేర్చి ఆర్చి నిర్మించేవారు.

కొనదేలిన ఆర్చి

డోము నిర్మాణంలో నలుచదరపు వేదిక

అష్టభుజాకారపు ఆకారంగల గది గోడల్ని

సంధానించి వృత్తాకారంలో గల డోము నిర్మించుటకై

చతురస్రములను (squinches) స్క్వించెస్ అనే మూలలలో నిర్మించి

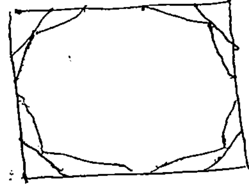
బహుభుజి ఆకారంలోకి మార్చి డోము నిర్మించే

వారు. (డోము నిర్మాణం 360° కోణములలో

అర్ధ నిర్మాణంగా భావించవచ్చు. ఈ విధంగా

బరువును సమానంగా పంచటం

ద్వారా డోము స్థిరంగా ఉంటుంది.)

(తరువాత 15వ శతాబ్దకాలంలో తేనెపట్టు విధంగా

అరలు అరలుగా నిర్మాణమైన (stalactite

pendentives) డోముల నిర్మించటం ప్రారంభించారు.

3) అలంకరణ: ఇస్లామిక్ భవనాలలో అలంకరణ అత్యంత

నిర్మాణాలను మరింత అందంగా చేయబడినదని

చెప్పవచ్చు. జీవరాశుల చిత్రీకరణ ఇస్లాం మతం

లో నిషిద్ధం ~~[illegible]~~ గా భావించేవారు గనుక

a) కాలిగ్రఫీ calligraphy (b) రేఖాగణితముల నమూనా

(c) లతలను అధికంగా వాడారు.

ఖురాను సూక్తులను కోణాలుగా, పెద్దగా

"కుఫీ" అనబడే లిపి రూపంలో అందంగా వ్రాసి భవనాల

అలంకరణకు వాడేవారు.) దీనికి రాతిని, (stucco)

ను, పెయింట్ ~~[illegible]~~ లను ~~[illegible]~~ ఉపయోగించారు.

భవనాల అన్ని భాగాలలో తలుపులు, మూలలు, భవనపు

పైకప్పులు, గోడలపైన వీటిని చెక్కేవారు.

రేఖాగణిత ఆకారాలను అద్భుతమైన

రీతిలో అందమైన కలయికలతో ~~[illegible]~~,

అలంకరణకు వాడేవారు. వలయాలు, చదరం గాను,

రేఖాగణితంగా త్రిభుజ బహుభుజి గాను ~~[illegible]~~ అభివృద్ధి

** [illegible] (pillars) [illegible]

* [illegible]

చేయటం చూడవచ్చు. ఈ ఆకారాలు మరలమరల వస్తున్నట్లు ~~చేయటం~~ (repeat) చేయటం, సౌష్ఠవంగా ఉండేట్లు, నిరంతరాయంగా కలపటం చేసేవారు.

[లతలను అలంకారంగా వాడటంలో ఢిల్లీ సుల్తానుల భవనాలలో అరబిస్క్ (Arabesque) పద్ధతి ప్రముఖమైనదని చెప్పవచ్చు]. దీనిలో నిరంతరాయంగా సాగే ఒక కాండము నుండి పెరుగు ఆకులతో కూడిన ప్రక్క కొమ్మలు బయలుదేరి, అవి మరల విడివడి తిరిగి ప్రధాన కాండమునకు కలియును. దీనిని మరల మరల (repeat) వాడటం వలన ఒక ఆకారంలో అద్భుతమైన సమతుల్యమైన డిజైను ఏర్పడునట్లు చేసేవారు. [హిందూ సంప్రదాయమైన గంట, స్వస్తిక్, తామర మొదలైన వాటిని కూడ అలంకరణ డిజైనలలో ఉపయోగించారు. వాస్తు వనాలలో ఎరుపు ఇసుకరాయి, పసుపు ఇసుకరాయి, పాలరాయిని వాడి రంగుల అలంకరణకు రూపు దిద్దారు] శైలి అభివృద్ధి చెంది ఢిల్లీ సుల్తానుల కాలంలో అభివృద్ధిచెందిన ఇండో-ఇస్లామిక్ శైలిలో ప్రధానంగా గోచరించే నిర్మాణాలు క్రింద వివరించబడ్డాయి.

(i) కుతుబ్ దర్గా: క్రీ.శ. 1192 లో టర్కులు ఢిల్లీని ఆక్రమించడంతో ఇండో-ఇస్లామిక్ వాస్తుకళ చరిత్ర ఆరంభమైనదని చెప్పవచ్చు*. చౌహానులు పెంపుదల చేసిన లాల్‌కోట లో మెహర్ కోట (citadel) (ఇది ఖిలా రాయ్ పిథోర అని పిలువబడేది) కుతుబుద్దీన్ ఐబక్ విశాలమైన ఎరుపురాయి ఇచ్చట అతను జామి మసీదును నిర్మించాడు. ఇది క్రీ.శ. 1198 లో పూర్తి అయినది. ఈ మసీదుపై నున్న

* ఢిల్లీ సుల్తానుల ప్రారంభంలో దేవాలయాలను గాని, ఇతర భవనాలను గాని మసీదులుగా మార్చారు. ఉదాహరణకు అజ్మీరు వద్ద నున్న అరహై దిన్ కా ఝోంపడా అనేది అంతకుముందు ఒక ఆరామము (monastry).

కుతుబుద్దీన్ ఐబక్ కట్టించిన క్రీ.శ. 1198

ఒక శాసనం ప్రకారం, దీనిని కువ్వతుల్ ఇస్లాం (Quwwatul Islam) అని పిలిచే వారని, ఇది 27 హిందూ-జైన ఆలయాలను కూల్చివేసి వాటి నిర్మాణ సామగ్రి నుపయోగించి కట్టినట్లు తెలియుచున్నది. తరువాత క్రీ.శ. 1199 లో ఈ మసీదు ముందు వైపు పెద్ద పెద్ద ఆర్చీలతో ఒక తెర వంటి నిర్మాణము జరిగినది. ఈ రెండు నిర్మాణాలలో భారతీయ వాస్తు శిల్పుల పనితనం కొట్టొచ్చినట్లు కనబడుతుంది. హిందువులు మలచిన స్తంభాలు, శిలాఫలకాలు (slabs) విరివిగా వాడబడ్డాయి. అయితే మలిచిన లతలను లోపలి వైపుకు తిప్పి, అట్టి స్తంభాల పై భాగాలను క్రింది వైపుకు త్రిప్పి వాడారు. తెర వంటి నిర్మాణము లోని ఆర్చీలు కార్బెలింగ్ (corbelling) పద్ధతి నుపయోగించి నిర్మించబడ్డాయి. దీనికి చేయబడిన అలంకరణ హిందూ పద్ధతిలో ఉండటం కొట్టొచ్చినట్లు కనపడుతుండటం విశేషం.

అయితే ప్రారంభ దశలోని ఇండో-ఇస్లామిక్ వాస్తుకళ లో ఆర్చీలలో ప్రవేశపెట్టబడిన హిందూ వాస్తుశిల్ప రీతులు చాలావరకు విడిచిపెట్టబడ్డాయని చెప్పవచ్చు. ఈ రకంలో తరువాత కట్టబడిన కుతుబ్ మినార్ (క్రీ.శ. 1199-1235), అర్హాయ్ దిన్ కా ఝోంప్రా (క్రీ.శ. 1200 ప్రాంతం), ఇల్‌టుట్మిష్ సమాధి (క్రీ.శ. 1233-34 ప్రాంతంలో కట్టబడినది) కార్బెలింగ్ నిర్మాణ సూత్రాలను అనుసరించబడినప్పటికీ,

అలంకరణ పద్ధతులు మాత్రమే ప్రత్యేకంగా ఇస్లామిక్ శైలిలో ఉన్నాయి. ఐబక్ సమాధి చూసిన దీని ఆకారం పైకప్పు నిర్మాణము ఆసక్తిని గొలుపుతుంది. ఈ డోము నిర్మాణములో కార్బెలింగ్ సూత్రమును అనుసరించినప్పటికీ, చదరముగా నున్న గోడ మూలల స్క్వించెస్ నిర్మాణం ఊతము (support) లోపించినది. పెన్డెంటివ్ ను అనుసరించి దీని నిర్మాణములో గల సమస్యను అధిగమించుటకు చేసిన ప్రారంభ ప్రయత్నం అని చెప్పవచ్చు.

ఈ తోరణ దశకు చెందిన వాస్తుశిల్ప శైలికి పరాకాష్ఠగా క్రీ.శ. 1287-88 ప్రాంతంలో నిర్మించబడిన బాల్బన్ సమాధిని పేర్కొనవచ్చు. అసలు సిసలైన ఆర్చి నిర్మాణం మనకు తొలుత దీనిలోనే గోచరిస్తుంది కనుక, ప్రస్తుతం శిథిలావస్థలో ఉన్న ఇదియే. ఇండో-ఇస్లామిక్ వాస్తుశిల్ప అభివృద్ధి క్రమంలో ప్రముఖ స్థానాన్ని ఆక్రమిస్తుంది.

2. ఖిల్జీల దశ: కుతుబ్ భవన సముదాయమువద్ద గల అలయ్ దర్వాజ (క్రీ.శ. 1305లో కట్టబడినది), నిజాముద్దీన్ వద్దగల జమత్ ఖాన మసీదు (క్రీ.శ. 1325లో నిర్మించబడినది) వాస్తుశిల్పకళ శైలిలో ఒక ప్రస్ఫుటమైన మార్పు గోచరిస్తుంది. క్రీ.శ. 11-13 శతాబ్దాల మధ్య, మధ్యఆసియాను, ఆసియా మైనరును పాలించిన సెల్జుక్ (seljuq) అను టర్కీ తెగకు చెందిన వాస్తుశిల్పకళ ఛాయలు ఈ దశలోని భవన నిర్మాణాలలో ప్రస్ఫుటంగా కనబడుటంచేత ఈ దశ ఇండో-ఇస్లామిక్ వాస్తుశిల్ప పరిణామంలో

(squinches) (tapering) (stalactite) (honey combing) 1235

కీలక స్థానం ఆక్రమిస్తుందని చెప్పవచ్చు] - ఆ తర్వాత వచ్చిన దశలలో కూడా ఈ దశ లోని కొన్ని ముఖ్యమైన నిర్మాణ అంశాలు కొనసాగించబడ్డాయి.

[ఈ దశ యొక్క ముఖ్య అంశాలు:

a) మొనదేలిన గుర్రపునాడా ఆకారములో గల నిజమైన ఆర్చి నిర్మాణాలు

b) స్క్వించెస్ (squinches) ఆధారంగా 360° కోణంలో కట్టిన ఆర్చి నిర్మాణంలో ఏర్పడు అసలుసిసలైన డోములు (domes)

c) ఎరుపు శాండ్ స్టోన్ (ఇసుకరాయి), అలంకారిక పాలరాయి ... లను సమానంగా నిర్మాణాలలో వినియోగించుట

d) ఆర్చి అడుగు భాగమున తామర మొగ్గల ఆకారంలో డిజైన్ ఇవ్వటం (ఇది సెల్జుక్ శైలికి చెందినది)

e) భవన నిర్మాణాలలో రాళ్ల పేర్పు ఒకవరుస నిలువుగాను (headers) మరొకవరుస అడ్డముగాను (stretchers) వేయుట (ఇది కూడా సెల్జుక్ శైలికి చెందినదే)

ఈ విధానికి తోడు అలంకారిక ఖురాను సూక్తులను, రేఖాగణిత, లతలను (arabesque) ఉపయోగించటం ఈ దశలో ప్రస్ఫుటంగాను, ప్రముఖంగాను గోచరిస్తుంది.]

3) తుగ్లక్ ల దశ: కొత్త వాస్తు శిల్ప శైలి ఉపయోగించబడిన ఈ కాలంలో వాస్తు శిల్పంను ఘియాసుద్దీన్ మహమ్మద్ బిన్ తుగ్లక్ నిర్మాణాల వర్గంగాను, ఫిరోజ్ తుగ్లక్ నిర్మాణాల వర్గంగాను విభజించవచ్చు)

[తుగ్లక్ శైలి వాస్తు శిల్పంలో విశిష్టాంశాలు

a) ~~రాళ్ళు~~ చెక్కని రాళ్ళ (stone rubble) భవన నిర్మాణానికి

కాలంలో ఢిల్లీ పరిసర ప్రాంతాలలో పెద్ద సమాధులు నిర్మించ బడ్డాయి. వీటిలో రెండు రకాలున్నాయి.

i) <u>అష్టభుజి ప్లాన్ కలిగిన "నిర్మాణాలు"</u>- వీటిలో ప్రధాన సమాధి గది చుట్టూ ఆర్చిలతో కూడిన వరండా ఉండి ఒక అంతస్తు కలిగి ఉండటం. వరండా పై (బాల్కనీ ఛజ్జాలో చూరులు ~~[illegible]~~ eaves) ఉండటం.

ii) <u>చతురస్రం ప్లాన్ కలిగిన "నిర్మాణాలు"</u>- వీటిలో ప్రధాన సమాధి గది చుట్టూ వరండా లేకపోవటం రెండు లేదా మూడు అంతస్తుల బాహ్యనిర్మాణం కలిగి ఉండటం] వరండా పై చూరులు లేకపోవటం వీటి ప్రత్యేకత.

[ఈ భవనాలలో అలంకరణగా రంగుల పెంకులను (tiles) వాడటం కూడా విశేషమే]

1526 లో ఢిల్లీ సుల్తానుల పాలన అంతమవటం ఢిల్లీ సుల్తానుల వాస్తుశిల్ప శైలి కూడా అంతమైందని చెప్పవచ్చు. 15వ శతాబ్దంలో ఈ వాస్తుశిల్ప శైలిలో స్తబ్దత చోటు చేసుకుంది.

ప్రజా పనులు

<u>ప్రజా భవనాలు (public buildings)</u> [public works]: రాజప్రాసాదాలు, దుర్గాలు, సమాధులే కాక ఢిల్లీ సుల్తానుల కాలంలో పలు ప్రజా భవనాలను, ప్రజా పనులు చేపట్టినట్లు. సత్రాలు (sarai), వంతెనలు (bridges) కార్యాలయ భవనాలు (kacheri) జైళ్లు, పోలీస్ స్టేషన్లు (Kotwali) పోస్టాఫీసులు (dak-chowki) ప్రజా స్నానశాలలు (public baths), మార్కెట్లు [katra (market places)], ప్రస్తావించ దగినవి

[illegible]

వెంబడైన వివిధ కట్టడాలలో (1) పేర్కొనదగినవి ముఖ్యమైనవి
వీటిలో 'సరాయి' (sarai)(సత్రం) ముఖ్యమైనవిగా
పేర్కొనదగినవి. ఇవి 13వ శతాబ్దంలో ఇండియాలో
టర్కీలచే ప్రవేశ పెట్టబడినవి. ఢిల్లీ సుల్తానులలో
ఘియాసుద్దీన్ బల్బన్, ఫిరోజ్ షా తుగ్లక్‌లు ఢిల్లీలోను,
రాజ్యంలోని ప్రధాన రహదారుల వెంబడి
పెక్కు సత్రములను నిర్మించారు. ఈ సత్రాల
నిర్మాణంలో ముఖ్యమైన అంశాలు

(i) చతురస్రపు, లేదా దీర్ఘ చతురస్రపు ఆకారం కలిగి
నాలుగు వైపులా ఎత్తైన గోడలు కట్టబడి [illegible]
ప్రవేశించడానికి ప్రవేశద్వారం కలిగి ఉండటం

(ii) ఈ గోడల లోపలి వైపున మంటపాల
వంటి నిర్మాణంలో గదులను ఏర్పరచటం. వీటిలో
గదుల నిర్మాణం

(iii) లోపల బావి మరియు, ఒకటి లేదా ఎక్కువ బావులు,
ఖాళీ ప్రదేశం కలిగి ఉండటం.

(2) వంతెనలు కూడా పేర్కొనదగిన ప్రజా నిర్మాణాలే.
చిన్న, మధ్యతరహా నదులపై రాతి నిర్మితమైన
వంతెనలుండేవి. గంగ, యమున వంటి నదులపై బోటులతో
(boats) ఏర్పడిన వంతెనలుండేవి. [illegible]
గంభీర నదిపై చిత్తోడ్‌గఢ్ వద్దను, సాహిబి నదిపై
వజీరాబాద్ (ఢిల్లీ) వద్ద నిర్మించిన రాతి కట్టడం వంతెనలు
నేటికినీ నిలిచి ఉన్నవి. చిన్న ఆనకట్టలు (weirs),
(3) దిగుడు బావులు (step wells) కూడా ఢిల్లీ సుల్తానుల
వాస్తుశిల్పకళలో భాగమని చెప్పవచ్చు. ఉదాహరణకు
మెహ్రౌలి (Mehrauli) (ఢిల్లీ వద్ద) [illegible]
చే నిర్మించబడిన గంధక్ కి బౌలి (gandhak ki bawli)
దిగుడు బావిని పేర్కొనవచ్చు.

GIST

(21)

Q: రాష్ట్రకూటులు ప్రబల శక్తిగా ఎదగగలిగే సామర్థ్యం ఉన్న ఎదగలేక పోవటానికి కారణమేమి?

What prevented Rashtrakutas establishing themselves as a dominant power as they might well have done?

జ: పశ్చిమ + మధ్య ఉత్తర దక్కను ప్రాంతాలలో ఉన్నటువంటి (స్థాపించిన వారి) రాజ్యాలు, ఉపఖండంలో ఉత్తర, దక్షిణ భాగాలను వారధి వలె ఉండేవి. ఇది ఒక విధంగా ఆ రాజ్యాలను చెడు చేసిందని చెప్పాలి, ఎందుకంటే, ఆ రాజ్యాలు ఆ రెండు భాగాలను చెందిన రాజకీయాలలో జోక్యం కల్పించుకోవలసి వచ్చేది కనుక. సాతవాహనులు రాజ్యపాలన చేసినప్పుడు ఉత్తర, దక్షిణ ఉపఖండాలకు మధ్య సంబంధాలు పరిమితంగా ఉండేవి. సాతవాహన సామ్రాజ్యం వర్తక సమూహాలు ఉత్తర భాగాలను ఒక భాగం నుంచి మరొక భాగానికి ప్రసరించడానికి ఎంతో దోహదం చేసింది. చాళుక్యులు, ~~ఈ రెండు~~ ఉపఖండం యొక్క ఈ రెండు భాగాలలో ఏదో వైపు మొగ్గాలి అనే సందిగ్ధాన్ని ఎదుర్కొన్నారు. వారు చివరకు ~~ఆ~~ ఆ సమయంలో రెండు భాగాల్లో బలంగా ఉన్న ఉత్తర భాగం వైపు మొగ్గుచూపి సత్సంబంధాలు

Q: రాష్ట్రకూటులు ప్రబల శక్తిగా ఎదగగలిగే సామర్థ్యం ఉన్నా ఎదగలేక పోవటానికి కారణమేమి?

What prevented Rashtrakutas establishing themselves as a dominant power as they might well have done?

జ: పశ్చిమ, మధ్య ఉత్తర భారతదేశంలో ఉన్నటువంటి (స్థాపించబడిన) రాజ్యాలు, ఉపఖండంలో ఉత్తర, దక్షిణ భాగాలను వేరు చేసి ఉండేవి. ఇది ఒక అంశం ఏ రాజ్యాన్ని విస్తరణ చేసిందని చెప్పాలి, ఎందుకంటే ఏ రాజ్యం ఐనా రెండు భాగాలను చెందిన రాజకీయాలలో జోక్యం కల్పించుకోవలసి వచ్చేది కనుక. శాతవాహనులు రాజ్యపాలన చేసినప్పుడు ఉత్తర, దక్షిణ ఉపఖండాలలో మధ్య సంబంధాలు పరిమితంగా ఉండేవి. శాతవాహన సామ్రాజ్యం పతనం అన్ని భాగాలను ఒక భాగం నుంచి మరొక భాగానికి ప్రసరించడాన్ని ఎంతగానో దోహదం చేసింది. చాళుక్యులు, ~~ఈ రెండు~~ ఉపఖండం యొక్క ఈ రెండు భాగాలతోను వైరుధ్యంగా అనే సందేహాన్ని ఎదుర్కొన్నారు. వారు చివరకు ~~[illegible]~~ ఆ సమయంలో రెండు భాగాల్లో బలంగా ఉన్న ఉత్తర భాగం వైపు మొగ్గుచూపి సంబంధాలు

విస్తరించుకున్నారు. వాణిజ్యులు ~~తమకు~~ వాణిజ్యంలో
తమ సామర్థ్యాన్ని నిరూపించుకోగలిగారు. రాష్ట్రశాఖలు
అయితే ఇదివరకంటే తమ ప్రయోజనాలను మరింత
సమర్థవంతంగా ~~[illegible]~~ సాధించి ఉండటం వారు దక్షిణంలో
శక్తివంతమైన రాజ్యాలను స్థాపించి ఉండేవారు.
కానీ వారు విడిగా ఉండే వారి పరిస్థితుల, ఉపఖండం
ఉత్తర, దక్షిణ భాగాలలో తమ ప్రాబల్యాన్ని
పెంచుకునే ప్రయత్నాలు చేశారు. కాని రాష్ట్రశాఖలు
అధికారమున వచ్చు సామ్రాజ్యాలను,
ఉపఖండం ఉత్తర, దక్షిణ భాగాల మధ్య
సాన్నిహిత్యమైన సంబంధాలు బాగా ఏర్పడ్డాయి.
~~ఆ~~ కారణంగా రాష్ట్రశాఖలపై ~~రాజకీయ~~
~~ఆ సంబంధాల (political pull)~~ రెండు వైపుల
~~ఒత్తిడి (ఉండడం)~~ సమానమైన బలంతో
రాజకీయ సంబంధాల (political pull)
ఒత్తిడి ఉండింది. ఇదే రాష్ట్రశాఖలు
~~ప్రాబల్యమైన~~ ప్రబల శక్తిగా ఎదగగలిగే
స్థితి ఉన్నా, వారిని అణచి ఎదగకుండా
నిరోధించింది.

దక్కనును పరిపాలించిన రాష్ట్రకూటులు ఉత్తర భారతంలో, సార్వభౌమాధికారమునకు చిహ్నముగా ~~పరిగణించ~~ పరిగణింపబడుతున్న కనౌజ్ నగరమును జయించి తమ అధికారమును స్థాపించవలెనని రాజకీయ ఆశయములో ఉండిరి. పాలురు, గుర్జర ప్రతీహారులు కనౌజ్ నగరమును ఆక్రమించుకొని ప్రత్యక్షముగా పాలించుచుండుట ఇందుకు కారణమై ఉండవచ్చు. ~~రాష్ట్రకూటులు,~~

ప్రతీహారులు ~~క్రీ.శ~~ పశ్చిమ ~~భారత~~ Indian లో రాజస్థానలో అధికారమును స్థాపించి క్రమంగా 8వ శతాబ్దం అంతానికి రాజస్థానలో ఎక్కువ ప్రాంతాన్ని, ఉజ్జయినితో పాటు కనౌజ్‌ను కూడ ఆక్రమించి ~~పాలించుతుండు మొదలు పెట్టారు~~ తమ ఏలుబడిలోకి తీసుకువచ్చారు.

ఇదే కాలంలో బెంగాల్, బీహార్‌లలో ఎక్కువ ప్రాంతాన్ని తమ అధీనంలోకి తెచ్చుకొని పాల వంశరాజులు సామ్రాజ్యమును స్థాపించారు. దీని స్థాపకుడు గోపాల. అయితే ఇతని కుమారుడైన ధర్మపాల పాల సామ్రాజ్యం ఉత్తర భారతంలో ఒక బలమైన రాజ్యంగా ఎదగడానికి కృషి చేశాడు.

కనూజ్ నగరంపై ఆధిపత్యం కోసం

రాష్ట్రకూటులు, ప్రతిహారులు, పాలల మధ్య నిరంతరం యుద్ధాలు జరిగేవి. ఈ రాజ్యాల సైనిక కార్యకలాపాలు ఎక్కువభాగం కనూజ్‌ని జయించటం కోసమే ఉద్దేశించబడేవి. ఈ కనూజ్ కోసం జరిపిన పోరాటాలవల్ల ఈ మూడు రాజ్యాలు శక్తిహీనమైనాయి. తరువాత సామంతులు వారి వారి ప్రాంతాల్లో ఉత్తర భారతదేశం అంతటా చిన్న చిన్న రాజ్యాలను ఏర్పాటు చేసుకున్నారు.

పుట 341 భారతదేశ చరిత్ర MA క్రీ.శ.1206 వరకు
Technical P.G. Series.

Chapter - 13

Guilds between 750 A.D to 1200 A.D.

See → M.A. Open Uni page: 76 → 700-1200 సం...

క్రీ.శ. 750 - క్రీ.శ. 1200 మధ్య కాలంలో ...

శ్రేణులు (merchant guilds) కొనసాగినవి. మను స్మృతికి వ్యాఖ్యానం వ్రాసిన మేధాతిథి (Medhatithi) తన కాలంలో (సుమారు క్రీ.శ. 10వ శతాబ్దం) ~~ఆ~~ పారిశ్రామిక, వర్తక శ్రేణుల ఉనికిని ప్రస్తావించినాడు. ఒకే రకమైన వృత్తులలో, (గల) ఉత్పత్తిదారులు వర్తకులు, చేతివృత్తులవారు కలిసి ఒక గ్రూప్‌గా ఏర్పడేదే శ్రేణి. తమకు వచ్చిన లాభాలలో కొంత భాగమును ప్రభుత్వానికి పన్ను చెల్లించేవారు.

సాధారణంగా ~~ఆ~~ శ్రేణులు కొంత "స్థిరమొత్తాన్ని" (fixed amount) ~~ఆ~~ ప్రభుత్వానికి చెల్లించేవి. మను స్మృతి ~~...~~ తెలుపుతుంది అంగీకార పత్రములను గౌరవించాలని సూచిస్తుంది గనుక దీనినాధారం చేసుకొని వర్తకంలో వచ్చే లాభాలను తామే ఆస్తిగా అనుభవించేవారు. శ్రేణులలో వివిధ కులాలకు చెందిన వారు ఉండేవారు. శ్రేణులకు (సంఘాలకు) నియమ నిబంధనలు, సభ్యులకు ప్రవర్తనా నియమావళి ఉండేవి. సభ్యులు తప్పకుండా వాటిని పాటించవలసి ఉండేది. శ్రేణులు దళ్ళాలు అప్పుగా ఇస్తుండగా, బ్యాంకులుగా వ్యవహరించుచుండగా, శ్రేణులు ప్రజోపయోగకరమైన పనులకు దానములు కూడ ఇచ్చేవి.

~~దానములను (endowments)~~ స్వీకరించుచుండగాని ~~తెలుపుతున్నది~~ శ్రేణులలో పాటుగా ఈ కాలంలో సంఘాలు కూడా ఉండేవి. మేధాతిథి, ఒకే రకమైన వృత్తిని చేసే...

(Margin: ప్ర: / జ: — వ్యాపారులు ... శ్రేణులను ... ముఖ్యమైన ...)

వ్యవహారములను చేసే ప్రజల సమూహంగా వ్యవహరించబడు.
వీరిలో వేరువేరు సమూహాలు ఉండవచ్చు.
వేరువేరు ప్రాంతములలో (regions) చెందినవారు
ఉండవచ్చు.) ప్రవర్తనా నియమావళిని ఉల్లంఘించిన
సభ్యులను శిక్షించవచ్చు. శ్రేణులు నగలు నేత,
నియమాలపట్ల సమ్మతులనుంచి వారికి దివాలలను
తెలిపి ప్రతిబింబించే బద్ధులు కూడా ప్రవర్తించాలి.
ఈ శ్రేణులు సభ్య రాజకులును ~~[illegible]~~ ఇళ్ళలో
వెలుపలనుండి, దొంగలు బారినుండి రక్షణ, రాజుల నుండి
ప్రాముఖ్యతలను నంగనాంద ఒప్పందాలు (compacts)
చేసుకొని ప్రభావంతో ఉండేవి. ఈ ఒప్పందాలు
~~శ్రే~~ శ్రేణులేకాక, రాజు కూడా బద్ధులై ఉండాలి.

ప్రజాస్వామ్యవాదములను చూసే ఇద్దరు గాని
ముగ్గురు గాని, నలుగురు గాని ఈ శ్రేణులు వాటి
రాజకీయ పాలనను సక్రమంగా ఉన్నతంగా చేయా పర్యవేక్ష-
-ణలను పరిశీలనలను నియమించేవారు. వారు
పరిశీలనలు సూచించిన దానిని సభ్యులు పాటించ-
-వలసి ఉంది. దక్షిణ భారతదేశంలో పెద్ద పట్టణాలలో
వ్యాపార వర్తక శ్రేణులుండేవి. వాటి నగరం లు [illegible] వాటి.
ఇవి పెద్ద శ్రేణుల ప్రాబంధమై ఉండేవి. ఇవి
వ్యాపారాల నుండి లాభాలు సంపాదించి పెద్ద దేవాలయ
వీరు అగ్రహారాలు సంస్థ చేసేవి.
(ఉదా) క్రీ.శ. 750 - 1200 మధ్య

వర్తక వ్యాపారాలు లాభసాటిగా సాగడంతో, ఈ శ్రేణులు సంఘాలు కూడా ఏర్పడటం ప్రారంభించాయి.
(చూ. పే. 349 దక్షిణ భారతదేశ చరిత్ర M.A. Telugu Akademy)

ఢిల్లీ సుల్తానుల కాలంలో లాగా, పల్లవుల కాలంలో ఈ శ్రేణులు, సంఘాలు ఏవీ ప్రాముఖ్యతను పొందలేదు. ఈ కాలంలో ఆర్థిక వ్యవస్థ ప్రాముఖ్యతను కోల్పోయింది.

14th Chapter

Styles of temple architecture & Sculpture — BT set:4 page:55

17th chapter

Society & Economy → B. A. Open Uni

Culture → Tel Akademy Monograph on Sultanates

వ్యాపారములను చేసే ప్రజల సమూహంగా వర్ణించారు.
వీరిలో వేరువేరు కులాలవారు ఉండవచ్చు.
వేరువేరు ప్రాంతాలను (regions) చెందినవారు
ఉండవచ్చు.) ప్రవర్తనా నియమావళిని ఉల్లంఘించిన
సభ్యులను శిక్షించవచ్చు. శ్రేణులకు గల నియమ,
నియమాలవల్ల సభ్యులలో వారికి దేవాలయాల
తీర్పులు ఇవ్వగలిగే బాధ్యతలు కూడ అప్పగించబడింది.
ఈ శ్రేణులకు సమస్త గౌరవములు ~~......~~ ప్రభుత్వాల
నిర్వహణలను, దొంగల బారి నుండి రక్షణను, రాజుల నుండి
అనుమతులను నిరంతరంగా ఒడంబడికలు (compacts)
చేసుకొని ఆధారంగా ఉండేది. ఈ ఒడంబడికలను
~~శ్రే~~ శ్రేణులే కాక, రాజు కూడ బద్ధులై ఉండాలి.

ప్రాచీన వ్యాపారములను చూస్తే ఇద్దరు గాని,
ముగ్గురు గాని, నలుగురు కలిసిగాని ఈ శ్రేణులు వారి
వ్యాపారముల నిమిత్తం సక్రమంగా ఉన్నాయని తెలిపే పర్యవేక్ష-
-ణకు పరిశీలకులను నియమించారు. ~~......~~
పరిశీలకులు సూచించిన దాని సభ్యులు పాటించ-
-వలసి ఉంది. దక్షిణ భారతదేశంలో పెద్ద వ్యాపారాలలో
ప్రసిద్ధ వర్తక శ్రేణులుండేవి. వాటి 'నగరం'లు అని వాటి.
ఇవి పెద్ద శ్రేణులకు అనుబంధమై ఉండేవి. ఇవి
ఉత్తర భారతం నుండి లోతట్టు సరకులను పెద్ద నౌకలద్వారా
విదేశ ఎగుమతులను సరఫరా చేసేవి.
ఐహోలె క్రీ.శ. 750 - 1200 మధ్య

వర్తక వ్యాపారాలు దెబ్బతినడం వల్ల పట్టణాలలో, కు
శ్రేణులు సంఘాలు కూడా క్షీణించడం ప్రారంభించాయి.
(విజ్ఞా.పే. 349 దక్షిణ భారతదేశ చరిత్ర M.A. Telugu Akademy)

క్షీణావస్థలో ఉన్న లేదా, పట్టణ ప్రాంతాల్లో ఉన్న శ్రేణులు, సంఘాలు తమ ప్రాధాన్యతను కోల్పోయాయి. ఈ ప్రభావం ఆధునిక కాలం చివరివరకు వెళ్లింది.

14th Chapter

Styles of temple architecture & Sculpture
— BT set:4 page:55

17th chapter

Society & Economy → B.A. Open Uni
Culture → Tel Akademy Monograph on Sultanates

పట్టణాలు : See M.A. Open Uni page: 80

ఆ కాలంలో సముద్రతీరంలో ఉన్న పట్టణాలు, విదేశీ వర్తకులు వచ్చి నివసించటంవల్ల అభివృద్ధి చెందాయి. విదేశీ వర్తకులైన అరబ్ వర్తకులు ఇండియాను, పశ్చిమ ఆసియా కు మధ్య వర్తకాన్ని తమ ఆధీనంలోనే ఉంచుకొన్నారు. [ఇండియాను చైనాను మధ్య జరిగే వర్తకంలో కూడా ముఖ్యపాత్రను వీరే ఇండియా వర్తకులను [illegible] ప్రభావితం చేశారు. [illegible] పట్టణాలైన దేబల్ (Debal), కాంబే, థానా, సోపార, కొలము (క్విలన్) లకు అరబ్ నౌకలు తరచూ వచ్చి ఇండియా సరుకులను ఇతర దేశాలనుండి ఇండియా వర్తకులు తెచ్చిన సరుకులను తీసుకెళ్ళేవి.]

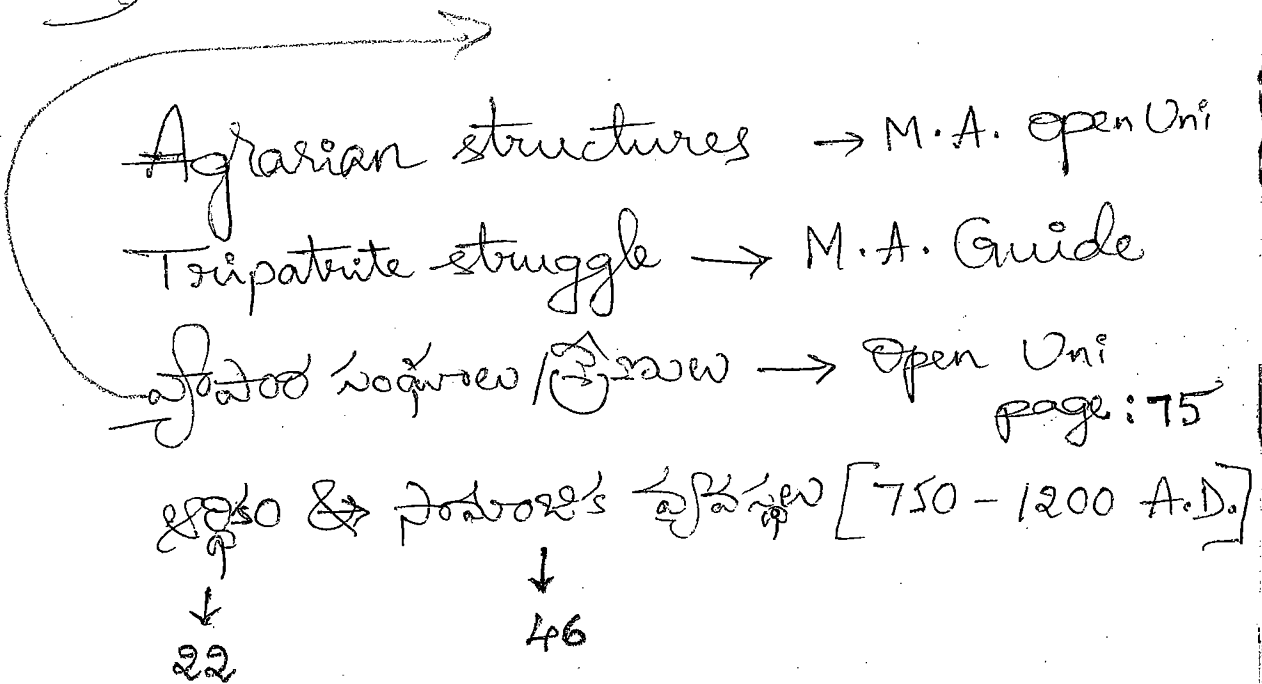
ఈ కాలంలో వర్తక వ్యాపారాలు కూడా పట్టణాల అభివృద్ధిమీద [illegible] ప్రభావాన్ని చూపింది. అప్పటికే ఆర్థిక పరంగా ఉచ్ఛస్థితిని పొందిన పట్టణాలు అదే స్థితిని కొనసాగించాయి. కాని నూతన పట్టణాలు అభివృద్ధి చెందటం మాత్రం తగ్గిపోయింది. అరబ్ భౌగోళిక [illegible] ఈ కాలం నాటి [illegible] ఇండియా పట్టణాల [illegible] నెలకొన్నట్లు చెప్తున్నారు. అయితే ఉత్తర భారతంలో పట్టణాలు తమ ప్రాముఖ్యాన్ని

కొల్లగొట్టారు. దీనికి రెండు కారణాలు ఉన్నాయి

1. అన్నింటి కంటే వర్తకులు (12 వ శతాబ్దం) వల్ల జరిగిన వ్యాపారము జరిగిన [illegible] ద్రవ్యం చేతులు మారుతున్న పట్టణాలు బిజీ (busy) గా ఉండేవి

2. జైన రాజులు ప్రత్యేకించి ధనవంతుల [illegible] వసూలు చేసేవారు. అందువల్ల ద్రవ్య లభ్యత విధానాన్ని వారి (ఏకస్వామ్య) [illegible] నష్టపోయింది. [illegible] ఉత్పత్తిని నిరుత్సాహపరిచింది.

దక్షిణాది పట్టణాలు ముఖ్యంగా గుజరాత్, మలబార్, తమిళ తీరాలలో ఉన్నవి తమ (విదేశీ వ్యాపారాన్ని) కొనసాగించినవి. సముద్ర వర్తకం [illegible] [illegible] సాగటమే దీనికి కారణాలు. ఈ పట్టణాలలో విదేశీ వర్తకుల నివాసం ఏర్పాటు కావటం కూడా కారణంగా చెప్పవచ్చు. ఈ విదేశీ వర్తకులు ఇండియాకు, ఇండియా నుంచి [illegible] వర్తకం [illegible] చేస్తూ ఉండేవారు.

Agrarian structures → M.A. open Uni

Tripatrite struggle → M.A. Guide

వ్యాపార సంఘాలు / శ్రేణులు → Open Uni page: 75

ఆర్థికం & సామాజిక వ్యవస్థలు [750 - 1200 A.D.]

↓ 22 ↓ 46

Rise of Rajputs : M.A. Guide & BT

~~సాంఘిక పరిస్థితులు 750 – 1200 A.D.~~

8.6.04 **ఆర్థిక పరిస్థితులు 750 AD – 1200 AD.**

వర్తకాలు, శ్రేణులు, పట్టణాలు :- Notes చూసుకోవాలి
రచన డా. HS కృష్ణారెడ్డి [illegible]

ప్రజల పరిస్థితి : ఈ కాలంలో భారత దేశ వస్త్రాలు, బంగారం వెండి గనులు, [illegible] వారి దగ్గర ప్రమాణాలలో ఏమీ లోటు లేదు. వ్యవసాయము కూడ అభివృద్ధి దశలోనే ఉంది. ప్రజల్లో [illegible] పెద్దమొత్తంలో సారవంతమైన [illegible] భారత దేశాల [illegible] ప్రసిద్ధి చెందాయి.

ఆకాలం నాటి రచనల్లో, శాసనాలు, ప్రభుత్వాధికారులు, విదేశీ యాత్రికులు వంటి ఆధారాలను గాను, వైభవోపేతంగాను జీవించేవారని తెలుస్తున్నాయి. వారు రాజరిక జీవితాన్ని అనుకరించి విలాసవంతమైన ~~ఐ~~ ఐశ్వర్య అంతస్తుల భవనాలలో నివసించేవారు. ~~[illegible]~~ వారు విదేశాలనుంచి దిగుమతి చేసుకున్న ఉన్ని దుస్తులను, చైనా సిల్క్ వస్త్రాలను ధరించి, ఒంటినిండా బంగారు, వెండి ఆభరణాలను ధరించేవారు. వారి ~~[illegible]~~ నివాసాలలో పెద్దసంఖ్యలో స్త్రీలను ఉంచుకొని వారి సపర్యలకు అనేకమంది దాసీలను వినియోగించేవారు. వారు బయటికి వెళ్ళినప్పుడు ఏనుగు గుర్రాలను ~~[illegible]~~ వెంట [illegible] వారు. వారు [illegible] ఉండే "మహాసామంతాధిపతి" మొదలైన బిరుదులను ధరించి, తమ ప్రత్యేక చిహ్నాలను [illegible] బ్రాహ్మణులు, క్షత్రియులు, వంటివారు మొదలైనవి

~~[illegible]~~ తలిసి వుండేవారు.

పెద్ద వర్తకులు కూడ రాజుల అనుకరించి, వైభవోపేతమైన రాచరిక జీవితాలను గడిపేవారు. విలాసవంతమైన భవనాలను, గుర్రాలను, ఏనుగులను కలిగి వుండేవారు. దాసు పాల, లేజ పాలను ఇద్దరు గాజరాలేని మందులు, ఆ కాలంలో అత్యంత ధనవంతులైన వర్తకులుగా ~~[illegible]~~ ప్రసిద్ధిగాంచారు.

తమ వృత్తి ~~[illegible]~~ అంటూ బాగ బ్రాహ్మణులని భావించారు. ఆహార పదార్థాలు చౌకగా వుండేవి కాని పల్లెల్లో చాలమంది ప్రజలు సంకటపడా ఆహారం లేని స్థితిలో వుండేవారు కారు. కల్హణుడు తన రాజతరంగిణిలో (12వ శతాబ్దంలో) ఆస్థానంలోని వారు మాంసం తిని, [illegible] సుగంధ పుష్పాలతో, నా మన్న ప్రజలు అన్నము. అయితే కొంతకాలం మాత్రం తినేవారు. బాగా పేదవారైన పురుషులు స్త్రీలు [illegible], [illegible] వాడేవారు.

గ్రామాలలో రైతుల దగ్గరనుండి పంటలో 1/6 వంతు భూమి శిస్తు వసూలు చేసేవారు. ఇంకా అదనంగా [illegible], చెరువుల మీద సుంకాలు విధించేవారు. భూస్వాములు రైతుల మీద ఇంకా అదనపు పన్నులు (సంకలనం అయినా కాక పోయినా) వేసే అధికారం కలిగి వుండేవారు. రైతులు [illegible] చాకిరీ (వెట్టి) కూడ చేయవలసి వుండేది. [illegible] ప్రజల అవకాశాన్ని ప్రతి విషయంలో విచక్షణారహితంగా పన్ను విధించి వారిని ఆ నాటి రచనల వల్ల తెలుస్తుంది.

సామాజిక పరిస్థితులు (750 AD to 1200 AD) (33)

పా.చి. 43 - రాజ్యాధికార వ్యవస్థలు:

Read NCERT

polity & political structure (750 - 1200 AD)

750 AD ~~A~~ to 1000 AD మధ్య
ఎనిమిదో శతాబ్దం నుండి ఉత్తర భాగాన మూడు
10వ శతాబ్దం వరకు ఉత్తర భారతదేశంలో
[illegible] దక్షిణంలో మూడు శక్తివంతమైన
సామ్రాజ్యాలు వెలిశాయి. తూర్పు భారతంలో పాల
సామ్రాజ్యం ఉత్తర ప్రాంతాలను కలిగి ఉండగా,
9వ శతాబ్దం మధ్య వరకు ఆధిపత్యం కలిగి ఉన్న
[illegible] లేకుండా ఈ ప్రాంతంలో [illegible] సామ్రాజ్యం
ప్రకటించింది. ప్రతిహార సామ్రాజ్యం పశ్చిమ
భారతం, ఎగువ గంగా లోయలో పదవ శతాబ్దం
మధ్య వరకు ఉన్నత స్థితిలో ఉంది. దక్షిణంలో
రాష్ట్రకూట సామ్రాజ్యం వెలసి విస్తృత ప్రాం
తాలను పాలించారు, దక్షిణ భారతదేశం
కొంత కాలం ఉత్తర (మధ్య భారతదేశం) పై ఉంది.
ఈ మూడు సామ్రాజ్యాల మధ్యగల సామ్రాజ్య
వాదుల వల్ల గంగా లోయలోని కనౌజ్
నగరం (ప్రతిహారుల అధీనంలోనిది) పై
ఆధిపత్యం కోసం పెద్ద ఎత్తున త్రైపాక్షిక యుద్ధాలు

అనాయతన, ప్రజల స్థిరమైన జీవనశైలి [illegible]
ప్రారంభమైనాయి. మొదటి దశ [illegible]
[illegible] వ్యవస్థ [illegible].

political ~~structure~~ organisation

750 - 1000 A D లో ఉన్న పాలన వ్యవస్థ
ఉత్తర భారతదేశంలో [illegible], [illegible],
దక్షిణంలో [illegible] పాలన ఉండేది.
చక్రవర్తి (monarch) అన్ని అధికారాలు
కలిగియుండెను. పరిపాలనా వ్యవస్థకు అధిపతి,
సర్వసైన్యాధ్యక్షుడు అతడే. అత్యున్నత
న్యాయమూర్తి అతనే ఉండేవాడు. రాజ్యాలను,
[illegible] విభాగాలుగా
విభజించి పాలించేవారు. [illegible]
[illegible]. [illegible]
స్థానం. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] IV [illegible]

వ్రాసి ~~[illegible]~~ ఉంచారు.

రాజు వంశావళులు ~~[illegible]~~ పెద్ద గ్రంథాలు సంపుటాలుగా వ్రాయించేవారు. ఈ గ్రంథాలు ప్రసిద్ధ కవులచేత ~~[illegible]~~ వ్రాయబడినవి. ఈ గ్రంథాల పదవులు కూడ వంశపారంపర్యంగా ఉండేవి. పాల చరిత్రకారులు [illegible], ఆ తరువాత [illegible] వారికి, కొన్ని గ్రామాలను [illegible] మాన్యాలు ఇచ్చేవారు. వీరికి వ్యవసాయ, వైద్యము, సంగీతములను, ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ కూడ గ్రంథాలు వ్రాశారు. వైద్య శాస్త్రముల వలె, ఆయుర్వేద సంబంధించిన కూడ ఉండేవి. ఆయుర్వేద [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]. ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

సామ్రాజ్యములో చక్రవర్తి నేరుగా పాలించే
ప్రాంతాలు, సామంతులు పాలించే ప్రాంతాలు ఉండేవి.
సామంతులు తాము పాలించే ప్రాంతాలలో
పరిపాలన వరకు స్వతంత్రులు. అయితే
చక్రవర్తి ఆధిపత్యాన్ని అంగీకరించి, విధేయు-
-లుగా ఉండి, నిర్దిష్ట కప్పాన్ని చెల్లించటం,
యుద్ధ అవసరాలకు తన సైన్యాన్ని
సరఫరా చేయాలి. ప్రత్యేక సందర్భాలలో
రాజ దర్బారుకు హాజరు కావాలి. ఒక్కొక్కప్పుడు
సామంతరాజులు తమ స్వాతంత్ర్యం, [illegible]గా,
అయితే నామమాత్రంగా సార్వభౌమాధికారం చెలా-
-యిస్తూ ఉండేవారు.

పాల ప్రతీహార సామ్రాజ్యాలలో చక్రవర్తులే
నేరుగా పాలించబడే ప్రాంతాలు (భుక్తి)
(provinces), మండలాలు లేదా విషయాలు
(districts) గా విభజించబడి ఉండేవి.
ప్రాంతీయ గవర్నరును ఉపారిక (భుక్తి) అని, జిల్లా
అధిపతిని విషయపతి (విషయ) అని పిలిచేవారు.
ఉపారిక భూమిశిస్తు వసూలు చేసేవాడు, శాంతి
భద్రతలను సైన్యం సహాయంతో పరిరక్షించటం
చేసేవాడు. విషయపతులకు తన పరిధి ప్రాంతం
పైన బాధ్యతలుండేవి. ఈ కాలంలో చిన్న పాలకులు
(chieftains) సంఖ్యగా పెరిగింది. వీరిని సామంతు

గ్రామస్థాయి భూమి పన్నుల కరణ ప్రత్యేకతలు.

రాష్ట్రకూట సామ్రాజ్యంలో చక్రవర్తిచే నేరుగా పాలింపబడే ప్రాంతాలు రాష్ట్రాలు (provinces). విషయాలు ~~జిల్లా~~ భుక్తులు గా విభజింపబడ్డాయి. రాష్ట్ర నాయకుని రాష్ట్రపతి అని పిలిచేవారు. వీరు సామ్రాజ్యంలో ఉన్నత ~~సా~~ పదవిలో ఉండి నిర్వహించేవారు. విషయాల అధిపతులు విషయపతులు పిలిచేవారు. భుక్తి పాలకుని భోగపతి అనేవారు. వీరు, ప్రత్యేక సామ్రాజ్యంలో విషయ పాలకుల ఈ ఈ గ్రామాల పేర పట్టల (pattala). అందురు ఈ పన్నుల వసూళ్ళను జరిపేవారు ధన రూపంలో చెల్లింపబడేవి. ధాన్య రూపంలో వస్తు రూపంలో చెల్లింపబడేవి.

ఈ గ్రామాల పాలన విభజనలో ఉన్నాయి? పాలనాపరంగా ఈ గ్రామ ఆదాయ ~~గ్రామాల~~ పట్టణ పైన ఆదాయం గ్రామం. గ్రామ పెద్ద, గ్రామ ప్రజలందరూ గ్రామ పాలన చూసేవారు. ఈ పన్నులు కూడా వంశపారంపర్యంగా ఉండేవి. వీరి కింద సహాయకులుగా గ్రామ కరణాలు ఉండేవారు -బడేది. రాష్ట్రకూట సామ్రాజ్యంలో వచ్చేసరికి తర్వాత ప్రాంతాల్లో స్థానిక పాలకులు, రెవెన్యూ, అధికారులు. నేటి నిర్వహించేవారు గ్రామ

కేవలం పేరు ఉండేవి. చిన్న/చిన్న గ్రామాలుగా మారేవి
~~వీటి~~ పరిపాలించేవి. పట్టణాల్లో కూడా గ్రామాలలోని
కొలువులు ఉండేవి. పట్టణ కొలువులలో
వర్తక శ్రేణుల సామాజిక విలువ పెంపొందింది.
వృత్తులు, వర్తక సంఘాలు కలిసి ఏర్పరిచినవి
'నగరం' అనే అధికార వ్యవస్థ ఏర్పడినది.

ఈ కాలంలో దక్షిణంలో నాడ్-గవుండాస్ / దేశ-గ్రామకూటాస్
(nad-gavundas) or (desa-gramakutas)
అని పిలువబడే వంశపారంపర్య అధికారుల ప్రాబల్యం
పెరగడం ఒక ముఖ్య పరిణామం. ఈ యుగపు
కాలంలో మహారాష్ట్రలో వున్న దేశముఖ్, దేశ
దేశపాండేల వంటి వారిని పోల్చవచ్చును.
దేశగ్రామకూటాస్, అట్లే ఉత్తర భారతంలో
పైన చెప్పినట్లు చిన్న రాజులు ~~[illegible]~~ (వంశపారం-
-పర్యంగా ఉండే పాలకులు) ప్రభుత్వానికి సంబంధం (బలమైన మధ్యవర్తులు)
కొనసాగారు (సామంతులు) ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~. కేంద్ర పాలకులు కూడా వీరిపై
ఆధారపడవలసి వచ్చింది.

మొత్తంగా చూసినట్లు ఈ కాలంలో
రాజులు సామాన్యంగా భూమి, వర్తకుల విరాళాలు
లేదా బొక్కసంలోని కాని, పైన సంపద కాని
ఆదరించినా, అన్ని సమయాలు సమానంగా
చూసి, వాటిని విడిచించి పరిపాలన సరళం

ప్రవర్తించారు. రాష్ట్రకూట రాజులు స్వతంత్రులైనప్పటికీ
తిరుగుబాటు చేసి తమ పేరు ప్రచారం చేసుకున్నారు.

1000 AD - 1200 AD మధ్య కాలం పరిస్థితులు

ఈ కాలంలో రాజకీయ పరిస్థితులు
ప్రాంతీయ శక్తుల ఆవిర్భావం. దేశం అనేక
సామంత, చిన్న రాజ్యాలుగా చీలిపోయింది.
ఢిల్లీలో తోమర వంశం, కనౌజ్ లో ప్రతీహార వంశం,
బుందేల్‌ఖండ్‌లో చందేల వంశం, మాళ్వాలో పరమారులు
రాజ్యపాలన చేసేవారు. వీరంతా రాజపుత్రులు.
దక్షిణాన చోళ సామ్రాజ్యం తప్ప మిగిలినవన్నీ
చిన్నవి. రాజపుత్ర రాజుల మధ్య విస్తరణ కోసం
తరచూ ఘర్షణలు యుద్ధాలు జరిగేవి.
సైన్యంలో సేవ చేసిన వారికి రాజు భూములు దానం
చేసేవారు. అందువల్ల రాజుల ప్రాముఖ్యత తగ్గి
భూస్వాముల ప్రాముఖ్యత పెరిగింది. రాజపుత్రులు
యుద్ధాలు చేసినప్పటికి నూతన దేవాలయాల
నిర్మాణం చేయలేకపోయినా, పాత దేవాలయాల
రక్షణలో కూడా వారు శ్రద్ధ చూపించలేదు
తనవంతుగా. ఖజురహో, కల్యాణి, మొదలైన ప్రాచీన
దేవాలయాలనే వీరు ఆదర్శంగా ఉపయోగించారు.
ఈ కాలంలోనే ముస్లిం దండయాత్రలు ఉన్న
పరిణామాలనే గమనించాలి.

9-6-04 Q: problems of coinage.

జ: ఉత్తర భారతంలో ఉన్నతమైన సామ్రాజ్యం పతనం కావడంలో, ఈ కాలానికి (750-1200) సంబంధించిన చారిత్రక ఆధారాలు అరుదుగా ఉన్నాయి. చరిత్రపరంగా సాహిత్యంలో చెప్పుకోదగిన గ్రంథాలు లభ్యంకాలేదు, నాణేలపరంగా కూడా అలాగే చారిత్రక ఆధారాలు లభ్యం కావడంలేదు. ~~నాణేలు~~ కొన్ని కొన్ని నాణేలు మాత్రం లభ్యమవుతున్నాయి.

గుప్తుల కాలంలో నాణేల కొరతవల్ల, ప్రభుత్వోద్యోగుల జీతాలను ధనరూపంలో కాక భూమిపై హక్కుల్ని కేటాయింపుల వ్యవహారాన్ని బట్టి ఈ విషయం మనకు బోధపడుతుంది. బంగారు నాణేలు ముఖ్యంగా ~~[illegible]~~ కొన్ని వర్తకుల ద్వారా లభించాయి. అయితే రాగినలు చాలా ఎక్కువగా పళ్ళు ఉన్నాయి, పల్లు నేలను నిల్వ చేయడంలో, బంగారంలో రాగిని బంగారు నాణేల రంగు ~~[illegible]~~ తగ్గిపోయింది. వెండి, బంగారంలో ఎక్కువగా చాలా లోపాలుండేవి. ఈ విధంగా నాణేల లోపాలను తెలుపుతున్నాయి. వర్తకానికి అవసరమైన నాణేల ఉపయోగం లేకుండా పోయింది.

ముస్లిముల రాజ్యాలు పెరిగిన తరువాత ఉత్తర భారత ఆర్థిక జీవనంలో కనిపించే నిర్మాణాత్మకమైన మార్పు నాణేల వాడుక పెరగడం.

10వ శతాబ్దం నుండి ఆధునిక పరిస్థితుల దాకా కొలత నిర్ధారణకు ఉజ్జాయింపు పరిమిత ప్రమాణాలలో బంగారు నాణేలు తయారీ కనబడుతుం. ఈ బంగారు నాణేలు పాత పద్ధతిలో 40 రతి (అబ్రస్ ప్రికటోరియస్ అనే మొక్క గింజల విత్తనాలు) ప్రమాణంలో ఉన్నాయి. నాణేలలో ఈ పెరుగుదల మొదటి సారిగా మానవ మధ్యప్రదేశ్ లోని కలచూరి (చేది) సామ్రాజ్యంలో కనబడుతుంది. తరువాత మహోబా చాందేలుల కాలంలో కూడ ఈ పెరుగుదల ఉంది. మళ్ళీ ఉత్తర భారతంలో [illegible] 12వ శతాబ్దంలో కనౌజ్ కు చెందిన గహడవాలుల కాలంలో ఈ పెరుగుదల ఎక్కువగా ఉంది. గంగా మైదానమును ముస్లింలు జయించిన తర్వాత మొదటిసారిగా ముయిజ్-ఉద్-దీన్ మహమ్మద్ బిన్ సామ్ పేరుతో బంగారు నాణేలు ముద్రించబడ్డాయి. కాని [illegible] సంప్రదాయాన్ని అనుసరించి అదే మాదిరి ముద్రించబడ్డాయి. వీటిపై వెనకవైపు లక్ష్మీదేవి బొమ్మ ఉంది.

ఉత్తర భారతంలో వెండి నాణేలు చాలా చాలా అరుదు. వెండి లోహం (బెంగాల్ వైపు నుండి) (కొంత మట్టుకే) సరఫరా కాబడేది. ఢిల్లీ సుల్తానులు బాగా ముద్రించిన వెండి నాణేలకు బెంగాల్ నుండి వచ్చిన వెండి పైనే ఆధారపడ్డారు. గత ఏడు శతాబ్దాలుగా చాలా మార్పులు కనబడ్డాక, ఈ కాలం నాటి రూపాయి లేదా నాణెం పొందుతున్న బంగారు, వెండి నాణేలు ఏకరీతిగా

పిల్లలు అయినవారి తెలిపే నాటి ఆధారాలేవీ (43)
లభ్యంకావటంలేదు. అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ మహారాష్ట్ర బంగారం
హరించినప్పుడు దేవగిరి సంపదలు
ఖిల్జీ సుల్తానుల అధీనమైనప్పుడు నాణేలు
ముద్రించబడినవి. వీటిపై "రాజవిజయ" అని
సంస్కృతంలో ముద్రించబడినవి. ఈ నాణేలు
బరువులో 170.8 గ్రెయిన్లు, 172.18 గ్రాములు ఉండేవని
బట్టి సుల్తానుల నాణెం ఉమ్మడిగా పాలించారని
తెలుస్తుంది. 13వ శతాబ్దం చివరి నుంచి అక్కడ
వ్యవస్థలు (ద్రవ్య విధానంలో) మార్పులు వచ్చినట్లు తెలుస్తుంది.
ఈ కాలంలో తుగ్లక్ లాంటి సుల్తానుల పైకి
వచ్చి లక్షల కొలది టంకాలు ఉండేవి. 14వ
శతాబ్ది మధ్య కాలంలో సైన్యాల మీదుగా ద్రవ్య
దేశంలో (టంకాలుగా) ప్రవాహం ప్రారంభం అయింది.
బెంగాల్ నుంచి వచ్చి చెల్లించబడి కాక, స్థానిక పాలకులు,
మత సంస్థలు శిల్పకళాసంపన్నమైన వచ్చి సంపద లేదు
నాణేలు ముద్రించుట మొదలైంది.
అయితే [అధికంగా విలువైన బంగారు నాణేలను
ప్రజలు దాచుకునే అలవాటు ఎక్కువగా ఉండటంవల్ల
వెండి, బంగారు నాణేలు నిల్వలు ఎక్కువగా
కనిపించేవి. ~~బయట కి~~ ఇలాగే దాచబడిన బంగారు
నాణేలను బయటకు తీసేవారు వచ్చినప్పుడు చేసినప్పుడు
ఎందుకంటే ఈ రెండు లోహాల నాణేల నిల్వలు మారుతూ
ఉండేవి.]

Evolution of a composite culture

మిశ్ర సంస్కృతి యొక్క పరిణామము

కారణాలు :

13,14 శతాబ్దాలలో సుల్తానుల పాలనా కాలంలో విభిన్న మతస్థులైన హిందూ - ముస్లిం ల మధ్య తొలుత ఘర్షణ, తర్వాత స్తబ్దత చివరకు పరస్పర సహన, సహకార వాతావరణం చోటుచేసుకుంది.

పూర్వకాలం భారతీయ ముస్లింలైన ఖిల్జీ పాలకులు భారతీయ ముస్లింలతో పాటు హిందువులకు కూడా రాజోద్యోగాలు ఇవ్వడం చేశారు. ఫలితం గా సంబంధ బాంధవ్యాలకు అవకాశం ఏర్పడింది. హిందూ పాలకులు ముస్లింలను, ముస్లిం పాలకులు హిందువుల్ని తమ సైన్యాల్లో నియమించుకోవడం సాధారణం గా జరిగేది. ఇది హిందూముస్లింల మధ్య సామరస్య వాతావరణానికి తద్వారా మిశ్రసంస్కృతి జనించడానికి దోహదం చేసింది. ఉదా: రెండవ దేవరాయలు, రాణా సంగ ఇబ్రహీం ఆదిల్షా ని జగద్గురు అని.

హిందూ ముస్లిం పాలక వర్గాల మధ్య తరచుగా "మతాంతర వివాహాలు" జరుగుతుండడం కూడా రెండు మతాల మధ్య సామరస్యానికి మిశ్రసంస్కృతి పరిణామానికి దారితీసిందని చెప్పవచ్చు.

మిశ్రమ సంస్కృతి

మధ్యయుగమంతా ముస్లింలు హిందూ మతగ్రంథాలు, స్థానిక ఆచార సంప్రదాయాలు, తాత్విక రచనలు విస్తృతమైన [illegible] ఆదరించారు. చాలా కాల సహవాసం చేత హిందువులు, ముస్లింలు ఒకరి ఆలోచనలు సంప్రదాయాలు మరొకరు అలవర్చుకొనేందుకు సిద్ధపడ్డారు, ఆదరణ చూపారు. ముస్లిం మార్మికుల వృద్ధి చెందడానికి భారతీయ వేదాంతం ఎంతో తోడ్పడింది. పరస్పర సమాన భావం ముస్లిం సాధువుల పట్ల ప్రత్యేకించి ముస్లిం మార్మిక వాదుల పట్ల హిందువులు చూపే భక్తి భావం వల్ల వెల్లడౌతుంది. అలాగే ముస్లింలు కూడా హిందూ సాధువుల్ని పూజించడం మొదలు పెట్టారు. ఈ పరస్పర సమాన ఆలోచన ఫలితంగా ఇరువురూ కలిసి పూజించే "సత్యపీర్లు" ఏర్పడ్డారు.

'సూఫీ' మతం ఇస్లాం నుండి ఉద్భవించినను దాని వైదిక సూత్రములు హిందూమత ప్రభావ కలితములే. అనేక సూఫీలు 'కర్మవాదులు'గా ప్రసిద్ధికెక్కిరి. పరమాత్మసమానము, ధర్మ, పునర్జన్మ యోగవిద్య మొ|| హిందూ-సూఫీ మతాలకు ఒక్కటే. సూఫీ గురువులు సంగీతం భక్తిమార్గంగా + ఆత్మపూజ

అలాగే ఆచార్య శ్రీవాస్తవ చెప్పినట్లు

"భక్తి ఉద్యమము భారతదేశమునకు క్రొత్తకాదు. అందరు ఆధునిక చరిత్రకారులు భావించినట్లు

ఇది ఇస్లాం నుండి ఉద్భవించినది కాదు.
కాని అది హిందూమతమును, సంస్కృతిని
చుట్టుముట్టిన విగ్రహారాధనలను ముస్లిం బోధనల
నుండి ప్రేరణను, ఒరవడిని గ్రహించినదనుట
వాస్తవము."

హిందువుల ఆచారాల్లో కూడా ఈ
మిశ్ర సంస్కృతి పరిణామం స్పష్టంగా కన్పిస్తుంది.
రాజపుత్రుల స్త్రీల 'జౌహార్' ను అనుకరిస్తూ ముస్లిం
సర్దారులు యుద్ధ సమయాల్లో జనానా స్త్రీలు ఆత్మహతి
చేయడాన్ని ప్రారంభించారు. కటూరాలు, బాణాలు,
లగ్నాల్లో నమ్మాల్సి ముస్లింలు పెంచుకున్నారు. ముస్లింల
లోని 'మక్తాబ్' లేదా బిస్మిల్లా వేడుక హిందువుల
ఉపనయనం వంటిది. మృత్యుసమయంలో ఉన్న వారికి
హిందువులు గంగనీరు పోసినట్లు ముస్లింలు మక్కాలోని
జమ్ జమ్ బావి పవిత్రజలాన్ని వారి నోటిలో పోసేవారు.
మృతదేహాలను భూశయనం చేయడం, మృతుల పట్ల
గౌరవానికి చిహ్నంగా జుట్టును తీసివేయడం,
వితంతువులు రంగు బట్టలను వాడడం వంటి ఆచారాల్ని
అవలంబించారు.

ముస్లింలు తమ గురువులకు పాదాభివంద-
-నం చేయసాగారు. ముస్లిం లలో హిందూ సాధువుల్లా
బైరాగులు వెలిసారు. వీరు విభూతి ధరించేవారు.
తలపై జులపాలు ధరించేవారు.

మహమ్మదీయ స్త్రీలలో గల 'బుర్ఖా' సంప్రదాయాన్ని గౌరవ మర్యాదలకు చిహ్నమని తెలిసి హిందూ స్త్రీలు ముఖ్యంగా రాజపుత్ర వనితలు 'పరదా' పద్ధతిని అనుసరించారు.

<u>వాస్తుకళారంగం</u> లో ఈ మిశ్రసంస్కృతి ఫలితంగా ఒక నూతన శైలిగా 'ఇండో-ఇస్లామిక్' శైలి ఆవిర్భవించింది. ముస్లిం పాలకులు తమ వెంట ముస్లిం ఆర్కిటెక్టుల్ని తెచ్చుకున్నా ఇక్కడి భవన నిర్మాణాల్లో హిందూ పనివారి మీదే ఆధారపడటం, హిందూ, జైన ఆలయాల్ని పడగొట్టి అందాల సామాగ్రి తో వారి కట్టడాల్ని నిర్మించడం వంటివి ఇండో-ఇస్లామిక్ శైలి ఆవిర్భావానికి దారి తీసాయని జాన్ మార్షల్ అభిప్రాయం.

ముస్లిం భవన అలంకారాలలో హిందూ ఫలకాలను వారు విరివిగా వాడారు. స్వస్తిక్, కమలం వంటి హిందూ చిహ్నాల్ని కూడా వాడారు. రాతిని చెక్కడంలో భారతీయులకు గల ప్రావీణ్యాన్ని వారు తమ భవన నిర్మాణాలలో చక్కగా వినియోగించుకున్నారు.

ఇస్లామిక్ శైలి ఆర్చి, డోమ్ పద్ధతి ని భారతీయశైలి స్లాబ్, బీమ్ పద్ధతిని కలిపి నిర్మాణాలు తుగ్లక్ దశ వాస్తుశైలి ప్రత్యేకత. ఫిరోజ్ నిర్మించిన "హాజ్ ఖాస్" లో ఆర్చి పద్ధతి ఒక అంతస్తులో

ఉపయోగిస్తే స్లాబ్-బీమ్ పద్ధతిని మరో రీతుల్లో ఉపయోగించారు. 'జాళ్లు' లాంటి సైతం లేదే పద్ధతి కన్పిస్తుంది.

లోదీల కాలంలో మసీదుల ఇతర భవన నిర్మాణ పద్ధతుల్ని, స్థానిక నిర్మాణ పద్ధతుల్ని మరింత సమ్మిశ్రమం చేయడం కన్పిస్తుంది. లోదీలు తమ భవనాల్లో ఆర్చి-డోమ్ పద్ధతిని బీమ్-స్లాబ్ పద్ధతిని కలిపి వాడారు. రాజస్థానీ, గుజరాతీ పద్ధతులలో బాల్కనీలు, కమానులు, గవాలు నిర్మించడం ఈ కాలం లో కన్పిస్తుంది.

ముస్లిం సమాధుల్ని పోలిన ఛత్రీల ను నిర్మించడం రాజపుత్రులు ప్రారంభించారు. ~~అలాగే~~ ఆర్చి-డోమ్ పద్ధతుల్ని భారతీయులు/హిందువులు భవనాల్లో ఉపయోగించడం గమనించవచ్చు. ~~తమ~~ ఉభయులలోను శాస్త్రీయసంగమం మాత్రం సుల్తానుల కాలంలో జరగలేదు. ఉభయ నిర్మాణాల శాస్త్రీయసంగమం అక్బరు కాలం లో జరిగింది.

భారతదేశంలో క్రీ.శ.14 వ శతాబ్దం చివర "ఉర్దూ" ఒక స్వతంత్ర భాషగా ఆవిర్భవించడం మిశ్రసంస్కృతి పరిణామం లో ఘనమైన ఘటన. పర్షియన్, అరబిక్ ఇటు సంస్కృతం, హిందీ వంటి భారతీయ భాషల నుంచి పదాలను, వ్యాకరణాన్ని, సాహిత్యరీతుల్ని తనలో విలీనం చేసుకున్న ఉర్దూ భాష మిశ్ర సంస్కృతి మలచిన నవీన భాష.

సాంస్కృతికరంగం గమనిస్తే తొలుత జరిగిన పారశీక రచనల్లో పర్షియా సంప్రదాయాలే కన్పిస్తాయి. కాని క్రమంగా భారతీయ భాషా సాహిత్య సంప్రదాయాల ప్రభావం పారశీక రచనల్లో స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. భారతీయ సాంస్కృతిక పారశీక కవులు అభ్యాసం చేయడం వల్ల వాటి ప్రభావం పారశీక రచనల్లో కనిపిస్తుంది.

ఈ కాలంలో ప్రఖ్యాత పారశీక కవి అమీర్ ఖుస్రూ తాను భారతీయుణ్ణని చెప్పుకోడానికి గర్విస్తున్నానని తన రచనల్లో స్పష్టం చేశాడు. ఇందువల్ల ఉర్దూ వంటి భాషలు భారత, ఇరానీ సంస్కృతుల సమ్మిళిత సంస్కృతిలో ఏర్పడటానికి రంగం సిద్ధం చేశాయి. అమీర్ ఖుస్రూ అనేక హిందీ కావ్యాలను గేయ రూపంలో రచించాడు. అనేక కావ్యరీతులలో ఆయన ప్రయోగాలు చేసి దానికి "సబక్-ఇ-హింద్" అనే కొత్త పేరు పెట్టాడు. ఖుస్రూ కవిత్వం పారశీకమే అయినా అందులో భావనలు భారతీయతకు ప్రతీకలుగా కన్పిస్తుంది.

మొగల్ సామ్రాజ్య పతనము:

మొగల్ సామ్రాజ్య విచ్ఛిన్నానికి ఔరంగజేబు బీజాలు నాటాడు. 1658 లో అతడు సింహాసనం అధిష్ఠించినప్పుడు అత్యంత శక్తివంతమైన చక్రవర్తి. 1686-87 లో ~~మొగల్ సామ్రాజ్య~~ బీజాపూర్, గోల్కొండలను ~~తదితర~~ సామ్రాజ్యంలో కలిపి వేయటంతో మొగల్ సామ్రాజ్య విస్తీర్ణము అత్యంత గరిష్ఠ స్థాయికి చేరింది. సామ్రాజ్య విశాలత్వం, నిరంకుశుడైన చక్రవర్తి నప్పటం అధికారము మొత్తం కేంద్రీకరింపబడుట కూడ లోపై సామ్రాజ్య విచ్ఛిన్నతకు దారితీసాయి. వీటికి తోడు ఔరంగజేబు అనుసరించిన మత విధానం సామ్రాజ్య విచ్ఛిన్నతను వేగవంతం చేసింది. పరిపాలకునికి, రాజనీతిజ్ఞునకు ఉండవలసినంత విశాల హృదయం ఔరంగజేబుకు లేదు. ఔరంగజేబు సనాతన సున్నీ ముస్లిం. భారతదేశమును ముస్లిం రాజ్యముగా మార్చుటే తన ధ్యేయముగా చేసి, ఈ లక్ష్యసిద్ధికై తన అధికారము, రాజ్య వనరులను అన్నిటిని వినియోగించినాడు. హిందువులను వర్జించక ఇస్లాంలోకి మారుట, బలవంతముగా కొంతమంది వారిని బాధ పెంపొందించాడు. హిందూ దేవాలయము-లను, పాఠశాలలను ధ్వంసం గావించినాడు.

హిందువులపై అవమానకరమైన ఆంక్షలను,
1679లో జిజియా పన్నును విధించినాడు. ఢిల్లీలోని పేద హిందువులు
జిజియా పన్ను మాఫీ కోసం ఔరంగజేబును, స్వయంగా
చూడమని నిరాయుధులైన వేడుకొనగా
అతని సైనికులు వారిని అతిక్రూరంగా
ఏనుగుల చేత, గుర్రాల చేత కర్కశంగా
తొక్కించినాడు. 1665లో అంతర్గత పన్ను
సుంకం ముస్లిములకు 2.5 %, హిందువులకు
రెట్టింపు అనగా 5 % విధిస్తూ ఆదేశాలు జారీచేసినాడు.
దీపావళి, హోలీ పండుగలు జరుపరాదని శాసించెను.
ఇస్లాం మతమును స్వీకరింపచేయుటకు అనేక
రాజకీయ ఆర్థిక వరాలు చూపాడు. కొందరిని
బలాత్కారముగా ఇస్లాంలోకి మార్చాడు. ఇస్లాం
మతమును స్వీకరించుటకు నిరాకరించిన సిక్కు
గురువైన తేగ్ బహదూర్‌ను, అతని
అనుచరులను ఔరంగజేబు 1675లో, నిర్దయగా క్రూరంగా
చంపించెను. అతని మత మార్పిడి ప్రపంచానికి
తెలియజేసింది. ఔరంగజేబు స్వయంగా ముస్లిములు
కానివారిపై 'పవిత్ర యుద్ధము' ను ప్రకటించుటలో
తన మతమును మార్చుకొనుటకు ఇష్టపడని

[illegible]

~~Agrarian Structures~~

హిందూప్రజలు సామూహికంగా అవిధేయులు అయినట్టు తప్పింది, గర్వించదగినదికాదు అయినా ⊗ ఆచార్య జదునాథ్ సర్కార్ మాటలన్నట్లు " అసంఖ్యాక హిందూ ప్రజల ప్రజానీకము ఔరంగ్ ప్రేమాభిమానములను తనదిశ ఏ సామ్రాజ్యము మనజాలదు అని ఔరంగజేబు గ్రహించలేకపోయెను. అక్బరు అనుసరించిన ఉదార మతవిధానమునకు స్వస్తి చెప్పి, ఔరంగజేబు సంకుచిత స్వభావుడై మతమూర్ఖుడై తనతలపై అనేక అనర్థములను కొని తెచ్చుకొనెను. వేరొకచోట పండితులు మాటలన్నట్లు "మతము కొరకు లేని సింహాసనమును పణముగాపెట్టి సంక్షుభితుడయ్యెను.

⊗ మధురలో జాట్ రైతులు ~~(1669-70) లో తిరుగుబాట్లు,~~ 1669-70 లలో, చేసిన ~~తిరుగుబాట్లు, 1672-73 లలో~~ సత్నామీలు 1672-73 లలో చేసిన తిరుగుబాట్లు ~~[illegible]~~ సామ్రాజ్యానికి తీవ్రమైన సంకటాలను కలుగ చేసినట్లుంది. మొగల్ చక్రవర్తికి విశ్వసనీయుడైన జోధ్‌పూర్ మహారాజా జస్వంత్ సింగ్ విజ్ఞప్తి చేసిన తీవ్రమైన హెచ్చరికను ఔరంగజేబు పెడచెవిని పెట్టాడు.

రాజపుత్ర విధానాలలో కూడా అక్బరు
ప్రవర్తించిన సామరస్య పద్ధతులను, రాజనీతిజ్ఞతను
ఔరంగజేబు విడనాడి రాజపుత్రులను
రాజకీయరంగము నుండి బహిష్కరించ సంకల్పించెను.
1678లో మార్వార్ రాజైన జస్వంత్ సింగ్
రాథోర్ మరణించాడు. అతనికి వారసులెవరూ
లేని కారణంగా భార్యలు గర్భవతులు. ఔరంగజేబు
మార్వారును ఆక్రమించి ప్రత్యక్షంగా దుర్గా
దాస్ రాథోర్ నాయకత్వంలో 1679లో మార్వార్ రాజపుత్రుల
స్వాతంత్ర్య సంగ్రామం ప్రారంభించాడు. మేవార్ రాజపుత్రులు
కూడా ఈ పోరాటంలో వారికి జత కలిశారు. వీరిని
అణచడానికి (పిన్న) అక్బరును పంపగా అతడు
తండ్రి జాతీయ వ్యతిరేక ~~[illegible]~~, ఆగ్రహించి
సహృదయ విధానాలను విడిచి తిరుగుబాటు
ఒనర చేశాడు. రాజపుత్రులు మొగల్ చక్రవర్తికి
మధ్య ఉపసంహారం పర్యవసానం దేశవ్యాప్త
ప్రాంతంలో ఆఫ్ఘను దేశ [illegible]లో
ప్రభావితం చేసింది. వారిని అణచటంలో విఫలం
~~మొగల్~~ ఔరంగజేబును కష్టపెట్టింది.

ఔరంగజేబు దక్కను విధానము
మొగలు సామ్రాజ్యమును కొరకు నష్టము కలిగించెను.
దక్కను లో మహారాష్ట్రుల విజృంభణము అణచుటకు మీరు
511 దక్షిణాదిన గోల్కొండ బీజాపూర్ సామ్రాజ్యాలు

⊗ 1689లో బీజాపూర్, గోల్కొండ లను మొఘల్ సామ్రాజ్యంలో కలిపాడు

ఉపయోగించుకొనక అవివేకులుగా వారిని వదిలి[illegible]
చేసెను. తన పాలనాకాలములో దాదాపు 25 సంవత్సరముల
దక్కను యుద్ధములందే అనగా మహారాష్ట్రుల సమయములో
గడిపి. ఆ యుద్ధములందే తన ప్రాణములను కూడా
కోల్పోయినాడు. ఇదంతాగాను దక్కను యుద్ధముల వలన
ఖజానా వట్టి పోయినది గాక అపార సైనిక నష్టాలు,
యుద్ధ ప్రాంతములలో జననష్టము జరిగెను.
ఔరంగజేబు 25 సంవత్సరముల పాటు ఉత్తర
హిందూస్థానమున లేక పోవుటచే పరిపాలన ~~[illegible]~~
కుంటుపడెను. రాజపుత్రులు, సిక్కులు, జాట్లు ప్రబలమైరి.
స్మిత్ పండితుడు నుడివినట్లు "దక్కను ~~[illegible]~~
ఔరంగజేబు దేహమునకే గాక, అతని సామ్రాజ్యమునకు
కూడా సమాధిగా పరిణమించెను."

ఔరంగజేబు వ్యక్తిత్వమునందు అనేక
సుగుణములు కలవు. అతడు అసమాన ప్రభావుడు
[illegible]. పాలన నిర్వహణలో అత్యధిక శ్రద్ధ,
[illegible] కార్యకలాపములు అన్నియు
[illegible] అనుసరించి అనేకమందిని శత్రువులుగా
చేసుకొనెను. ~~[illegible]~~ అతని [illegible]
[illegible], కనీసము చిన్న చిన్న పొరపాటులను
[illegible] స్వభావం [illegible] లేదు. అందువలన
[illegible] [illegible], [illegible]
పరిస్థితులందు [illegible] ఉదాసీనులు [illegible].

[illegible]

శ్రీరంగరాయలు ఎవరికి లేని తమిళులను నిరంతరం
విశ్వసింపక వారికి పాలనాధికారాలు. అప్ప
గించాలని ఇచ్చి కొంతమంది అనుకొనెను. అందువల్ల
శ్రీరంగరాయలు మరణానంతరము అతని కుమారుడు
పాలనా బాధ్యతలను నిర్వహించుటకు తన
సర్దారుల చేతులలో కీలుబొమ్మ అయ్యెను. మొగలు
సామ్రాజ్య విస్తృతి లేదు యోగ్యుడు కాని. అందువల్లనే
పోయింది.

శ్రీరంగరాయలు బాధ్యతలు పాలన, అనేక ఇతర
కారణములవలన మొగలు సామ్రాజ్య పతనమునకు
దారితీసెను.

Medieval India (6) పల్లవి

MEDIEVAL INDIA

page No:

28.4.04 చోళుల పరిపాలనా విధానం :

చోళులు గొప్ప యోధులనని వారి పైన విజయులయేకాక వారి కట్టుదిట్టమైన పరిపాలనా వ్యవస్థ కూడా ఒక ముఖ్యకారణము. వారు ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతము ప్రకారం స్థానిక సంస్థలను నడిపిరి. చోళుల పరిపాలనా రంగంలో మౌర్యులన్న, గుప్తులన్న, మొగలులను, బ్రిటిష్ వారిని అధిగమించిరి. వారి పాలన ఉదాత్తమైనది. అందుచేతనే ఆచార్య నీలకంఠశాస్త్రి చోళులు బలమైన కేంద్ర ప్రభుత్వ వ్యవస్థను, సంపూర్ణమైన స్థానిక స్వపరిపాలనా వ్యవస్థను మధ్య చక్కని సమన్వయమును, సమతౌల్యాన్ని సాధించారని ప్రశంసించెను.

కేంద్ర ప్రభుత్వము: రాజ్యాంగ తంత్రానికి రాజు సర్వాధికారి యైనను నిరంకుశుడు కాడు. అతడు ప్రజారంజక మైన పాలకుడు. రాజ్యాధికారం వంశపారంపర్యంగా సంక్రమించేది అయినా కేవలం తండ్రి కొడుకు పరంపరలో మాత్రమేకాక అనేక సందర్భాలలో సహోదర పరంపరలో కూడా సంక్రమించేది. రాజు తన జీవిత కాలంలోనే తన కుమారుడినో లేదా సోదరుడినో యువరాజుగా ప్రకటించటం జరిగేది. ఈ యువరాజు పదవి లభించినంత అధికారాన్ని,

విధులను కలిగివున్నట్లు పరిపాలనలోను, యుద్ధం లోను వారు ప్రముఖ పాత్ర వహించినట్లు వారి శాసనాలవల్ల తెలుస్తుంది. బైజాంటైన్ రాచరిక వ్యవస్థలో చోళరాజరికాన్ని పోల్చవచ్చు. రాజు పట్టాభిషిక్తుడవ్వడం వేడుక చాల ముఖ్యమైనది ప్రతి ఒకటి కన్నులపండుగగా జరిగేది. ఈ సందర్భంలో రాజు ఒకటి దాతృత్వాన్ని చూపేవాడు.

రాజప్రసాదంలో బాడీగార్డులలో సహా అనేకమంది సేవకులుండే వారు. చోళుల కాలంలో అంతఃపుర సేవకులు వేలమ్మ (velams) గా పిలువబడి, రాజధానిలో వేరు కాలనీలలో నివసించేవారు.

పరిపాలనకు సంబంధించిన ముఖ్యమైన రాజుల తెలిసిన విధులు సమాహారం "ఉదంకూట్టం" (Udankuttam) చోళచక్రవర్తికి వ్యవహారముల నిర్వహణలో [illegible] తోడి సలహాలను ఇస్తుండేది. రాజ్యవ్యవహారములను రాజు స్వయంగా పరిశీలించి, నోటి ఆజ్ఞలద్వారం చెప్పేవారు. ఈ నోటి ఆజ్ఞలను రాసుకొని, చేరవలసిన ప్రజలకు చేరవేసేందుకు ఒక చాన్సరీ (Chancery) (Olai) ఉండేది. ముఖ్య కార్యదర్శిని "ఒలైనాయగమ్" (Olainayagam) అనేవారు. ఆజ్ఞలను స్వీకరించు వారిని అరయలు చేసేటపుడు చాలా సున్నిత పద్ధతిని పాటించేవారు.

రాజు స్వయంగా పర్యటనలు చేసి పట్టి పాలనావ్యవస్థ 5

పాలనర్థాన్ని మెరుగు పరిచేవాడు.

చోళుల పాలనా యంత్రాంగంలో స్థానిక స్వపరిపాలన విశిష్టతలు సభలు కలిగిన ఉన్నత స్వయంప్రతిపత్తి లో నుండేది. సభలు రెండు స్థాయిలలో రెండుగా ఏర్పడి ఉండేవారు. పెద్ద స్థాయిని ~~[illegible]~~ పెరుందనమ్ (perundanam) అనే, చిన్న స్థాయిని సిరుదనమ్ (sirudanam) అనే ~~అనేవారు~~ రెండు తరగతులకు చెందిన సభలు ఉన్నట్లుగా శాసనాలను బట్టి తెలుస్తున్నది. ఉద్యోగ పదవి వంశపారంపర్యంగా ~~[illegible]~~ వస్తుండేది. వీరి విలువైన సేవలకు ~~[illegible]~~ మరియు ప్రత్యేకమైన వేతనాలు ఉండేవి కాదు. అయితే ఈ ఉద్యోగులకు వేతనాల ~~[illegible]~~ [ధనరూపంలో కాక] కొంత పంటభూమి కేటాయింపు జరిగేది (jivitas)* దీనిని జీవితాలు అనేవారు. అప్పుడప్పుడు కొల్లగొట్టబడిన ధనం కొంత భూమి వారికి కూడా పంచబడేది.

పాలనా సౌలభ్యం కొరకు రాష్ట్రాలను మండలములు (రాష్ట్ర విభాగాలు) గా విభజించారు. ప్రతి మండలాన్ని ~~[illegible]~~ పలు నాడు (Nadu) లు, ప్రతి నాడు ను అనేక కుర్రములు (kurrams) గా విభజించారు. ~~[illegible]~~ గ్రామాలు ప్రత్యేక స్థాయిలో గ్రామ పాలనా యూనిట్ ~~[illegible]~~ పెద్దగా ఉండేవి

* సంఘ భూముల వద్ద గల భూములు జీవితాలుగా ఇవ్వబడేవి.

ఒకానొకప్పుడు ఒక్కొక్క గ్రామము వలె ఏర్పడి ఉండేది. దీనిని తనియూర్ (taniyur) లేదా (tankurram) అనే వారు.
చోళరాజులకు సామంత రాజులు, మండలాలు ఉండేవి.*

రెవిన్యూ: చోళ చక్రవర్తికి భూమి శిస్తు ముఖ్య ఆదాయవనరు. భూమిని సర్వే చేయించడం మొదటి సారిగా, మొదటి రాజరాజ చోళుని కాలంలో జరిగింది. తర్వాత కాలంలో మొదటి కుళోత్తుంగ చోళుడు మళ్ళీ భూమి సర్వే జరిపించి భూమి శిస్తును నిర్ణయించాడు. ప్రతి గ్రామంలో లేదా పట్టణంలో నివాస భూమి విస్తీర్ణం, దేవాలయాలు, చెరువులు, గ్రామ మంద (పశువుల) కాలువలు, శ్మశానలు (sudugadu) మొదలైన వాటికి చెందిన భూమి వదిలిపెట్టి, మొత్తం భూమి విస్తీర్ణం లో నుండి తీసివేసి, శిస్తు విధించే భూమి విస్తీర్ణం నిర్ణయించే వారు. ఈ శిస్తు విధింపబడే భూమిని, భూమి సారము ను బట్టి, పండించే పంటలను బట్టి లెక్కి తరగతులుగా విభజించారు. భూమి శిస్తు పంటలో మూడవ వంతుగా నిర్ణయించబడింది. భూమి శిస్తు ధన రూపంలోగాని, వస్తు (ధాన్య) రూపంలోగాని వసూలు చేసేవారు. గ్రామం మొత్తం ఉమ్మడిగా శిస్తు చెల్లింపు బాధ్యత వహిస్తుంది. భూమి శిస్తు కరణం వసూలు చేయబడేది. ఈ శిస్తు చెల్లించలేని సందర్భాలలో

29.4.04

* వీటిని సామంత రాజులు, ప్రతినిధులు పరిపాలించేవారు. సర్వసాధారణంగా మండలాలు ప్రతినిధులుగా రాజకుమారులను గాని, రాజుకు దగ్గర బంధువులను గాని నియమించబడేవారు.

(* కరణం గాని ...)

భూమిని అమ్మి చెల్లించడం తప్పనిసరి అయ్యేది.

భూమి శిస్తు మాత్రమే కాక, రవాణా అమ్మకపు సరకులమీద పన్ను, వృత్తి పన్ను, ఇంటి పన్ను, వివాహం వంటి శుభకార్యాల సందర్భంలో చెల్లించవలసిన పన్ను, న్యాయపరంగా విధించే జరిమానాలు ఫైనలు మొదలైనవి ఉండేవి* కొన్ని సందర్భాలలో ప్రభువులు తీసుకొనే ప్రజలచేత ఊడిగం చేయించే "వెట్టి" అనే విధానం కూడా అమల్లో ఉంది. మొత్తం మీద చోళుల కాలంలో పన్నుల భారం అధికంగానే ఉండేది. క్రమంగా సామంతులు, స్థానిక పాలకులు ప్రబలి వారి సంఖ్య పెరగడం చేత, ప్రజలపై పన్నుల భారం ఇంకా ఎక్కువ కాసాగింది.

~~చోళ~~ పాలకులు మహాసామ్రాజ్యానికి నీటి వనరులను కల్పించారు.

న్యాయపాలన: గ్రామ న్యాయస్థానాలు, కుల పంచాయతీలు న్యాయపాలన ఉండేవి. రాజు న్యాయస్థానాలు కూడా. న్యాయాన్ని ఆచారాలు జరుపుతూ ఉండేవి. వాడుక (usage), పత్రాలు, సాక్ష్యులు మొ॥ ఋజువుల కారణంగా అంగీకరించబడేవి. నాటి శిక్షలు అంత కఠినంగా లేవు. హత్యకు మరణదండన విధించటం జరిగేది. వ్యభిచారం, దొంగతనం, దొంగ సంతకాలు పెట్టడం, దొంగ సాక్ష్యాలు చెప్పడం మొదలైన స్వల్పమైన నేరాలకు గాడిదపై

(* [illegible] — vertical margin note)

ఊరేగించడం కూడా ఉండేది. రాజద్రోహ నేరాలను
రాజే స్వయంగా పరిశీలించేవారు. అట్టి నేరస్థులను
మరణశిక్ష విధించబడటమే కాక, వారి ఆస్తులు
జప్తు చేయబడేవి. నాటి నిష్పక్షపాతమైన
న్యాయ విధానం అమలులో వుండేది. ఎన్. కె.
అయ్యంగార్ ~~నాటి~~ కాకతీయుల కాలంలో న్యాయపరిపాలనలో జారి
విధానం అమలులో ఉన్నట్లు పేర్కొన్నారు.
జరిమానాలు విధించడం, జైలు శిక్ష వేయడం సాధారణ
నేరాలకు శిక్షలు. చౌ జు-కువా (Chau Ju-kua)
(13వ శతాబ్ది ప్రారంభకాలానికి చెందిన చైనా
రచయిత) ఇలా పేర్కొన్నారు "ప్రజలలో ఎవరైనా
నేరం చేస్తే రాజ దర్బారులోని మంత్రులలో
ఒకరు అతనిని శిక్షించేవారు. నేరము చిన్నదైతే
నేరస్థుని ఒక కొయ్య చట్రానికి బంధించి
50, 70 లేదా 100 బెత్తం దెబ్బలతో శిక్షించే
వారు. తీవ్రమైన, ~~[illegible]~~ ఘోరమైన ~~నేరాలను~~
నేరాలకు తల నరకటం, ఏనుగు చేత తొక్కి
చంపించటం వంటి శిక్షలు అమలులో గలవు."
సైనిక పరిపాలన: చోళులు పెద్ద సైన్యాన్ని, నౌకా దళాన్ని
నిర్వహించారు. సైన్యానికి రాజు సర్వసైన్యాధికారి.
చోళ సైన్యంలో ప్రధానంగా కాల్బలము, అశ్వికదళం,

గజబలం ఉన్నట్లు "మాస్రు క్షేత్ర మహాసేన" అనే (9)
పదం వల్ల తెలుస్తుంది. సైనిక నిర్వహణ కొరకు
సైన్యాన్ని ప్రతీక దళాలుగా విభజించారు. చాళుక్య
దళాలలో స్థిర సైన్యం, ఆ సైన్యానికి ప్రత్యేక
అధికారి అధిపతులుగా ఉండేవారు. సైనిక శిబిరాలు,
త్రమ శిబిరాల వల్ల ప్రత్యేక రక్షణ వహించేవారు.
సైనికులకు లోగల శిబిరాను ఖచ్చిన (contonment)
కటకం లేదా వీడు అని పిలిచేవారు. చాళుక్య
సామ్రాజ్యం ఉచ్ఛస్థితిలో ఉన్నప్పుడు వారికి 60వేల
గజబలం, ఒక లక్ష యాభైవేల సైనికబలం ఉన్నట్లు
తెలుస్తుంది. అరేబియా నుంచి మేలుజాతి అనేక రకం
గుర్రాలను దిగుమతి చేసుకునేవారు కాని వాటి
నిర్వహణలో లోపం వల్ల అవి ఎక్కువకాలం
బ్రతికేవి కావు. రాజు అంగరక్షక బలం వెళైకారర్
అనే సైనికులలో కూడా ఉండేది. సైన్యంలో
నాయక, సేనాపతి, మహాదండనాయక మొదలగు
వివిధ స్థాయిలకు చెందిన అధికారులు ఉండేవారు.
సాధారణంగా చాళుక్యరాజులు స్వయంగా సేనలను నడుపుతూ
దండయాత్రలు నిర్వహించేవారు. పోరాటాల్లో చాళుక్యులు
అతిక్రూరమైన, అనాగరికమైన విధానాలను
అవలంబించేవారు. గ్రామాలను, పట్టణాలను ధ్వంసం
చేయటం, స్త్రీలను సైతం వదలక నిర్దాక్షిణ్యంగా

వహించేది వారని శాసనాల వల్ల తెలుస్తోంది.

రాజరాజ చోళుని కాలంనుంచి చోళ చక్రవర్తులు నౌకాబలాన్ని ఏర్పరచి, దాని ద్వారా కోరమాండల్ తీరం, మలబార్ తీరం, బంగాళాఖాతం పైనా నియంత్రణ సాధించారు. నౌకాదళ ప్రవసరాన్ని గుర్తించిన మొట్టమొదటి భారతీయ రాజులు చోళులే. శ్రీలంక, మాల్దీవులు, లక్షద్వీపాలు, మొదలైన ద్వీపాలను జయించారు. వారు "శ్రీ విజయ రాజ్యం" పై సాధించిన విజయం వారి నౌకాబల దర్పణమని ప్రధాన ~~[illegible]~~ కార్యములు. ఇది దేశ చరిత్రలో ప్రత్యేకమైన చారిత్రక సంఘటన. జావా, సుమిత్రా దీవులలో ~~వర్తక~~ నౌకాబలాన్ని ఉపయోగించి వర్తకవాణిజ్యాన్ని అభివృద్ధి చేశారు. ఈ విధంగా చోళ రాజులు నౌకాదళాన్ని రాజకీయ ప్రయోజనాలకు, వాణిజ్య ప్రయోజనాలకు కూడా ఉపయోగించారు.

వర్తక వాణిజ్యాలు: సైనిక ప్రయోజనానికే, వాణిజ్య వస్తువుల ఎగుమతి దిగుమతులకు ప్రముఖ రేవులలో "పెరువళి" అనే పేరుగల రహదారులున్నాయి. అవి దూరప్రాంతాల పట్టణాలను కలుపుతున్నట్లు శాసనాధారాలున్నాయి. నాటి చోళ సామ్రాజ్యం లోని పట్టణాలనుంచి తూర్పు చైనా, జావ, సుమత్రా) మొదలైన తూర్పు ఇండియా దీవులకూ, మలయా ద్వీపకల్పం వంటి దూరదేశాలకునూ, పడమట

సంక్షిప్తంగా...

నీలకంఠ కటేశ్వర్

1) చక్రవర్తి
2) యువరాజు
3) ఉదయం రుద్రమ.. ఒక్కటై
4) ఉద్యోగస్వామ్యం
5) పాలనా విభాగాలు
   మండలం / వలనాడు
   ↓
   నాడు
   ↓
   స్థలము అనియూరర్
   ↓
   గ్రామం

6) రెవెన్యూ పాలన
- సర్వే
- భూమిని కొలవటం
- పంటలో మూడో వంతు శిస్తుగా
- ధన / ధాన్య
- గ్రామ ఉమ్మడిగా బాధ్యత
- శిస్తు భారం అధికం

7) న్యాయ పాలన
- గ్రామ పంచాయితీలు
  కుల "
  రాజ న్యాయస్థానాలు
- లిఖిత స్మృతి కఠినంగా లేదు
- నిష్పక్షపాతం
- జ్యూరీ విధానం
  S.K. అయ్యంగార్

8) సైనిక పాలన
- మూలప్రతిష్ఠ మహాసైన్యం
- పటాలాలుగా విభజించి
  నిర్దిష్ట సైన్యం .. ప్రత్యేక అధికారి
  క్రమశిక్షణ
  నాయక, సేనాపతి, మహాదండ
  అని క్రమంగా
  నౌకాదళం

9) వర్తక వాణిజ్యాలు
- మోటుపల్లి
- శ్రేణులు
- ఎగుమతి, దిగుమతి సుంకాలు, కొలమానాలు

10) సంక్షేమ పాలన

11) స్థానిక పాలన

ప్రధాన

అతి బల

చరిత్ర

ఈ వా

శ్రీ ము

ప్రధాన స

శాఖల

లోహ

ఈ అంద

అందుచే

తయారీ

ఈ అం

విశేషము

లభించి

ప్రత్యే

చూసి చ

చెరువు

నది న

పంట వా

విస్తృ

సమీపంలో

16 మైళ్ళ

కాలువల

పెంపొంది

అరేబియా, పర్షియా మొదలైన దేశాలతోను ॥
చురుకుగా సముద్ర వాణిజ్యం జరుగుతుండేది.
ఈ వాణిజ్యాన్ని నిర్వహించే వర్తకులు పటిష్టమైన
శ్రేణులు (guilds) గా ఏర్పడి దేశంలోని అనేక
ప్రధాన నగరాల్లోనే కాక, ఇతర దేశాల్లో సైతం తమ
శాఖలను నెలకొల్పారు. వెండి, బంగారు నగలు,
లోహపు ప్రతిమలు, వస్తువులు, వస్త్రాలు మొ॥
ఈ అంతర్జాతీయ వాణిజ్యంలో ముఖ్యమైన సరుకులు.
అందుచేత అనేక ప్రధాన నగరాల్లో ఈ వస్తువుల
తయారీకి చెందిన పరిశ్రమలు వృద్ధి చెందాయి.
ఈ అంతర్జాతీయ వాణిజ్యం వల్ల చోళ చక్రవర్తులకు
పన్నుల రూపంలో సుంకాల ద్వారా గొప్ప ఆదాయం
లభించేది.

సంక్షేమ పాలన: ప్రజోపయోగ పనులు: దేవాలయాల నిర్మాణమే గాక,
చోళ చక్రవర్తులు భారీయెత్తున ప్రజా పనులు,
చెరువులు తవ్వించటం, బావులు త్రవ్వించటం,
కావేరి నది, ఇతర నదులపై డాములు నిర్మించి,
పంట పొలాలకు సాగు నీటికి కాలువలు
నిర్మించారు. రాజేంద్ర I, తన రాజధాని
సమీపంలో త్రవ్వించిన సరస్సు చుట్టూ కట్ట
16 మైళ్ళ పొడవు కలిగి ఉండి, రాతి తూములను,
కాలువలను కలిగి ఉంది. చోళులు [illegible]
పెంపొందించుకొని, సైన్యం కదలికలను, వర్తకులకు

అనువుగా పెద్ద రహదారులు నిర్మించారు. వారు తంజావూరు, గంగైకొండ-చోళపురం, కంచి వంటి పెద్ద నగరాలను కూడ నిర్మించారు.

* చోళుల గ్రామ పరిపాలన లేక స్థానిక పరిపాలన:

స్థానిక పరిపాలనా సౌలభ్యం కోసం చోళులు తమ సామ్రాజ్యాన్ని "మండలాలు" లేదా "వలనాడులు"గా విభజించారు. ఈ మండలాలను రాజ ప్రతినిధులు పరిపాలించేవారు. సర్వసాధారణంగా మండలాలకు ప్రతినిధులుగా రాజకుమారులు లేదా వారిగాని, రాజుకు దగ్గర బంధువులుగాని నియమించబడేవారు. ప్రతి మండలము "నాడులు"గా విభజించబడింది. ప్రతి నాడు తిరిగి "కుర్రములు"గా విభజించబడింది. పాలనా యంత్రాంగములో "గ్రామము" మూల ప్రమాణము (basic unit). పెద్ద పట్టణాలు వేరు వేరు కుర్రములుగా పరిగణించేవి. వాటిని "తనియూర్" (taniyur) అని లేదా "తంకుర్రములు" (tankurrams) అని పిలిచేవారు.

చోళుల పరిపాలనా వ్యవస్థలో విశిష్టమైన లక్షణము గ్రామ స్వపరిపాలన. ఈ గ్రామపాలన నేటి మన పంచాయితీల కంటే ప్రగతిశీలంగా ఉండేది. ప్రతి గ్రామ పరిపాలనా బాధ్యతలను

స్థానిక ప్రజలు గ్రామస్థుల సభ గ్రామసభ. వీరిలో గ్రామ ప్రతినిధులను ఎన్నుకొనే ~~[illegible]~~ ప్రతినిధులు

నిర్వహించుచుండు స్వపరిపాలనాధికారము గలిగిన
(ప్రజాబద్ధ గ్రామములను వెలియు వెలువర్చు) గ్రామసభలు
గలవు. ప్రతి గ్రామము యొక్క పాలనను
నిర్వహించునట్టు (1) గ్రామ సభ (village assembly)
(2) గ్రామ సంఘములు (village committees)
అనెడి రెండు సంస్థలు గలవు. గ్రామ సభ; గ్రామ
సంఘముల సహాయముతో గ్రామ పాలన
నిర్వహింపబడెడిది.

1. గ్రామసభ: గ్రామ సభ గ్రామ పాలనా బాధ్యతలను
నిర్వహించు చుండెను. ఇది "గ్రామ పెద్దల సభ".
ఈ గ్రామ సభ స్వభావము, పని చేయు విధానము,
స్వరూపము గ్రామ, గ్రామములకు మారుచుండెను.
నాలుగు రకాల గ్రామములలో మూడు రకములైన
గ్రామ సభలు కలవు. అవి 1) ఊర్ (Ur)
(2) నగరము (3) సభ లేదా మహాసభ.
'ఊర్' అనే గ్రామసభలో గ్రామములోని భూస్వాములు
అందరు లేక గ్రామంలోగల కుటుంబీకులు అందరు
సభ్యులుగా ఉండేవారు * 'నగరము' అనే
గ్రామసభలో కేవలం వర్తకులు, వ్యాపారులు
మాత్రమే సభ్యులు. బహుమానంగా (gift) గా
ఇవ్వబడిన గ్రామము లేక అగ్రహారము

వంటి శాస్త్రముల మాదిరిగా సభ్యులుగా
కలిగిన గ్రామ సభ ను "సభ" లేక "మహాసభ"
అనేవారు.* సర్వసాధారణముగా గ్రామ సభల
సమావేశాలు గ్రామ దేవాలయములలో జరిగేవి.
కొన్ని గ్రామములలో ఈ సభల సమావేశాలు
గ్రామ కచేరీలలో జరుగుచుండెను. ఈ
సమావేశములలో గ్రామమునకు సంబంధించిన
అంశములను చర్చించి తగిన నిర్ణయములను
తీసుకొనుచుండేవారు. D

గ్రామ సంఘములు: గ్రామ పాలనా నిర్వహణలో
గ్రామ పెద్దలకు సహాయంగా ఉండేవి గ్రామ
~~సమితుల~~ సంఘములు. గ్రామ సంఘముల సభ్యులను
గ్రామ ప్రజలు ఎన్నుకొందురు. గ్రామ సంఘముల
సభ్యులను ఎన్నిక చేయుటకు ప్రత్యేక నియమ
నిబంధనలు గలవు. సర్వసాధారణంగా గ్రామమును
అనేక వార్డులుగా విభజించుదురు. ఈ వార్డులను
"కుడుంబులు" అందురు. ప్రతి వార్డునుండి
ఎన్నికలలో పాల్గొనుటకు అర్హతైన అభ్యర్థులందరి
పేర్ల (జాబితా) పట్టీలుగా తయారుచేయుదురు.

~~ఎన్నికల నిబంధనలు - సభ్యుల అర్హతలు:~~
మొదటి పరాంతకుని కాలంనాటి
క్రీ.శ. 919, 921 సంవత్సరాల నాటి ఉత్తరమేరూర్

* గ్రామసభలను మహాసభ అనే పేరుతో, పాలనా సంబంధమైన సంస్థలుగా అభివర్ణించేవి.

శాసనాల్లో, "ఉత్తరమేరూర్ మహాసభ" చేసిన తీర్మానాలను పొందు పరచడం జరిగింది.
ఈ తీర్మానంలో గ్రామ సంఘముల నిర్మాణము గూర్చి పేర్కొన బడినది. రెండవ శాసనములో మొదటి శాసనము లోని పేర్కొన్న పద్ధతిలో గల లోపాల్లను సవరించి మెరుగు పరచి నట్లు ఉన్నది.

ఎన్నికల నిబంధనలు - సభ్యుల అర్హతలు: గ్రామ సంఘ సభ్యత్వమునకు పోటీచేయు వ్యక్తులు ఈ క్రింది అర్హతలను కలిగివుండ వలెను.

(i) సభ్యులు 35-70 సం॥ మధ్య వయస్సు గలవారై ఉండాలి.
(ii) ఆ గ్రామములో స్వంత గృహము, $1\frac{1}{2}$ ఎకరముల భూమిని కలిగి వుండవలెను.
(iii) అలాగే ధర్మ శాస్త్రములను చదివి వుండవలెను.
(iv) ఆరోగ్యవంతులై, స్థిర బుద్ధులై ఉండవలెను.

సభ్యుల అనర్హతలు: (i) గ్రామ సంఘములో అంతకు పూర్వము వరుసగా మూడు సంవత్సరములు సభ్యులుగా పనిచేసిన వారు
(ii) ఆస్తి పాస్తులను అక్రమోత్తరమైన మార్గాల ద్వారా సంపాదించిన వారు.
(iii) *ఇతరుల వస్తువులు దొంగిలించిన వారు
(iv) ఈ పంచ మహాపాతకములలో దేనినైనా చేసినవారు

(v) అవినీతి ఆరోపణలున్న వారు అనర్హులు.

~~ఎన్నికల విధానాలు~~ లోగడ పేర్కొన్న సభల్లో అధికారయుక్తమైన పదవులు నిర్వహించి అవినీతికి పాల్పడినట్లు నిర్ధారణ అయినవారు, లేదా అధర్మ ప్రవర్తన కలవారు, వారి బంధువులతో సహా ఎన్నికలలో పాల్గొన కుండా బహిష్కరించడం జరిగినట్లు ఉత్తరమేరూర్ శాసనాల వల్ల తెలియుచున్నది.

ఎన్నికల విధానాలు: ఎన్నికలను అభ్యర్థులుగా పోటీ చేయు, అర్హతగల సభ్యులు కొంతమంది తయారు చేయుదురు. అభ్యర్థులుగా పేర్కొన్న వారి నుంచి ఎన్నిక విధానం కుడవోలై అనే పద్ధతిలో జరిగేది. ఒక్కొక్క వార్డు నుంచి పోటీచేయు అభ్యర్థుల పేర్లను చీటీల మీద వ్రాసి ఒక కుండలో వేసి కలిపి, (అందరి సమక్షంలో D) ఒక చిన్న బాలుని పిలిచి, చీట్ల నుండి ఒక చీటీని తీయమంటారు. ఈ విధంగా తీసిన చీటీలో ఎవరిపేరు ఉంటే వారు వార్డుకు ఎన్నికైనట్లు. ఇది లాటరీ విధానమని చెప్పవచ్చు. అనగా అదృష్టంపై ఆధారపడిన ఎన్నిక (vote by lot). N-D ఈ ఎన్నిక ద్వారా గ్రామ సంఘ సభ్యులందరినీ ఎన్నుకొందురు.

ఇట్లు ఎన్నికైన 30 మంది సభ్యులు వారి అభిరుచి, శక్తి సామర్థ్యాలను బట్టి ~~అ~~ కొన్ని స్థాయి

సంఘాలుగా ఏర్పడేవారు. ఇట్టి స్థాయి సంఘము ఇట్టి గ్రామ పాలనా కార్యభారమును చేపట్టును. గ్రామ మిత్రుల స్థాయి సంఘములు సంఖ్య గ్రామ గ్రామములలో వారు తెలియజేసిరి. జాలు తాన నాలుగు ఉన్నట్లు తెలియజేసిరి 10 గ్రామ సంఘముల విషయం తెలియజేయబడినది. ఈ సంఘములు ఆరోగ్యము, విద్య, స్త్రీ శిశు పాలన లోకాయుక్తములు, ఉద్యానవనాలు, భూమి శిస్తు, నీటి పారుదల, త్రాగునీటి సరఫరా మొదలగు గ్రామములను పనిని నిర్వహించేవి. స్థాయి సంఘ సభ్యులను వారియం పెరుమక్కల్ అని పిలిచేవారు.

గ్రామ సంఘములకు ఎన్నికైన సభ్యుల పదవీకాలము ఒక సంవత్సరము. కానీ ఈ నిర్ణీత కాలము పూర్తికాకముందే సభ్యులు ఏదైనా తప్పు గాని, దోషము గాని చేసిన DD వారిని సభ్యత్వమునుండి తొలగించవచ్చు. గ్రామ సంఘములలోని సభ్యులు నిస్వార్థపరులై తమ విద్యుక్త ధర్మమును నిర్వహించేవారు. వీరి సేవలకు ఎటువంటి వేతనం లేదు. ఇట్టి ప్రజాసేవ తోడ దేశసేవయు పరిపాలనా ప్రధాన కర్తవ్యమని నాడు గుర్తింపబడుట అపూర్వ విషయము.

గ్రామ సభల కర్తవ్యాలు విధులు: గ్రామ సభలు గ్రామంలోని అభివృద్ధి విషయములను సంబంధించిన

పర్యవేక్షణలను నిర్వహించును. గ్రామ పంచాయతీలు
కేంద్ర ప్రభుత్వ శాఖలు కావు. గ్రామాలు
గ్రామ పంచాయతీలకు (1) సర్వ స్వతంత్రమైన కలిగి
స్వయం నిర్ణయాధికారాలను కలిగి ఉన్నాయి.
గ్రామ సభ గ్రామంలోని సామాజిక భూములపై
ఆజమాయిషీ హక్కును (2) కలిగి ఉన్నాయి. ఆ గ్రామ
వ్యక్తులకు చెందిన వ్యక్తిగత భూములు (private lands)
సర్వతోముఖ (3) లేని పరిధిలోనిది. అంటే ఆ భూములకు
నీటి వసతి కల్పించడం, వాటిపై భూమిశిస్తు
వసూలు చేయడం, చెట్లు, పశువులు, చేపలు మొదలైన
వాటిని గ్రామ సమిష్టి ప్రయోజనాలకు వినియోగించడం,
లేదా వాటిని సామూహికంగా పంచడం మొదలైన
అధికారాలుండేవి. భూసేకరణ చట్టాలను కేంద్ర
ప్రభుత్వ అధికారాల్లో మార్పులు జరగవలసి
ఉన్నప్పటికి, అట్టి భూసేకరణ చట్టాలకు అవసరమైన
అన్ని ప్రాథమిక (4) పద్ధతులను గ్రామ సభలే నిర్వహించేవి.
గ్రామంలో ఉన్న భూమి (5) పన్ను వసూలు అంచనా వేసేది.
భూమిశిస్తును అంచనా వేయడంలో [struck out]
రాష్ట్రప్రభుత్వాలకు (6) సహకారం అందించేది. భూమిశిస్తు
వసూలు చేయటం (7) కూడా గ్రామసభే. భూమిశిస్తు
బకాయి పడినట్లయితే, ఆ వ్యక్తి భూమిని బహిరంగ
వేలంలో అమ్మివేసి భూమిశిస్తుకు [struck out]
జమచేయును. నీటి వనరులను (8) సంరక్షించడం,

స్వచ్ఛంద సంస్థల మధ్య తలెత్తే వివాదాలను (9) 19
పరిష్కరించడం కూడా ~~[illegible]~~ గ్రామ సభ పరిధిలోనే
ఉన్నాయి. భూమి వర్గీకరణ విషయంలో తలెత్తు
చిక్కులనైనప్పటికీ గ్రామసభ చేపట్టి నిర్వహించేది. (10)
మంచినీటి టాంకు నిర్మాణాలు వంటి గ్రామ
అవసరాలకు పన్నులు విధించే అధికారాలు (11)
గ్రామసభకు కలదు. కొన్ని ప్రత్యేక సందర్భాలలో
ఇట్టి విధించిన పన్నులను కేంద్ర ప్రభుత్వ
ఖజానాలకు జమ చేయును. గ్రామ సభ, న్యాయ
కమిటీ ద్వారా (న్యాయస్థానాల) తగాదాలను (12)
పరిష్కరించేది. న్యాయ పరిపాలనలో ప్రజాస్వామ్య విధానం
ఉపయోగంలో ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది. శిక్షలు కూడా
రాజు కోర్టుల చేత కాని, ప్రత్యేక జడ్జిల చేత కాని
విధించబడేవి. అంతేకాక గ్రామసభ రోడ్లు,
మంచినీటి ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ వసతుల నిర్మాణాల బాధ్యత,
~~దేవాలయ భూముల నిర్వహణ~~, దేవాలయాలను,
వైద్యశాలలకు దానం చేసిన భూముల నిర్వహణ,
విద్యా వసతులు కల్పించడం మొదలైన ఇతర (13)
పనులు కూడా నిర్వహిస్తూ ఉండేవి.

వర్తకులు, వ్యాపారులు బాగా పై చేయిగా
ఉన్న ప్రాంతాలలో నగరం (~~[illegible]~~ గ్రామ సభ) అని
పిలువబడేది. కొన్ని సందర్భాలలో వివిధ రకాల
గ్రామసభలు ఒకే ప్రాంతంలో ప్రక్క ప్రక్కనే
ఉండేవి. అవసరమైన పక్షంలో వాటి మధ్య సంప్రదింపులు

౫౦సేవ.

తూర్పు చాళుక్యుల కాలంలో గ్రామాలు స్వయం పరిపాలనా కేంద్రాలు గానే, సుసంఘటిత సామాజిక వ్యవస్థకు రూపకల్పనకు కారణమైనాయి. ప్రజల ప్రగతికి, ఆర్థిక వృద్ధికి దోహదపడినాయి.

[illegible]

కానీ 12, 13 శతాబ్దాలలో గ్రామ సభలు వాటి ప్రాధాన్యాన్ని కోల్పోవడం ప్రారంభించాయి. దేవాలయాల(1) వంటి సంస్థలు, పాలక(2) వర్గాలనుండి ఎదురౌతున్న కష్టనష్టాలు, గ్రామ కంటకుల(3) పెరిగిన కార్యకలాపాలు దీనికి దారితీశాయి. కాలక్రమంలో గ్రామ వ్యవస్థలలో రాజకీయ(4) జోక్యం పెరగసాగింది.

ఈ గ్రామ స్వపరిపాలనా విధానం చోళ సామ్రాజ్యం అంతటా అమల్లో ఉన్నట్లు ఊహించవచ్చు. మొదటి పరాంతకుని ఓడించి తొండై మండలాన్ని రాష్ట్రకూటులు ఆక్రమించిన కాలంలో కూడా ఈ విధానం యథాప్రకారంగా వాడుకలో ఉన్నట్లు రాష్ట్రకూట శాసనాల వల్ల తెలియవస్తుంది. రాష్ట్రకూట దండయాత్రల వల్ల ఈ విధానం చెదిరి పోలేదంటే, ఈ గ్రామ పరిపాలనా విధానం చోళ చక్రవర్తులు సృష్టించింది కాదని, అది చాలా కాలంగా సాంప్రదాయకంగా అమల్లో ఉన్న విధానం కావచ్చుని తోస్తుంది.

—— ◦ ——

Q: మొదటి రాజరాజ చాళుక్యుడు

జ: పు.సం. 258 దక్షిణ భారతదేశ చరిత్ర తె.అ.

Q: ఒకటవ రాజేంద్ర (గంగైకొండ) చోళుడు

జ: పు.సం. 260 same book.

Q: మొదటి కులోత్తుంగ చోళుడు

జ: పు.సం. 264 same book.

Q: ఆది శంకరాచార్య:

Q: "Sankaracharya brought about a synthesis of ideas and philosophies" Discuss the statement and analyse the historical significance of his life and thought.

Q: write short essay in not more than 200 words on "The Vedanta of Sankaracharya"

కేరళలోని

జ: శంకరాచార్యుడు క్రీ.శ. 788 లో ఉత్తర ట్రావెన్కోర్ లో గల అల్వాయి (Alwaye) నది ఒడ్డున గల "కాలడి" అనే చోట జన్మించినట్లు విశ్వసిస్తున్నారు. ఇతడు నంబూద్రి బ్రాహ్మణుడు. అతని బాల్యమునందే తండ్రి మరణించినాడు. గౌడపాద (Gaudapada) శిష్యుడైన గోవిందపాదుని ఇతని గురువు. ఇతడు బాల్యమునందే

సన్యసించినాడు. తన జీవితాన్ని హిందూ మతమునకు అంకితం చేశాడు. ఇతను క్రీ.శ. 820 వరకు అనగా 32వ సంవత్సరముల వరకు వయసు వరకు మాత్రమే జీవించినాడు.

ఇతడు భారతదేశము నలుమూలలను యాత్రలు చేసి అన్ని వర్గముల తత్వవేత్తలను, మత తత్వవేత్తలను తన వాదనా పటిమతో చాకచక్యంగా ఓడించి తన తాత్విక చింతనను దేశం నలు చెరగులా వ్యాపించేటట్లు చేశాడు. హిందూ మతములోని అనేక భావములను ఖండించి. ధర్మాన్ని పునరుద్ధరించాడు.

శంకరాచార్యుని గొప్పతనము అతని అద్వైత శైలిన వ్యాఖ్యానములో ఉన్నది. తర్కపరమైన వాదనను మండించుట కాదు, కాని మాటలను, వాక్యములను ఉపమానములతో వ్యాఖ్యానించుట, పైకి పరస్పర విరుద్ధముగా ఉన్నట్లు తోచుచు ఉపనిషత్తులలోని ప్రకరణములను, ఒకదానితో ఒకటి అనుబంధముగా ఉన్నవని అంగీకరింపజేశాడు. బౌద్ధ, జైన మతములను ఖండించాడు.

ఈని తర్వాత [illegible] 39 [illegible] బౌద్ధ మతములలో వలె హిందూ మతములో సన్యాసి పద్ధతిని వ్యవస్థను (ascetic order) ఒక వ్యవస్థ కల్పించాడు. దేశములో వివిధ ప్రాంతాలలో అనేక మఠములను స్థాపించాడు. ఈ మఠములు ఆయన బోధనలను వ్యాప్తి చేయుటకు ఉద్దేశించబడ్డాయి.

వాటిలో మైసూరులోని శృంగేరి మఠము, చెన్నై సమీపాన కంచి మఠము, కథియవార లోని ద్వారకా మఠము, ఒరిస్సాలోని పూరీ మఠము, హిమాలయాలలోని బదరీ మఠము ప్రఖ్యాతిగాంచినవి. శంకరాచార్యుని మత విధానమును "అద్వైత సిద్ధాంతం" అందురు.

30.4.04

రామానుజాచార్య:

వైష్ణవమత పునరుజ్జీవనానికి కృషిచేసిన వైష్ణవ సన్యాసుల్లో ప్రముఖుడు రామానుజుడు. ఇతడు సనాతన హిందూ మతానుయాయి. రామానుజుడు ఒక తమిళ బ్రాహ్మణుడు. ఇతడు క్రీ.శ 1017 లో చెన్నై సమీపములోని శ్రీ పెరుంబుదూర్ లో జన్మించాడు. ఇతడు ప్రారంభంలో తత్త్వశాస్త్రమును శంకరాచార్య మార్గమునకు చెందిన కంచి పురానికి చెందిన యాదవప్రకాశ వద్ద నేర్చాడు. కాని అనతి కాలంలోనే రామానుజుడు తన గురువు బోధనలతో ఏకీభవించక శ్రీరంగం, మఠం (మార్గము) పై ఆకర్షితుడయ్యాడు. శ్రీరంగం వద్ద మఠాధిపతిగా యామునాచార్యుని వారసుడయ్యాడు. తన జీవితకాలంలోనే ఇతడు మంచి బోధకునిగా, నిర్వాహకునిగా ప్రఖ్యాతిగాంచి తన ప్రతిభను చాటాడు. తన బోధనలలోను, రచనల్లోను ఇతడు శంకరాచార్యుని మాయావాదమును ఖండించాడు. ఉపనిషత్తులు కేవలాద్వైతమును బోధించవని నిరూపించాడు. ఇతడు విశిష్టాద్వైత తత్త్వమును నిర్మించినాడు. ముక్తికి జ్ఞానమార్గమన్న శంకరాచార్యుని భావనలో

రామానుజుడు ఏకీభవించలేదు. మోక్ష సాధనకు ఉన్న మార్గాలలో జ్ఞానమార్గంకూడా ఒక సాధనమని రామానుజుడు భావించాడు. భగవంతుడికి పూర్తిగా అంకితమయ్యే సంపూర్ణ భక్తిమార్గమే భగవంతుణ్ణి చేరుకోవడానికి అసలైన రాజమార్గమని రామానుజుడు భావించాడు. భగవంతుడిలో సంపూర్ణంగా లీనమయ్యే వ్యక్తిగత భక్తిమార్గాన్ని రామానుజుడు ప్రచారించాడు. జీవాత్మ, పరమాత్మ ఒకటేనని, ~~పరమాత్మ~~ ~~సృష్టించిన~~ జీవాత్మ, పరమాత్మచే సృష్టించబడలేదని పరమాత్మనుంచి ఉద్ధరింపబడినది (బయల్వెడలినదని) మోక్షము జీవాత్మ, పరమాత్మలో లీనమవ్వడం వలన ద్వారా కాక, పరమాత్మ సన్నిధిని చేరటం వలన సిద్ధిస్తుందని నిర్ధారించి చెప్పాడు.

హిందూ తాత్విక ఆలోచనా ధోరణి, భక్తిమార్గం భిన్నంగా కనిపిస్తున్నా, రెండింటి మధ్య అవినాభావ సంబంధం ఏర్పరచిన వాడు రామానుజుడు. భక్తి తత్త్వములలో వలెనే దేవుడు ప్రేమతో నిండినవాడని, క్షమాగుణము కలవాడని భావించబడినది. భక్తునికి, భగవంతునికి మధ్య సంబంధము తాత్త్విక మాటలలో చెప్పబడినను, అది పూర్తిగా ~~వ్యక్తి~~ ప్రేమపై ఆధారపడిన వ్యక్తిగతమైన సంబంధం.

(బ్రాహ్మణులు) (రెండవ జన్మనెత్తినవారు)

వేదములు చదువుటకు అర్హులనే భావనలో రామానుజాచార్యులు సమ్మతమున్నారు, కులాల దేవాలయ ప్రవేశము కల్పించి, పూజలు చేసుకొనే అవకాశం కల్పించాలని చూశారు. ఇది అందరూ అందరూ ఆమోదించకపోయినా, సంవత్సరంలో ఒకరోజు మాత్రమే, కులము చే వెలివేయ బడిన వారికి (outcastes) దేవాలయ ప్రవేశము కల్పించబడేటట్లు చేయగలిగారు. తన మత ప్రచారమునకు రామానుజుడు కంచి, శ్రీరంగం, తిరుమలలను ప్రధాన కేంద్రములుగా చేసుకున్నారు. అంతేకాక రామానుజుడు భారతదేశం అంతటా పర్యటించి తన బోధనలు వ్యాప్తికి కృషి చేశారు. తద్వారా ఆయన మతం (cult) ఉత్తర భారత దేశంలో కూడ పేరు పొందింది. కాని శంకరాచార్యుడు నెలకొల్పిన విధంగా తన తత్వాన్ని దేశం అంతటా నెలకొల్పలేకపోయాడు. చోళచక్రవర్తులు తీవ్రమైన శైవ మతాభి-మానం కలవారు. అందుచేత రామానుజాచార్యుల ఉద్యమాన్ని వారు సహించలేదు. వారివల్ల అనేక బాధలు పడుతూ, చివరకు 1098 లో రామానుజాచార్యులు చోళదేశాన్ని వదిలి కర్ణాటకాన్ని చేరుకున్నారు. ఆయన ప్రభావంతో జైనమతావలంబి అయిన హొయసల రాజు విష్ణువర్ధనుడు వైష్ణవమతం

స్వీకరించారు. 12వ శతాబ్దంలో రామానుజాచార్యం బలపడింది. రామానుజుడు మెల్కోట్ (Melkote) వద్ద చక్కగా నిర్మించబడిన మఠాలను స్థాపించాడు. ఈయన ~~చోళుల~~ మరల క్రీ.శ 1122 లో శ్రీరంగానికి తిరిగివచ్చి 1137లో మరణించాడు వరకు అక్కడ మహాచార్యునిగా విశిష్టాద్వైత మత ప్రచారంలో కాలం గడిపారు. దక్షిణ భారతదేశంలోని వైష్ణవాలయాల్లో రామానుజా-చార్యులు నేటికి పూజలందుకుంటున్నారు.

Q: భారత్‌పై దండయాత్రలకు మహమ్మద్ ఘోరీ ఉద్దేశాలు ఏవి?

జ: చూ.పే. 74 of J.L. Mehta vol-I.

Q: Given an estimation of Muhammad Ghori.

జ: చూ.పే. 82 of J.L. Mehta vol-I.

Q: What are the causes for success of Turks.

జ: చూ.పే. 83 of J.L. Mehta vol-I.

Q: Village communities in the South.

జ: చూ.పే. 29 Brilliant set 4.

Also చూ.పే. 36 of 3. కృష్ణారెడ్డి పుస్తకం.

Q: Kalhana, the Historian:

kote) జ: కాశ్మీరు కు చెందిన కల్హణుడు 12 వ శతాబ్దం మధ్య భాగానికి చెందిన వాడు. ఇతడు తన
1122 రాజతరంగిణి ద్వారా మనకు కాశ్మీరు కు చెందిన రాజుల చరిత్రను ప్రారంభం నుండి తన కాలం వరకు గ్రంథించాడు. చారిత్రక కావ్యాలలో రాజతరంగిణి ప్రసిద్ధి గాంచినది. అతని కావ్యరచన క్రీ.శ. 1150 నాటికి పూర్తి చేశాడు.

భారత చరిత్రకారులలో గొప్పవాడైన కల్హణుడు జీవించిన కాలం మాత్రం కాశ్మీర చరిత్రలో ఉద్రిక్తతరమైనది. "కాశ్మీర నీరో" గా పేరుగాంచిన హర్ష రాజు పాలనలో కల్హణుని తండ్రి మంత్రి గా ఉండేవాడు. అతనికి అన్ని అవకాశాలు కలిసొచ్చాయి. అతనికి తన దేశం గురించి తెలుసు. ప్రజా విషయాల గురించి కూడా బాగా తెలుసు. తన దేశ భౌగోళిక స్వరూపము
KS. గురించి, ప్రదేశాల వృత్తాంతం గురించి పరిశీలించే అవకాశం లభించింది. కాశ్మీరు యొక్క సమకాలీన చరిత్ర, యొక్క లోటుపాట్లను బాగా అవగతం చేసుకున్నాడు. పూర్వతన అవశేషాల పట్ల అతనికి ఆసక్తి ఉంది. జన్మతః బ్రాహ్మణుడైన శివభక్తుడు అయిన ఇతనికి పక్షపాత ధోరణి ఏ మాత్రం లేదు. అతడు పురాణాలను, ప్రాచీన కవుల గ్రంథాలను, అంతకు పూర్వమున్న చరిత్రకారుల గ్రంథాలను, ఇతర శాస్త్రాలను క్షుణ్ణ

చదివాడు. అతని చరిత్ర పఠనం బిల్హణుని విక్రమాంకదేవ చరిత, బాణుని హర్షచరిత, కాశ్మీరుకు చెందిన పెక్కు చారిత్రక గ్రంథాలు మొదలైన వాటితో ప్రారంభం అయింది. కాశ్మీరుకు చెందిన చారిత్రక గ్రంథాలలో గల లొసుగులు, తేడాలు మొదలైన వాటిపట్ల పరిచయం చేశాడు. అతనికి అప్పటి కాలానికి లభ్యమైన స్తోత్రములు, తదితర రికార్డులు పరిశీలించాడు. అంతటితో ఆగక అతడు పురావస్తు అవశేషాలను అతి జాగ్రత్తగా పరిశీలించాడు. అతడు వాటిని గురించి వ్రాసిన వివరాలు ఆధునిక పరిశోధకులకు, ఆవిష్కర్తలకు మార్గదర్శకమైనవి. అంటే ఆశ్చర్యపడవలసినదేమీ లేదు అనేది అతిశయోక్తి కాదు. అతడు శాసనములను చదవటం కనిపెట్టాడు. తనకు లభ్యమైన రాగి-రేకులను చదివాడు. చివరకు కాశ్మీరుకు చెందిన పురాతన నాణేములను కూడ విస్మరించలేదు.

రాజతరంగిణిలో కొన్ని లోపములుండవచ్చు. ఒక విమర్శకుడు దీనిలో అసంభవాలు, అతిశయోక్తులు, అంధవిశ్వాసాలు, మంత్రములు మ్యాజిక్ లాంటి క్రియలు ఇటువంటి సంఘటనలు లేకుండా పొందుపరచబడినాయని విమర్శించాడు. ఉదాహరణకు రణాదిత్యుడను రాజు 300 సంవత్సరాలు పరిపాలించాడని చెప్పబడినది. ప్రారంభపు కాలానికి ~~చెందిన~~ చెందిన ఒక్కొక్క రాజులను

ఇటువంటి వ్యాఖ్యలు లేకుండా పొందుపరచడం జరిగింది. ఇన్ని అంశాలలో కల్హణుడు పనిష్ఠానాడే అన్నిటినీ నమ్మినట్లు కనిపిస్తాడు. కాశ్మీరు యొక్క ఆదిమానవ సంబంధమైన రాజులలో గల ఉల్లేఖ పురాణాల వరవడిలో రాస్తున్నా-పోయినట్లు అనిపిస్తాడు. కాని 7వ శతాబ్దము నుండి అతడు నిదానముగా ఆచి తూచి అడుగేసినట్లు కనిపిస్తుంది. అయితే అక్కడక్కడ అలా వక్రీకరించినట్లు అనిపిస్తుంది. అతడు ఇచ్చిన భూమనజ్ఞాను-క్రమానికి (chronology) ఒప్పుగనే ఉన్నది. క్రీ.శ. 837 నుండి శతాబ్దిక గతం సంవత్సరాలలో తేదీలు ఖచ్చితంగా ఉన్నాయి. క్రీ.శ. 855 నుండి ప్రతి రాజు పాలన యొక్క ప్రారంభాన్ని, ముగింపు కాలాన్ని సంవత్సరం, నెల, తారీఖులు ఖచ్చితంగా ఇవ్వబడ్డాయి. వృత్తాంతము కూడ పూర్తిగా నమ్మదగినది. కల్హణుని సమకాలీన చరిత్ర భాగమంతా అతని ప్రత్యక్ష అవగాహన పైన, పరిశీలనపైన ఆధారపడినది.

మొత్తంమీద చూస్తే కల్హణుని నిష్పాక్షికత, స్వతంత్ర ప్రవృత్తి మనకు స్పష్టంగా తెలుస్తాయి. తనకు లభ్యమయ్యిన వాటిని కూడ నిజాయితీగా విమర్శించడం మనకు

గా చరిస్తుంది. హర్ష రాజు పట్ల కూడ అతడు
నిరాటంకంగా ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది.]

[అతడు మరుగున పడిన కథలు చెప్పడు. అయితే చరిత్ర సృష్టించిన వారి, వారి సమాచారాల గురించిన సమాచారాలను, ఆయా వ్యక్తులను చర్చిస్తాడు. అతడు నిష్పక్షపాత అంశాలను ఎట్టి సందేహము లేకుండా చెప్పలేడు. ~~సాధా~~ అతని సాధారణ వ్యక్తుల గురించి కూడ ప్రశంసించి వ్రాయలేదు! అతడు కేవలం విశ్లేషకుడు కాని, పురాణములు రచించిన వాడు కాదు. అతడు ~~నిష్పక్షమైన చరిత్రకారుడు. కొన్ని అంశాలను~~ అధునాతన ప్రమాణాలలో పరిశీలించినట్లు కొన్ని అంశాలలో అతడు విఫలమైనట్లు కనిపించవచ్చునేమో కాని మొత్తంమీద అతడు నిజమైన చరిత్రకారుడు. అతడు ఎనభై ~~సం~~ ఏండ్లు జరిగిన సంఘటనలను రికార్డు చేయటంలో పరిణతమైన మనస్సు సంతరించి వినియోగించాడని అతని రాజతరంగిణి మనకు తేటతెల్లం చేస్తుంది.]

1.5.04

Q: Sawai Jai Singh, The astronomer

జ: జైపూర్ మహారాజు సవాయ్ జై సింగ్ II

పరిపాలనగల రాజనీతిజ్ఞుడు, గొప్ప పండితుడు, విజ్ఞానవేత్త అన్నిటికీ మించి వైజ్ఞానికంగల ఖగోళ శాస్త్రవేత్త. బాల్యం నుంచి అతడు ఖగోళశాస్త్రంలో ఎనలేని అభిరుచిని కలిగి ఉండి, హిందూ, అరబ్బీ, పాశ్చాత్య పద్ధతుల ఖగోళ శాస్త్రాలను శ్రద్ధగా చదివి ఆకళింపు చేసుకున్నాడు. అతని గ్రంథాలయంలో అనేక రకాల ఖగోళ గ్రంథాలు ఉన్నాయి. టోలెమీ (Ptolemy) రచించిన "అల్మజెస్ట్", యూక్లిడ్ (Euclid) రచించిన "ఎలిమెంట్స్" (అరబ్బీ భాషలోనివి) లాంటి ముఖ్యమైనవి పరిచయం ఉంది. మరాఘ (Maragha) ఖగోళ శాస్త్రవేత్తల పరిశీలనలు ప్రముఖమైన నాసిర్ అల్-దిన్ అట్-టుసి (Nasir al-Din at-Tusi), అల్ గుర్గాని (Al-Gurgani), జామ్‌షిద్ కాషి (Jamshid Kashi), ఉలుగ్ బేగ్ (Ulugh Begh) - మొదలైన వారి రచనలు కూడా అధ్యయనం చేసుకున్నాడు. అతడు అరబ్బీ ఖగోళశాస్త్రంలో ఖగోళ పరిశీలనా విధానాలను బాగా ప్రభావితుడై, 'మారఘ' పద్ధతిలో లాగ ఖగోళ పరిశీలనలు చేయడానికి ఉపక్రమించాడు.

ఆ కాలం నాటికి అందుబాటులో ఉన్న కొన్ని పాశ్చాత్య దేశాల ఖగోళ శాస్త్ర గ్రంథాలను కూడా సేకరించి, పరిశీలించాడు. వాటిలో ఫ్లామ్‌స్టీడ్స్ హిస్టోరియా కొయిలెస్టిస్ బ్రిటానికా (Flamsteeds Historia Coelestis Britannica), లా హైర్స్ టాబులే ఆస్ట్రొనామికే (La Hire's Tabulae Astronomicae) పేర్కొనదగినవి. వీటితోపాటు అరబిక్ ఖగోళ శాస్త్ర ~~గ్రంథ~~ గ్రంథములను (నాసిర అల్ తూసి, ఉలుగ్ బేగ్ లాంటి వారివి) కూడా చదివినాడు.

జై సింగ్‌కు ఖగోళశాస్త్రంలో గల ఆసక్తి కేవలం సిద్ధాంతాలకే పరిమితం కాలేదు. అతడు అనేక చక్కని సామర్థ్యం గల వేధశాలల (observatories)ను ఏర్పాటు చేయడం ప్రారంభించాడు. తద్వారా అనేక పరిశీలనాంశాల సమాచారంతో ఖచ్చితమైన పంచాంగాలు, ఇంకా ఖచ్చితమైన ఖగోళ పట్టికలు తయారు చేయడం వీలవుతుందని భావించాడు. జై సింగ్ ఆస్థాన ప్రధాన ఖగోళ శాస్త్రవేత్త అయిన జగన్నాథ, రాజా జై సింగ్ ఖగోళశాస్త్ర పరికరములను ఉపయోగించటంలో కడు నేర్పరి అని, గ్నోమలు, ఇతర ఖగోళ పరికరాలలో వంటలో తెలివిగా నూతన పద్ధతులను, విధానాలను

ఆవిష్కరించగలరని పేర్కొన్నారు. రాజా సవాయ్ జై సింగ్ II, జైపూర్, ఢిల్లీ, ఉజ్జయిని, వారణాసి, మధుర లలో ఖగోళ అబ్జర్వేటరీలను ఏర్పాటు చేశాడు. వీటిలో సమ్రాట్ యంత్ర ము (భారీ దయల్), జై ప్రకాష్ (అర్ధగోళ డయల్), దక్షిణోత్తర భిత్తి యంత్ర (మెరిడియన్ వృత్తము), షష్ఠాంశ యంత్ర (sex-tant), రాశి యంత్ర (zodiac dial) మొదలైన, అతి భారీ పరికరాలను పెద్ద సంఖ్యలో రాతి పనిలో (masonery) నిర్మించాడు. అతని పర్యవేక్షణలో, దక్షకులలో పనిచేసే అతని ఖగోళ శాస్త్రవేత్తల జట్టు పరిశీలనలను జరిపిన తరువాత అతని ఖగోళ పట్టిక (astronomical table) లను ప్రాణం పోశాడు. ఈ పట్టిక పేరు జిజ్ మహమ్మద్ షాహి (zij Muhammad Shahi). గ్రంథ పార్శీ, సంస్కృత భాషలలో సాధారణంగా లభ్యమై ఉపయోగించే చేయబడింది. సవాయ్ నరగాని, & మక్కీని, లాహిరె ఆల చంద్ర ఆస్తుర పాఠాల ఆధునిక ... పట్టికలతో గానీ, హిందూ గ్రంథాలతో గానీ, పాశ్చాత్య పట్టికలతో గానీ చూపిన నక్షత్రాల స్థానాల తేడాలను, పరిశీలన ద్వారా నిర్ధారించిన అంకెలతో పోల్చినప్పుడు

రాజా జై సింగ్ చాలా సందర్భాలలో తేదీలున్నట్లు
తెలుస్తున్నది. అయితే ప్రమాణాలు వాడబడిన
విషయంలో వేసిన లెక్కలు, పరిశీలనాంశాలతో
సరిపోతుంటాయి. ఈ కారణంగా మెరుగుపరచిన
జిజ్ తయారీకి అతని ప్రత్యేక ఆవశ్యకత
ఏర్పడింది.

అతను accuracy కు (కచ్చితత్వానికి) ప్రాధాన్యత
ఇచ్చాడు కనుక పెద్ద పరికరాలు తయారు
చేసిన కారణాలు:

(i) పెద్ద పరికరాలు పైభాగంలో చిన్నవిగా ఉండాలి
(ii) నిమిషాలు (minutes)గా విభజించవలసి ఉండటం
(iii) వాటి అక్షాలు (axes) కదలికలను లేకుండా చేయటం
(iv) వృత్తాల కేంద్రాలు మార్చుకుండా ఉండటం
(v) పరికరాలు చలనము జరిగినప్పుడు

ఈ కారణాల వల్ల అతను చాలా
స్థిరంగా అమర్చబడిన జై ప్రకాశ్,
రామ్ యంత్ర, సమ్రాట్ యంత్ర మొదలైన
పరికరాలలో ఢిల్లీలో (దార్ ఉల్-సుల్తానేత్
షా జహనాబాద్) ఎంతో కచ్చితంగా ఉండేటట్లు
అబ్జర్వేటరీ ఏర్పాటు చేయబడింది. దీని ద్వారా,
[illegible] పరిశీలనాంశాలు గుణించే సమయాలు.
ప్రతిలేఖనాలలో [illegible] లెక్కించిన అంశాలకు, పరిశీలనాంశాల

మధ్యగల లేదా అవలంబించబడింది.

శాస్త్ర సంబంధమైన నాలెడ్జి, సాంకేతిక పరిజ్ఞానము ఎక్కడ ఉన్నా వాటిని గ్రహించి ఆకళింపు చేసుకోవడం ద్వారా శాస్త్రరంగంలో పురోభివృద్ధి సాధించడం జరుగుతుందని రాజా జైసింగ్ నిరూపించాడు. తను హిందూ శాస్త్ర పఠన పోషకుడైనప్పటికీ కూడా, అరబ్బీ ఖగోళ శాస్త్రాన్ని మెచ్చుకున్నాడు. అల్లే క్రైస్తవ యూరోపా దేశాలలో వచ్చిన శాస్త్ర పరిశోధనలను కూడా ఆకళింపు చేసుకునేందుకు ప్రయత్నించాడు. పోర్చుగీస్ జెసూట్ అయిన ఫాదర్ ఫిగురెడో (Figueredo) ను 1728/29 లో ఖగోళ శాస్త్ర సమాచారం సేకరించటానికి యూరోపా పంపాడు. చందర్‌నాగూర్ (Chandernagore) లో ఉన్న ఫ్రెంచ్ జెసూట్ మిషనరీ, మంచి ఖగోళ శాస్త్రవేత్త అయిన ఫాదర్ బౌదియర్ ను జైపూర్ కు ఆహ్వానించాడు.

రాజా జైసింగ్ తన ఆస్థాన ఖగోళవేత్త అయిన జగన్నాథ (1652 లో) చేత అరబ్బీలో ఉన్న టాలెమీ అల్మాజెస్ట్, యూక్లిడ్ ఎలిమెంట్స్‌ను సంస్కృతంలోకి తర్జుమా చేయించాడు.

ఈ విధంగా 18వ శతాబ్దం ప్రారంభంలో ఖగోళ శాస్త్రం పట్ల ఒక కొత్త ఆసక్తిని జైసింగ్

దీర్ఘకాలంలో కలిగించాడు. అయితే అతను
చేసిన సుందరమున, అతని ~~అనుయాయులు~~
సహచరులు కూడ నాదిర్షాన్ని ~~వారిలోనే మం~~
అత్యల్పమైన కృషి, 1743 లో అతని
అకాల మరణం వల్ల విస్తారగా ఆగిపోయినవి.

ఘజని రాజ్య స్థాపన:

Q: ఘజని మహమూద్, అతని దండయాత్రల స్వభావం,

ఘజని మహమూద్ దండయాత్రల కాలంనాటి
భారతదేశ పరిస్థితులు, ~~ఘజని~~
భారత దేశంపై ఘజని మహమూద్ దండయాత్రలు
మహమూద్ దండయాత్రల ఫలితాలు చూ.పే. 63 J.L. మెహతా vol-I
మహమూద్ ఘనత (లేదా అతనిపై అంచనా)

జ: చూడు విక్రమ సీరీస్ IBA గైడ్ పే.10
(13వ చాప్టర్ లో పేజి 10).

Q: a) అరబ్బుల సింధు దండయాత్రకు కారణాలేవి?
b) సింధ్ అరబ్బుల వశమవటానికి కారణాలు?
c) అరబ్బుల దండయాత్ర ఫలితాలేవి?

జ: చూడు విక్రమసీరీస్ IBA గైడ్ p-3 (13వ chapter)

Q: ఇండియాపై దండయాత్రలలో ఘజనీ మహమూద్ ఉద్దేశ్యాలేవి? అవి ఎంత వరకు నెరవేరినవి?

జ: చూ.పే. 61 J.L. Mehta vol-I.

2.5.08

Commerce - Mercantile groups and guilds; Towns (క్రీ.శ. 750 to క్రీ.శ 1200)

జ: ఈ కాలంలో వర్తక వాణిజ్యాలలో ఉధృతా అంతరించలేదు కాని లక్షణమార్పులు వచ్చాయి. ~~వాటిలో~~ వాణిజ్య కార్యకలాపాలు (1) గ్రామాలు ఆర్థికపరంగా స్వయం-సమృద్ధి చెందటం. స్థానిక అవసరాలకు మించి ప్రజల యొక్క ఉత్పత్తి చేయటానికి రైతులు సుముఖంగా లేకపోవటం. అవసరానికి మించి (2) ఉత్పత్తి, చేస్తే భూస్వాములు అధిక భాగం ఉమ్మడి చేస్తారనే భయం రైతులను పీడించింది. ~~గ్రామీణ స్వయం~~ సమృద్ధి చెంది, అధిక తక్కువ స్థానికంగా (3) అనేక రకాల నాణేలు, కొలతలు వాడుకలోనికి రావటం కూడ వర్తకానికి ఆటంకం అయింది. దూర ప్రాంతాల వర్తకము అధిక కష్టం అయింది. కాగా రాజులు, ~~గ్రామీణ~~ భూస్వాములు లేని వద్ద ఉన్న (4) ధనాన్ని విలాసవంతమైన, అలంకరణలతో కూడిన పెద్ద పెద్ద భవనాలు, భోగ దేవాలయాలు, వాటికి నిర్వహణకు అన్నల శిల్పాలకు వినియోగించారు. హస్తకళావస్తువుల ఉత్పత్తి చేయటానికి, వర్తకులకు ధనం ఇవ్వలేదు హస్తకళావస్తువుల ఉత్పత్తి తగ్గిపోవటం కూడ వర్తకం వెనుకబడటానికి కారణం అయింది. [illegible]

(5)

రాజ్యాల వల్లకూడా వర్తక వాణిజ్యాలు క్షీణించాయి.
కాని క్రీ.శ. 11, 12 శతాబ్దాలలో వ్యాపారం కొంత ఉత్తేజాన్ని పుంజుకొంది

ఇండియాలో ఒక ప్రాంతం నుండి మరో ప్రాంతానికి, విదేశీ సామ్రాజ్యాల మధ్య వర్తక వ్యాపారాలు ఎలా నిర్వహించబడేవనే దానికి వివరాలు మనకు సరిగా లభ్యంకావడంలేదు. పాలకులకు లేదా పొరుగు రాజ్యాలలో లభించే ~~క~~ ఉత్పత్తుల అవసరం ఉంటూ ఉండేది. విదేశీ రాజ్యాలతో సత్సంబంధ దౌత్య సంబంధాలుండటం వల్ల వర్తకం సాగటం, దౌత్యవేత్తలను పంపటం జరుగుతూ ఉండేది.

మనకు లభ్యమవుతున్న చారిత్రక ఆధారాలను బట్టి చోళ చక్రవర్తులు, కళింగ రాజులతోను, మగధ (బీహార్) రాజులతోను వర్తక సంబంధాలు కలిగి ఉన్నారని తెలుస్తుంది. చోళ రాజుల కాలంలో చక్కగా నిర్వహించబడిన విస్తృత ఆర్థికపరమైన నాణేముల ~~వ~~ వ్యవస్థ ఉండేది. (విదేశీ దినారములనేమన్న, బంగారు తలిగిన నాణేములు ఉండేవి. వీటిలో కొన్ని, సాధారణులు కొన్ని ~~ఒక~~ నిర్దిష్ట ప్రాంతాలలో మాత్రమే చెలామణి ~~[illegible]~~ అయ్యేవి. మిగతా ప్రాంతాలలో వేరే విధమైన కరెన్సీ (నాణెలు లో ఉండేవి.) చోళుల నాణేములు ఆంధ్ర ప్రాంతం మొదలుకొని, దక్షిణాన చివరి భాగం వరకూ లభ్యమవుతున్నాయి. దీనిని బట్టి ఆ కాలంలో దేశంలో పలు వర్తకాలు జరుగుతూనే

నాగరికతని తెలుస్తుంది.

దేశంలో ఈ వర్తకులు కేవలం దక్షిణ భారత దేశమునకే పరిమితం కాక, ఉత్తర ఇండియా ప్రాంతాలలో కూడ చురుకుగా వ్యాపారం నిర్వహించారు. ఉదాహరణకు కర్ణాటకలోని అర్శికెరె (Arsikere) వర్తకులు గుర్రాలు, ఏనుగులు, ముత్యాలు మొదలైన వాటిని ఉత్తర భారతదేశములోని రాజ కుటుంబాలకు సప్లై చేసేవారు. హొయసల రాజైన బల్లాల కాలంలో ద్వారసముద్రంలో స్థిరపడిన ~~కేరళ~~ కుంగసెట్టి (Kungasetti) అనే కేరళ వర్తకుడు ~~అశ్వాలను ప్రకారం~~ మాళవ, కళింగ రాజ్యాల రాజులకు అశ్వాలను ప్రకారం మొదలైన సరకులు సరఫరా చేసేవాడని పేరు గడించాడు. ...కు శిలా సంబంధమైన శాసనం ~~[illegible]~~ (క్రీ.శ. 1176 నకు ~~[illegible]~~ చెందినది) ప్రకారం ~~[illegible]~~ ధార్వాడ్ జిల్లా ఎమ్మిగనూరుకు చెందిన సోవిసెట్టి అనే వర్తకుడు ఉత్తర భారతదేశం నుండి దక్షిణ భారతానికి వస్తూ మార్గమధ్యంలో దారిదోపిడి దొంగల చేతిలో ప్రాణాలు కోల్పోయి ~~[illegible]~~ నట్లు ఉన్నది. రహదారి (కాలిబాటల) మార్గాల ద్వారాను, జలమార్గాల ద్వారాను వర్తకము బాగా జరిగేది. ఆ కాలంలోని వర్తకులు "పట్టణ స్వామి యజమాన" అనే బిరుదులు కూడ పొందారు.

అంటే ఆరు మండలాలు అనగా ఆరు సామ్రాజ్యాల
వర్తకంలో ఆధిపత్యం వహించిన వారని అర్థం. ...లోని కంచి వస్త్రాలు బాగా ప్రసిద్ధి చెందాయి. ఇవి వర్తకంలో ప్రముఖ పాత్ర వహించేవి. విదేశీ వ్యాపారం భూ మార్గాల ద్వారా, సముద్రాల మీదా జరిగేది. విదేశీ ప్రముఖులు చోళుల ఆ రాజుల్లో ... పరచడం వల్ల విదేశీ వ్యాపారం పెరిగింది. అయితే రేవు పట్టణాల నుండి చైనా, ఆగ్నేయాసియా దేశాలకు, పశ్చిమాన అరబ్ దేశాలకు వ్యాపారం జరగసాగింది.

సింధ్ ముఖద్వారం వద్దగల దేబల్ (Debal), గుజరాత్ తీరంలోని కాంబే, థానా, సోపార, చౌల్ వంటి సందాన్ (ఆధునిక సంజాన్) (ఇక్కడి నుంచి పెప్పర్ ఎగుమతి అయ్యేది), మలబారు తీరంలో కొల్లం, మలయా (క్విలన్), చౌల్, పోర్చు, కాలికట్ మొ॥ పశ్చిమ తీరాన ముఖ్య రేవు పట్టణాలుగా వెలసిల్లాయి. తూర్పు తీరంలో మహాబలిపురం, నాగపట్నం, కావేరిపట్నం, మోటుపల్లి, కృష్ణపట్నం, మొ॥ ప్రసిద్ధ రేవు పట్టణాలు (Ra

దక్షిణ భారతదేశ తూర్పు, పశ్చిమ తీరాలకు, పశ్చిమ, ఆగ్నేయాసియా దేశాల మధ్య జరిగిన వ్యాపారాన్ని గురించి "కాస్మాస్ ఇండికోప్లూస్టస్" పేర్కొన్నది. చైనా, శ్రీవిజయ దేశాలలో వ్యాపారం ఊపందుకోవడం గమనించదగిన విషయం. ఈ కాలంలో ఈ దేశాలలో వర్తక సంబంధాలు ఎగుమతి సరుకులు: విస్తారంగా ఉన్నాయి. ఇబన్ ఖుర్దాద్బా (Ibn Khordadbah), 9వ శతాబ్దం చివర్లో

ప్రాచీన రచనలను బట్టి. ఇతర అరబ్ రచయితల
ల వ్రాతలను బట్టి ఎలో వుడ్ (aloe-wood),
శాండల్ వుడ్, కర్పూరము, కర్పూర జలము, కొబ్బరి,
నారగాయల సరకులు, వెల్వెట్ వంటి వస్త్రాలు,
కాస్టస్ ([costus] అనే వేళ్ళ నుండి లభ్యమయ్యేది)
ఇండిగో (గుజరాత్ నుండి), నాయన్ ప్రాంతం
లభ్యమయ్యే పైన దివదాను వృక్షాలు, దాల్చి, ముండేల
ఉప్పు. జుజుబే (jujube) మొదలైనవి ఇండియా నుండి ఎగుమతుల
అయ్యాయని భావిస్తున్నారు. కొల్లం సామ్రాజ్యం
నుండి టేకు కలప ఎగుమతి అయ్యేది. సిందాన్ (sindan)
నుండి పెప్పర్, కాంచీ నుండి గంధం చెక్క (sandal),
మలబార్ తీరం నుండి మిరియాలు, ఏలకులు
బెంగాల్ ప్రాంతంలో తయారైన నాణ్యమైన వస్త్రాలు,
ఖడ్గాలు, కాశ్మీర్ నుండి ఉన్ని (అలాగే నాణ్యమైన ఉన్ని),
ఉన్ని, సిల్క్ వస్త్రాలు కూడ ఎగుమతి అయ్యేవి.
(Rahma) రహ్మా రాజ్యం నుండి చైనా దేశానికి అగ్రభాగం కాయలు
ఎగుమతి అయ్యేవని మసూది అనే అరబ్
రచయిత పేర్కొన్నాడు. మంచి ముత్యాలు, రాళ్ళ ఉప్పు,
వైఢూర్యము, మొదలైన మణులు కూడ ఎగుమతి అయ్యేవి.
దిగుమతి సరకులు. పశ్చిమ అరబ్ దేశాల నుండి
గుర్రాలను దిగుమతి చేసేవారు. మన దేశంలో గుర్రాల
కొరత బాగా ఉండటంతో విదేశాల నుంచి చేసే
దిగుమతులలో గుర్రాలు ప్రముఖ పాత్ర వహించాయి.
నాయన్ సామంతుల నుండి గుర్రాలను దిగుమతి చేసే

వ్యాపారంలో పెరుగుదల ఈ కాలంలో స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. ప్రధాన మార్గాలు [illegible] (బర్మా నుండి), చైనా నుండి చైనా సిల్క్, ఎలో ప్రిడ్ (aloe wood) కంబోడియా నుండి దిగుమతి అయ్యేవి.

3.5.04 Mercantile groups and guilds

వర్తకుల చూ. పే. — 25

Conditions of women (750 AD to 1200 AD)

అంతకు ముందు కాలంలో వలె, ఈ కాలంలో కూడ స్త్రీలు పురుషుల తరువాత తక్కువగా చూడబడే-వారు. ధర్మము, సంపద, ~~[illegible]~~ సౌఖ్యము వెలకట్టిన వాటి కోసం స్వతంత్రంగా ~~[illegible]~~ నడుచుకొనుటకు వీలులేదు. వారు తండ్రి భర్తల నుండి గాని, కుటుంబంలోని మగ సభ్యుల నుండి గాని అనుమతి తప్పనిసరి. సాధారణంగా స్త్రీలను ⊕

స్త్రీ తన భర్తను విడిచి ఉండరాదు. వ్యక్తిగతంగా దాసివలె తన భర్తకు సేవ చేయాలి. అయితే భర్త ధర్మ బద్ధుడై ఉండి భార్యపట్ల ప్రేమగాని, అనురాగం గాని తప్పక ఉండాలి. భార్యను సక్రమ మార్గంలో పెట్టుచుండేవారు. అయినా స్త్రీలకు ఆస్తి, జరిమానా విధించడం అవకాశం ఉండేదని తెలుస్తోంది. భర్త వల్ల భార్యకు బాధలు కలిగినా, భార్య వల్ల భర్తకు ఇబ్బంది కలిగినా

మేధాటితి మను స్మృతి పై వ్యాఖ్యానం వ్రాసిన వాడు

వాడు నివృత్తి కొరకే రాజు నకు అప్పీలు చేసుకొన 43

వచ్చునని ~~మేధాటితి~~ మేధాటితి (Medhatithi)

చే పేర్కొనబడింది. భార్య ఏదైనా తప్పు

చేసిందనే నెపంతో ఆవిడను విడిచి పెట్టే

వీలులేదు. భార్యకు భరణం పొందే హక్కు

ఉన్నది. విడాకులు తెల్పే భర్త, భార్య జీవనానికి

లోటు లేకుండా చూడవలసిన బాధ్యత ఉంది.

భార్య కులం నుంచి వెలివేయబడినా, ఆమెకు సంతానం

లేక పోయినా లేదా మగ సంతానం లేక పోయినా

భర్త భార్యను విడిచి పెట్టవచ్చు. ఎవ్వరైనా

తన తల్లిని మాత్రం (ఆమె తన విధులలో

విఫలమైనా సరే) విడిచి పెట్టరాదు.

విడాకులు తెల్పిన భర్త గడువు లోపలను

రానిచో, ~~[illegible]~~ అపుడు భార్య

అప్పటంతట తరహా న్యాయాలను చేపట్టవచ్చు,

ఇంకొక మగవాని రక్షణలో నుండవచ్చు లేదా

తిరిగి వివాహమైనా చేసుకొనే వీలుండేది.

~~స్మృతులలో~~, వేదాలు చదివే అర్హత స్త్రీలకు

లేదని స్మృతులలో వుందని చెప్పబడింది. బాల్య వివాహాలు

అనుమతించబడటంతో స్త్రీలు ఉన్నత విద్యను అభ్యసించే

అవకాశం ఇంకా తగ్గిపోయిందేమో. ఘటితో స్త్రీలకు

ఆనాటి సాధారణంగా సంప్రదాయం వల్ల అవకాశాలు లేవని

[illegible]

పెరిగింది. అయితే ప్రపంచానికి సాధారణ చదువు కాక, లలిత కళలు నేర్చుకోవడానికి "అగ్ర వర్గాలలో" స్త్రీలకు అవకాశం ఉండేది. కవిత్వం చెప్పగల స్త్రీ లున్నట్లు మనకు ఆధారాలున్నాయి. యువ రాణులూ, శ్రీ న్యాయాధికారుల కుమార్తెలు మొదలైన ఉన్నత తరగతికి చెందిన స్త్రీలు కవిత్వం ప్రావీణ్యంలోను, అభినయంలోను నిపుణులుగా ఉండేవారు. రాజశేఖరుని నాటకాలలో [illegible] స్త్రీలు సంస్కృతంలో కవిత్వం చెప్పేవారని పేర్కొన్నారు. పెద్ద కథలలో, యువ రాణులు [illegible], సంగీతం మొదలైన లలిత కళలలో ఆసక్తి వల్ల పేర్కొనబడింది. ఉన్నత తరగతులకు చెందిన కొందరు స్త్రీలు కొన్ని ప్రాంతాలలో పరిపాలనలో [illegible] పాలించిన దృష్టాంతాలున్నాయి. కాశ్మీరులో స్త్రీలు పాలకులుగా ఉన్నారు. కర్ణాటకలో వారు ప్రాదేశిక గవర్నర్లుగా ~~[illegible]~~ సేవలందించారు. ⊗⊗

వివాహ కట్టుబాట్లు: ఈ కాలంలో బ్రాహ్మణ బాలికలు [illegible] వర్షాల కన్నా [illegible] నిషిద్ధం. గాంధర్వ వివాహాలను కూడ నిషేధించారు. బాల్య వివాహాలు జరుగుతుండేవి. కొన్ని సార్లు తల్లిదండ్రుల అనుమతితో స్వయంవర వేడుకలలో కన్యలు తమ జీవిత భాగస్వామిని ఎంచుకొనేవారు. బహు భార్యత్వం ఎక్కువగా ఉండేది. సవతి పోరు ఉండటం ~~[illegible]~~ ఏ స్త్రీకైనా దురదృష్టంగానే భావించేవారు.

(1) [illegible margin note]

⊗⊗ [illegible margin note]

⊛ [illegible margin note]

అటువంటప్పుడు కులం, స్థానం - నిబద్ధత ఉండాలని కట్టుదిట్టం చేసేవారు. ఆ కట్టుబాట్లు దాటిన వారు ~~ఆస్తికి అర్హ~~ లేని ఆస్తిపై వారసత్వ కోల్పోయేవారు. వారికి దేశబహిష్కారం కూడా విధించబడేది.

సతీ సహగమనం నాడు దేశంలో బాగా ప్రాంతాలలో ఉండేది. అది ముఖ్యంగా ఉత్తర కుటుంబాలలో, ఉన్నత తరగతికి చెందిన కుటుంబాలలో ఎక్కువగా ఉండేది. స్త్రీలలో పిల్లలో కుటుంబం అంతగా అలవాటులో లేదు. కేవలం సంపన్న వర్గ స్త్రీలు. బయటికి స్త్రీలు మాత్రమే ఏకాంత వాసంలో ఉండేవారు.

దేవదాసీ విధానం (కన్యలను దేవాలయాలకు సమర్పణ (అంకితం చేయడం) ఆచారంలో ఉంది. వేశ్యావృత్తి ఆమోదయోగ్యమైన వృత్తి.

5.5.04

Indian Feudalism (750 AD to 1200 AD).

క్రీ.శ. 750 - 1200 సంవత్సరాల మధ్య కాలంలో ఉత్తర భారతదేశం, దక్కను అనేక ప్రాంతాలు రాజ్యాలుగా చీలిపోయింది. కేంద్రీకృత పాలన నుండి ప్రజల వృత్తి, ఇల్లు, స్థానిక ప్రభువుల పైకి మారటానికి ఒక ప్రధాన కారణం ఒక నూతన రాజకీయ. ఆర్థిక వ్యవస్థ ఏర్పడటమే. దీనినే స్థూలంగా భూస్వామ్య వ్యవస్థ (feudalism) అనవచ్చు. మొదట ఉత్తర ప్రాంతంలో ప్రముఖంగా ఉండి తరువాత దక్షిణ ప్రాంతంలోకి విస్తరించింది. అంతే కాక సంపన్నుల గ్రామాల ఉన్న భూదానం, ప్రముఖులకు ఉత్తర ప్రాంతాల్లో ఉన్న భూదానం వంటివి కాక పోవడం వల్ల దీని పట్ల ప్రతి కొందరు ప్రశ్నించారు. ఉదాహరణకు హర్బన్స్ ముఖియా అనే చరిత్రకారుడు దీనిని స్వేచ్ఛా రైతాంగ ఆర్థిక వ్యవస్థ (Free-Peasant Economy) అని పేర్కొనగా, బర్టన్ స్టెయిన్ అనే చరిత్రకారుడు మధ్యయుగ ఆర్థిక వ్యవస్థ (Medieval economy) అనేది బాగుంటుందని పేర్కొన్నారు. రామశరణ్ శర్మ, సతీష్ చంద్ర మాత్రం ఈ కాలాన్ని అభివర్ణించడానికి 'భూస్వామ్య వ్యవస్థ' కంటే మంచి పదం లేదని అభిప్రాయపడ్డారు.

① ఈ కాలాలను "భూస్వామ్య" లేదా "ఫ్యూడల్" అని వ్యవహరించారు.

మొగలు పాలనలోని ఇతర రకముల భూపరిపాలనములలో అధిక ఉత్పాదనపై ప్రాధాన్యత ఏ మేరకు ఉందో అంత మేరకు ఇండియాలోని భూస్వామ్యములలో లేక పోవచ్చును. వీటి మధ్య తేడా అంతగా లేదని చెప్పవచ్చు. అందువల్ల ~~భూస్వామ్య వ్యవస్థ~~ ఇండియాలో ఆ కాలంలో ఉన్న పరిస్థితులకు భూస్వామ్య వ్యవస్థ అనే పదం వాడడం ~~[illegible]~~ అనవసరం అనిపిస్తుంది.

భూస్వామ్య వ్యవస్థలోని ప్రాథమిక లక్షణాలు ఆ కాలంలో ఇండియాలో లేవు. ఆ కాలంలో రాజుల క్రింద అధికారులు (officers), వారు ఎంపిక చేసిన మరి కొందరు వ్యక్తులు (selected holders) నగదు రూపంలో జీతభత్యాలు చెల్లించకుండా, ఉత్పత్తి అయిన భూమిని ([illegible] [illegible] [illegible] [illegible]) [illegible] ఆ భూమిపై వచ్చే ఆదాయం ~~[illegible]~~ వారికి కొంత భాగం కేటాయించబడేది. ఇతర ప్రాంతాల్లో నగదు రూపంలో జీతాలు ఉండే [illegible] వారికి అప్పగించేవారు. [illegible] నగదు రూపంలో జీతాలు చెల్లించకుండా భూమిని,

జాగీర్లను ఇవ్వడం వల్ల క్రీ.శ. 7వ శతాబ్దం నుంచి భూస్వామ్య వ్యవస్థ బాగా విస్తరించింది. రాజు తనకు ఇచ్చిన భూమిని భూస్వాములు రైతులకు కౌలుకు ఇచ్చి, రైతుల నుంచి కౌలు వసూలు చేసేవారు. రైతులు వ్యవసాయం చేసేవారు. వారు రాజ్య భూమికి కట్టి వేసినట్టు అవుతారు. రైతులు సాధారణంగా సన్నకారులే. భూమిపై వచ్చిన ఆదాయం (కౌలు) లో కొంత భాగాన్ని భూస్వాములు రాజుకు పంపేవారు. మిగిలిన భాగం తమ దగ్గర ఉంచుకునేవారు. అయితే ఈ మిగిల్చుకున్న భాగం నుంచి రాజుకు అవసరమైన సేవలు అందించాల్సి ఉంటుంది సైనికులు రాజుకు విధేయులుగా ఉంటానని చెప్పి (సామంతునికి లోబడి ఉంటాను) ఈ సామంతాన్ని అతిక్రమించడం పెద్ద నేరంగా భావించేవారు. భూస్వాములు రాజుకోసం రాజుకు తమ కూతుళ్ళని ఇచ్చి వివాహం జరిపించవలసి వచ్చేది. శాసనాలు వేయించడం, స్మారక స్థూపాలు నిర్మించడం (రాజు గారి పేరున (ప్రశస్తిగా)) మొదలైనవి చేయవలసి ఉండేది.

ఈ విధంగా భూస్వాములకి, రాజుకు సంబంధం సన్నిహితంగా ఉన్నా, భూస్వామి రాజుకు లోబడి ఉండేవారు. అయితే ఈ సంబంధం ఎలా ఉన్నది అనేది అంతర్గత ఆధారపడి ఉండేది. యుద్ధంలో జయించబడిన భూస్వాములు స్వతంత్రంగా వ్యవహరించే అవకాశం చాల తక్కువ (ఇతరులతో) బాగా బలపడిన భూస్వాములు

కొంతమంది రాజులు, గుండను భూములు పొందనందున తమ ఆధీనంలో ఉన్న భూమిని సంస్కరించి (ఉప భూస్వాములకి) కేటాయించే వీలుండేది. ఈ విధంగా ప్రస్తుత వ్యవస్థలో పై అధికారిక క్రమాన్ని నిచ్చెన (feudal hierarchy) ఏర్పడే అవకాశం కలిగింది. ఈ hierarchy చాలవరకు రెండో అర్ధభాగ కాలంలోని శాసనాలలో తరచూ కనిపిస్తుంది.

భూస్వాముల పైన పెత్తనం విధులతో కాక, ఇంకా కొన్ని బాధ్యతలుండేవి. రాజు పిలిచిన రోజు సందర్భంగా జరిగే వేడుకలకు రాజ దర్బారుకు హాజరు కావడం భూస్వామి బాధ్యత. ఈ సందర్భాలు దర్బారు నుండి దర్బారుకు మారుతూ ఉండేవి. అయితే భూస్వాములు తమ భూస్వామి హోదాను సూచించే బిరుదులు (ఉదా: సింహాసనం, వింజామరము (fly-whisk), పల్లకి. రాజ్య ఉత్సవాలలో ఏనుగ అంబారీ సౌకర్యం వంటివి) ఉపయోగించే వీలుండి. అలా ముఖ్యమైన భూస్వాములైతే మహా సామంత, మహా మండలేశ్వర మొదలైన బిరుదులను, చిన్న వారైతే సామంత, రాణక, ఠాకుర్, భోక్త మొదలైన బిరుదులు ధరించే వీలుండేది. చిన్న భూస్వాములు తమ భూ నిర్వహణలో ఏమైనా మార్పులు చేయాలనుకుంటే రాజు నుండి అనుమతి తీసుకోవలసి వుండేది.

కొన్ని సందర్భాలలో రాజు తరపున సైన్యం

నిర్వహించడానికి బదులుగా సంవత్సరమునకొకసారి
కొంత కప్పం (tribute) చెల్లించే ఏర్పాటుగా కూడా
ఉండేది కాని ఇది అంత సాధారణమైనది కాదు.
రాజు ~~[illegible]~~ ఏదైనా ఇతర రాజ్యంపై యుద్ధం
ప్రకటించినప్పుడు, భూస్వాములు తమందరు కూడా
సైన్యాన్ని, సామగ్రిని పంపించవలసి ఉండేది.
కొంత సమయాల్లో రాజు నిర్ణీత సమయాలలో
భూస్వామ్య పన్నులను తనిఖీ చేసి తన అధికారాన్ని
చాటుకొనేవాడు. కోటలు, గ్రామాలను నిర్మాణాన్ని
పరిశీలించేవాడు.

రాజవంశాల కాలంలో క్రీ.శ. 1000 తరువాత
అంతర్యుద్ధాలు తరచుగా జరగడం వల్ల
అధికారులకు ~~[illegible]~~ తర్వాత వికేంద్రీకరణలో భూస్వామ్యుల
~~[illegible]~~ చేయడం పెరిగింది. ఈ స్థితిలో భూస్వామ్య-
తర్వాత సైన్యం ~~[illegible]~~ బలపడిన బాగా ప్రాముఖ్యాన్ని
సంతరించుకొన్నాయి. ⊗⊗

ప్రత్యేకతరంగా చూసినట్లుంటే భూస్వామికి (1)
భూమినుండి వచ్చే రెవెన్యూ మొత్తం మంజూరు
చేయబడినట్లుగాని, భూమి మంజూరు చేయబడినట్లుగాని
రాజుపట్ల భూస్వామి నిర్వహించవలసిన విధులు
సంగా నిర్వర్తించనిచో, రాజు భూమిని తిరిగి స్వాధీనం
చేసుకోవచ్చు. కాగా భూమిపై రెవెన్యూ మంజూరు

(2)
భూ ఆస్తుల జీవిత కాలంవరకు మాత్రమే. అయితే కొ
మరణానంతరం వారికి [illegible] సంక్రమించేలాగా
ఉండేది. కానీ అనుభవంలో మాత్రం ఒక భూస్వామి
(అధీనంలో ఉన్న) ~~[illegible]~~ భూమి వంశపారంపర్యంగా
అనుభవించడం జరిగేది. ముస్లిం రాజుల
సామంతులు బలహీనమైనప్పుడు [illegible] వారికి
అవకాశం ఉండేది. ఒక బ్రాహ్మణ సంస్థ లేదా
ఆ విధమైన వంశపారంపర్య లబ్ధిని కొన్ని
తరాలుగా అనుభవిస్తున్న ఉదాహరణలు ఉన్నాయి.
విజయనగర పెద్ద (భూమి కలిగిన నిర్వాహకులు) (~~[illegible]~~ అసలైన
లబ్ధిదారుడు నిర్వహించిన కాలంలో) భూమిపై
అధికారం కలిగి ఉండేవారు. ఇలా వంశపారంపర్యంగా
భూమిపై ఆధిపత్యం ఉండడం వలన, ఆ భూమిని
రైతుల నుండి [illegible] [illegible] [illegible] అన్య
హక్కు సొంతం చేసుకోవడం చాలా సులభం. ~~[illegible]~~
ఇలా చేయడానికి సిద్ధాంతపరంగా ~~[illegible]~~ ఒప్పుకోరు
అనేది తెలియదు. [illegible] cont. in p-53
~~[illegible]~~
రాజ్యముల కాలంలో అనేక రకాల భూస్వాములు
ప్రభువులు రంగప్రవేశం చేశారు. వారిని కొందరు
సామంతులని, మరికొందరు రాజులని వ్యవహరిస్తున్నారు.
సామంతుల, రాజుల మధ్యలు భిన్నమైనవి. వీరిలో
కొందరు ప్రభువులకు ఉద్యోగాలు. వీరికి నగదు రూపంలో
జీతభత్యాలు చెల్లించకుండా అధికారం వచ్చే

గ్రామాలను, భూములను రాజు మంజూరు చేసేవాడు. మరి కొందరు ఓడిపోయిన రాజులు, వారి అనుచరులు. పరిమిత ప్రాంతాల్లో లభించే ఆదాయాన్ని వీరు అనుభవించేవారు. మరికొందరు వారసత్వంగా వచ్చిన స్థానిక అధిపతులు లేదా యుద్ధ నిపుణులు. తమ యుద్ధనైపుణ్యం వల్ల సామంతుడైన అనుచరుల సహాయంవల్ల వీరికి కొన్ని ప్రాంతాలపై ఆధిపత్యం ఉండేది. వీరిలో కొందరు కేవలం గ్రామాధిపతులు. మరికొందరు కొన్ని గ్రామాల సమూహంపై ఆధిపత్యం వహించేవారు. మరికొందరు మొత్తం ప్రాంతంపై పెత్తనం చెలాయించేవారు. ఈ విధంగా ఈ సామంతుల మధ్య స్పష్టమైన క్రమానుగత శ్రేణి ఉండేది. అధికార పరిధి ఉండేది. వీరిలో వీరు నిరంతరం కలహించుకుంటూ తమ హోదాను పెంచుకోడానికి ప్రయత్నించేవారు పరాజితులైన రాజుల భూములను స్వాధీనం చేసుకోవడం ద్వారా సొంతంగా ఆనాటి ప్రజలు భావించేవారు. అందువల్ల ఉపసామంతులు ఇలా పరాజితులైన రాజులు, సామంతులు విస్తారమైన భూభాగాలలో ఉండి స్వాతంత్ర్యం ప్రకటించుకోడానికి తగిన సమయం కోసం కాచుకొని ఉండేవారు. తమ చక్రవర్తి లేదా మహారాజు బలహీన పడగానే వారు స్వాతంత్ర్యం ప్రకటించుకునేవారు.

వంశపారంపర్యంగా వచ్చిన ఆ భూస్వాములు
ప్రభువులు అనేక ప్రభుత్వ కార్యకలాపాలను కూడా
నిర్వహించడం ప్రారంభించారు. భూమి శిస్తు వారే
నిర్ణయించి వసూలు చేసేవారు. అనేక పాలనాధికారాలను
వీరు సొంతం చేసుకున్నారు. శిక్షలు విధించడం,
జరిమానాలు వసూలు చేయడం ప్రారంభించారు.
అంతకు ముందు ఈ విధులన్నీ రాజులు నిర్వహించేవారు.
తమ జమీ భూముల్లో ఉండే నిక్షేప సంపదలు,
ఖనిజాలు తమకే చెందుతాయని ఈ భూస్వాములు
ప్రభువులు ప్రకటించుకున్నారు. అంతకు ముందు ఈ
నిక్షేప సంపదలు, ఖనిజాలు రాజులకు చెందేవి.
రాజు అనుమతి లేకుండానే భూములను తమ
~~[illegible]~~ అనుచరులకు (కౌలుకు sub- ~~[illegible]~~ feudalism)
ఇచ్చేవారు. ~~[illegible]~~ ఈ కౌలుదారులు మరికొందరి-
చేత వ్యవసాయం చేయించడం వంటి పరిణామాలవల్ల
శ్రమ చేయకుండా భూమిపై ఆధారపడేవారి
సంఖ్య పెరగటం, భూమిపై వచ్చిన ఆదాయంలో
~~భాగస్వాములయ్యేవారి~~ ఎక్కువ మంది భాగస్వాములవటం
జరిగింది. ఈ వ్యవహారంలో భూమి ఇచ్చిన రాజూ, భూమిని
సేద్యం చేసే రైతూ బాగా బలహీనపడి మధ్యలో
ఉన్నవారు బాగా బలపడ్డారు. మధ్యస్థాయిలో ఉన్న

భూస్వామ్య వర్గాలు బలపడటం వల్ల రాజులు బాగా బలహీనపడిపోయారు. భూస్వామ్య వర్గాలు దయాధర్మంగా ఇచ్చేదానిమీదనే రాజులు ఆధారపడే పరిస్థితి ఏర్పడింది. రాజులకు రైతులకు మధ్యలో ఉండేవారి సంఖ్య పెరిగేకొద్దీ రైతులపై భారం మరింత పెరిగింది. దీంతో రైతాంగం ఆర్థికమాంద్యంలో పడిపోయింది. ప్రాథమిక భూమిశిస్తు కంటె ఎక్కువగా రైతులు పన్నులు చెల్లించాల్సివచ్చేది. గతంలో మహారాజుకు నేరుగా చెల్లించే మొత్తంలో కొంతభాగం గోష్ఠి, చెరువుల మరమ్మతుల వంటి ప్రజోపయోగ కార్యక్రమాలు చేపట్టడానికి ~~వాడేవారు~~ ఉపయోగించబడేది. భూస్వామ్య పద్ధతిలో భూమిశిస్తే కాకుండా, ప్రజోపయోగ కార్యక్రమాలు చేపట్టడానికి, రైతులనుంచి అదనంగా పన్నులు వసూలుచేసేవారు. రాజుకు రైతుకు మధ్య భూస్వాముల అంతస్తులు పెరిగేకొద్దీ, వారి అధికారం విస్తరించేకొద్దీ రైతుల పరిస్థితి దయనీయంగా మారిపోయింది. ఎందుకంటే రైతులు పన్నులు చెల్లించడమేకాక పైపెచ్చు ఏ ప్రతిఫలం లేకుండా [ఉచితంగా] శ్రమను కూడా చేయవలసిన అగత్యం ఏర్పడింది. భూస్వాముల ఆధిపత్యం పెరిగేకొద్దీ, పశువులు గడ్డి మేసే గ్రామకంఠ భూములకూడ ఈ భూస్వాములు

కాకతీయ సంవత్సర రైతులు నిస్సహాయ స్థితిలో పడిపోయారు.

రైతు అదనంగా పంట పండించినా, భూస్వామ్య ప్రభువు అదనపు పంటను తనవాటాగా తీసుకొనేవాడు కాబట్టి అదనపు పంట రైతుకు ఉపయోగించదు. అందువల్ల తనకు సరిపడ పంట పండించాలనే ధ్యేయమే గాని, అదనంగా పండించాలనే ఆసక్తి రైతులకు కొరవడింది. అదనపు పంటలు లేకపోవడం వల్ల వాణిజ్యం చేసే అవకాశం కూడా అణగారిపోయింది.

పట్టణాల్లోని వర్తక సంఘాలు, చేతివృత్తుల వారి సంఘాలను భూస్వామ్య ప్రభువులు అనుమానించేవారు. పల్లెల్లో కంటే పట్టణాల్లో ఈ వర్గాలు స్వేచ్ఛగా ఉంటాయనే వారి అనుమానానికి కారణం. విస్తార వాణిజ్యాలు మందగించడం, చేతివృత్తులకు ప్రోత్సాహం లేకుండా పోవడంతో వర్తక సంఘాలు, చేతి వృత్తుల వారి సంఘాల ఆదరణ తగ్గిపోయి ~~అంతకు~~ ఈ వర్గాలకు అంతకు ముందున్న ప్రాధాన్యం తగ్గిపోయింది. ఆర్థికబలం వృత్తి, వాణిజ్య వర్గాలనుండి భూస్వాములకు బదిలీ అయింది.

రాజ్యంలోని భూమిపై రాజుల హక్కు

ఆధిపత్యం ఉన్న నాటి "నిర్వహణ"లో రాజు భూస్వామ్య ప్రభువుల మీద ఆధారపడవలసి వచ్చేది. ఇంతే కాక

సాంప్రదాయకంగా భూములపై భూస్వామ్య ప్రభువులకుండే అధికారాన్ని రాజు నిర్మించక తప్పేది కాదు. తన రాజ్యమంతటా శాంతిభద్రతలు కాపాడవలసిన బాధ్యత రాజుదే అయినా రాజు సైన్యంకోసం భూస్వామ్య ప్రభువుల మీద ఆధారపడవలసి వచ్చేది. అందువల్ల ఆనాటి సామంత రాజుల వ్యవహారాల్లో రాజు జోక్యం చేసుకొనేవాడు కాదు.

దీనంతటితో భూస్వామ్యవాదం వృద్ధి చెందటం వల్ల భారతీయ సైన్యాల్లో కూడా అనేకములైన లోపాలు ప్రాతిపదిక ఏర్పడింది. వివిధ సైన్యాధిపతుల మధ్య సమన్వయం ఉండేది కాదు. ఫలితం సమయంలో త్వరగా తమ తమ ప్రాంతాలకు తిరిగి వెళ్ళిపోయేవారు.

భూస్వామ్య ప్రభువుల ఆధిపత్యం పెరిగినట్లు రాజు గ్రామపరిపాలనలో జోక్యం చేసుకోవటంతో ఈ కాలంలో ఉద్భవించిన గ్రామ స్వపరిపాలన కూడా దెబ్బతింది. దక్షిణాదిన చోళుల నాయకత్వాన "గ్రామ స్వపరిపాలన" చక్కగా నడిచినా 12, 13 శతాబ్దాలలో ఈ భూస్వామ్య వ్యవస్థ కారణంగా క్షీణించనారంభించింది.

[illegible]

Q: Chapter :15: Ghorian invasions.

జ: I B.A. సైడ్ విక్రమ్ సిరీస్ 13 chapter p-15.

7-5-04

Q: Factors behind Ghorian success:

Majumdar

జ: ~~[illegible]~~ భారతీయుల రాజకీయ బలహీనతలు వారి పతనానికి ప్రధాన కారణము. గుర్జర ప్రతీహార సామ్రాజ్యము అంతమైన పిమ్మట ఏ రాజ్యము దాని స్థానమును ఆక్రమించలేక పోయినది. దానికి బదులుగా కనూజ్ లో గహడవాలులు, మాళ్వాలో పరమారులు, గుజరాత్ లో చాళుక్యులు, అజ్మీర్ లో చౌహానులు, ఢిల్లీ లో తోమరులు, బుందేల్ ఖండ్ లో చాందెల్లులు మొదలైన చిన్న స్వతంత్ర రాజ్యాలు ఏర్పడ్డాయి. (1) ఈ రాజులు ~~[illegible]~~ వారిలో వారు ఐక్యత లేక, పరస్పరం [illegible] తరచు ప్రత్యర్థులుగా యుద్ధాలు చేస్తుండేవారు. సైనిక దళాల సామర్థ్యాన్ని పెంచి, ఒక బలమైన శక్తిగా రూపొందించుటకు కేంద్రీకృతమైన ఆధిపత్యం లేకపోవడం విచారకరము. పైగా వీరు యుద్ధాల వలన [illegible] భారతీయ సంస్కృతికి ఏర్పడే ముప్పును గ్రహించలేక పోయారు. [illegible] [illegible] వారికి [illegible] [illegible] వీరు రాజులు, సైనిక సామర్థ్యము [illegible] [illegible] చేయలేక పోయారు.

కాని ప్రస్తుతానికి [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

"[illegible] [illegible] [illegible] — [illegible]" (vertical note in left margin)

మానసికంగా, ఆర్థికంగా, సైనికంగా బలహీన పరిచింది.
భారతీయ సైన్యంలో బానిసలకు సైనిక పదవులు
పొందాయి. బానిస వ్యవస్థ 200 సంవత్సరాల
విధులలో భాగంగా యుద్ధం వచ్చినప్పుడు ఇక్తాదార్
బానిస (ఇక్తా) నిర్దేశిత సంఖ్యలో సైన్యాన్ని
పంపుతూ ఉండేవారు [ఇక్తాదార్ల సైనిక సమూహం
దానికి సంబంధించిన బానిసల ఆధీనంలో
(2) నాయకత్వంలో ఉండేది. [illegible] ఏకంగా
సైన్యానికి ఏక పక్ష నిర్ణయం (Unity of command) ఆజ్ఞా విధేయత
లేదు. ఈ సైన్యాల మధ్య సమన్వయం కొరవడింది.
పైగా కేవలం సామంతుల ద్వారా సమకూర్చిన
అలాగే వచ్చేవారు. దీనికి విరుద్ధంగా మంగోళుల
సేనలు ఒకే నాయకుని ఆజ్ఞలను పాటిస్తూ
ఐక్యంగా, సమిష్టంగా ఉండేవారు. నాగా
మంగోళుల లాగా సైన్యాలు, ఇక్తా (Iqta)
మరియు ఖాలిసా (khalisa) సైన్యాలు. మంగోళుల
భారీ స్థిరమైన సైన్యం (large standing
army) ఏర్పాటు చేసుకోవడానికి వీలుకల్పించింది.
ఢిల్లీ సుల్తానుల వైఫల్యానికి భారీ సైన్యం
ఉండకపోవడం కూడా ప్రధాన కారణం. అదే అంశం
సాక్ష్యమిస్తుంది.

స్త్రీల సామాజిక పరిస్థితులు కూడ దీనిని బలహీన పరిచాయి. సమాజంలో సంస్కృతి పరంగా కొద్ది సంఖ్యలో ఉన్న కులీనులు. ~~కష్టజీవులు~~ మొదలైన కొన్ని కులాలు, వర్గాల వారు ప్రత్యేక సైన్యంలో చేర్చుకొనిన వారు. అల్లాఉద్దీన్ సంస్కరణల వలన కులాలు మొదలైన సాధారణ ~~ప్ర~~ ప్రజలకు 90% వరకు మిలటరీ శిక్షణ లేని అవకాశం లేదు. దానితో సాధారణ ప్రజలకు సైనిక శిక్షణ అవకాశమే లేకుండా పోయింది. కాగా సంస్కృతి పరంగా బలంగా ఉన్న బ్రాహ్మణులు సామాజిక పరంగాను, మత పరంగాను అధిక ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకొని యుద్ధ వ్యతిరేకులైనారు. క్షత్రియ వర్ణాలను అవహేళనగా చూసినారు. కుల వ్యవస్థ, అంటరానితనము, సాంఘిక అసమానతలు, సమాజంలో స్త్రీకి గల తక్కువ స్థానము వంటి సంఘంలోని బలహీనతలు. కులవ్యవస్థ కఠినమై సమాజాన్ని వివిధ పరస్పర వ్యతిరేక వర్గాలుగా విభజించింది. స్త్రీల క్రింది తరగతి ప్రజల పరిస్థితి మరీ అధ్వాన్నంగా తయారైంది. ఇది. ~~[illegible]~~ తమ పాలకులతో నిజమైన సహకారాన్ని అందించలేదు. అలాగని వారెప్పుడూ indefferent ఉన్నారని కాదు. ③ మొదటి తరగతి వారు మార్లే కాదనే భావనలో వారున్నారు. ~~మన ముస్లిం~~ వారి పాలకులను కాపాడటానికి వారు నడుము బిగించలేదు

[illegible]

ఈ సాధారణ ప్రజలు నిలిచినట్లైతే, రాజకీయ పాలకులు మొదటి కేటగిరీలోనే సర్వం కోల్పోతారు. ~~మరల~~ నిరాధారులుగా మళ్ళీ మళ్ళీ ప్రయత్నం చేసే వీలుండేది.

అలాగే ~~[illegible]~~ ఉద్యమ ప్రాంతాలలో ఉద్యమకారులు చెప్పేవిధంగా జరుగుతాయి. దీని వెనక ~~[illegible]~~ భావనలు (implications) కొంతకాలం వరకు సంపూర్ణంగా ఉన్నాయి. [illegible] సేవలు, సరిహద్దులనుండా కొత్త పథకాలను, ప్రశ్నలను తెచ్చుకొని సైనికశక్తికి నాయకత్వాన్ని తప్పించేది. కాని భారతీయ సైన్యాలు సహజంగా ఉండేవి. [illegible], కొల్లగొట్టడం, మొదలైన లాభాపేక్షలతో ఆటవికులు మొండిగా పోరాడేవారు. అందువల్ల దోచుకున్న ధనం [illegible] నిర్దిష్ట సమయాల ప్రకారం క్రమబద్ధంగా వారిలో పంపకం జరిగేది. అందువల్ల చూపిన ప్రతిభ సైన్యాధికారులకు సేనలకు పదోన్నతులు, బహుమానాలు లభించేవి. కనుక అందువల్ల పాలనలో ప్రభుత్వ సైనికుడి ఒక కెరీర్ (career). అదృష్టాన్ని నిర్ణయించే రంగంగా అన్వేషణ చేసేవాడు. నిజంగా సామర్థ్యం ఉన్న సైనికుడు, సుల్తాన్ తోడా ప్రభుత్వంలో సైన్యాధిపతి

దగ్గరికి వెళ్ళేటందుకు ఆటంకమేమీ ఉండేదికాదు.
చివరకు వారి సలహాలతో కూడా ఎంతో గొప్ప
మార్పులను (గాలుబుద్దీన్ ఐబక్, ~~[illegible]~~
భక్తియార్ ఖిల్జీ వంటి) చేయగలిగారు.
అటువంటి వారి సర్దార్ల ద్వారానే ఢిల్లీ
భారతదేశాన్ని పూర్తిగా ఆక్రమించగలిగారు.
[illegible] గల అప్పటి సిరిసంపదలు [illegible]

(5) ఆఫ్ఘనిస్తాన్ నుండి ముస్లిం సైనికులు వేల
సంఖ్యలో పూర్తి సైన్యంలో వచ్చి చేరారు. ఘజ్నీ
[illegible] అప్పటి [illegible], ఘోరీలను
ఘోరీలు (Ghurids) [illegible] వెల్లువెత్తాయి.
[illegible] రాజపుత్రుల
సైనిక పనులు వారి ప్రాంతాలకు మాత్రమే
పరిమితమయ్యాయి. ఈ ప్రాంతాలు [illegible]
నేటి [illegible] ఉండేవి. [illegible]

(6) సైన్యాధిపతులు సేనలను వంపిక చేసేటప్పుడు
[illegible] ప్రాధాన్యత నిచ్చేవారు. కాని రాజపుత్రుల
పాలకులకు సైనిక సంఖ్య పెరిగేది ~~[illegible]~~ అది
~~[illegible]~~ పరిమితి లేని శక్తిగా పనిచేసి
వచ్చేది. సైనిక [illegible], [illegible]

సమస్యలు [illegible] వరంగా చూసిన వారు [illegible] సైన్యాలు,

రాజపుత్ర సైన్యాల కంటే ఉత్తమ స్థాయిలో ఉన్నాయి.
మధ్యఆసియా, ఇరాన్, అరేబియాల లో ఉత్తమమైన

(margin) సమస్యలు [illegible]
(margin) నాయకత్వ పటిమ

అస్త్రాలను పోషిస్తూ వుండగా, భారతీయ పాలకులు ఉద్భవించిన ఆ జాతి అస్త్రాలను ఉపయోగించి చేసుకోవటానికి వచ్చింది. అవి చాలా ఖరీదైనవి కావడం, వాటి ఉపయోగానికి ఏ సాధనాలైనా ఉండాలి ఏర్పడేవి. శీఘ్ర నిర్ణయ గజనీ పాలకుల పెత్తనం ఏర్పడ్డాక, సముద్ర ~~మార్గ~~ మార్గాలపై అరబ్బుల ప్రాబల్యం అధికమైన తరువాత భారతదేశం గుర్రాల సరఫరా కోసం విదేశీ వ్యాపారాల మీద ఆధారపడవలసి వచ్చింది. [భారతదేశంపై దాడి చేసే నాటికి టర్కులు అస్త్రశస్త్రాలు ధరించి అశ్వాలపై

(7) యుద్ధం చేయటంలో ఆరితేరారు. గుర్రాలపై నుండి బాణాలు ప్రయోగించటంలో కూడా వారు అనుభవం సంపాదించారు. భారతదేశంలో అప్పటికి ఈ రెండు నైపుణ్యాలు లేవు.] రాజపుత్రులు ప్రధానంగా పదాతి దళంపైనా, గజబలంపైనా ఆధారపడేవాళ్ళు. అశ్వబలం ~~లేని~~ ప్రాధాన్యత తక్కువ.

(8) [వేగంగా కదిలే ~~అశ్వాలు~~ ~~ఆ~~ టర్కుల అశ్వికదళాలను, గజబలం నిలువరించలేకపోయాయి. రాజపుత్రుల సైన్యం వేగంగా ఎటూ కదలలేక పోయింది. ఫలితంగా పరాజయం ఎదురైనప్పటికీ వారు [illegible]] [పైగా

(+) ముస్లింల రాకతో [illegible] సైన్యాల [illegible]

ఈ కాలం నాటి గ్రంథాలలో (బారెట్) ఆయుధ [illegible] సైన్యం త్రాస్ బో (Nayak) [illegible]
[illegible] స్టిర్రప్ (Stirrup)

[illegible] లాడము లను ఉపయోగించే వారు. 63

ద్వారా వారి ఎదురులేని శక్తి, అశ్వాల వర్తకము పెంపొందింది. లాడము గుఱ్ఱము నకు కదలిక వేగానికి [illegible] సైనికుని [illegible] ఉపయోగపడింది. ⊗ Write Satish Chandra's views also.

[illegible] వారి గొప్పదైన [illegible] అశ్వ సైన్యం [illegible] వారి సైనిక [illegible] చక్కగా ఉండేది. వారి [illegible] "[illegible]" [illegible] నటించారు. వారి సైన్య నాయకులు [illegible] అశ్వ దళాలలో ఉండేవారు. వారు [illegible] అనుభవం [illegible] మెరుపు [illegible] వారు.

వారి అశ్వాలు [illegible] నేర్పరులు. వారు [illegible] (shami fights), పోరాడేవారు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సైన్యాన్ని [illegible] వారు [illegible] అశ్వం [illegible]

ఏ దేశం వెళ్తే అక్కడి వారి స్వభావంలో
మమేకమౌతూ వుండేది.
తేలికగా ఉండే ఆత్మీయ సంబంధాలు వారివి,
వేగంగా కదిలిపోయే కాలాన్ని చూస్తూ, పాశ్చాత్య
దేశాల ఆత్మ సంస్కృతిని వారు పాటించేవారు.
రాజకీయ నాయకుల ఒక నిర్దిష్ట పైన
(11) వైవిధ్య సమాజానికి సంబంధించిన అంశాలకు సంబంధించిన
ప్రయాణించేవారు. అప్పుడప్పుడు అదరగొట్టే (shocking)
ఆలోచనలతో ... వారు
పాశ్చాత్య పద్ధతిలో పరిశీలించేవారు. భారతీయుల పైనా
విధులను వారసత్వ సంపద మీద దృష్టి కేంద్రీక
రించేవారు. ఎందుకంటే, ప్రపంచమంతా ఎంతో
ప్రముఖమైనది. ఎంతో భారతీయ ప్రజల
చరిత్ర నుండి నేర్చుకోవాలి
వచ్చింది. అయితే ఆ సాంస్కృతిక పరంగా చూస్తే
ఎంతో గొప్పతనం కలిగి ఉంది. భారతీయ పైనా
ఎల్లప్పుడూ ఆధ్యాత్మిక భావం (ప్రభావం కలిగినందున
ఆచరణలో పెట్టి నిత్య జీవితంలో).
రచయితలు ఆత్మని ఒకటిగా
భావించి, వారి నేర్పరితనాన్ని, ధైర్య సాహసాలను
ప్రదర్శించేవారు ప్రయాణించేవారు, గెలుపే ధ్యేయంగా
వారు పోరాడేవారు. వారి గెలుపు, ఓటమి లలో

సంబంధం లేక ధర్మయుద్ధం చేసేవారు. వారు
యుద్ధంలో మోసాలకు పాల్పడేవారు కాదు.
శత్రువు పట్ల క్షాత్ర ధర్మంతోను, తనకంటే తక్కువ వారితోను
వ్యవహరించేవారు. రాజపుత్ర యోధులు సాధారణంగా
తన శత్రువు నిరాయుధుడైనప్పుడుగాని, గాయపడి
నప్పుడుగాని, యుద్ధంలో నేలపై పడిపోయినప్పుడు గాని
దాడి చేయరు. ఇరుపక్షాలు ఎవరికి వారే పై చేయి
తెచ్చుకోవటం మంచిదని భావిస్తారు. కాని
ముస్లింలు యుద్ధంలో గెలుపే తీరవలెననే భావంతో
అన్ని రకాల పద్ధతులను, మోసాలను పన్నేవారు.
ముస్లిం సేనలు, ఉద్రేకపూరిత మతోన్మాదంతో
యుద్ధంలో పాల్గొనేవారు. ఖురాన్ బలంతో ఇస్లాం
మతమును వ్యాప్తి చేయటానికి వారు కంకణబద్ధులైనారు
పవిత్ర యుద్ధం (jihad)లో విజయం సాధిస్తే ఈ
ప్రపంచమే వారి పాదాక్రాంతమౌతుంది. లేదా వారు
యుద్ధంలో వీరమరణం పొందితే స్వర్గానికి వెళ్తారు.
ఈ భావనతో వారు పట్టుదలతో అంకిత భావంతో
యుద్ధం చేశారు. కాని భారతీయులలో మతావేశం,
మతోన్మాదం లేదు. రాజపుత్రులు తమ రాజుల రాజ్యాల
రక్షణకోసం పోరాడారు. మత, సంస్కృతుల పరిరక్షణ
వారిని ఉత్తేజపరచింది. అయితే పూర్తిగా వారిని
మతావేశానికి ~~లోను చేయ~~ లోను చేయలేదు. ~~అందుకే~~
కారణంగా వారు ముస్లింల ధాటికి నిలువలేక పోయారు. అందుకే

ఎ.ఎస్. త్రివేది "సైనిక శక్తి, ఆయుధ సంపత్తి
సైనిక వ్యవస్థ కాదు. సైనిక శక్తిని, ఆయుధ సామగ్రి
ఎంత అవసరమో మతోత్సాహం కూడా అంతే
అవసరం" అని పేర్కొన్నాడు. పైగా భారతీయ మతం
ఏ రకంగా క్షీణించింది. హిందూ మతంలో
బ్రాహ్మణ ఆధిక్యత, సంస్కృత భాష సామాన్య ప్రజలను
మతానికి దూరంగా ఉంచాయి. దీనివలన (సామాన్య) ప్రజలకు
మతం నుంచి ఏమీ లాభం లేదని తెలియవచ్చింది.

పైగా ఈ మిశ్రమ వర్ణాలు మతంతో ప్రాముఖ్యత
(14) పొందాయి. ఇది సమాజం యొక్క ఐక్యతకు హానిని
కలిగించింది. అందువలన హిందువులు ఒకే మతం
ఒకే సంస్కృతి, ఒకే ప్రజ అనే భావంతో విదేశీ
దురాక్రమణను ప్రతిఘటించలేక పోయారు.

(15) ఇండియాలోని పాలకులు చరిత్ర నుండి
గుణపాఠములను నేర్చుకొనుటకు ప్రయత్నించలేదు.
అరబ్బుల దండయాత్రలో ముస్లిముల ధ్యేయం
మతవ్యాప్తి కాంక్ష బహిర్గతమయ్యాయి. కాని వారి
నిర్లక్ష్యములను భారతీయులు ఎట్టి ప్రయత్నము
చేయలేదు. అందువలననే భారత దేశంపైకి
ఘజనీ, గోరీలు దండెత్తి రాగలిగారు. పైగా
భారతీయ పాలకులు లేని వాయువ్య సరిహద్దు
రక్షణను విస్మరించారు. వాయువ్య ప్రాంతంలోని
కనుమలను రక్షణగా పెద్దగోడను కట్టుటం సాధ్యం

(x) వారి సంస్కృతి [illegible]

కాక పోయినను, ఈ కలహాలు పాదగాను ఖుర్జులలో స్థిరంగా ఉండే కలు వచ్చు. ఈ కులాలు నుండా పెద్ద విదేశీ దాడులు వాళ్ళు వచ్చినప్పటికీ ఈ కలహాల రభస విస్తరించాయి.

(16) పై కారణములను హిందువుల గర్వభావం కూడా తోడైంది. హిందువులు విదేశాలతో సన్నిహిత సంబంధాలు కోల్పోయారు. విదేశీయుల పురోభివృద్ధిని గ్రహించలేక పోయారు. "హిందువుల లాంటి దేశాలు వంటి దేశాలు గాని, లాంటి జాతి వంటి జాతి గాని, లాంటి రాజు వంటి రాజు గాని, లాంటి శాస్త్ర పరిజ్ఞానము వంటి పరిజ్ఞానముగాని ప్రపంచంలో లేదని వారి విశ్వాసము" అని అల్బెరూని అనే పండితుని వ్యాఖ్యలను బట్టి నాటి భారతీయుల స్వభావం వెల్లడి అవుతుంది. అటువంటి స్వభావం గలవారు పరాజితులు కావడం సర్వసాధారణం.

సంక్షేపంగా...

1) మజుందార్ ... ఐకమత్యం లేక
2) జాతీయ భావం లోపించడం
3) సామాన్య ప్రజలు అండగా నిల్వలేదు
4) ముస్లిం సేనలు కోరిక అదృష్టం కోసం
5) సైనిక సంపత్తి
6) సైనికుల నాణ్యత
7) గుర్రాల పై నుంచి యుద్ధం
8) అశ్వ vs. గజ
9) తరాయి, లాడ్... Ghur
10) కూటయుద్ధం ... రాజపుత్రులు
11) కొటల్లి ముస్లింల వరదస్తు
12) ధర్మయుద్ధం by రాజపుత్రు
13) మతోత్సాహం of ముస్లింలు
14) క్షుద్ర విద్యలు ... సమాజైక్యత లేదు
15) చరిత్ర నుండి గుణపాఠాలు నేర్చుకోలేదు
16) గర్వభావం

Q: Economic, cultural & social consequences of Ghurian invasion:

Ans. ~~Economic~~ ~~of~~ political

గజనీ ~~మహ~~ మహమ్మద్ దండయాత్రలకంటే ఘోరీ మహమ్మద్ దండయాత్రలకు రాజకీయంగా శాశ్వత పరిణామాలు ఉన్నాయి. గజనీ మహమ్మదు మన దేశంలో రాజ్యాన్ని నెలకొల్పాలని కోరలేదు. కాని ఘోరీ మహమ్మద్ తన దండయాత్రలు భారతదేశంలో మహమ్మదీయుల రాజ్యాన్ని నెలకొల్పాలన్న ఆశయాన్ని నిర్వహించింది. భారతదేశంలో ముస్లిం రాజ్యస్థాపనకు పునాది వేసాడు. 1192లో రెండవ తరాయిన్ యుద్ధంలో ఘోరీ మహమ్మద్ సాధించిన విజయం, చారిత్రాత్మక పరిణామాలకు దారితీసింది. ఆ యుద్ధ ఫలితంగానే భారతదేశంలో ముస్లిం రాజ్యస్థాపన జరిగింది. ఘోరీ మహమ్మద్ వారసుడైన కుతుబుద్దీన్ ఐబక్, తన రాజనీతి శక్తి సామర్థ్యాలతో ఆ ముస్లిం రాజ్యాన్ని భారతదేశంలో జనసామాన్యం చెందించాడు. భారతదేశంలో ఉత్తర హిందూస్థానంలో చిన్న చిన్న రాజ్యాలన్నీ అంతరించిపోయాయి. ఢిల్లీ సుల్తాను సామ్రాజ్యంలో విలీనమైన ఏకఛత్రాధిపత్యం క్రింద

~~రాజకీయాలు~~ కేంద్రీకృతమైన రాజకీయ వ్యవస్థలుగా 69

భూస్వామ్య వ్యవస్థను ఏర్పరిచాయి. ~~ఇక్తాస్ (Iqtas)~~

~~వ్యవస్థ~~, భూస్వామ్య వ్యవస్థ ముఖ్యమైనటువంటి

ఇక్తాస్ (Iqtas) వ్యవస్థ ప్రవేశపెట్టబడి దాని

సాయంతో విదేశీ పాలకులు కేంద్రానికి

తెలుపబడినాయి. ఉత్తర భారతదేశంలో

సుల్తానుల వంటి స్థానంలో ఢిల్లీని రాజధాని

నిర్మాణం చేయబడింది. ఢిల్లీ ప్రభుత్వ

నిరంతరంగా క్రొత్త ముఖ్య నగరాలను, పెద్ద

రహదారులను తీసుకువచ్చి మెరుగైన దేశపరంగా

పరిపాలనా విధానానికి ఒక ఆకృతిని ఇచ్చారు.

ఈ విధంగా రాజకీయ పరిస్థితులలో సమూలమైన

మార్పు కలిగి, విశాల రాజకీయ వ్యవస్థ ఏర్పడి,

సంస్కృతి భావాలు క్రమంగా అభ్యాసం చెందాయి.

Economic : ముస్లిం పాలకుల కాలంలో జరిగిన

వ్యాపార విస్తరణం, ఊరేగులు, సంపదను కొల్లగొట్టటం,

చాలా మంది హిందువులు ప్రజల తొలగించారు,

అలాగే చాలా మందిని బానిసలుగా మార్చటం

మొదలైన చర్యల వల్ల భారత ప్రజల ఆర్థిక

జీవన విధానం అస్తవ్యస్తమైనది. ముస్లిం రాజ్య

స్థాపనతో ఢిల్లీలో రైతులు భూమి శిస్తును చెల్లించవలసి

వచ్చింది. ముస్లిం రాజ్య స్థాపన జరగక

ఈ కాలంలోను ఆధునికాక ప్రకారంగా
జిజియా పన్ను (poll tax) అనే రైతులు
చెల్లించవలసి వచ్చింది. ఈ జిజియా పన్ను
విధించే నిమిత్తం మొత్తం హిందూ జనాభాను
3 తరగతులుగా విభజించారు. ధనికులు ప్రతి
వ్యక్తి మొదటి తరగతి వారు 48 దిర్హమ్స్
రెండవ తరగతి వారు 24 దీనారాలు, మూడవ
తరగతి వారు 12 దీనారాలు చెల్లించాలి. వర్తకులు కష్టము
ప్రకారం విధించే విషయంలో నెలకొంది.
ముస్లిం వర్తకులు, హిందూ వర్తకులు చెల్లించేది
తప్పనిసరిగా సగము మాత్రమే చెల్లించ
వలసి ఉండేది.

ముస్లిముల దండయాత్రలతో ఉత్తర
భారతదేశం వర్తకానికి తెరతీసింది. వర్తకులు,
విదేశాలతో వ్యాపార సంబంధాలు
నెలకొల్పారు. అంతకు ముందు ఈ సంబంధాలు
తెగిపోయి ఉన్నాయి. వారి జీవనంలో కులీన జీవన
విధానము (aristocratic living) వల్ల
సరుకుల్లో మార్పిడికి తెరతీసింది. కొన్ని ప్రాంతాలు
ఆ సరుకుల ఉత్పత్తిలో ప్రత్యేకతను
సాధించాయి. పట్టణాలు వర్తక వ్యాపార కేంద్రాలుగా
అభివృద్ధి చెందాయి. వర్తక వ్యాపారులు కాల్పనికులు

Social

మొఘల్లు

ముఘలుల పాలనం ఇండియాలో ముస్లిం సమాజం పెరుగుదలకు దోహదం చేసింది. పాలక వర్గంగా అనేక తెగలకు చెందిన ముఘల్లు [illegible] ఇరానియన్లు, ఆఫ్ఘన్లు, ప్రముఖులు మొదలైన వారి కలయిక ఉండేవారు. ముఘల్లు అందరికంటే ఉన్నతమైన వారిగా భావించుకునేవారు. వారు తమ జాతి శ్రేష్ఠతను జాతి శుద్ధత్వం (purity) పట్ల నమ్మకం కలిగి ఉండేవారు. ఈ భావన ఉన్నప్పటికీ స్థానిక జాతుల కలయిక జరుగుట వలన భారత దేశంలోని ముస్లిం జనాభా సంకరంగా మార్పు చెందడం ప్రారంభమైంది. ముస్లిం కులీన వర్గం లాగా (aristocracy) అధికార స్థాయిలు క్రమానుగతంగా [illegible] దిగువ నుండి ఎగువ వరకు ఉండేవి. అమీర్లు, మాలికులు, ఖానులు అలాంటి స్థాయిలో ఉండేవారు.

ముస్లింలు స్థూలంగా రెండు తరగతులుగా విభజించబడ్డారు. కత్తి పట్టేవారు (అహల్-ఇ-సైఫ్) కలం పట్టేవారు (అహల్-ఇ-కలమ్). ముఘల్లు మొదటి తరగతికి చెందితే, ఉలేమాలు సాధారణంగా రెండవ తరగతికి చెందారు.

ముస్లిం సమాజం ముఖ్యంగా పట్టణాలలో ఉండేది. ఇండియాలో ప్రవేశించిన ముఘల్లు, ఆఫ్ఘన్లు పట్టణాల్లో స్థిరపడటంతో

మొగ్గలేశాయి. ఈ కాలంలో బలమైన పట్టణ నాగరికత వృద్ధి చెందింది.

8.7.04 పట్టణ సంస్కృతిలో వచ్చిన ప్రత్యేకమైన మార్పు ఏమిటంటే, ఇంతకు పూర్వం కొన్ని కులాలకు మాత్రమే పరిమితమైన పట్టణాలు (6) ఇప్పుడు అన్ని కులాలకు, అన్ని తరగతుల ప్రజలకు ఆహ్వానం పలికాయి. సమాజ విభజనను కులాలు ప్రాతిపదికగా కొనసాగుతూనే కొత్త సర్దుబాటును ఆచరణాత్మకంగా సాకారం చేసింది. సామాజిక వర్గాల వారు, చేతివృత్తుల వారు, పని చేసే వర్గాల వారు, అణగారిన వర్గాల వారు చెందిన ప్రజలు కొత్త నగరాలు, పట్టణాలను నిర్మించటంలో ప్రముఖంగా చేయి కలిపారు. నిజానికి మొఘల్ సామ్రాజ్య ~~ఆర్థిక~~ ఆర్థిక సంపత్తి మొత్తం ఈ కులాలు, నగరాలపైనే ఆధారపడి వుంది.

(7) భారతీయ సైన్యం సంఘటనను (composition) లోను, దాని తిరుగుబాట్లలోను, సైనికులను ఎంపిక చేసే విధానములోను, సైనిక వ్యూహ విధానంలోను మార్పు వచ్చినది. యుద్ధం చేయుట ఏ ఒక్క కులానికో, ఒక తెగకో చెందిన మక్తాగా భావించబడలేదు. సైనిక వృత్తి సరిగా రాణించిన అన్ని వర్గాల, ~~వారి~~ వారి కులాలు, తెగలలో నిమిత్తం లేకుండా సైన్యంలోకి ఎంపిక చేసుకొనే వారు. ఇలా ~~ఆయా~~ జిల్లా మొత్తాల సైన్యంలో అన్ని కులాలవారూ,

ఒక్క తెలంగాణాకి ప్రత్యేక సైన్యం ఉండే అవకాశం లేకుండా. 73
కేంద్రం చేత ఎంపిక చేయబడి, కేంద్రం చేత
శిక్షణ ఇవ్వబడి, కేంద్రం చేతనే
నిర్వహింపబడే ఎల్లప్పుడూ అందుబాటులో (standing army)
ఉండే బలమైన సైనిక వ్యవస్థ ఏర్పాటు చేయ
బడింది. ~~ఈ~~ భూస్వామ్య వ్యవస్థలో బ్రిటిష్
ప్రభువులు రాజుకు నిర్వహించే లేదా వారిలో
భాగంగా నిర్దిష్ట సైన్యాన్ని పంపే పద్ధతికి స్వస్తి
పలకబడి, దాని స్థానంలో ఈ కేంద్ర సైన్యం
ఏర్పడిందని చెప్పవచ్చును. పరాయి పాలకుల
స్థానంలో అధికారులపై కొత్తగా ఆధిపత్యం చేయడానికి సైనికులు
ఏర్పాటు చేయబడ్డారు.

cultural effects:

ఈ రకమైన దండయాత్రల నేపథ్యంలో
పెద్దమొత్తంలో పండితులు, కళాకారులు పశ్చిమాసియ
నుండి మన దేశానికి వచ్చారు. వారు (1) సాహిత్యం,
~~సంగీతం~~, (1) అభివృద్ధికి, యుద్ధ (2) శాస్త్రానికి కళ
ఆవిష్కారానికి తోడ్పాటు అందించారు.
ముస్లింల రాక వల్ల ఇండో ఇస్లామిక్ (3) సంస్కృతి
అనే కొత్త శైలి ఆవిర్భవించింది.
ఇండో ఇస్లామిక్
ముస్లింల రాకకు ముందు, హిందువుల
సమాజం పెద్ద భాగాలుగా, కులాలుగా విడివడి ఉండే
వారు. అయితే ముస్లింలు ఈ ఉన్నత వర్గాల పరిపాలనలో

[illegible] అధీనంలో ఉన్న అన్ని రాజ్యాలలోను పారశీ భాషను ప్రవేశ పెట్టారు. ఇది పరిపాలన కోసం గాదె భాషలో ఒక ఏకరూపకతను సాధించింది.

cultural effects — అ.వి. 90 of open Univ.

M.A. H(F) A-2.

భారతదేశ సాంస్కృతిక చరిత్ర (700-1707)

* తురుష్కులు ప్రవేశ పెట్టిన నూతన విషయాలు

ఆర్థికం → 'సకియం' నీళ్ళ తోడే సాధనం
- చరఖా
- గుంటు మగ్గం
- పేపరు, పుస్తకాల బైండింగ్
- స్టిరప్, గుర్రపునాడ
- గన్ పౌడరు
- టిన్ పూత పూయడం
- మెరైనర్ కంపాస్

సాంస్కృతికంగా → [illegible] 1192 తరువాత
- విశాలమైన ఆర్చులు
- డోములు
- దేవాలయాల ధ్వంసం

Social effects → నూతన సాంఘిక వర్గం

Q: Estimation of Ghori Mohammad.

15 జ: తె.అ. Hanumantha Rao Indian History upto 1526 (English book) p: 348.

IV. Q: ఘజనీ, ~~మహ~~ మహమూద్, మహమ్మద్ ఘోరీల చరిత్రలో వారి స్థానాలను, గుణ గణాలను

57) తులనాత్మకంగా వివరించుము.

జ: తె.అ. 369 భారతదేశ చరిత్ర 1206 వరకు for M.A. Technical P.G. Series.

Foundation of Delhi Sultanate

Q: కుతుబుద్దీన ఐబక్ స్థాపించిన రాజవంశమును బానిస వంశము అనుట ఎంతవరకు సమంజసము?

జ: మహమ్మద్ ఘోరీ 1206లో మరణించిన పిదప, భారతదేశములోని ప్రాంతాలకు ఘోరీ తరఫున వైస్రాయ్ గా ఉన్న కుతుబుద్దీన ఐబక్ భారతదేశంలో స్వతంత్ర రాజ్యమును ఏర్పాటు చేసినారు. కుతుబుద్దీన్ ఐబక్ మరియు అతని వారసులను బానిస వంశమునకు చెందినవారిగా వ్యవహరిస్తున్నారు. కానీ ఆవిధంగా వ్యవహరించటం సమంజసం కాదు. వాస్తవంగా పరిశీలించినచో, బానిస వంశమునకు చెందిన అందరి సుల్తానులలో కేవలం ముగ్గురు మాత్రమే బానిసలు. వారు కుతుబుద్దీన ఐబక్, ఇల్టుట్‌మిష్, బాల్బన్. ఐబక్ ఢిల్లీ సింహాసనం అధిష్టించుటకు ముందు, మహమ్మద్ ఘోరీ తరువాత సుల్తాన్ అయిన ఘియాసుద్దీన్ మహమూద్ నుండి బానిసత్వ విమోచన లేఖ/పత్రమును పొందినాడు. ఇల్టుట్‌మిష్, బాల్బన్‌లు రాజులు అవటానికి చాలాకాలం ముందే తమ యజమానుల నుండి బానిసత్వ విమోచనమును పొందారు. మిగిలిన పాలకులు స్వేచ్ఛా వ్యక్తులే. వారు జన్మ హక్కు ద్వారా అయిన రాజులు.

క్రీ.శ. 1206 - 1290 కాలము మధ్య పాలించిన ఢిల్లీ మొదటి సుల్తానులను ఒకే రాజవంశం క్రింద పరిగణించటం కూడా సరికాదు. నిజానికి వారు

మొదట రాజ ~~కుటుంబాలకు~~ [వంశాలకు] చెందినవారు. అవి

1) కుతుబ్ రాజవంశము (1206-11). కుతుబుద్దీన్ ఐబక్, ఆరామ్ షా (ఐబక్ కుమారుడు) ఈ రాజవంశానికి చెందినవారు

2) షాంసి రాజవంశము క్రీ.శ. 1211-66 వరకు పాలించినది. షంసుద్దీన్ ఇల్‌టుట్‌మిష్ స్థాపించిన దీనిని మొదటి ఇల్బారి వంశము అని కూడ అంటారు

3) బాల్బని రాజవంశము క్రీ.శ 1266-90 వరకు పాలించినది. ఘియాసుద్దీన్ బాల్బన్ చే స్థాపించబడిన దీనిని రెండవ ఇల్బారి వంశము అని కూడ పిలుస్తారు.

నిజం కాదు.

పై వివరములను బట్టి బానిస వంశము అనే పదము లో వ్యవహరించటం సం~~...~~ కాదని, చారిత్రకపరంగా పరిశీలించినా సరియైనది కాదని తెలుస్తున్నది. 1206-90 వరకు పాలించిన వీరిని తొలి టర్కిష్ సుల్తానులు అని పిలవటం అన్నింటి సమంజసమని కొందరి అభిప్రాయం - ఎందుకంటే చారిత్రకంగా ఈ పాలకులు టర్కీష్‌లు గనుక.

Q: Khalji Revolution

జ: తురుష్కులలోని ఒక తెగలో ఖిల్జీలు ఒకరు. వారి జన్మస్థానము క్రీ.శ. 4వ శతాబ్దంలో వచ్చిరి. ఆఫ్ఘనిస్థాన్ నందు స్థిరపడుటచే ఖిల్జీలు ఆఫ్ఘనులని భారతదేశములోని తురుష్కుల భావన. వారు భారీ సంఖ్యలో ఘజనీ మహమూద్, మహమ్మద్ ఘోరీల సైన్యంలో చేరి రాజభక్తిలో సమర్థవంతంగా సేవలందించారు. కుతుబుద్దీన్ ఐబక్ ఢిల్లీ సుల్తానేట్‌ను స్థాపించి (1206) పాలించుట ప్రారంభించిన దగ్గర నుండి, తురుష్క సుల్తానుల క్రింద ఖిల్జీ నాయకులు బీహార్ & బెంగాల్ గవర్నర్లుగా ఉన్నారు. ఈ తెగ ప్రజలు ఎక్కువ అనేకంగా చేరి, మిలటరీ సేవలు [illegible] అందించడం ప్రవాసం కల్పించారు. 13వ శతాబ్దం ప్రారంభంలో హెల్మండ్ (Helmand), కాబూల్ లోయ మంగోలుల దండయాత్రలు చేసినప్పుడు ఖిల్జీలు మాతృభూమిని విడిచి భారత్ వలస వచ్చారు. దీంతో హిందూస్థాన్‌లో మంగోలుల దాడుల, సైనికులుగా స్థిరపడ్డ ఖిల్జీల సంఖ్య బాగా పెరిగింది. ఖిల్జీలు టర్కిష్-లైనా, ఆఫ్ఘనిస్థాన్ లోగాని అధికారంలోకి వచ్చే అవకాశం లేదు. కాగా ~~[illegible]~~ ఢిల్లీ పరిపాలనచేస్తున్న ~~[illegible]~~ మధ్యలో భాగంగా కాదు వారికి స్థానం దక్కలేదు.

VD Mehta vol 1 p-125 & Bulliant Sat HA p-89

Q: whom do you consider as the greatest in early Turkish rulers? why?

జ: తొలి టర్కిష్ పాలకులలో ఎవరు అత్యంత గొప్పవారనే విషయంలో పండితుల అభిప్రాయం వేరువేరుగా ఉంది. కొంతమంది ఇల్‌టుట్‌మిష్‌ని అత్యంత గొప్ప పాలకుడని, మరికొందరు బాల్బన్ అత్యంత గొప్పవాడని భావిస్తున్నారు.

బాల్బన్ అత్యంత గొప్పవాడనే వాదనకు కారణాలు (1) అంతర్గతంగా అస్తవ్యస్తంగా ఉన్న ~~[illegible]~~ భద్రతను, స్థిరత్వాన్ని చేకూర్చి బాల్బన్ పాలనా సంస్థలను కల్పించాడు. సుల్తాన్ (2) ప్రతిష్ఠను బాల్బన్ బాగా పునరుద్ధరించగలిగాడు. ఇల్టుట్‌మిష్ కాలంలో సుల్తాన్, అమీర్ల మధ్య ~~[illegible]~~ అధికారాలలో ఒకడు కేవలం మొదటి వాడిగా మాత్రమే పరిగణించబడే వాడు. బాల్బన్ కాలంలో, ~~[illegible]~~ భగవంతునికి ప్రత్యక్షమైన ప్రతినిధిగా సుల్తాన్ పరిగణించబడ్డాడు. ఇల్టుట్‌మిష్ ~~[illegible]~~ చహల్గానీ (forty) వ్యవస్థను నాశనం చేశాడు. ~~[illegible]~~ ఇల్టుట్‌మిష్ మరణానంతరం జరుగుతున్న వరుస కుట్రలు, తిరుగుబాట్లకు ఈ "చహల్గానీ (40) కారణమని బాల్బన్ భావిస్తున్నాడు. బాల్బన్ '40' మంది (3) అమీర్లను, రాజు యొక్క అధికారాన్ని, ప్రాబల్యాన్ని ధ్వంసం చేశాడు.

కాని ఢిల్లీ సుల్తానుల పాలకులలో బాల్బన్ అత్యంత గొప్పవాడని చెప్పటకు కొన్ని అంశాలు వ్యతిరేకంగా ఉన్నవి. అలాగే ఇల్టుట్మిష్ వలె గొప్పవాడేమీ కాదు. (1) ఒక బానిసగా జీవిత అధికార సోపానములను అధిరోహించుటకు బాల్బనకు 6 సంవత్సరములు పట్టింది. (2) మంగోలులు ఢిల్లీ సేనలను బాల్బన్ కాలంలో అనేక పర్యాయాలు ఓడించారు. వారు కాబూలు నుంచి ఢిల్లీని ఆక్రమించి ఉండేవారే! (3) బాల్బన్ హిందూ పాలకులపై తన ఆధిపత్యం కోసం వారితో యుద్ధాలు చేయలేదు. బాల్బన్ తన రాజవంశం దీర్ఘకాలం ~~ఈ~~ మనగలిగేటట్లు చూడలే (4) పోయాడు. ఇల్టుట్మిష్ మరణానంతరం అతని వారసులు 30 సంవత్సరములు పాలించగలిగారు, కాని బాల్బన్ వారసులు అతను మరణించిన 3 సంవత్సరములలో రాజ్యాధికారం కోల్పోయారు.

(నాసిరుద్దీన్ కాలంలో బాల్బన్ పరోక్షంగా పాలించాడు. ఉదహరించాలి quotation)

బాల్బన్ సుల్తాన్ అయినాటికి సుల్తానుల పాలన దృఢంగా వేళ్ళూనుకొన్నది. కాని ఇల్టుట్మిష్ అధికారంలోనికి వచ్చినపుడు అది శైశవ దశలో నున్నది. ఢిల్లీ సుల్తానుల పాలన పునాదులలో కొనసాగేటట్లు చేసినవాడు ఇల్టుట్మిష్. చెంగిస్‌ఖాన్ ఆక్రమణ భయం వల్ల, సుల్తానుల పాలన కొనసాగే అవకాశం దెబ్బతీసినవాడు బాల్బన్. ఈ కోణంలో చూచినపుడు, ఢిల్లీ సుల్తానుల పాలకులలో అత్యంత గొప్పవాడు ఇల్టుట్మిష్ అనుటయే సమంజసం అని అనిపిస్తుంది.

85

Q: ఇల్టుట్ మిష్ సాధించిన విజయాలను వివరించుము

జ: చూ. పే. 6 of chapter 14 of ఆంధ్రదేశ చరిత్ర - సంస్కృతి B.A. I year book

Q: Estimation of Iltutmish

జ: ఇల్టుట్ మిష్ ధైర్యసాహసములు గల (బుద్ధిమంతుడైన) నిపుణుడు మాత్రమే కాక విజయవంతమైన జనరల్. (1)

ప్రారంభదశలో గల ఢిల్లీ సామ్రాజ్యమును అన్ని వైపుల నుండి ప్రమాదం పొంచి వున్న తరుణంలో దానిని కాపాడి రక్షించినవాడు ఇల్టుట్ మిష్. ముఖ్యంగా ఢిల్లీ సుల్తానుల పక్క బలమైన యల్డజ్, కుబాచాలను ఓడించి, వారి వలన కలిగే ప్రమాదమును నివారించెను. అలాగే బెంగాల్ లో తిరుగుబాటును అణచి, అక్కడ శాంతి భద్రతలు నెలకొల్పెను. ఖిల్జీ [illegible] సింధ్ ప్రాంతాలను అదుపులో ఉంచెను.
సంపన్నమైన ప్రాంతాలను మంగోలుల దాడుల నుండి కాపాడెను.
ఢిల్లీ సుల్తనేట్ సామ్రాజ్యమునకు నిజమైన

(2) స్థాపకునిగా ఇల్టుట్ మిష్ పేరుగడించాడు. గమనార్హమైన విధంగా ఢిల్లీని పాలనా కేంద్రంగా చేసుకొని 26 సం|| దీర్ఘకాలము పాలించి బలమైన, దక్షతగల పాలకునిగా పేరొందాడు. ముక్కలుగా ఉన్న ప్రాంతాలను దగ్గరకు చేర్చినట్లు

రాజకీయ మిత్రులను అంచించి
బలమైన కేంద్ర అధికారాన్ని (కేంద్ర ప్రభుత్వ ప్రతిపత్తి) సామ్రాజ్యాలను స్థాపించారు.

(3)

ఇటువంటి సామ్రాజ్యాల పాలనా వ్యవస్థ.

వారి పాలనా పద్ధతులను స్థూలంగా చెప్పవచ్చు ఉంటున్నాయి. కేంద్ర ప్రభుత్వాలు, ప్రాంతీయ మిలిటరీ గవర్నర్ల వంటి కీలకమైన పదవులకు నియామకాలను చేసేవారు. అలాగే నేరుగా బాధ్యతలను చేశారు. ఢిల్లీ సుల్తానేట్ సైనిక శక్తిపై ఆధారపడి ఉండటాన్ని రాజ్యాన్ని సైనిక రాష్ట్రాలు (ఇక్తా)లుగా విభజించి, వాటిపై 'ముక్తి'లను నియమించారు. వీరు పన్ను వసూలు, స్థానిక వ్యాపారాలు నిర్వహిస్తూ, సైన్యాన్ని పోషించారు. దీని వల్ల భూస్వామ్య వ్యవస్థ నశించి, బలమైన కేంద్ర ప్రభుత్వం ఏర్పడి, సైనిక వ్యవస్థ సామ్రాజ్యం ఏర్పడి పటిష్టమైన శక్తిగా మారుతుంది. [illegible] లేదా [illegible] కానీ అధికారులతో కూడిన పాలక వర్గాన్ని సృష్టించారు. [illegible] 40 మంది శక్తివంతమైన మిలిటరీ నాయకులతో అధికారులు. వీరు ఇక్తాల ప్రముఖులుగా [illegible]

రాజవంశాలలో ఎంతో ప్రాముఖ్యం కలిగి ఉండేవారు. వీరికి "ద ఫార్టీ" (The Forty) అని లేదా చహల్గాని[4] అని పేరు. వంశపారంపర్య[5] చక్రవర్తి పాలన అనే పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టి, దాదాపు జయించిన ప్రాంతాలన్నీ ఒక రాజకీయ కేంద్ర బిందువుగా చక్రవర్తి సర్వాధికారాలన్నీ పద్ధతి మొదటగా ప్రవేశపెట్టిన వాడు కూడా అతడే. మధ్య ఆసియా రాజ్యాలతో ఉన్న సంబంధాన్ని తప్పించి, ఢిల్లీ సుల్తానులకు[6] ప్రత్యేక ప్రతిపత్తి కల్పించిన వ్యక్తి కూడా ఇల్టుట్మిష్ అన్న విషయం మరిచి పోరాదు. క్రీ.శ. 1229 లో ఖలీఫా ఇల్టుట్మిష్ కు భారతదేశపు ముస్లిం సుల్తానుగా గుర్తించి "నాసిర్[7] అమీర్ ఉల్ ముమినీన్ (Aid of the commander of the Faithful)" అనే బిరుదు ఇచ్చాడు. ఖలీఫా గుర్తింపువలన వాస్తవంగా ఇల్టుట్మిష్ ఢిల్లీ రాజ్య స్థాపకుడని S.R. శర్మ అభిప్రాయం. ఈ వ్యక్తిగత సామర్థ్యం ద్వారానే ఒకప్పుడు బానిస అయిన ఈ వ్యక్తి రాజు కావడానికి తగిన అర్హతలన్నీ సంపాదించాడు.

(4) మంగోలులు: క్రీ.శ. 13వ శతాబ్దిలో చెంగిజ్ ఖాన్ నాయకత్వంలో విజృంభించి,

మాక్రి ఆసియా, చైనా, పర్షియా ఆక్రమణలు అనే
అనేక ప్రాంతాలను ఆక్రమించి, కాలజ్ఞాని పై
ఖిల్జీ దాడి చేసెను. అంతేగాక ~~[illegible]~~ రాజకుమారుడు
మంగబార్నీ (Mangabarni) "పంజాబుకు"
పారిపోయి వచ్చి, ఇల్టుట్ మిష్ సహాయము
కోరెను. మంగబార్నీని వెంటాడుతూ
చెంగిజ్ ఖాన్ సింధూ ప్రాంతము వరకు వచ్చెను.
మంగబార్నీకి ఆశ్రయము ఇచ్చిన చెంగిజ్ ఖాన్
ఢిల్లీపై దాడి చేయునని, ఇల్టుట్ మిష్
భయపడి ప్రత్యర్థి మంగబార్నీకి సహాయము
చేయలేదు. అప్పుడు చెంగిజ్ ఖాన్ భారతదేశంలో
ప్రవేశించక వెనుతిరిగి వెళ్ళెను. ఇల్టుట్ మిష్
రాజనీతిని ప్రదర్శించి ఢిల్లీ సుల్తానత్
'మంగోలుల' నుండి రాగల ప్రమాదమునుండి రక్షించెను.

(5)

ఇతడు రాజ్యములో రెండు ప్రభుత్వ
తన్ను తప్పించి చేశాడు. స్థానిక పాలనా సంస్థలను
కూడా అతడు ఎంతో [illegible] చేశాడు. ఆ కాలం నాటి [illegible]
[illegible], ఇతడు స్థానిక పాలన చర్యలు చేపట్టని
తెలుస్తుంది. ఇతడు 'ధర్మ రాజ్యం' నెలకొల్పి
ప్రజల సంక్షేమం కోసం [illegible]

ఖిల్జీ

[illegible] ఇతడు [illegible] [illegible] రాజవంశము స్థాపించెను.

పెద్దవాళ్ళు పర్వతాలు చేసారని ఇబన్ బటూటా తెలిపాడు.

(6) మధ్యయుగ ఢిల్లీ నగరానికి అలంకారప్రాయమైన 'ఆర్కిటెక్ట్' అని చెప్పవచ్చు. దాని మినారులు, మసీదులు, మదరసాలు, ఖాన్ కాహ్ (khanqas), [illegible] మొదలైనవి అన్నీ [illegible] సంబంధించిన కట్టడాలు. అలాగే ఢిల్లీకి సంస్కృతి పరమైన వాతావరణాన్ని కల్పించడంవల్ల అనేక ప్రాంతాలనుండి ప్రముఖులైన ముస్లిములు ఆకర్షింపబడినారు. సూఫీలు సారస్వత కళాకారులు మంగోలుల దాడికి భయపడి పెర్షియా నుండి విద్వాంసులు, పండితులు, కళాకారులు ఢిల్లీకి చేరగా, ఇల్టుట్మిష్ వారిని ఆదరించి, పోషించి, సాంస్కృతిక జీవన వికాసానికి [illegible] తోడ్పడ్డాడు. కుతుబ్ మినార్ నిర్మాణాన్ని ఇతడే పూర్తి చేశాడు. సూఫీ మత గురువుల సాన్నిహిత్యం ఇతనికి ఇష్టమైనది.

(7) ఇల్టుట్మిష్ అనేక రకాల నాణాలు [illegible] వెండి 'టంకా', రాగి 'జిటాల్' అనే నాణెములు ఇతని కాలంలో వాడుకలోకి వచ్చాయి.

(8) ఇలాంటి యుద్ధ విద్య సాంప్రదాయం గురించి

మడులు. వీరి విద్యలు. అయితే వీరు మాత్రమే కాదని కొందరి అభిప్రాయాలు ద్వారా పరంపర సహనంలు లేవని చెప్పవచ్చును. అలాంటి ప్రవర్తన హిందువుల పట్ల కఠినంగా ఉండేదిగాని, క్రూరంగా ఉండేది కాదని తెలుస్తుంది. భిల్సా (Bhilsa), ఉజ్జయిని (మహాకాల దేవాలయం) లాంటి బ్రహ్మాండమైన హిందూ దేవాలయాలను ధ్వంసం చేసినాడని విగ్రహాలను పగులగొట్టేడు. ఇలాంటి పరిపాలనలో హిందువుల పట్ల వారి స్వభావం నచ్చలేదు, పరిపాలనలో వారి సహకారాన్ని పొందలేకపోయాడు.

ఇల్తుట్మిష్ బానిస వంశ రాజులలో అగ్రగణ్యుడు కాదని కొందరు చరిత్రకారుల అభిప్రాయం. అతను ఎంతటి యోధుడైన బలవంతుడైన చండీలు, సోలంకీల చేతిలో పరాజితుడైనాడు. అలాంటి స్వభావము గలవాడు. అనేకమైన చాలా దాడులలో భిన్న అభిప్రాయాలున్నను, నిష్పక్షపాతంగా ఢిల్లీ సామ్రాజ్య సింహాసనాన్ని అధిష్టించి, ఆ నిష్పక్షపాతంగా ధైర్య సాహసాలతో అధిగమించి, శైశవదశలో గల ఢిల్లీ సామ్రాజ్యాన్ని సంరక్షించి, తన వంశీయులకు పాలనాధికారాన్ని అందించి, చరిత్రలో చిరస్థాయిగా నిలిచినాడు.

Q: మంగోలు బాల్బన్ సాధించిన కార్యాలేవి?

A: నాసిరుద్దీన్ మహమూద్ క్రీ.శ. 1246-1265

వరకు ఢిల్లీ సుల్తానుగా ~~ఉన్నప్పుడు~~ ఉన్నప్పుడు బాల్బన్ ప్రధాన మంత్రిగాను, 1249 నుండి డిప్యూటీ సుల్తాన్‌గాను ~~పరిపాలన~~ వ్యవహరించినాడు. నిజానికి అధికారమంతా బాల్బనే చెలాయించేవాడు. (de facto ruler) మధ్యలో 1253-54 మధ్య కాలంలో ఒక సంవత్సరం పాటు మాత్రము రైహాన్ అను నాయకుడు ప్రధానమంత్రిగా వ్యవహరించాడు.

బాల్బన్ పాలనా విషయాలలో మొదటి నుండి కఠినమైన, దృఢమైన వైఖరిని అవలంబించాడు. అతడు ~~అతి~~ భద్రత గల మంత్రాంగాన్ని ఏర్పాటు చేశాడు. రాజ సైన్యాన్ని పటిష్ట పరచి, అంతర్గత విదేశీ విధానాలలో బలమైన వైఖరిని అనుసరించాడు. ~~అవలంబించాడు~~ మిన్హాజ్ (Minhaj) కథనాన్ని(1) అనుసరించి, ప్రతి ~~ఏట~~ సంవత్సరం శీతాకాలంలో సుల్తాను ~~...~~ భారీ సేనలతో బాల్బన్ అధికారంలో శత్రువుల పైకి దండయాత్రలు వెడలేవాడు. ఈ సైనిక కార్యకలాపాల ఫలితం ఏమైనప్పటికీ, ప్రజల హృదయాలలో ~~ఈ~~ ~~విధానము ఉత్సాహాన్ని~~, ముఖ్యంగా ఢిల్లీ వాసుల ~~హృదయాల~~లో ఈ విధానము ఒక ఉత్సాహాన్ని ప్రోది చేసింది. ఇక్తాలలో(2) (పరగణ జరిపిన) పరిపాలన మెరుగయింది. కేంద్ర ప్రభుత్వ ప్రతిష్ఠ ఇనుమడించింది. సామ్రాజ్యము

విచ్ఛిన్నములు కాకుండా కాపాడబడింది.

ప్రావిన్సులపై సుల్తాన్ ఆధిపత్యాన్ని

(3)

దృఢతరం చేయడం. అలాను బెంగాల్ పాలకుడైన తుఘ్రిల్ ఖాన్, అలాని తమ అధికారాన్ని వ్యతిరేకించే వారితోను యుద్ధాలు చేయవలసి వచ్చింది. ఈ బెంగాల్ పాలకులు కొన్నిసార్లు అవధ్ (Oudh) వరకు దాడులు చేశారు. 1257 లో బెంగాల్ పాలనలో తిరుగుబాటు జరిగింది. నసీరుద్దీన్ పాలన చివరివరకు బెంగాల్ స్వతంత్రంగానే ఉండిపోయింది.

(4)

వాయవ్య ప్రాంతంలో కూడ బాల్బన్ తెలివితేటలు కలిగిన గవర్నర్లను నియమించ వలసి వచ్చింది. ఆ ప్రాంతంలో మంగోలుల దండయాత్రల వల్లను, స్థానిక అధికారుల ప్రతిఘటన వల్లను కేంద్ర ప్రభుత్వము యొక్క అధికారాన్ని సంతృప్తికరంగా నిలబెట్టలేక పోయారు. 1257లో మంగోలు

(5)

పాలకుడైన హులగు (Hulagu) ఢిల్లీని వశపరచు-కోవడానికి, తెలివితేటలు గల అవధ్ గవర్నర్ సహకారంతో ప్రయత్నించాడు. కాని బాల్బన్ అప్రమత్తతవల్ల హులగు ప్రయత్నం విఫలమైంది. కాని పంజాబు, లాహోరులు మంగోలుల వశమైనవి.

(6) పాలనలు లేదా స్వాతంత్ర్య ప్రస్థానం

అతి అతిగా చేసే రాజద్రోహులను ఎదుర్కొనడం బాల్బన్ కష్టమైన కార్యాలలో ఒకటి. పంజాబులో ముల్తాను పాలన కర్తల ప్రజలను ~~[illegible]~~ ప్రతుల చేశాడు. 1247లో కాలంజర్ లో బుందేల్లు చేసిన తిరుగుబాటును అణచివేశాడు. గ్వాలియర్, రాంథంబోర్ ల మీదికి దండయాత్రలు చేశాడు. మేవాత్ కు చెందిన దుర్భిక్షపు దొంగలను కూడా అణచివేశాడు.

ఈ విధంగా రెండు దశాబ్దాల పాటు ప్రధాని. నిర్భయుడైన ధీరశాలి తన శక్తి సామర్థ్యాలను ప్రదర్శించి, బాల్బన్ ఢిల్లీ సుల్తానత్ రాజ్యాన్ని రక్షించాడు. ఈశ్వరీ ప్రసాద్ పండితుడు చెప్పినట్లు "బాల్బన్ శక్తి, తెలివితేటలు గనుక లేకపోయినట్లయితే, ఢిల్లీ సామ్రాజ్యము అంతరంగిక తిరుగుబాట్లను, బయటి నుంచి వచ్చిన దండయాత్రలను తట్టుకొని నిలబడలేక పోయి ఉండేది."

ప్ర: ఢిల్లీ సుల్తాను గా బాల్బన్ సాధించిన విజయాలేవి?

జ: వ్యా. 12 of chapter III of I B.A. book Vikram Modern Series.

11.5.04

Q: ఢిల్లీ సింహాసనము అధిష్ఠించిన పిదప బాల్బన్ ఎదుర్కొన్న సమస్యలేవి? అతను వాట్ని ఎదుర్కొన్నాడు?

జ: బాల్బన్ సింహాసనమధిష్ఠించిన పిదప రాజకీయ పరంగాను, పరిపాలనా పరంగాను పెక్కు సమస్యలను ఎదుర్కొన్నాడు. ఇల్టుట్మిష్ అనంతరం రాజ్యపాలన చేసిన సుల్తానులు బలహీనులు, అసమర్థులు కావటంతో, సుల్తాను యొక్క ప్రతిష్ఠ బాగా తగ్గిపోయింది. (1) Nobles (సర్దారులు) చేతిలో సుల్తానులు కీలుబొమ్మలైనారు. ప్రజలు సుల్తానును చులకనగా చూడనారంభించారు. ముఖ్యంగా Nobles (సర్దారులు) నలభై మంది "చహల్గానీ" అధికారులు లేదా తురుష్క బంధగాన్, "కింగ్ మేకర్స్" లాగా మారి రాజ్య అధికారాలలో తమ ప్రమేయం తప్పనిసరి అనే భావనలో సుల్తానుని అధికారాలను ప్రశ్నించసాగారు. (2) ప్రాదేశిక గవర్నర్లు కేంద్ర ప్రభుత్వం పట్ల అవిధేయులవటంతో, తమ అధీనంలో ఉన్న ప్రాంతాలలో పరిపాలనను నిరంకుశంగా సాగించడం ప్రారంభించారు. ఇల్టుట్మిష్ మరణాంతరం దేశంపై (3) మంగోలుల దండయాత్రలు అధికమయ్యాయి. రాజపుత్రన, మధ్యభారత ప్రాంతాలలో గల స్వతంత్రులైన (4) హిందూ రాజ్యాలు, ఢిల్లీ సుల్తానత్ సామ్రాజ్యంపై సైనిక వత్తిడిని పెంచాయి. కాగా దోబ్ (Doab) గంగాలోయ ప్రాంతాలలో గల (5) హిందూ ప్రభువులు

(6) ఢిల్లీ సమీప ప్రాంతాలలో "మేవో" లు [illegible]

[illegible] [illegible] భారతంలో [illegible] [illegible] సామ్రాజ్యంలోని
శాంతిభద్రతల సమస్యను ప్రస్తావించారు. రాజ బానిసలు
కూడా (6) ఉండేవి. ఈ రాజ్యంలో వచ్చే ఆదాయంలో
[illegible] సద్వినియోగం అవుతుంది [illegible] ⊛
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
బాల్యంలో పరిస్థితిని [illegible] [illegible] [illegible]
అలాగే [illegible] పరిపాలన కోసం [illegible]
[illegible] పరిస్థితిని కొనసాగించారు.

Q: Estimation of Balban

జ: (1) ఢిల్లీ సుల్తానతేను పరిపాలించిన బానిస వంశపు రాజులలో బాల్బన్ అగ్రగణ్యుడు. లేన-పూల్ అను చరిత్రకారుడు ప్రశంసించినట్లు "బానిసగా, నీళ్ళు మోయువానిగా, వేటగానిగా, సేనాధిపతిగా, రాజనీతిజ్ఞుడుగా, సుల్తానుగా జీవితమును గడిపిన బాల్బన్ ఢిల్లీ రాజులలోని ప్రముఖులలో అత్యంత ఆవశ్యకులను గడించిన వారిలో ఒకడు"

(2) నసీరుద్దీన్ మహమూద్ సుల్తానుగా ఉన్నప్పుడు (ప్రధాన మంత్రి)/ నిజమైన సుల్తానుగా 20 సంవత్సరములు, తాను స్వయంగా సుల్తానుగా మరొక 20 సంవత్సరములు మొత్తం 40 సంవత్సరముల పాటు పాలనా పగ్గములను బాల్బన్ తన చేతిలో ఉంచుకున్నాడు. ఈ దీర్ఘకాలం అంతా కూడా శైశవ దశలో ఉన్న, సామ్రాజ్యంలోని ముస్లిం రాజ్యమును స్థిరత్వమును చేకూర్చుటే అతని ప్రధాన ధ్యేయము. ఈ ఆశయములో అతను విజయమును సాధించినా-డనుటలో ఎట్టి సందేహము లేదు. సామ్రాజ్యము లోపల శాంతి భద్రతలను పెంపొందించి, విదేశీ దాడులలో రక్షణను పటిష్టమైన చర్యలను తీసుకోవడం ద్వారా మంగోలుల బారి నుండి సుల్తానతేను కాపాడినాడు. ~~విదేశములన్న~~

(3) ఇరుగు పొరుగు రాజ్యములను జయించి, ఢిల్లీ

సుల్తనత్ ను ఇంతా పెద్ద సామ్రాజ్యంగా మార్చే ప్రయత్నం చేస్తే సుల్తనత్ సామర్థ్యము దెబ్బ తింటుందని, సామ్రాజ్యం యొక్క పరిమితి లేదనలను, యుద్ధ తంత్రం శక్తి సామర్థ్యాలు ఆ సామ్రాజ్యం వలసి వస్తుందని భావించాడు. ఈ భావన శైశవ దశలో అనేక సమస్యలను ఎదుర్కొనుచున్న ఢిల్లీ సుల్తనత్ వ్యవస్థ సమంజసమైనది. ఇల్లు సామ్రాజ్య విస్తరణ కంటె, రాజ్య సుస్థిరత యే ప్రధాన అంశముగా తలచి ఢిల్లీ సుల్తనత్ కు గొప్ప ఎనలేని సేవ చేసినాడు.

(4) ఇల్ టుట్ మిష్ అనంతరం రాజ్యపాలన చేసిన సుల్తానులు బలహీనులు, అసమర్థులు కావటంతో సుల్తాను యొక్క ప్రతిష్ఠ బాగా దిగజారిపోయింది. టర్కిష్ సర్దారులు మరియు ముఖ్యంగా చహల్గనీ అధికార దాహంతో, ద్రోహ చింతనతో రాజ్యాధికారంలో తమ ప్రమేయం తప్పనిసరి అనే భావనతో సుల్తానుల అవిధేయులుగా ప్రవర్తించినారు. బాల్బన్ చహల్గని ప్రాబల్యము నణచుటకు క్రూర నిశ్చయము పై, చహల్గని సర్దారులు చిన్న నేరములు చేసినా కఠిన శిక్షలు విధించు, కొందరిని జైలులో త్రోసాడు, మరికొందరిని చంపించి వారి అధికారములను బూర్తి పెల్లము చేసినాడు. ఆయన సుల్తాను పదవికి గౌరవాన్ని పెంచి, రాజరిక ప్రాబల్యాన్ని

రాష్ట్ర స్థాయి సంస్థలను ప్రజలలో [illegible] చేసి సమాచార స్థానము కల్పించి, ప్రజలలో [illegible] సుల్తాన్ ప్రతిష్టను ఇనుమడింప చేశాడు.

(5) అతడు సమర్థవంతమైన, కఠినమైన (క్రూరమైన) పరిపాలకుడు. సమర్థవంతమైన ప్రభుత. క్రమబద్ధమైన పాలనా వ్యవస్థను ఏర్పరచి, [illegible] ప్రావిన్సులను, [illegible] రాష్ట్రాలలో శాంతి భద్రతలు నెలకొల్పినాడు. సమర్థవంతమైన గూఢచారి వ్యవస్థను ఏర్పరచి, అధికారులపై నిఘాను ఉంచి, దేశములో తలెత్తిన అంతర్గత తిరుగుబాట్లను, అణచివేసి బాల్బన్ [illegible] అవసరమైన దానికంటే కఠినముగను, క్రూరముగను, [illegible] అనాగరికముగను ఉండెడివాడు. అప్పటి పరిస్థితులలో అటువంటి చర్యలు చేయనిచో రాజ్యము ఛిన్నాభిన్నమయ్యే అవకాశము [illegible] అతని అభిప్రాయము. [illegible] [illegible]

(6) బాల్బన్ సర్దారులందరూ సుల్తాన్ పట్ల అణకువగా ఉండాలని, విధేయతతో మెలగవలెనని కోరుకున్నాడు. ప్రభుత్వ అధికారులు తమ విధినిర్వహణలో అలసత్వం ప్రదర్శిస్తే సహించెడివాడు కాదు.

(7) బాబర్ సున్నీ ముస్లిమ్. మతాచారములెన్ని ఖచ్చితంగా పాటించే వ్యక్తి. అయితే ఇతర మత సమూహాలతో సహ జీవనము ఎంతో ప్రోత్సహించేవాడు. వారితో కలిసి భోజనాలు చేయడము, వారితో ముస్లిం చట్టములు గుర్తించి, మతము సుగుణము చర్చిస్తుండేవాడు. అతని సంస్కారమైన హిందూ ప్రజల మతము పట్ల సహనము ప్రదర్శించేవాడు కాదు. అతడు మత మౌఢ్యుడు గలవాడు. అతనికి మానవత్వం జాతి భేదాలు, వర్ణాన్ని, స్థాయి, ఆధ, వర్గ అను భేదములను చూడ అతడు పట్టించుకొనక, కలిసిమెలసి నుండేవాడు.

(8) బాబర్ గొప్ప సాహిత్యకారుడే గాక, అంతకుమించిన సాంస్కృతిక ప్రియుడు. మంగోలుల పాటలు లొట్టుకొనితో మధ్య ఆసియా నుండి వలస వచ్చిన పెక్కుమంది పండితులను, రసజ్ఞులను భారత దేశములకు తీసుకొని పోషించాడు. ఢిల్లీ నగరంలో వారికి ప్రత్యేక కాలనీలను కేటాయించాడు. బాబర్ దర్బారు ఇస్లామిక్ సంస్కృతికి, పాండిత్యానికి కేంద్రంగా భాసిల్లింది. అతడు స్వయంగా కవులను అభిమానించాడు.

(9) అతనికి ఉన్నతమైన జాతి ఔన్నత్యంపై

విశ్వాసము కలదు. అంతేకాక తన పరిపాలనలో
ముస్లిములు కానివారికి భాగం కల్పించటం
ఇష్టం ఉండదు. ఇండియన్ ముస్లిములను
ఉద్యోగాలలో నియమించడానికి ఇష్టపడలేదు.
బ్లూ బ్లడ్ (blue blood) శ్రేష్ఠతలో నమ్మకము
గలిగినవాడు. సామాన్య ప్రజలన్న అతనికి చులకన
భావము. [illegible] ప్రభుత్వ [illegible] వర్గాలలో
ఉద్యోగ [illegible], [illegible] అవకాశాన్ని
వాళ్ళకు [illegible] అయినాడు ⊗ అతడు
ప్రజాస్వామ్య సంస్థలను, నిలబడి లేరు ద్వారా కాని. ప్రజాభి
ప్రాయాలను అర్థం చేసుకొనే శక్తి లేదు.
లేకపోయింది వారి goodwill మనః పూర్వక సహకారము
పొందలేకపోయాడు.
ψ ఏది ఏమైనప్పటికీ, చరిత్రకారులు
"బర్నీ, ఫెరిష్టాలు ఢిల్లీ సుల్తానులలో
ప్రతిభావంతుడైన సుల్తానులు, బాల్బన్ ప్రసిద్ధుడై
బానిస వంశ రాజులలో అగ్రగణ్యుడుగా కీర్తి
పొందెను" అని ప్రశంసించారు. ఢిల్లీని
పాలించిన సుల్తానులలో బాల్బన్ వ్యక్తిత్వం
విలక్షణమైనదీ, ప్రత్యేకంగా పేర్కొనదగినదీ
కూడా.

10

ψ బాల్బన్ చాలా సహజంగా నైతిక వర్తన మైన జీవితాన్ని
గడిపి, తన కుమారులను, సర్దారులను కూడ అట్లే నడువమని
చెప్పేవాడు. అతడు మద్యపానాన్ని [illegible], జూదము ఆడటము
విసర్జించి, [illegible] వాటిని నిషేధించాడు. ⊗⊗

⊗⊗ [illegible] అలంకరించెను.

Chapter - 16

Q: conquests of Alauddin Khalji

జ: చూ. పే-21 of భారత దేశ చరిత్ర - సంస్కృతి
I.B.A. book Chapter 14.

Q: ఢిల్లీ సుల్తానత్ పతనమునకు మొహమ్మద్-బిన్-తుగ్లక్ ఎంతవరకు బాధ్యుడు?

జ:

Q: ఢిల్లీ సుల్తానత్ పతనమునకు ఫిరోజ్-షా-తుగ్లక్ ఎంతవరకు బాధ్యుడు?

జ: vol. 7

12.5.04

Q: Firoz Tughluq's concessions and public works: or (క్రీ.శ 1351 to 1388).
Administrative reforms and public welfare activities.

జ: స్వతహాగా దయార్ద్ర హృదయుడు, ప్రజా సంక్షేమ ప్రియుడు అయిన ఫిరోజ్ షా తుగ్లక్, మహమ్మద్ బిన్ తుగ్లక్ కాలమున నానా బాధలకు గురియైన ప్రజలకు ఉపశమనము కలుగజేయుటకు అనేక ప్రజాహిత చర్యలను, పాలనా సంస్కరణలను ప్రవేశపెట్టెను.

ముఖ్య ప్రజాహిత చర్యలు అనేకం జరుపుటకు ప్రధాన కారణాలు ఫిరోజ్

ప్రధానమైన చర్యలు: ఫిరోజ్ షా తుగ్లక్, మహమ్మద్ బిన్ తుగ్లక్ కాలంలో ప్రజలు తీసుకున్న ఋణాలను రద్దు చేశాడు. ఈ ఋణాలు దాదాపు రెండు కోట్ల టంకాలు. ఖ్వాజా-ఇ-జహాన్ ప్రతిపాదించిన సుల్తాన్ కు మద్దతు తెలిపిన వారికి పై ఎటువంటి చర్య తీసుకొనలేదు. ప్రతిఫలంగా వారికి ముట్టిన సంపద తిరిగి చెల్లించమని అడగలేదు. ఋణాలు తీసుకున్నవారి ఖాతాలను, ఖ్వాజా-ఇ-జహాన్ ప్రతిపాదించిన సుల్తాన్ కు మద్దతు తెలిపిన వారి పత్రాలను రాజదర్బారులో బహిరంగంగా నాశనము చేసెను. ప్రజలు దీని వల్ల ఎంతో సంతోషం చెందిరి.

2. మహమ్మద్-బిన్-తుగ్లక్ నిరంకుశ పాలన వల్ల నష్టపోయిన వారికి అనేక రూపాల్లో నష్టపరిహారం చెల్లించాడు. లేదా నష్ట పరిహారం అందించెను,

UL p. 221

లాను సంతృప్తి చెందాయని వాటిచేత రాయించుకొని, ప్ర-

[illegible] పెట్టాడు. ఈ తర్వాత ఫిరోజ్ ప్రజల విశ్వాసా-

న్ని [illegible].

3. ఫిరోజ్ శిక్షా స్మృతిని (penal codes) సవరించి శిక్షలను సరళీకృతం చేసినాడు. [illegible] కఠినమైన క్రూరమైన శిక్షలను రద్దు చేసి, శిక్షలు మానవత్వంతో [illegible] చేశాడు. [illegible] రద్దు చేశాడు. న్యాయవ్యవస్థను [illegible] చేసి, ప్రజలందరికీ ఉపయోగకరమైన న్యాయము అందేటట్లు చూశాడు.

4. పౌర సేవకుల (civil servants), సైనికుల [illegible] జీతభత్యాలను పెంచాడు.

ఆర్థిక సంస్కరణలు: రాజ్యాన్ని ఆర్థికంగా [illegible] పరిస్థితులు ఉండేటట్లు [illegible] ఆర్థిక [illegible] సంస్కరించాడు. రాజ్యానికి [illegible] ఆదాయము రావాలని, అధిక పన్ను చెల్లించువారలకు భారం [illegible] అనే రెండు ఉద్దేశాలు ఈ సంస్కరణల వెనుక ఉన్నాయి. జనసామాన్యం [illegible] పైపన్ను, [illegible] పన్నులను సహా 23 పన్నులను ఫిరోజ్ రద్దు చేశాడు, ఇస్లామిక్ చట్ట ప్రకారము ఖరజ్, జకాత్, జిజియా, ఖామ్స్ అను

(5)

నాలుగు రకాల పన్నులను మాత్రమే విధించాడు.

ఖరాజ్ అనగా భూమిశిస్తు. ~~ఈ భూ~~ వ్యవసాయానికి

చాలా ఊళ్లలో తగిలేటట్లుగా ఈ భూమిశిస్తు చాలా

తగ్గించబడి (రెండు వేసిన ఉత్పత్తిలో 1/10 వంతు

మాత్రమే విధించబడింది. జకాత్ అంటే ఆస్తిపన్ను.

ఇది 2½ శాతం ఉండేది. దీన్ని ముస్లింల నుంచి మాత్రమే

వసూలు చేసి, మత సంబంధమైన కార్యక్రమాలకు

ఖర్చు చేసేవారు. జిజియా పన్నును ముస్లిమేతరుల

సామాన్యులపై విధించేవారు. (అంతేగాక బ్రాహ్మణుల

పై ఈ జిజియా పన్ను విధించేవారు కాదు కానీ

ఫిరోజ్ ఈ జిజియా పన్నును బ్రాహ్మణుల పైన కూడా

విధించాడు. యుద్ధ సమయంలో దోపిడి చేసిన

సొత్తులో గనీమ అనబడు సుల్తానులు ముఖ్యంగా

అల్లా ఉద్దీన్ ఖిల్జీ సైనికుల నుండి 4/5 వంతును

ఖామ్సు రూపంలో వసూలు చేసేవారు. కానీ ఫిరోజ్

తుగ్లక్ ఇస్లాం మత శాస్త్రాలను ఖచ్చితంగా

పాటిస్తూ (యుద్ధంలో దోచిన సొమ్ములో) తన సైనికులను కేవలం 1/5 వంతు

మాత్రమే రాజ్యానికి 'ఖామ్సు' గా చెల్లించేటట్లు

సంస్కరణ తెచ్చాడు. సైనికులు దీనివల్ల ఎంతో

లబ్ధి పొంది ఉంటారు. (అ)నంతర కాలంలో ఫిరోజ్

సేద్యపు కాలువల పంటలపై పదిశాతం నీటి తీరువా

(షుర్బ్) కింద వసూలు చేశాడు. ఈ కాలువ

సేద్యానికి ప్రభుత్వ కాల్వల నుండి నీటిని తీసుకొనేవారు

ఈనాటి మార్కెట్ ఈ పన్నులు వసూలు చేసేవాడు.
ఈ అధికంగా రైతులకు పన్నుల భారం తగ్గింది.
వ్యాపారులు అసలు పన్ను చెల్లించాల్సిన
అవసరమే లేకుండా పోయింది. ప్రభుత్వానికి
చెల్లించాల్సిన పన్నులకు మించి ప్రజల దగ్గర
నుండి అధికంగా ఏమీ వసూలు చేయరాదని
అధికారులకు ఖచ్చితంగా ఆదేశించడం
జరిగింది. ఈ ఆదేశాలను పాటించని
అధికారులను శిక్షించేవాడు. ఫిరోజ్ షా తుగ్లక్
చేపట్టిన ఈ సంస్కరణల వల్ల ప్రభుత్వ ఆదాయం బాగా
పెరిగింది. ప్రజల ఆర్థిక స్థితి బాగుపడింది.

ఫిరోజ్ షా తుగ్లక్ కాలంలో వ్యవసాయ-
-రంగ ప్రయోజనాలు బాగా పరిరక్షింపబడ్డాయి.
(4, 5 పంటకాలువలు త్రవ్వబడ్డాయి.) ~~[illegible]~~ వల్ల ఈ
కాలువల వల్ల వేలాది నూతన వ్యవసాయ గ్రామాలు
వెలిసి, ఢిల్లీ చుట్టు ప్రక్కల ప్రాంతాలలో చాలా
విస్తృత విస్తీర్ణంలో భూమికి నీటి పారుదల ~~[illegible]~~
వసతి లభించింది. ఈ ప్రాంతాలలో పండ్లతోటలు (6)
విస్తర్ పెరిగింది. బావు సాగునకు మించినటి
సాగర్భక్షము. పాలకులు నీటి పారుదల సౌకర్యాలు
ప్రభుత్వ ఖర్చులతో 150 బావులు త్రవ్వించబడినవి
ఆసిఫ్ (Afif) అనే చరిత్రకారుడు ~~[illegible]~~ పేర్కొన్నాడు.
ఢిల్లీ పరిసర ప్రాంతాలలో ప్రభుత్వమే నిర్మించబడి

200 పండ్ల తోటలను ఏర్పాటు చేయించాడు. నీటి ~~[illegible]~~ వసతులు బహిరంగ మార్కెట్లో ఉత్పత్తుల అమ్మకానికి ఏర్పాటు చేశాడు. తద్వారా ~~[illegible]~~ ~~ప్రభుత్వానికి~~ ప్రభుత్వ ఖజానాకు చెప్పుకోదగ్గ ఆదాయం వచ్చింది. అంతేకాక ప్రజలతో పాటు పశువులకు కూడా పౌష్టికాహారం లభించేందుకు వీలు కల్పించింది. [సంకటకరమైన పన్నులను రద్దు చేసి, ఆర్థిక ఇబ్బందులను తగ్గించి, ఫిరోజ్ తుగ్లక్ రాజ్యములోపల వర్తక వ్యాపారము విస్తరించి వృద్ధి చెందేందుకు తోడ్పడ్డాడు. ఈ చర్యలన్నీ దేశాన ~~[illegible]~~ [illegible] ~~[illegible]~~ లభించినట్లు. రైతులు ధనవంతులై ప్రజలు సుసంపన్నులై వ్యవసాయోత్పత్తి బాగా పెరిగింది, వర్తక వ్యాపారాలు కొత్త పుంతలు తొక్కాయి. కళలు, కుటీర పరిశ్రమలు ~~[illegible]~~ [illegible], రాజ్యంలో శాంతి సౌభాగ్యాలు వెల్లివిరిశాయి.]

సుల్తానత్ పతనం లో ఫిరోజ్ పాత్ర

Red underlines

కానీ ఫిరోజ్ తుగ్లక్ యొక్క వ్యవసాయ విధానము మాత్రము ప్రగతిశీలముగా గాని, శాస్త్రీయ బద్ధంగా గాని లేదు. తెలివైన మంత్రులు, వజీర్లను నియమించుకొనుటకు బదులు, సుల్తాను తన (ప్రశ్న) పనికిరాని బంధువులకు, కాంట్రాక్టర్లకు, మధ్యవర్తులకు అప్పగించాడు. తెలివైన అధికారులకు శిస్తు చెల్లించే అవసరము లేని భూములను కేటాయించి ~~[illegible]~~ బాగా [illegible] చేశారు.

(1)

ఎలాగ

ఫ్యూడల్ వ్యవస్థ బాధ్యతారీ వ్యవస్థను
లేదా ప్రవేశపెట్టినాడు. రాజ్యం మొత్తాన్ని
ఫీఫ్స్ (fiefs) గాను, ఫీఫ్స్ జిల్లాలు గాను
విభజింపబడినవి. ఈ ~~జిల్లాలు~~ భూభాగాలను
ప్రాంతీయ, స్థానిక ప్రభుత్వ అధికారులైన
వారిచే లేదా స్వంత ఇష్టము కలవారిచే నిర్వహింప
బడెను. ~~ఈ~~ ఈ భూములు గ్రాంటుగానే కాక,
సర్దారులు, ఉన్నతాధికారులు భారీ మొత్తాలలో
అలవెన్సులు కూడా పొందేవారు. దీనితో వారు
పెద్ద మొత్తంలో సంపదను కూడబెట్టుకుని
ప్రాబల్యం పొందినారు. సర్దారులు (nobles) లేదా
జాగీర్దారులలో అంతర్గత పాలనా వ్యవహారాలపై
చెప్పుకోదగిన స్థాయిలో అధికారం చెలాయించేవారు.
ఇది రాజ్యం మొత్తం మీద పరిపాలనలో ఉండవలసిన
ఏకరూపత లేక, కేంద్ర ప్రభుత్వ సమగ్రతను
సమైక్యతను గాఢంగా దెబ్బ తీసినది. దీనివల్లనే
అధికారులకు కూడా భూమి కేటాయింపులు (ఇక్తాలు)
(iqtak) చేయబడినవి. ~~ఇది తిరుగుబాటు ధోరణి చేయు చేసింది.~~
ఇది భూస్వాములలో సైన్యం విధులకు, సామ్రాజ్యానికి
తిరుగుబాటు ధోరణి చేయు చేసింది. ~~[illegible]~~ వారి
నిర్వహణలో లేనివారిని వేరుచేసి సైనికులు, రైతులు
అనేకమంది రైతులు బానిసలుగా, వ్యక్తిగతంగా రైతులనేవారు

రైతుల నుండి పన్ను వసూలు

చేసే వారికి ~~[illegible]~~ లేదా భూమి కేటాయింపులను 15.5.01

ద సాధ్యమైన (3) ప్రతిఫలం చేసే ~~[illegible]~~ వారు. ఈ

విధానం వల్ల పైనిధులు అధికారికంగా ~~[illegible]~~

ప్రకటించిన ~~[illegible]~~ ఆదాయాలు రాక నష్టపోయేవారు ~~[illegible]~~,

వారు. రాజ్యము సమీపవర్తుల్ని సాధ్యమైంది.

~~[illegible]~~ చివరికి భూమి పొందిన వారు చేసేవారు కాదు

మోసాలు, కాంట్రాక్టర్లు, మధ్యవర్తులు లాభ

ప్రాబల్యమును, ~~[illegible]~~ అధిక పన్నుల రూపంలో పొందు

తున్నారు. ఈ విధంగా తీర్మానించాలంటే

ఫిరోజ్ చేసిన వ్యవసాయ సంస్కరణలు ~~[illegible]~~

~~[illegible]~~ రైతులకు, సామ్రాజ్య ఆర్థిక వ్యవస్థకు

మంచి కంటే ~~[illegible]~~ చెడే ఎక్కువ చేసినవి.

* ఫిరోజ్ చాలా కాలువలు త్రవ్వించాడు, పాత చెరువులు బాగు చేయించాడు... బావులు త్రవ్వించాడు... సేద్యపు నీటి కోసం + మంచినీటి కోసం, తాగునీరు కోసం. హౌజ్ ఇ ఇలాహి / అల్లా-ఖి. సరస్సు, హౌజ్ ఇ షమ్స్ / ఇల్టుట్మిష్ సరస్సులు బాగా లోతు చేయబడి వాడుకలోనికి తేబడ్డాయి.

* ఫిరోజ్ "దివాన్-ఇ-ఇస్తిహాక్" అనే (Ishtihaq) ధార్మిక బ్యూరో ను ఏర్పరిచాడు. విధవలు, అనాథలు, పేదలు దిక్కులేని వారిని రక్షించడం దీని విధి.

15.5.04 <u>ప్రజాహిత పనులు</u>: ~~సుల్తాన్ ఫిరోజ్ తుగ్లక్, గొప్ప పరోపకారబుద్ధిగలవాడు. తన ప్రజల యోగక్షేమం కొరకు కష్టపడేవాడు. అతను మత దురభిమానంతో తన శాస్త్రం మత స్థలాల ప్రజలకోసం చేసిన ప్రజాహిత పనులు కొన్నిసార్లు చెప్పినా అతడు చేపట్టిన బాలం ప్రజాహిత కార్యాలు, అందరి ప్రజలకు (ముఖ్యంగా ముస్లింలకు) మేలుచేకూర్చినవి.~~

ఫిరోజ్ ప్రజా సంక్షేమ కార్యక్రమాలపై ప్రత్యేక శ్రద్ధ వహించాడు. పేదవారికి, అనాథలకు సహాయం చేయడానికి "దివాన్-ఇ-ఖైరాత్" అనే ఒక దాన ధర్మాల శాఖను ఏర్పాటు నెలకొల్పాడు. పేద ముస్లిం బాలికల వివాహానికి ప్రభుత్వ ఖర్చుతో ఏర్పాట్లు చేయడం దీని విధులలో ఒకటి. యోగ్యులైనవారికి ప్రతి సంవత్సరం 36 లక్షల టంకాలను సుల్తాను సహాయం చేసేవాడని షమ్స్-ఇ-సిరాజ్ అఫీఫ్ అభిప్రాయపడ్డాడు. పేద ప్రజలు, నిరుద్యోగులు తల్లిదండ్రులు అనేక ప్రాంతాలనుండి రాజధానికి వచ్చి, ఈ శాఖలో తమ కుమార్తెల పేర్లను నమోదు చేయించి, వారి వివాహాలకు ఆర్థిక సహాయం పొందేవారు.

ఫిరోజ్ వృద్ధాప్య పింఛన్లు క్రొత్త పద్ధతులని ప్రవేశపెట్టాడు. నిరుద్యోగులకు ఉపాధి చూపించేందుకు ఎంప్లాయ్‌మెంట్ బ్యూరోను

ఏర్పాటు చేశారు. ప్రభుత్వ ఉద్యోగం
కావలసిన వారికి, ఈ సంస్థ సహాయపడేవుండేది Neg
దీని బాధ్యత ఢిల్లీ కొత్వాల్‌కు అప్పగించడం
జరిగింది. ఇలాగే న్యాయస్థానాలను వెదకి సుల్తాన్
దగ్గర ప్రవేశపెట్టారు. వారి వారసత్వపు హక్కుల,
ఆస్తులను, అభిరుచులను బట్టి వారికి ధనసహాయంగా
సుల్తాన్ ఉద్యోగాలిచ్చేవారు. Negative అయితే పదవులు
ఇవ్వడంలో, వారి అవసరం తెలుసుకోకుండానే,
అడిగినదే తడవుగా, ఔదార్యంతో న్యాయస్థానాల
ఉద్యోగాలిచ్చేవారు. ఈ విధానం వల్ల పదవులు
ఇవ్వడంలో సామంజస్యం లోపించేది

సహజంగా దీనజనుల పట్ల, ఆర్తుల పట్ల
ధర్మబుద్ధి కలిగిన ఫిరోజ్ మతపరంగా
పవిత్రమైనవారిని, ఫకీరులను (8) గౌరవించి, వారికి
కావలసిన అన్ని సదుపాయాలను సమకూర్చే
వారు. సూఫీ సన్యాసుల సమాధులను బాగు
చేయించారు. మఠాల (Khanqahs) నిర్వహణకు
భూములను మంజూరుచేసి ఆ మఠాలను వారికి
ఏర్పాటు చేసినారు.

అయితే ఫిరోజ్ అనవసరంగా ఖైదీలను (9)
చూసి, షియా, ముల్లాల అధికారాలను హింసించే
హింసించే పద్ధతి ప్రవేశపెట్టారు. ఉన్నతస్థాయి

Negativeగా వాగల అధికారి ఉద్యోగాలను కార్యాలయానికి!!!
వారికి పార్శ్వ పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టారు.
పేదవారికి ఉచితంగా ఆహారం అందించేందుకు
(10)
ధార్మిక వంటశాలలను ఏర్పాటుచేశారు. యాత్రికుల సౌకర్యార్థం సుమారు 200 సరాయిలను (ధర్మ సత్రములను) కట్టించారు. ఈ ~~సరాయిలు~~ సరాయిలు వర్తకులకు, ప్రయాణీకులకు కూడా ఉపయోగపడేవి. ప్రయాణీకులు ఎవరైనా మార్గమధ్యంలో మరణిస్తే, ఆ ప్రాంత సర్దారు, ముకద్దములు, ఖాజీని సంప్రదించిన తరువాత ఆ శవాన్ని ఖననం చేసేవారు. ~~ప్రముఖులైన~~, ప్రముఖమైన రాజుల ~~సమాధులు~~, ప్రఖ్యాతిగాంచిన సాధువుల సమాధులు ~~[illegible]~~ చూసేందుకు వచ్చే ~~[illegible]~~ యాత్రికుల సౌకర్యార్థం విశ్రాంతి గదులను నిర్మించారు. అనారోగ్యం చేసిన వారికి, నగర ప్రజలకు, యాత్రికుల కోసం సుల్తాన ఢిల్లీలో దారు-ఉష్-షిఫా (daru-sh-shifa) అను పేరు ~~[illegible]~~ అద్భుతమైన ఉచిత వైద్యశాలలను స్థాపించారు. సమర్థమైన వైద్య బృందాన్ని నియమించి ప్రజలకు ఉచిత వైద్యసేవలు అందుబాటులోనికి తెచ్చారు. రోగులకు ఔషధాలే కాక ఆహారం కూడా ఉచితంగా సరఫరా చేయటం జరిగింది. ఇటువంటివే నాలుగు వైద్యాలయాలను పట్టణాలలో నెలకొల్పడం జరిగింది. ప్రాదేశిక అధికార్ల

కూడా వారి ప్రాబల్య ప్రాంతాలలో, సుల్తానులనే ధార్మిక సంస్థలు, ఉచిత వైద్యశాలలు ఏర్పాటు చేయాలని, ఫిరోజ్ ఆశించేవాడు.

ఉద్యాన ప్రియుడైన ఫిరోజ్ కాలువలు త్రవ్వించి, పాత చెరువులను బాగుచేయించి, బావులను త్రవ్వించి పంటపొలాలకు నీళ్ళు, త్రాగటానికి (11) బావులు ఉపయోగపడటానికి నీటి సదుపాయాన్ని కల్పించాడు. ఢిల్లీలో అల్లా ఉద్దీన్ ఖిల్జీ పేరుమీదగల పెద్ద చెరువు మట్టి పూడుకుపోయి నిరుపయోగంగా మారగా ప్రజలు ఆక్రమించి దానిలో వ్యవసాయం చేయటం ప్రారంభించారు. వారు బావులు త్రవ్వి, ఆ నీటిని ఉపయోగించుకొంటూ ఉండేవారు. ఆ చెరువును ఫిరోజ్ శుభ్రం చేయించి నీరు నిండా ఉండేటట్లు చూశాడు. ఢిల్లీ ఇల్‌టుట్‌మిష్ పేరుమీదగల హౌజ్ చెరువుకు నీరు వచ్చే మార్గాలను కొందరు స్వార్థపరులు మూసివేయగా, ఫిరోజ్ వారిని శిక్షించి, ఆ చెరువుకు నీరు చేరు మార్గాలు తెరిపించి జలకళను చేకూర్చాడు.

ఫిరోజ్ తుగ్లక్ ఇస్లామిక్ శైలిలో అందమైన భవన నిర్మాణాలకు అనేకమంది వాస్తుశిల్పులను నియమించాడు. మాలిక్ ఘాజీ షహనా అనే వాస్తు శిల్పి.

[illegible]

ఇతనికి ఖ్వాజా హక్ సహాయపడ్డాడు. [సుల్తాన్ ఫిరోజాబాద్, ఫతేహాబాద్, హిస్సార్, జౌనపూర్ (Jaunpur) ఫిరోజ్‌పూర్ పట్టణాలను నిర్మించాడు. (12) ఫిరోజ్ నాలుగు మసీదులను, 30 భవనాలను, 200 సత్రములను, 5 జలాశయాలను, 4 వైద్యశాలలను, 100 సమాధులు, 10 స్నానశాలలు, 10 స్తంభాలు, 100 వంతెనల నిర్మాణం చేశాడు.] ψ అశోక్, శాసనాలుగల ఏకశిలా స్తంభాలను ఢిల్లీకి తరలించి వాటిని తన కోటలో అందంగా ప్రతిష్ఠించెను. ఇతడు కుతుబ్ మినార్‌ను కూడా మరమ్మత్తు చేయించినట్లు తెలుస్తోంది.

రాజ వంశీయులు, ప్రజలు నిత్యజీవితంలో వాడే వస్తువులు, విలాస వస్తువులను ఉత్పత్తి చేయుటకు ఫిరోజ్ ప్రభుత్వ ఆధ్వర్యంలో నడుపబడే 36 కార్ఖానాలను (ఫ్యాక్టరీలను) ఏర్పాటు చేశాడు. దివాన్ ఖానా అని పిలువబడే దివాన్-ఇ-వజారత్ యొక్క ప్రత్యేక శాఖ ఈ ఫ్యాక్టరీల నిర్వహణను చూసేది. (13) [బానిసలకు] సాంకేతిక శిక్షణ ఇప్పించి వారిని శ్రామికులుగా ఫ్యాక్టరీలలో వినియోగించి వాణిజ్య సంబంధంలో ఉపయుక్తమైన భాగస్వాములుగా చేశాడు.]

(14) [ఫిరోజ్ వ్యవసాయాభివృద్ధికి, సాగునీటి సౌకర్యాలను ఎంతో ఉత్సాహంతో పాటుపడ్డాడు. పంటలను,

⊛ వంశపారంపర్యంగా [illegible] ఉద్యోగాలు ఇచ్చాడు.

ψ మౌర్య చక్రవర్తి అశోకుని [illegible] స్తంభాలు [illegible]

రచయితలను ఆదరించారు. మౌల్వీలు (maulvis), ఉలేమాలు (Ulemas) ప్రభుత్వ సహాయాన్ని భారీగా పొందేవారు. వీరు పల్లె పట్టణాల్లో ప్రాథమిక పెద్ద పాఠశాలలను (maktabs), కళాశాలలను (madrasas) స్థాపించారు. సామ్రాజ్య ప్రధాన మసీదుకు అనుబంధంగా రెక్కను లేక ఎలిమెంటరీ స్కూల్సును స్థాపించి, ఈ విద్యాసంస్థలన్నిటికి భూరి విరాళాలను ప్రభుత్వ ఖజానా నుండి ఇచ్చేవాడు. రాజధాని యైన ఢిల్లీలో సుల్తాన్ సంస్థాపిన ఇల్తుట్మిష్ పేరు మీద గల కాలేజ మూతబడి, శిథిలావస్థలో ఉండగా, ఫిరోజ్ దానిని పునరుద్ధరించి, దానికి ఉన్నత విద్యను నిలయంగా తీర్చిదిద్దాడు. ఫిరోజాబాద్ వద్ద ఏర్పాటుచేయబడ్డ ఫిరోజ్ షాహీ కళాశాల నూతనంగా స్థాపించబడ్డదైనా ప్రఖ్యాతమైన విశ్వవిద్యాలయాలుగా వర్ధిల్లి, సమకాలీన కళాశాల-లన్నింటిలోను అత్యుత్తమమైన విద్యాసంస్థగా (విద్యా ప్రమాణాల దృష్ట్యా) పేరుగడించింది. ఎక్కువ విద్యా సంస్థలు ఇస్లాం విద్యను బోధించేవి. సుప్రసిద్ధ ఉపాధ్యాయులను కళాశాలలో నియమించారు. సుల్తానే కవి పండిత పోషకులు. అలాగే

స్వయంగా గొప్ప పండితుడు. అతడు తన స్వీయచరిత్రను "ఫుతూహాత్-ఇ-ఫిరోజ్‌షాహి" అనే పేర రాశాడు. ఇతని ఆస్థానంలో జియా ఉద్దీన బరనీ, షామ్స్-ఇ-సిరాజ్ "అఫీఫ్" అనే సుప్రసిద్ధ చరిత్రకారులు ఉన్నారు. బరనీ 'తారీఖ్-ఇ-ఫిరోజ్‌షాహి' 'ఫత్వా-ఇ-జహాందారీ' అనే గ్రంథాలను రాశాడు. సుప్రసిద్ధ వేదాంతి జలాల్ ఉద్దీనరూమి ఇతని ఆస్థానం అలంకరించాడు. ఫిరోజ్ కొన్ని సంస్కృత గ్రంథాలను ముఖ్యంగా మతపరమైన వేదాలను, జ్యోతిష శాస్త్రము లకు సంబంధించిన వాటిని పారశీ భాషలోనికి అనువదింప జేశాడు. నాగరకోట్ ను జయించిన తరువాత లభించిన సంస్కృత గ్రంథాలలో పారశీ లోనికి అనువదించ-బడిన ఒక దాని పేరు "దలాయిల్-ఇ-ఫిరోజ్‌షాహి".

నాణెముల (16) ముద్రణలో ఫిరోజ్‌షా పెక్కు సంస్కరణలను ప్రవేశ పెట్టాడు. నాణెముల ముద్రణ టెక్నిక్‌ను మెరుగు పరచి ~~ప్రమాణమైన~~ ~~నాణె~~ పెక్కు రకముల ప్రమాణమైన గల నాణెములను (standard coins) ముద్రించాడు. బంగారు, వెండి లోహాలతో పాటు జిట్టల్ (jittal) ను 48 రెట్లు, 25 రెట్లు, 24 రెట్లు, 12 రెట్లు, 10 రెట్లు, 8 రెట్లు, 6 రెట్లు విలువగల ~~అ~~ అందమైన నాణెములను ముద్రించాడు. ఈ నాణెలు వెండితో పాటు-ఇతర

లోహాల మిశ్రమం లో తయారు చేయబడేవి.
సుల్తాన ఫిరోజ్ జిట్టల్ ~~అ~~ విలువలో నగదు, 1/4 వంతు Negat
విలువగల నాణెములను విరివిగా ముద్రించాడు.
జిట్టల్ లో సగము అధా (adha) గాను, 1/4 వంతు
విలువగల నాణెమును (bikh) బిఖ్ అని పిలిచేవారు.
వీటిని రాగి, వెండి లోహాలతో తయారు చేసేవారు.
(~~ప్రజలు వీటిని ఎంతో~~ ఇవి జనబాహుళ్యస్థాయిలో
వర్తక వ్యాపార లావాదేవీలు నిర్వహణకు ఎంతో అనువుగా
ఉండేవి. ప్రజలు తమ నిత్యజీవితంలో వాడే
చిల్లర ~~నాణెములు~~ కరెన్సీ 'టోకెన్ కారెక్టర్' (token
character) కలిగినది. అయినా ప్రజల విశ్వాసం
చూరగొన్నది. ఆ విధంగా ఫిరోజ్ విషయంలో
నాణెములు ముద్రణకు రాజ్యమునకు ~~ఒక పెద్ద~~
ఆదాయము వచ్చే ఒక మార్గంగా (source) ఉపయోగపడెను.

బానిస వ్యవస్థ: ఫిరోజ్ కు బానిసలన్న అభిమానము
ఎక్కువ. అందువల్ల ఆయన తన పాలనాయంత్రాంగంలో
వారికి అనేక ఉద్యోగములను, ఉన్నత పదవులను ఇచ్చి
వారి అభిమానమును పొందుటకు ప్రయత్నించెను.
బానిసల (17) సంక్షేమమునకై ప్రత్యేక బానిసశాఖను ఏర్పాటు
చేసెను. నాడు ఢిల్లీ సుల్తనత్ లో రమారమి 1,80,000
బానిసలుగలరు. అందు 40,000 మంది రాజప్రాసాదము
నందే ఉండేవారు. బానిసల కొరకు ఫిరోజ్ చేసిన
ఈ చర్యలవల్ల ప్రభుత్వమునకు అధిక ధనవ్యయమయ్యెను,
కొందరు బానిసలు అవిధేయులై సుల్తానకు, ఢిల్లీ

Indian History upto 1526 A.D. by

Negative సామ్రాజ్యాన్ని ప్రమాదభరితంగా తయారైంది.

ఫిరోజ్ పాలనావ్యవస్థ క్షీణతకు మరొక కారణమైనది బానిస వ్యవస్థను పోషించటం.

ఫిరోజ్ తుగ్లక్ మూల్యాంకనము:

యూ.పి. 328-I ఆ.ఎ. చరిత్ర 1526 వరకు సి.టి.ఓ.

Estimate of Firoz Shah Tughaq

సమకాలీన భారతీయ చరిత్రకారులు ఫిరోజ్ తుగ్లక్‌ను ఏకగ్రీవంగా ప్రస్తుతించారు. నాసిరుద్దీన్ మహమూద్ కాలం నుండి ఏ రాజు కూడా, న్యాయం, మర్యాద, దైవభక్తి తదితర సద్గుణాలు గల ఫిరోజ్ వంటివారు లేరని వారి అభిప్రాయం. "భారతదేశంలో అక్బరు కంటే ముందు, విశేష వైభవోపేతమైన ముస్లిం పరిపాలన ఫిరోజ్ కాలంలో ఆరంభమైంది" అని సర్ ఉల్సీ హేగ్ పేర్కొన్నారు. ఎల్ఫిన్‌స్టన్, ఇలియట్ చరిత్రకారులు ఫిరోజ్‌ను అక్బరుతో పోల్చారు. కాని ఈ పోలిక సమంజసమైనది కాదని విన్సెంట్ స్మిత్ అభిప్రాయం. "గొప్ప హృదయంగల, విశాల దృక్పథం గల అక్బర్ లో పదవ వంతుకు కూడా ఫిరోజ్ సరికాడని ఈశ్వరీ ప్రసాద్ అభిప్రాయపడ్డారు.

Indian History upto 1526 A.D. by Lunna Malla Rao. P- 407.

ఫిరోజ్ ప్రేమ, కరుణ వంటి అద్భుతమైన గుణాలు కలవాడు. ఘనతలో ఎట్టి అవమానములకు లోనుకాలేదు. అతని పాలనలో దేశంలో కరువు కాటకాలు లేకుండా శాంతి సౌభాగ్యాలు వెల్లివిరిశాయి. అతని ఆర్థిక సంస్కరణలు, ఇతర పనుల వల్ల మెరుగైన పాలన

వ్యవసాయం అభివృద్ధి చెందింది అత్యధిక జనాభాకు
సుఖ సంతోషాలు చవిచూసింది. వర్తక, వ్యాపారాలు
కూడా అభివృద్ధి చెందింది చేతివృత్తుల వారు
కూడ బాగా కాలం వెళ్ళబుచ్చారు. అలాగే
దానధర్మాలు కాక, ఎండోమెంట్ ల్యాండ్స్,
ప్రభుత్వ ఆధ్వర్యంలో నడిచిన ఆసుపత్రులు, కాలేజీలు
విశ్వవిద్యాలయాలు వంటి విద్యాసంస్థలు, కవి,
పండితుల పోషణ, ప్రభుత్వ ఉద్యోగుల పట్ల
చూపిన ఆదరణ మొదలైనవి పరిపాలనలో
మానవత్వపు కోణాన్ని ఆవిష్కరించాయి.
సుల్తాను ప్రజా సంక్షేమానికి తృప్తి అనే భావనను
కల్పించారు. "చాలా చూసి, అనుభవించే
లౌకిక పరమైన అభివృద్ధిని బట్టి సామాన్య జన
బాహుళ్యం ఒక రాజును అంచనా వేస్తారని" అని
మోరేలాండు సరైన అభిప్రాయం వెలిబుచ్చారు.
ఆర్.పి. త్రిపాఠినే సమకాలీన, ఆధునిక చరిత్రకారులు
కూడ ఫిరోజ్ ను ప్రశంసించటంలో అత్యుత్సాహం
ప్రదర్శించిన దేమీ లేదు. ఫిరోజ్ ముస్లిములకు
చేసిన మంచి పనులు, మరి యితర ముస్లిం పాలకులు
చేయలేక పోయారు. అందుచేత కొంత మంది
సమకాలీన ముస్లిం చరిత్రకారులు ఫిరోజ్ ను ఆదర్శవంతమైన
ముస్లిం రాజుగా అభివర్ణించారు. [illegible]

మరణం తర్వాత క్లిష్టకాలంలోనే దేశంలో శాంతిని 119
నెలకొల్పాడు. ప్రజల హృదయాలను చూరగొన్నాడు.
ఫిరోజ్ ఢిల్లీ సింహాసనము నధిష్టించినప్పుడు
హిందూదేశము తీవ్ర జ్వరము నుండి కోలుకొనిన
రోగివలె కోలుకొనెనని, మహమ్మద్ అనంతరము
సద్దుమణిగిన అలలవలె కష్టములన్నియు
సద్దుమణిగినవని పెక్కుమంది చరిత్రకారుల
అభిప్రాయం. ఫిరోజ్ కరుణార్ద్ర హృదయుడు.
దైవభక్తి పరాయణుడు, వినమ్రుడు. ప్రజాహిత
తత్పరుడు. ప్రజాక్షేమమే తన ధ్యేయంగానెంచి
పాలించిన వాడు. కనుకనే ప్రజలకు ఫిరోజ్‌అన్న
అత్యంత అభిమానము, ప్రేమ. అందుచేతనే ఏ
ముస్లిం చక్రవర్తి కూడా ఫిరోజ్‌వలె ప్రేమించి
పూజింపబడలేదు. కాని చూడబడలేదు. ఫిరోజ్
చేసిన సంస్కరణలలో ఉదారబుద్ధి, మానవత్వం
ప్రతిఫలిస్తాయి.

ఫిరోజ్ సారస్వతాభిమాని. కవి. పండితపోషకుడు.
ఇతని ఆస్థానములో జియా ఉద్దీన్ బరానీ, షామ్స్-ఇ-
సిరాజ్ అఫీఫ్ అనే ప్రఖ్యాత ప్రముఖ చరిత్రకారులుండిరి.
ఫిరోజ్ విద్యాభివృద్ధికై అనేక పాఠశాలలు, కళాశాలలు
స్థాపించెను. సంస్కృతమునందు గల కొన్ని గ్రంథములను
పారశీ భాషలోనికి తర్జుమా చేయించెను. తాను
విద్యావంతుడే కాక స్వయంగా పండితుడు. అతడు
తన స్వీయ చరిత్రను "ఫతూహత్-ఇ-ఫిరోజ్ షాహి"

అనే పేర వచ్చింది.

ఇతడు గొప్ప విజయాలు వల్లనే, ఎన్నో మంచి పనులు చేసినను అతని వ్యక్తిత్వములో గల లోపములు మనకు స్పష్టముగా తెలియచేయుచున్నవి. అతడు చాందసవాది. యుద్ధప్రియుడు. అతడు గొప్ప యోధుడుగాను, రాజనీతిజ్ఞుడు కాని కాడు. అతడు చేసిన దండయాత్రల వల్ల అతని ప్రతిష్ఠ పెరగలేదు. సామ్రాజ్యానికి ఒనగూడిన లాభం కూడా ఏమీలేదు.

ఫిరోజ్ తుగ్లక్ మతవిధానము

యుద్ధాలందు సైనికులు తప్పులేకి ఒక్కొక్కరిని అర్థసత్యంగా పరిపాలించాడు. అతడు సనాతన సున్నీ మతస్తుడు. హిందువులనే కాక, షియా ముస్లింలను, సూఫీ మతస్తులను హింసించెను. హిందువులపై జిజియా పన్ను విధించి, వారి పవిత్ర సుప్రసిద్ధ దేవాలయాలైన జ్వాలాముఖి, జగన్నాథ ఆలయములను ధ్వంసం చేసెను. హిందువులను మహమ్మదీయులుగా మార్చుటకు వారికి ధనాన్ని, ఉద్యోగాలను చూపెను. ముస్లిం మతము స్వీకరించిన వారికి ఉద్యోగములు నొసగెను. దండయాత్రల సమయంలో అనేకమంది హిందువులను హింసించి, చంపెను. ఈ చర్యలవలన హిందువులు అతనిపై వైమనస్యమును పెంచుకొనిరి. ఉలేమాల చేతిలో కీలుబొమ్మ వలె, ఇస్లాం సిద్ధాంతములను పాటించలేదు

ప్రవేశపెట్టి పాలించాడు. ఆ దేశాల ప్రభావం ఫిరోజ్ తరువాత వచ్చిన వారికి చాలా నష్టం కలిగింది. ప్రత్యేకం ఇక్తా పాలనా విధానం వలన సామ్రాజ్యం దెబ్బతిని సామ్రాజ్యం బలహీన పడింది. కాని దూరదృష్టి లేని ఇక్తా విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టడం వలన కేంద్ర విచ్ఛిన్నమైనది (4) అలాని కైవర్యం, పరిపాలనా సామర్థ్యాన్ని దెబ్బతీసింది. అలాగే దూరదృష్టి లేనందున ప్రవేశపెట్టిన జాగీర్దారీ విధానం (5) సైన్యంలో క్రమశిక్షణను దెబ్బతీసి, ఆ సైన్యం బలహీనమైపోయింది. కొన్ని సైన్య అధికార వార్షములను వంశపారంపర్యం (6) చేయుటం వలన సైన్యం సామర్థ్యాన్ని బాగా దెబ్బతీసింది. అప్రయోజనమైన సైనిక నిర్వహణ (7), బానిస వ్యవస్థ (8) సామ్రాజ్యానికి మేలుకంటె కీడే ఎక్కువ చేశాయి. సుల్తాన్ చాలా మంది బానిసలను పోషించుటవలన, అనవసర ఆర్థిక వ్యయం సంగతి అలా ఉంచితే, వారి పరిపాలనలో జోక్యం చేసుకొని తుగ్లక్ సామ్రాజ్య పతనానికి పాక్షికంగా కారకులయ్యారు. వీటికి తోడు అలాగే ప్రవేశపెట్టిన ప్రజా హిత సంస్కరణలు పెనుభారాలను కలిగించి. ఈ కారణములవలన ఫిరోజ్ ప్రజలకు కొంత మేలు చేసినను, తుగ్లక్ సామ్రాజ్య విచ్ఛిన్నమునకు ఢిల్లీ సుల్తానత్ విచ్ఛిన్నమునకు కూడ దోహదకారి అయ్యాడు. తిరుగుబాటు అణచివేయుటలో అసమర్థుడు "ఫిరోజ్ తుగ్లక్ ఏ సంస్కరణలైతే (పరిపాలన) అతనికి మంచి పేరును తెచ్చి పెట్టాయో, అవే ఢిల్లీ సుల్తానత్ బలహీన పడుటకు కారణ భూతములు అయినాయి"

17.5.04 Q: Decline of the Delhi Sultanate.

జ: క్రీ.శ. 1206లో కుతుబుద్దీన్ ఐబక్ చే స్థాపించబడిన ఢిల్లీ సుల్తానత్, మహమ్మద్ బిన్ తుగ్లక్ పాలనా కాలమునాటికి మహోన్నత స్థాయికి చేరుకొని. ఆసేతు హిమాచలము వరకు (ఒరిస్సా, అస్సామ్, నేపాల్ & కాశ్మీర్ లు తప్ప) వ్యాపించినది. ఈ పెరుగుదల అభివృద్ధి, 14వ శతాబ్దము, మధ్య దశకంలో ఆగిపోయినది. 1335-36 లో మలబార్ గవర్నరు తిరుగుబాటుని అణచుటలో సుల్తాన్ విఫలమవటంతో (1) ఢిల్లీ సుల్తానత్ సుస్థిరతకు మొదటి పగులు (crack) ఏర్పడింది. సువిశాలమైన భారత సామ్రాజ్యములో పెద్ద ప్రాంతాల్లో తిరుగుబాట్లు తలెత్తడానికి ఇది సంకేతం ఇచ్చినట్లయింది. ఢిల్లీ సుల్తానత్ మనుగడకు విదేశీయుల దండయాత్రలు, ప్రాదేశిక పాలకుల ప్రతిఘటనలు, అణచివేయబడని లేదా పాక్షికంగా మాత్రమే అణచబడిన హిందూ ప్రభువుల నుండి మరల (2) దాడుల ముప్పు ఉండేది. బాల్బన్, అల్లాఉద్దీన్ ఖిల్జీ సమర్థవంతమైన పద్ధతిలో పరిపాలించి ఈ మరల ప్రమాదాల నుంచి ఢిల్లీ సుల్తానత్ ను కాపాడారు.

ఢిల్లీ సుల్తానత్ పతనాన్ని మహమ్మద్ బిన్ తుగ్లక్, ఫిరోజ్ తుగ్లక్ లు చెప్పుకోదగినంత

123

మేలన ~~బాధ్యతలు~~ బాధ్యతలు. [మహమ్మద్ బిన్ తుగ్లక్
సంస్కరణలు అనగా గంగా-యమునా అంతర్వేదిలో
శిస్తును పెంచుట, రాజధాని దౌలతాబాదుకు
మార్చుట, రాగి నాణెములు ముద్రించుట, ఖోరసాన్,
ఖారజాల్ దండయాత్రలు మొదలైన అనాలోచిత
హాస్యాస్పద చర్యల వలన ఖజానా ఖాళీ ~~[illegible]~~
అగుటయే కాక ప్రజలలో అసంతృప్తి, నిరాశ కలుగుటయే
కాక, సుల్తాన్ యెడల తీవ్ర నిరసన భావము ఏర్పడెను.
ఫలితముగా దేశవ్యాప్తముగా 22 తిరుగుబాట్లు తలెత్తినవి.]
మహమ్మద్ బిన్ తుగ్లక్ ఈ తిరుగుబాట్లను
అణచుటలో తన జీవితమంతయు గడిపి విఫలుడయ్యెను.
ఆయన మాటలలోనే చెప్పవలెనన్న " నా రాజ్యము
రోగ పీడితమైనది. దీనికి ఏ చికిత్స చేసినా బాగుపడదు.
వైద్యుడు తలనొప్పిని పోగొట్టిన జ్వరము వచ్చును
జ్వరమును పోగొట్టిన మరొకటి సంభవించును.
అటులనే నా రాజ్యమున తిరుగుబాట్లు సంభవించెను.
దానిని ఒక చోట అణచిన మరొకచోట ప్రజ్వరిల్లినవి".
[ఫలితముగా ఆర్యావర్తనమున బెంగాల్, సింధు,
బీహార్, మాల్వా, గుజరాతులు స్వతంత్ర రాజ్యములైనవి.
దక్షిణాపథమున బహమనీ, విజయనగర రాజ్యములు
వెలసినవి. ఇట్లు మహమ్మద్ బిన్ తుగ్లక్
బ్రతికియుండగనే ఢిల్లీ సుల్తానత్ పతనము ప్రారంభమయ్యెను
" మహమ్మద్ బిన్ తుగ్లక్ అనుసరించిన

పొరపాటు, దోపిడి, క్రూర విధానమే సుల్తానత్
పతనమునకు ముఖ్య కారణమని" ఆచార్య
సథియనాథయ్యర్ పండితుని అభిప్రాయము.

వేగముగా విజృంభించిన మహమ్మదు, ఉలుగ్ఖానుల
విశాలమైన సామ్రాజ్యము ఫిరోజ్ తుగ్లక్‌కు
వారసత్వముగా లభించినది. అతడు యోధుడు
కాకపోవటంచేత పోయిన భూభాగాలు తిరిగి
ఆక్రమించాలనే పట్టుదలగాని, వనరులుగాని
అతనికి లేవు. [illegible] సామ్రాజ్యం లోని [illegible]
సమర్థుడైన ఖాన్-ఇ-జహాన్ మక్బూల్ ప్రధాన
మంత్రి సహాయంతో తన పాలనలో మొదటి
అర్థభాగం బాగా పరిపాలించాడు. ఆ తర్వాత
సుల్తాన బలహీనమైన, ఆలోచనారహిత
విధానాలవల్ల పరిపాలన బాగా క్షీణించినది.
(1) జాగీరు విధానాన్ని తిరిగి ప్రవేశపెట్టుటము,
సర్దారులను (nobles) [2] [illegible] ప్రముఖులుగా
మార్చుటము. రాజ్య రాబడిని వ్యవహారాలలో
ఉలేమా [3] ఆధిపత్య జోక్యము, లోపభూయిష్టమైన
రెవిన్యూ [4] విధానము, అశాస్త్రీయమైన [5] భూమి
సంస్కరణలు, పౌర, సైనిక ఉద్యోగాలలో వారసత్వ
విధానమును ప్రవేశపెట్టుట, మొదలైన వాటి వల్ల
పరిపాలనలో లొసుగులు ఏర్పడి, బాగా చెడిపోయెను

వీలుకాని విధంగా దెబ్బతిన్నది. బలహీనమైన కేంద్ర ప్రభుత్వాలు, అవినీతికి నిలయాలైన పాలక వర్గాలు, పనిచేయని సైనిక వ్యవస్థ ప్రాదేశిక గవర్నర్లు, స్వతంత్ర ప్రభుత్వాలు, ప్రభుత్వ అధికారాలను ధిక్కరించేందుకు దోహదం చేసి, ఢిల్లీ సుల్తానత్ విచ్ఛిన్నానికి దారితీసినవి. వీటన్నిటిని మించి ఫిరోజ్ తుగ్లక్ దీర్ఘకాలం జీవించడంతో అతని స్వంత రాజ వంశానికి తెగులు అంటని హాని చేసింది. ఎదిగి వచ్చిన, సమర్థులైన పెద్దలటి పుత్రులు కొడుకులు అతని కళ్ల ఎదుటే మరణించారు. దీంతో రాజ్యాధికారం అనుభవం లేని, సరైన శక్తిలేని అతని చిన్న కుమారుల పై పడినది. దానితో స్వార్థపరులైన సర్దారులు కింగ్ మేకర్స్ గా తయారై, యువరాజులను తమ చేతిలో కీలుబొమ్మలవలె మార్చి. ఢిల్లీలో నిరంతర అంతర్యుద్ధాలను లేవదీసి, సుల్తాన సింహాసనాన్ని నవ్వులపాలు చేశారు. ఫిరోజ్ మరణం తర్వాత ఢిల్లీ సుల్తానత్ పేకమేడలవలె కుప్పకూలిపోవడం లో ఆశ్చర్యమేమీ లేదు.

ఢిల్లీ సుల్తానులలో సింహాసనమధిష్ఠించడానికి వారసత్వాన్ని నిర్దిష్ట పద్ధతులు గాని

ఎత్తుగడ ఎందుకని గుర్తింపబడిన సంప్రదాయాలుగా గాని

తెలుసు. ~~కిరాతుల~~ రాజ "అర్హమైన వాడే మనగలడు"

(the survival of the fittest) అనే సాధారణ

ప్రకృతి సిద్ధాంతమును మన రాజు, రాజసింహాసనం

దక్కించుకొనే వారు. ఇండియాలో ముస్లిం

ఆధిపత్యాలు త్వరగా వ్యాపించడానికి ~~ఇది~~ ఎంతో

దోహదపడినా, ఇదే అంతర్గతంగా ~~ఆధారపడి~~ ఆచరణ యోగ్యం

దీర్ఘకాలంలో ఇది రాజరికాన్ని బలహీన పరిచింది.

సమర్థులైన, అయోగ్య రాజకుమారుల కాదా కిరీట

ధారణ పెను సమస్యగా పరిణమించింది. సుల్తానత్

కాలం అంతటా తరచూ రాజులు, రాజవంశాలు

మారిపోవటం ఒక ప్రత్యేకత. రాజకుమారులు,

అత్యాశ పరులైన సర్దారులు సింహాసన అధిష్ఠించుటకు

దగ్గర బంధువులను, తమ తలిదండ్రుల ప్రక్క,

కుటుంబాలను, స్త్రీలను, ~~ఆ~~ మొగవారి కుటుంబాలను

సమూలంగా నాశనం చేసేవారు. విచక్షణా రహితమైన

ఈ మారణ కాండ ~~[illegible]~~ మానవ వనరుల కొరతకు దారితీసి, ఒక్క-ఒక్కనే రాజరిక

వ్యవస్థ మూలాలనే నరికి వేసింది. స్వార్థ పరులైన

సర్దారులు (వీరు విదేశీ జాతులకు, తెగలకు చెందిన వారు),

బానిస అధికారులు, చివరకు అంతఃపుర రాణీస్త్రీలు

సైతం అధికారం కోసం జరిగే ఆటలో తమను తాము

సమర్పణ చేసుకొనే వారు.

[ఢిల్లీ] సుల్తానత్ బలము, స్థిరత్వము రాబ
సైనిక (6) వ్యవస్థపై ఆధారపడి ఉన్నది. నిర్భయము,
ధైర్య సాహస వంతులు అయిన టురుష్క యుద్ధవీరులు
ఆయుధ బలంతో ఇండియాను జయించారు.
సుల్తానత్ కు వారే వెన్నెముక. అయితే సుల్తానుల
సైనిక వ్యవస్థ ఫ్యూడల్ సూత్రములపై ఆధారపడి లేదు.
స్థిరంగా ఈ పద్ధతిలో ఉండే లోపములు లేవని అనటం
కాదు. కాని [అలా ఉన్నను బాగా బలమైన, సాయుధ
స్టాండింగ్ సైన్యాన్ని నిర్మించి, వారికి జీతములను
నగదు రూపంలో ఇచ్చారు. అయితే ఖిల్జీలతో
సహా అలాంటి తదనంతరం వచ్చిన సుల్తానులు ఈ
పద్ధతిని కొనసాగించడంలో విఫలమయ్యారు.
మహమ్మద్-బిన్-తుగ్లక్ పాలనలో రాజసైన్యం
యొక్క దాడి చేసే శక్తి నశించిపోతే
ఫిరోజ్ తుగ్లక్ పాలనలో ఫ్యూడల్ సైనిక నిర్మాణ
యొక్క మౌలిక సూత్రాలను విస్తరించటం వల్ల
రాజరిక సైన్యం యొక్క అంతర్గత శక్తి కూడా
నశించి పోయింది. సర్దారులను (nobles) ను
జాగీరు విధానమును పునరుద్ధరించి, సేనలకు
కూడా జీతములకు బదులు భూములనుండి రెవెన్యూ
(2) కేటాయించటం, సైనిక సేవను వంశపారంపర్యం చేయడం, ముసలివారికి,
(3) సమర్థులకు జీవితాంతం ఇవ్వటం, అట్టి [illegible],
(4) అనవసరమైన చర్యలు, సైన్యాలు యొక్క

క్రమశిక్షణను, సమర్థతను తెచ్చిపెట్టాయి.
ఒకప్పటి ఆ ఫ్యూడల్ శక్తివంతమైన, పటిష్టమైన సైన్యాల యొక్క సైన్యాలు బలహీనమై, ఫిరోజ్ షా తుగ్లక్ ఫిరోజ్ తుగ్లక్ ప్రధాన బాధ్యుడు. తరువాత సింహాసనాన్ని అధిష్టించిన సుల్తానులలో ఏ ఒక్కరికీ పాతరోజుల నాటి బలమైన సైన్యాన్ని పునరుద్ధరించేందుకు శక్తిసామర్థ్యాలు గాని, వనరులు గాని లేవు.

తుగ్లక్ ఢిల్లీ సుల్తానులు నిరంకుశులు. వారి ప్రభుత్వాలు అత్యంత కేంద్రీకృతమైన నియంతృత్వ విధానాలపై ఆధారపడి ఉంది. ఆ సుల్తానులు కొందరు తమ అధికారాలను ఇస్లామిక్ చట్టాలను ప్రతిపాదించారు. కానీ వాస్తవ కాలం సుల్తానుల పాలనా చట్టం అనేది ఏమీ లేకుండానే, రాజు మాటే చట్టంగా పాలన సాగింది. ఈ కారణంగా ప్రభుత్వం యొక్క బలాలు లేదా విజయాలు సుల్తాను యొక్క వ్యక్తిత్వాలు, (7) యోగ్యతల పైన ఆధారపడి ఉండేది. ఫిరోజ్ తుగ్లక్ తర్వాత సింహాసనాన్ని అధిష్టించినవారందరూ బాగా బలహీనులు కావడం, వారి పరిపాలనా యంత్రాంగంపై గట్టి పట్టు సాధించడంలో విఫలురై, స్వార్థపూరితమైన సర్దారుల చేతిలో కీలుబొమ్మలైనారు. దీంతో ఫిరోజ్ తుగ్లక్ మరణించిన దశాబ్దకాలంలో సుల్తానేట్, ఢిల్లీ చుట్టుప్రక్కల ప్రాంతాలకు పరిమితమైపోయింది.

[పూర్వాన ఢిల్లీ సుల్తానత్ పోలీసు రాజ్యం.

అది బలప్రయోగము మీద, క్రౌర్యము మీద ఆధారపడి ఉన్నది. అది పాలకుల (ప్రజల) ఆమోదము కాని, వారి ఇష్టపూర్వక సహకారము కాని ఆధారపడి పొందలేదు.] సుల్తానులు సాధారణంగా తమ భద్రతలను పరిరక్షించటం, పన్నులను వసూలు చేయటం అనే రెండు విధులు నిర్వహించటం అనే సంకుచిత లక్ష్యాలవాదులు. ఒకరిద్దరు సుల్తానులు ప్రజాసంక్షేమ కార్యక్రమాలు చేపట్టి ప్రజల సుఖసంతోషాలను, రాజ్యము యొక్క సామాజిక-సాంస్కృతిక వికాసానికి కృషి చేసినప్పటికీ, అత్యధికమంది ప్రజాసంక్షేమ కార్యక్రమాలు రాజ్యము యొక్క విధిగా భావించలేదు. [సుల్తానత్ అధికారికంగా ముస్లిం రాజ్యంగా గుర్తించబడింది. రాజ్యంలో అత్యధికంగా ఉన్న ముస్లిమేతరులైన హిందువులు పౌర ప్రతిబంధకములు ఎదుర్కొనేవారు.] ఒకరిద్దరు తప్ప సుల్తానులు ఆ వర్గాల లేదా హిందూ ప్రజల మనః పూర్వక సహకారం పొందుటకు ప్రయత్నించ లేదు. [కాని] ఢిల్లీ సుల్తానులలో అత్యధికమంది పాలకులు పరమత ద్వేషము ప్రదర్శించి, అన్యమతస్థులైన హిందువులను అవమానించి హింసించారు. వీరు హిందూ దేవాలయములను ధ్వంసము చేసిరి.] ఉదాహరణకు ఐబక్ హిందూ దేవాలయములను ధ్వంసము చేసి, వాటి శిథిలాలపై మసీదులు నిర్మించగా, ఇల్టుట్మిష్ వంటి

ఉజ్జయిని యందు యాత్రలో ప్రసిద్ధిగాంచిన
మహాకాళ ఆలయములను ధ్వంసము చేసెను.
అల్లాఉద్దీన్ ఖిల్జీ తన శాసనముల ద్వారా
హిందువులపై అనేక ఆంక్షలు విధించెను.
లోడి వంశీయుడైన సికందర్ షా హిందువులు
పవిత్ర నదులందు స్నానములు చేయరాదని
శాసించెను. పెక్కుమంది సుల్తానులు
ఉద్యోగములను ఎరచూపి, బలవంతముగా
మహమ్మదీయ మతములోనికి మార్చారు.
అంతేకాక కొంతమంది సుల్తానులు ఇస్లాం
మతంలోని షియా, సూఫీ శాఖలను
కూడా హింసించి వారి అభిమానము కోల్పోయిరి.
ఈ కారణంగా హిందువులు ప్రభువుల పట్ల ఉదాసీన-
వైఖరిలో ఉండి రాజవంశముల ఉత్థాన పతనముల
పట్ల ఏమాత్రం ఆసక్తి కనపరచేవారు కాదు. అయితే
బలమైన హిందూ ప్రభువులు అవకాశం చిక్కినప్పుడల్లా
సుల్తాన్ పై సాయుధ తిరుగుబాట్లు చేసి, తిరిగి
స్వాతంత్ర్యం పొందుటకు తీవ్ర గెరిల్లా ప్రయత్నం
చేసేవారు. ఈ విధముగా సుల్తానులకు ప్రజాభిమానము
వారికి మద్దతు ~~[illegible]~~ లేదు.

(మహమ్మద్ బిన్ తుగ్లక్ పాలనలో)

మొదటి దశాబ్దంలో ఢిల్లీ సామ్రాజ్య పరిధి అనేక
ప్రాంతముల వరకు విస్తరించటం మూలంగా, అట్టి

సువిశాల (10) సామ్రాజ్య క్షీణదశలు చీకటి యుగాలు అప్పటి
అంధయుగాలుగా ఉన్నా వారసత్వంలో కొంత బలమున్నది.
కృషికేతన సౌకర్యాలు, రవాణా సౌకర్యాలు
ఇంకా అభివృద్ధి చెందని ఆ కాలంలో, సార్వభౌమాధి-
-కారాన్ని [illegible] విశాల ప్రాంతాలపై వ్యాప్తమైన విధంగా
కలిగియుండటం కష్టసాధ్యాలు. ఇంత విశాల
ప్రాంతాల గవర్నర్లు, సుల్తాను తప్పులలో ఉన్నప్పుడు
గాని, ఈ సార్వభౌమాధికార ప్రభుత్వాలు విఫలమైనప్పుడు
-గానున్నప్పుడు గాని, వనరులను (ఆదాయాలు, సైన్యం)
సమీకరించుకొని, స్వతంత్ర పాలకులుగా
వ్యవహరించటం మొదలుపెట్టారు. మహమ్మద్ బిన్
తుగ్లక్ పాలనా కాలంలో ఢిల్లీ సుల్తానుల [illegible] ఇవి
(దక్షిణ పీఠభూములు) సుల్తానులతో పాటు (11) ఢిల్లీ సర్దారులు తమ
కర్తవ్యాలను విస్మరించి, అధికార కాంక్షాపరులైరి.
తద్వారా వారిలో వారు ఆధిపత్యాల కొరకు
కొట్లాడుకొనసాగారు. వీరిలో అనేక ముఠాలు
ఏర్పడి, పరస్పర కలహపడి, [illegible] ముఠాలు
పడెను. వీరు అవకాశము చిక్కినప్పుడల్లా,
సుల్తానును పదవీచ్యుతుని చేయ ప్రయత్నించారు.
సయ్యద్, లోడి వంశముల కాలంలో సర్దారులు విశృంఖలంగా
తమ ఇష్టానుసారముగా ప్రవర్తించారు. వీరిని అణచలేని
పాలకులు నాటి [illegible]. [illegible]
[illegible], సర్దారులందరూ ఏకమై

లోడీ ప్రాబల్యమును అంతమొందించి బాబరును భారతదేశముపైకి దండెత్తి రావలసిందిగా ఆహ్వానించారు. అందువలననే ఢిల్లీ సామ్రాజ్యము విచ్ఛిన్నతకు గల కారణములలో సర్దార్ల పాత్ర ప్రధానమైనది" అని చరిత్రకారుల అభిప్రాయము.

~~తుగ్లక్ క్రీ.శ. 1336 లో హరిహర, బుక్క రాయలు~~

(x) కొంతకాలానికి, స్వతంత్ర పిపాసులైన సామంతులు స్వతంత్రులు అయినారు. తుగ్లక్ 1336 లో హరిహర, బుక్క రాయలు విజయనగర సామ్రాజ్యమును, క్రీ.శ. 1347లో గుల్బర్గాలో అల్లా ఉద్దీన్ హసన్ గంగు బహమనీ రాజ్యమును స్థాపించి దక్షిణాపథంలో సుల్తాన్ ఆధిపత్యాన్ని త్రోసిపుచ్చారు. అలాగే ఉత్తరాపథంలో గుజరాత్‌లో జఫర్ ఖాన్, మేవాడ్‌లో రాణా సంఘ, మధురలో జలాలుద్దీన్ హసన్‌లు స్వతంత్రులైరి. వీరితో పాటు బెంగాల్, సింధు, మాల్వా, ఖాందేశ్, జౌన్‌పూర్ రాష్ట్ర పాలకులు స్వతంత్ర ప్రకటనలు చేసిరి. తుగ్లక్ ఢిల్లీ సుల్తానత్, స్వతంత్ర రాజ్యాలుగా విడిపోతుంటే నసీరుద్దీన్ మహమ్మద్ కాలం నాటికి (చివరి తుగ్లక్ వంశము వారు) ఢిల్లీ సుల్తానత్ అధికారము ఢిల్లీ పరిసరములకు మాత్రమే పరిమితమై ఉండెను.

(12) ఢిల్లీ సుల్తానత్ మొదటి నుండి విదేశీ దండయాత్రలను గురించి, చివరకు ఆ దండయాత్రల ప్రభావము వల్లనే పతనమైనది. ప్రారంభంలో మంగోలులు తరచుగా ఢిల్లీ సామ్రాజ్యముపై దాడులు సాగించి దేశ సంపదను కొల్లగొట్టి ప్రజా జీవనమును భీభత్సము చేసి, శాంతి భద్రతలకు అంతరాయము కలిగించిరి. ఈ దండయాత్రల నిరోధమునకు ఢిల్లీ సుల్తానుల ధన, సైనిక బలములు క్షీణించె. క్రీ.శ.1398 లో తైమూరు ఢిల్లీ సామ్రాజ్యముపై దండెత్తి ఢిల్లీ నగరమును ధ్వంసం చేసెను. ఢిల్లీ నగరవాసులను అనేక విధములుగ చిత్రహింసలపాలు చేసి, అపార ధన సంపదలను దోచుకొనెను. ఢిల్లీ సుల్తాను, ప్రధాన మంత్రి ఢిల్లీని వదలి పారిపోగా, రక్షకులు 3 మాసములు ఢిల్లీని పాలించే పాలకుడే కరువయ్యెను. ఇట్టి అరాచక పరిస్థితులలో సామంతులు విజృంభించి స్వతంత్రులైరి. ప్రజలలో సుల్తాన్ అనిన భయం, భక్తులుగాని, గౌరవ మర్యాదలు కానివ్వు. లోడీల హయాంలో ~~బహ్లుల్~~ బహ్లుల్ లోడి సుల్తానత్ ప్రాభవాన్ని పునరుద్ధరించుటకు కొంత ప్రయత్నించినను గాని. విచ్ఛిన్నకర శక్తుల ధోరణిని అరికట్టలేక

పోయినాయి. ఇట్టి పరిస్థితులలో ఇబ్రహీం లోడి పాలనను గమనించి, (అఫ్ఘాన్) సర్దారులు బాబర్‌ను భారత దేశం పైకి దండయాత్రకు ఆహ్వానించారు. క్రీ.శ. 1526 లో బాబర్ భారత దేశం పై దండెత్తి (13) మొదటి పానిపట్టు యుద్ధంలో చివరి ఢిల్లీ సుల్తాన్ అయిన ఇబ్రహీం లోడిని ఓడించి, ఢిల్లీ ఆగ్రాలను స్వాధీనం చేసుకొని మొగల్ సామ్రాజ్యాన్ని స్థాపించాడు. ఈ సంఘటనతో ఢిల్లీ సుల్తానత్ అంతమయ్యెను.

సంక్షిప్తంగా ---

1) మలబార్ గవర్నర్లు తిరుగుబాటు అణచడంలో వైఫల్యం.. [illegible]
2) తుగ్లక్ విధానాల ముప్పు < విదేశీ / ప్రజా పాలన ఆదేశాల / అణచబడని హిందూ
3) MBT అనాలోచిత పనులు -- 22 తిరుగుబాట్లు ... బెం, బీ, గు, గో, సిం / స్వతంత్రరాజ్యాలు బహ్మనీ, విజయనగరం
4) ఫిరోజ్ చర్యలు
5) అర్హులైన వారే మనగలరన్న సిద్ధాంతం
6) సైనిక పాలన క్షీణించడం
7) బలహీన సుల్తానుల వారసులు
8) పోలీసు రాజ్యం
9) పరమత ద్వేష విధానం
10) సామ్రాజ్య విశాలత్వం
11) సర్దారుల అధికార దాహం
12) విదేశీ దండయాత్రలు esp. తైమూరు
13) మొదటి పానిపట్టు యుద్ధం.

page 171 of J.L. Mehta vol II

Q: Sher Sha was a reformer but no innovator.

జ: ఇండియా మధ్యయుగ కాలంలో షేర్‌షా అత్యంత గొప్ప పరిపాలనా దక్షులలో ఒకడైనప్పటికీ అతడు అద్భుతమైన పరిపాలనలో మేధావి కాదు. షేర్‌షా పెద్ద పాలనా సంస్కరణలను విజయవంతంగా అమలుచేసాడు. కానీ వీటిలో పెద్ద సంస్కరణలు ఇండియాలో అతని ముందు పాలించిన రాజులచే ఆలోచింపబడి (ప్రారంభించబడి), విజయవంతంగా అమలుచేయబడి ఉపయోగించబడినవి. కేంద్ర ప్రభుత్వ పరిపాలనా మశీనరీ అతడు కొత్తగా రూపకల్పన చేసినదేమీ లేదు. అతనికి ముందు ఇండియాను పాలించిన ముస్లిం రాజులు ఇండియాలో ప్రవేశపెట్టిన పద్ధతుల విధానానికి ఇది అనుసరణ మాత్రమే. కొత్త నకలు మాత్రమే. పరిపాలనలో కేంద్ర పాలనను విచ్ఛిన్నంచేయకుండా, సాంద్రమైన (compact) కేంద్ర పాలనా యంత్రాంగాన్ని విచ్ఛిన్నంచేయకుండా అదే ఆలోచన అతని బుర్రలో లభ్యమైంది. అక్బరు ప్రవేశపెట్టినట్లు సైనిక పరిపాలనా విభజన అయిన ప్రాదేశిక (ప్రాంతాలు) (provinces) షేర్‌షా ప్రవేశపెట్టలేదు. సైనిక పరిపాలనలను, భూమిశిస్తు పరిపాలనలను స్థానిక సర్కారు విభాగములను విజయవంతంగా నడిపియుండవచ్చని భారతదేశ చరిత్రలో షేర్‌షా పేరు

page 171 of J. L. Mehta vol II

ఉజ్జ్వలంగా ప్రకాశిస్తోంది. అయితే (past) ఇది షేర్షా నవీన కల్పన కాదు. గతం నుండి అలాగే గ్రహించినవి అనగా తనకు పూర్వపు పాలకుల నుండి అరువు గ్రహించి అమలు పరిచినవి. అప్పటికే షేర్షా సైనిక సంస్కరణలైన గుర్రాల ముద్రలు వేయటం, సైనికులకు సంబంధించిన ఆనవాళ్ళను రికార్డు చేయటం మొదలైనవి కూడా అంతకు చాలా పూర్వమే అల్లా ఉద్దీన్ ఖిల్జీ మొదలగువారిచే అమలు పరచబడినవి. కావున షేర్షా అప్పటికే పరిపాలనా దక్షుడే అయినప్పటికీ అతను పరిపాలనా పరంగా నూతన ఆవిష్కర్త (innovator) అని అనటం సరికాదు. అయితే షేర్షా కార్యాచరణ పరంగాను పరిపాలనా పరంగాను ఆశ్చర్యకరమైన సామర్థ్యం జన్మతః అలవడినది. ముఖ్యంగా అతను పాలక వ్యవస్థలను, సంస్కరణమైన నూతనోత్తేజంతో అమలు పరిచి అవి సమర్థవంతంగా పనిచేసేటట్లు ప్రజా సంక్షేమానికి పాటుపడ్డాడు.

షేర్‌షా పరిపాలనను గూర్చి వ్రాయుము

జ: షేర్‌షా గొప్ప యుద్ధవీరుడే గాక అంతకుమించిన పరిపాలనాదక్షుడు. ఆచార్య "త్రిపాఠి" పండితుడు సూచించినట్లు "ప్రజాభీష్టమునే ఆధారముగా చేసుకొని ప్రభుత్వ యంత్రాంగమును నిర్మించుటకు ప్రయత్నించిన ప్రథమ భారతీయ ముస్లిం చక్రవర్తి షేర్షాయే" అని చెప్పవచ్చు.

షేర్షా పాలనా వ్యవస్థలో నూతన సంస్థలను గాని, కొంగ్రొత్త సంస్కరణలను గాని సృష్టించలేదు. కేవలము అంతకు ముందున్న పాలనా వ్యవస్థలోని వివిధ సంస్థలను ప్రజాశ్రేయాన్ని పెంపొందించు లక్ష్యముతో సంస్కరించెను. కాలానుగుణముగా కొన్ని మార్పులు చేసెను. ~~ప్రాబల్య కేంద్రీకృతము, ఉద్యోగస్వామ్యము, నిష్పక్షపాతమైన న్యాయపాలన, పరమత సహనము, ప్రజా సంక్షేమము మున్నగునవి అతని పాలనా విధానములోని ముఖ్యాంశాలు~~ కనుకనే "కీనే" పండితుడు "పాలనా విధానములో ఏ ప్రభుత్వము, తుదకు బ్రిటిష్‌వారు కూడా షేర్షా అంతటి వివేకమును ప్రదర్శించలేదని" శ్లాఘించెను. కులం, మతం, జాతి అనే తేడా లేకుండా ప్రజలందరి సంక్షేమంకోసం పాటుపడ్డ ఢిల్లీ పాలకుల్లో ముస్లిం పాలకుడిగా షేర్షా పేరు చరిత్రలో సువర్ణాక్షరాలతో నిలిచిపోయింది.

1. ~~కేంద్రపాలనావ్యవస్థ:~~ తుగ్లక్ యుద్ధాలతో పాటు ప్రభుత్వ పరిశ్రమ ఉన్నకాలమంతా షేర్షా అనేక పాలనా వ్యూహాలు

విధానాలను స్వయంగా రూపొందించాడు. గ్రామస్థాయి నుంచి పరగణా, జిల్లా స్థాయిల వరకు మొత్తం పకడ్బందీ యంత్రాంగాన్ని ఏర్పాటు చేశాడు. కేంద్ర, రాష్ట్ర పాలనా వ్యవస్థలను పునర్వ్యవస్థీకరించడానికి తగిన సమయం లభించకపోయింది అతని మృత్యువు కబళించిందని భావించవచ్చు.

కేంద్ర ప్రభుత్వం: మధ్యయుగంలో అందరు సుల్తానుల వలె షేర్షా కూడా ప్రభుత్వ అధికారాలన్నీ తన చేతుల్లోనే ఉంచుకున్నాడు. అతని మాటే చట్టము. అతని మంత్రులు అతని చేత నియమించబడి అతని ఆదేశాలను అనుసరించి పాలనా వ్యవహారాలను చక్కబెట్టేవారు. అందుచేత కేంద్ర ప్రభుత్వంలో ఎటువంటి మార్పులు చేయక పాత పద్ధతి మొదటలోనే కొనసాగించాడు.

పాలనా వ్యవహారములను పర్యవేక్షించుటకు సుమారు 6 విభాగాలు ఉండేవి. వీటిని 'దివాన్‌లు' అనేవారు. ~~వీటిని~~ వీటిలో ప్రాముఖ్యతనికి ప్రాముఖ్య మంత్రి ఉండేవాడు. ఈ విభాగాలలో అత్యంత ముఖ్యమైనది "దివాన్-ఇ-విజారత్". దీని మంత్రిని వజీర్ అంటారు. ఇతడు ఆర్థిక శాఖకు అధిపతి. ప్రభుత్వ ఆదాయ వ్యయాలకు సంబంధించిన విషయాలు అతని పర్యవేక్షణలో ఉండేవి. సిద్ధాంత పరంగా ఇతనికి ఇతర మంత్రులపై కొంత పర్యవేక్షణా అధికారం కలదు. అయితే షేర్షా ఒక్కటి సుల్తాన్ ~~పద~~ పదవి గాని, ప్రధాన మంత్రి పదవినగాని ఏర్పాటు చేయలేదు.

రెండవ ముఖ్యమైన విభాగము దివాన్-ఇ-అర్జ్. దీని మంత్రి అరిజ్-ఇ-మమాలిక్. సైనిక శాఖ అతని ఆధీనంలో ఉండేది. సైనికుల నియామకం, శిక్షణ, నిర్వహణ, సైన్యాభివృద్ధి మొదలైన విషయాలు అతని పర్యవేక్షణలో ఉండేవి. ఇతర ముఖ్య మంత్రిత్వశాఖలు:

దివాన్-ఇ-రసాలత్: ఈ శాఖ విదేశీ వ్యవహారాలు, దౌత్య సంబంధాలను నిర్వహించేది.

దివాన్-ఇ-ఇన్షా: రాజాజ్ఞలను, ప్రదేశాలను, పత్రాలను తయారు చేయడం, సంబంధిత ప్రాంతాలకు పంపడం, ప్రభుత్వ రికార్డులు నిర్వహించడం దీని విధి.

దివాన్-ఇ-ఖజా: ఈ మంత్రిని ఖాజీ అనేవారు. ఇతను న్యాయపాలనా వ్యవహారాలు చూసేవాడు

దివాన్-ఇ-బరీద్: దీని మంత్రి బరీద్-ఇ-మమాలిక్. ఇతడు ఇంటెలిజెన్స్ (గూఢచారి) వ్యవహారాలను, సమాచార శాఖ వ్యవహారాలను పర్యవేక్షించేవాడు

~~దివాన్-ఇ-~~ ప్రాదేశిక, స్థానిక పాలన:

ఢిల్లీ సామ్రాజ్యము 'ఇక్తా' లనే పెద్ద భాగాలుగా విభజించబడింది. ఈ ఇక్తాలను ఆధునిక సుబాలు లేదా ప్రావిన్సులతో పోల్చవచ్చు. సామ్రాజ్యమునకు బయటి వైపున ఉండే కొన్ని ఇక్తాలను ముక్తీలు గవర్నర్లు పాలించేవారు. ఉదాహరణకు పంజాబ్ ఇక్తాను షైబక్ ఖాన్ పాలించేవాడు. ఇతని క్రింద 30,000 మంది సైన్యం ఉండి, తన స్వంత ఖర్చులను జాగీర్లను గ్రాంటుచేసే అధికారం కలిగివుండేవాడు. ఇంతేకాక సామ్రాజ్యంలో ఉండే పెద్ద హిందూ రాజ్యములు

ప్రత్యేక అంతరంగిక స్వేచ్ఛను కలిగివుండి, ఢిల్లీ సుల్తాను సార్వభౌమాధికారమును నామమాత్రముగా అంగీకరించేవి. అయితే సామ్రాజ్యంలో ఎక్కువ భాగం, ముఖ్యంగా గంగా-సింధూ మైదాన ప్రాంతం సుల్తాన ప్రత్యక్ష పాలనకిందికి వచ్చింది (షేర్షా పాలనాకాలానికి). ఇక్తా అధిపతులను హాకిమ్ షిక్దార్ ఫౌజ్దార్ అని మొదలైన అనేక వివిధ పేర్లు ఉండేవి. ఒక్కొక్కరి క్రింద 5000 మంది సైన్యం ఉండి, వారు ఇక్తాలలో శాంతి భద్రతలు పరిరక్షిస్తూ ఉండేవారు. సుల్తాన ఆదేశాలను అనుసరించి వీరు పరిపాలన సాగించేవారు.

షేర్షా జిల్లాలు (districts), పరగణాలు, గ్రామాల పరిపాలనలో తీవ్రమైన సంస్కరణలు చేసి, చరిత్రలో ముద్ర వేశారు. ఇక్తాలు సర్కారులు లేదా జిల్లాలుగా విభజింపబడ్డాయి. ఈ సర్కారుల పాలన ప్రధాన షిక్దార్ (శాంతిభద్రతల నిర్వహణ) మరియు ప్రధాన మున్సిఫ్ (భూమిశిస్తు + సివిల్ కేసులు) అను ఇద్దరు అధికారులు చూసేవారు. ప్రధాన షిక్దార్ క్రింద రెండు, మూడు వందల మంది సైన్యం ఉండేది. అతడు జిల్లా శాంతిభద్రతలు పరిరక్షించేవాడు. ప్రధాన మున్సిఫ్ భూమిశిస్తు వసూలు, రైతుల నిర్వహణ, సివిల్ న్యాయపాలన చూసేవాడు. క్రిమినల్ న్యాయపాలనను ప్రధాన షిక్దార్ నిర్వహించేవాడు.

ప్రతి సర్కారు రెండు లేదా మూడు పరగణాలుగా విభజింపబడింది. ఒక మాదిరి పట్టణములు గల్ల మరియు కొన్ని గ్రామములు కలిపి పరగణా ఏర్పాటు ఏర్పడేవి. పరగణా పరిపాలనను షిక్దార్, మున్సిఫ్ అను

అధికారులు సాగించేవారు. మిలిటరీ అధికారి అయిన 41
పిక్దార్ పరగణాలలో శాంతి భద్రతలను పరిరక్షించడం,
క్రిమినల్ న్యాయ పాలన చూసేవారు. మామ్లత్దార్
భూమిశిస్తు వసూలు చేయడం, సివిల్ న్యాయ పాలన చేసేవారు.
పరగణా పిక్దార్, సర్కార్ యొక్క ప్రధాన
పిక్దార్ పర్యవేక్షణలోను, పరగణా మామ్లత్దార్, సర్కార్
యొక్క ప్రధాన మామ్లత్దార్ పర్యవేక్షణలోను తమ
విధులను నిర్వహించేవారు. వీరితో పాటు ప్రతి
పరగణాకు [illegible] ఫోట్దార్ (fotdar) అనబడే
ఒక కోశాధికారి, ఇద్దరు కర్కున (karkun)
లు, (గుమస్తాలు) [ఒకరు హిందీ (మరాఠీలో),
మరి యొకరు పార్శీ (పర్షియన్లో)] ఉండేవారు.

పాలనా వ్యవస్థలో అట్టడుగున, అత్యంత
స్థిరమైన పరిపాలన కలిగిన యూనిట్ గ్రామము.
అనాదిగా వస్తున్న గ్రామ స్వపరిపాలనను పీష్వా
అంగీకరించారు. గ్రామము యొక్క పాలన పంచాయతీ
(ఇది గ్రామ పెద్దల సమూహము) చే నిర్వహించబడేది.
వీరు న్యాయపాలన కూడ నిర్వహించేవారు. నేరస్తులకు
జరిమానా లేదా కులబహిష్కారము వంటి శిక్షలు విధించేవారు.
గ్రామపెద్ద (headman of village) పంచాయతీకి,
పైన ఉండే పరిపాలనా అధికారులకు మధ్య సమన్వయకర్తగా
ఉండేవాడు. ఇతడు పాటిల్ - కులకర్ణి. పట్వారి,
చౌకీదార్ వంటి ఇతర వంశపారంపర్యోద్యోగులు
గ్రామ పాలనలో పాలుపంచుకునేవారు.

పెద్ద ఉద్యోగాల నియామకంలో ప్రత్యేక శ్రద్ధ వహించెడివారు. ఉద్యోగులు స్థానిక బలగాలను ఉపయోగించుకొని విధి నిర్వహణలో నిర్దిష్ట వైఖరిని అవలంబించకుండా ఉండుటకు ఒక జిల్లాపై దీర్ఘసమయమునకు కొనసాగించకుండా -వీలైనా రెండు లేక మూడు సంవత్సరముల కొకసారి ఉద్యోగులను బదిలీ చేయు పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టెను.

(2) రెవిన్యూ పాలన - సంస్కరణలు: పాలనా వ్యవస్థనగా పేర్కొను షేర్షా కీర్తి ప్రతిష్ఠలను ప్రసాదించునది అతని భూమిశిస్తు విధానము. అతని భూమిశిస్తు సంస్కరణలు, వ్యవసాయక ఉత్పాదనలో పెరుగుదల ~~అభివృద్ధి~~, రైతుల స్థితిగతుల అభివృద్ధి, ప్రభుత్వ ఆదాయంలో పెరుగుదల అనే మూడు ముఖ్యమైన ఉద్దేశాలపై ఆధారపడినవి. ~~షేర్షా~~ షేర్షా భూమిని సర్వే చేయించి, భూసారమును బట్టి భూమిని ఉత్తమ, మధ్యమ, అధమ అను మూడు తరగతులుగా విభజించెను. సర్వే చేయుటకై కొలత ప్రమాణముగా సికందరీ గజ్ [సుల్తాన్ సికందర్ లోడి వాడిన గజము (yard)] ను, జరీబ్ (jarib) అనే లాడును ఉపయోగించువారు. భూమిశిస్తు నిర్ణయించుటకై బీఘా (bigha) (60 x 60 sq. yards) భూమిని ప్రమాణముగా తీసుకొన్నారు. మూడు తరగతుల భూమికి ఒక బీఘా సగటు ఉత్పత్తి ప్రతి పంటకు వచ్చే నిర్ణయింపబడింది. మొత్తం మీద (మూడు తరగతుల భూముల కలిపి) ఒక బీఘా భూమికి ~~ప్ర~~ ప్రతి పంటకు వచ్చిన సగటు ఉత్పత్తి నిర్ణయించి

బడింది. ఈ సగటు ఉత్పత్తిలో $1/3$ వంతు భూమి శిస్తుగా నిర్ణయించబడింది. శిస్తు ధనరూపేణా వసూలు చేసేవారు. కానీ కొన్ని సందర్భాలలో వస్తు రూపంలో చెల్లించడం అనుమతించబడేది. లేదా ధాన్యరూపేణా చెల్లించవచ్చు. భూమిశిస్తుతో పాటు రైతుల నుండి భూమి సర్వే రుసుము (ఇది భూమిశిస్తులో 2½ శాతము), శిస్తు వసూలు అధికారులకు రుసుము (ఇది భూమిశిస్తులో 5 శాతము) వసూలు చేసేవారు.

షేర్షా భూమిశిస్తు విధానంలో (అత్యంత) ప్రముఖ్యమైన అంశం ఏమిటంటే శిస్తువసూళ్లలో జమీందారులు, ఏజెంట్లు, కాంట్రాక్టర్ల వంటి మధ్యవర్తులు లేకపోవడం. షేర్షా ప్రభుత్వానికి నేరుగా రైతులతో సంబంధాలు ఏర్పడింది. తద్వారా రైతు, ప్రభుత్వం ఇరువురూ లబ్ధి పొందారు.

షేర్షా రైతులకుగల భూమి హక్కును గుర్తించి, వారికి పట్టాలిచ్చినాడు. అట్లే రైతులకు ప్రభుత్వానికి గల బాధ్యతను తెలియజేయుటకు వారివద్దనుండి కబూలియత్ (ఒడంబడిక పత్రములు) తీసుకున్నాడు. శిస్తు నిర్ణయించేటప్పుడు రైతుల పట్ల సానుభూతితో వ్యవహరించవచ్చునని, శిస్తు నిర్ణయం జరిగిన తర్వాత శిస్తు వసూలు విషయంలో సానుభూతి అనవసరమన్నది షేర్షా అభిప్రాయము. తన రాజ్యసంపద రైతుల మీదనే ఆధారపడి ఉందన్న విషయాన్ని షేర్షా గుర్తించాడు. అందువల్ల రైతుల సంక్షేమానికి అతడు అనేక చర్యలు తీసుకున్నాడు. దండయాత్రలలో పంటపొలాలను నాశనం చేయరాదని తన సైనికులను ఆజ్ఞాపించెను. యుద్ధ సమయంలో

సైనికులకు అప్పటికప్పుడు, శిస్తు వసూలయిన వెంటనే జీతాలు, సైనికులను పీడించే అధికారులను శిక్షించడం మొదలగు సంస్థాపరమైన మార్పులను షేర్షా ప్రవేశపెట్టినాడు.

(3) వాణిజ్యము: వర్తకము: షేర్షా వర్తకులపైనున్న అనేక చిల్లర పన్నులను రద్దుచేసి వాణిజ్యమును ప్రోత్సహించెను. రాజ్యంలోకి ప్రవేశించిన చోట, అమ్మకం జరిగే మార్కెట్లలో మాత్రమే వస్తువులపై పన్ను వసూలు చేసేవారు. వస్తువుల ధరలపై రెండున్నర శాతము సుంకము విధించెను. వ్యాపారాభివృద్ధికి కొత్త రహదారులను కూడా నిర్మించడం జరిగింది. వర్తకులకు వారి ప్రయాణాలలో తగిన రక్షణ కూడా కల్పించారు. ఈ చర్యలన్నీ వ్యాపారాభివృద్ధికి తోడ్పడ్డాయి.

(4) న్యాయపాలన: రాజ్యమంతటికి అత్యున్నత న్యాయస్థానము రాజదర్బారు. సుల్తానే అత్యున్నత న్యాయాధికారి. అతని తర్వాత ముఖ్యఖాజీ ప్రధాన న్యాయాధికారి. ముఖ్యఖాజీ తర్వాత ఖాజీలున్నారు. సర్కారు నందు ప్రధాన మున్సిఫ్, పరగణాయందు మున్సిఫ్, గ్రామాలలో పంచాయితీలు న్యాయాధికారాలుండేవి. షేర్షా న్యాయ నిర్ణయాలలో కుల, వర్గ, తరతమ, పెద్ద చిన్న, ధనిక పేద మొదలగు తారతమ్యములు లేకుండా, తన సమీప బంధువులైనా కఠినంగా శిక్షించేవాడు. నిష్పక్షపాతంగా నుండేవాడు. అందువల్లనే అతడు "న్యాయ సింహాసనుడని" పేరు గడించాడు. (6

సిద్ధాంతపరంగా షేర్షా పాలనలో న్యాయం ఇస్లామిక్ చట్టు

ఏ కాలం నిర్ణయించబడినా, ఆ చరణాల్లో 145

భారతదేశ చట్టాలను కూడ దృష్టిలో ఉంచుకొని ముస్లిములకైనా వారికి వారి కట్టుబాట్లు, సాంప్రదాయాలను బట్టి న్యాయం అందించబడేది. ఆ రోజులలో శిక్షలు చాలా కఠినంగా ఉండేవి. ఉరిశిక్ష, అంగవిచ్ఛేదనలు కారాగారవాసము, కొరడా దెబ్బలు మొదలైనవి ఆనాటి ముఖ్యమైన శిక్షలు.

(5) గ్రామ భద్రతల పరిరక్షణ: ఆ కాలంలో పౌర, సైనిక విధులకు మధ్య భేదం ఏమీ పోలీసులకు, సైనికుల విధులకు మధ్య భేదం ఏమీ ఉండేది కాదు. ఆ అప్పటిలో గ్రామ శిక్షణలో మొగల్ పేష్వా, ప్రజల మాన ప్రాణముల సంరక్షణ తన మతపరమైన, నైతికపరమైన బాధ్యతగా భావించాడు. నేరస్థులను పట్టుకునే బాధ్యత స్థానిక అధికారులకు అప్పగించబడింది. గ్రామంలో నేరస్థులు పట్టుబడకపోతే గ్రామ అధికారిని శిక్షించే పద్ధతి ఉండేది. దొంగిలించ-బడిన ధనాన్ని స్వాధీనం చేసుకోలేకపోతే కాదా, గ్రామాధికారులను శిక్షించేవారు. పేష్వా రాజ్యంలో పోలీసు వ్యవస్థ యెంతో సమర్థవంతంగా ఉండటం వల్ల, ప్రయాణీకులు ధైర్యం-గా ఉండేవారు. ప్రయాణంలో నగలను తీసుకొని వెళ్లేవారని సమకాలీన చరిత్రకారుడు 'ఎల్ఫిన్‌స్టోన్' వ్రాశాడు.

(6) గూఢచారి వ్యవస్థ: పేష్వా సమర్థనీయమైన గూఢచారి-దళాలను నెలకొల్పి తద్వారా రాజ్యంలో జరిగిన సకల విషయములను తెలుసుకొని తదనుగుణంగా పాలనను నిర్వహించేవాడు. ఈ వ్యవస్థ ముఖ్యంగా

ప్రభుత్వాలన్నింటిలో నిర్ణయ ప్రోత్సహించబడెను, వారి
అయినప్పటికీ నిర్మించబడిన, ప్రజాహిత పాలనను
తెలిసికొనుటకు ఉపయోగపడెను.

(7) **నాణెముల ముద్రణ:** భారత నాణెముల ముద్రణా చరిత్రలో షేర్షా కాలము ఒక ప్రముఖ అధ్యాయము. అంతకుముందున్న నాణెములు హీనమైనవి అని గుర్తించెను. వివిధ లోహములలో ముద్రింపబడుచుండెను, వివిధ లోహములలో ముద్రింపబడిన నాణెముల విలువలందు నిష్పత్తి అనుసరింపబడక పోవుటచేతను వివిధ ప్రభుత్వ నాణెముల చెలామణిలో నుండి గందరగోళ పరిస్థితులు సృష్టించుట వలన షేర్షా వీటిని రద్దుచేసి క్రొత్త నాణెములు ముద్రించెను. వాని విలువలు నిష్పత్తి ప్రకారము నిర్ణయింపబడెను. అతడు ప్రవేశపెట్టిన నాణెములలో రాగిదామ్ (Dam); వెండి రూపాయి ముఖ్యమైనవి. * ఈ నాణెములపై నున్న శాసనములు అరబిక్ లోనూ, దేవనాగరి లిపిలో నుండుట ఒక విశేషము. షేర్షా ప్రవేశపెట్టిన వెండి
~~180 గ్రైనుల(grains) [illegible]~~
రూపాయలు మొఘల్ యుగము క్రింది కాలములో 1835 వరకు చలామణిలో ఉన్నది. ఈ రూపాయే 1947 వరకు బ్రిటిష్ కరెన్సీకి ప్రాతిపదికగా నిల్చి [illegible]

⊗ ** రాగిదామ 322 గ్రైన్స్ తూకంగా వెండి రూపాయి ↗

180 గ్రెయిన్స్ ఉంది. ~~వెండి~~ వెండి రూపాయలో 175 గ్రెయిన్స్ స్వచ్ఛమైన వెండి. రాగి దామ, వెండి రూపాయి రెండింటికి (అసలు విలువలో) ప్రామాణిక కరెన్సీ ఉంది. అంటే, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{16}$ వంటి నాణెములు కూడ ఉండేవి. షేర్షా బంగారు నాణెమును అష్రాఫీ అనేవారు. ఇది 167 గ్రెయిన్స్ ఉండేది.

(8) ప్రజోపయోగ కార్యములు: సమాచార, రవాణా సౌకర్యములను పెంపొందించుటకు షేర్షా ఎనలేని శ్రద్ధ చూపెను. పాత కాలిబాటలను మరమ్మత్తులు చేయించి ~~కొ~~ కొత్తగా పెద్ద రోడ్లను ~~[illegible]~~ నిర్మించెను. అనేక నూతన జాతీయ రహదారులను నిర్మించెను. అవి:

i) సోనార్ గావ్ (బెంగాల్) నుండి అటక్ (వాయవ్య సరిహద్దు) వరకుగల 1500 కి.మీ. రహదారి

ii) ఆగ్రా నుండి మాండు వరకు

(iii) ఆగ్రా నుండి జోధ్‌పూర్, చిత్తోర్ వరకు

(iv) లాహోర్ నుండి ముల్తాన్ వరకు

రోడ్ల-కిరువైపుల చెట్లు నాటించెను. బావులు త్రవ్వించెను. ~~సత్రాలు~~ ప్రయాణీకుల సౌకర్యార్థము దాదాపు 1700 సత్రములను రోడ్ల ప్రక్కన నిర్మించెను. ప్రయాణీకులు, వారి బండ్లు మోసే జంతువులకు వసతి, వంటకు, మంచినీటికి సదుపాయములు కల్పించెను. ఈ సత్రములు ప్రధాన జాతీయ రహదారుల వెంట ఉండటంవల్ల క్రమంగా అవి వర్తక, వ్యాపార కేంద్రాలుగా అభివృద్ధి చెందినవి. ఇవి అంచె టపాల కార్యాలయములుగాను

ఉపయోగపడు పని చేసెడివి.

ప్రజాహిత కార్యములను పెద్ద భూరి విరాళములను ఇచ్చినాడు. విద్యాభివృద్ధికి ప్రత్యేక మక్తబ్‌లు, మదరసాలను తెరచినాడు. పండితులకు స్కాలర్‌షిప్‌లను, ఉపకారవేతనములను మంజూరు చేసినాడు. పేదవారికి, ~~అవసరమైన~~ ఆర్థికంగా సహాయం చేయుటకు "పబ్లిక్ చారిటీస్" విభాగమును ఏర్పాటు చేసినాడు. ఆహారమును ఉచితముగా అందజేయుటకు "లంగర్లను" (langars) ఏర్పాటు చేసినాడు. ఆసుపత్రులను స్థాపించి ప్రభుత్వ ఖర్చుతో ప్రజలకు, జంతువులకు "ఉచితముగా వైద్య సహాయము" అందించినాడు.

(9) సైనిక వ్యూహము: సైనిక గవర్నర్లు, జాగీర్దారులు (పెద్దమొత్తం లోబడి పొందు స్వరాజులు) సరఫరా చేయు సైన్యముగాక, ఢిల్లీ ఉత్తరభాగమందలి పెద్ద రాజధానియందు స్థిర సైన్యమును (standing army) నెలకొల్పినాడు. ఇందు 1,50,000 కాల్బలము, 2,500 అశ్వదళము, 300 గజబలము, ఇతర ఆయుధములు ఉండెను. సైన్యములోని లోటుపాట్లను తన అధీనమందుంచుకొని అనేక సంస్కరణలను ప్రవేశపెట్టెను. సైనికుల పేర్లు (అశ్వాలకు) పట్టికను ఉంచి వాటిని పెద్ద ఎత్తున సరిచూడ. చెహ్రా దాగ్ గుర్రాలను గుర్తించడానికి వాటిపై ముద్రవేసే పద్ధతి కూడా ఆ రోజుల్లో ఉంది. సైనికులకు జీతాలిచ్చే పద్ధతి ఉంది. కాని సైన్యంలోని ప్రతినిధులకు జాగీర్లు

No need this point

క్షత్రియులు. సైన్యాలలో మంచి క్రమశిక్షణను పాటించి, నిబంధనలను అతిక్రమించినవారిని, అవకతవకలకు పాల్పడినవారిని కఠినముగా శిక్షించేవాడు. సైనికుల సంక్షేమంలో ముఖ్యంగా రాజకీయ సైన్యం పట్ల ప్రత్యేక శ్రద్ధను చూపేవాడు.

(10) ధర్మదాత: ప్రాచీన భారతీయ చక్రవర్తులను మరువ తెచ్చునట్లు షేర్షా అనేక దానధర్మాలను చేశాడు. ఢిల్లీలోని ఒక్క అన్నసత్రమునకే రోజుకు 500 లు బంగారు నాణెములను వెచ్చించేవాడు.

(11) భవన నిర్మాత: షేర్షా గొప్ప భవన నిర్మాత. ఢిల్లీలోని 'పురానా ఖిల్లా', జీలం నదిపై నిర్మించబడిన రోటాస్ దుర్గము. బీహార్‌లోని ససారాం లో నిర్మించిన అతని ~~భవనము~~ సమాధి అతని భవన కౌశలమునకు నిదర్శనము. ఇతని సమాధిలో భారతదేశ ముస్లిం భవనములలో మొదటగా వంటిదని విమర్శకుల అభిప్రాయము. ఇందులో హిందూ-ముస్లిం సమ్మిళిత శిల్పకళను చూడవచ్చు.

No need of this point

(12) మతవిధానము: షేర్షా సున్నీ శాఖకు చెందిన మహమ్మదీయుడు. అతడు తన మత సిద్ధాంతాలను పాటించినాడు. ఢిల్లీ నుండి అంతకుముందు పాలించిన ఆఫ్ఘన, టర్కీ రాజుల మతవిధానాన్ని ఇతడు కొనసాగించాడు. తన ప్రభుత్వంలో హిందువులను, మహమ్మదీయులను ఉద్యోగులుగా నియమించాడు. హిందువుల పట్ల ద్వేషాన్ని కాని,

అసహనాన్ని కూడా ప్రదర్శింపలేదు. రాజ్యంలోని అధిక సంఖ్యాకులైన హిందువులను సంతృప్తి పరచవలెనని, వారి మత స్వాతంత్ర్యమునందు జోక్యము చేసుకొనరాదన్న భావన కలిగినవాడు షేర్షా. మతం పట్ల అతని అభిప్రాయాలు రాజుల ప్రత్యేకతని కొంతవరకు కనబరచినప్పటికీ, అతని విధానాలు సంకుచిత మతవిశ్వాసాలపై ఆధారపడలేదు. అక్బర్ వలె, షేర్షా కూడా విశాల దృక్పథంతో కూడిన మతవిధానాన్ని పాటించనప్పటికీ, షేర్షా మతవిధానం అక్బర్ మత విధానానికి దగ్గరగా ఉంది.

Q: షేర్షా ఘనత : రచ. పే. 16. B.A. Open Univ.

Q: షేర్షా అక్బరుకు మార్గదర్శకుడు (forerunner):

జ: రచ. పే. 41 M.A. Technical Series
మొఘల్-మరాఠా యుగాలు.

Indian Feudalism [750 - 1200 A.D.]

Intro → 'భూస్వామ్య వ్యవస్థ' పేరు : చరిత్రకారుల అభిప్రాయాలు

- భూస్వాముల్లో రకాలు
  - యుద్ధం లో ఓడిపోయిన రాజులు
  - అధికారులు
  - యుద్ధ నిపుణులు
  - మత ధర్మ కర్తలు
  - సంప్రదాయ భూకామందులు
- రాజుకు భూస్వామికి మధ్య సంబంధం ఎలా ఉండేది
  దేని మీద ఆధార పడేది
- సిద్ధాంత రీత్యా.....
- భూస్వాముల - అధికారాలు వాళ్లే కల్పించుకున్నవి + దాన శాసనాల్లో ఉన్నవి
- రాజు, రైతు మీద ప్రభావం
- అదనపు పంట
- వర్తక వాణిజ్యాలపై ప్రభావం
- కొంత భద్రతల బాధ్యత
- సైన్యం పై ప్రభావం
- గ్రామ స్వపరిపాలన పై ప్రభావం.

[illegible]

మంత్రిత్వ శాఖ		విధి
దివాన్-ఇ-విజారత్	—	ఆర్థిక శాఖ
అరిజ్	—	సైనిక శాఖ
రిసాలత్	—	విదేశీ వ్యవహారాలు
ఇన్షా	—	రాజాజ్ఞలను లిఖితపూర్వకంగా సంబంధిత వ్యక్తులకు పంపడం, ప్రభుత్వ రికార్డులను నిర్వహించడం.
క్వాజాం	—	న్యాయపాలన
బరీద్	—	గూఢచారి వ్యవస్థ.

ప్రాదేశిక పాలన

పాలనా విభాగం	అధికారి	విధులు
ఇక్తా	వాలీ/ఫౌజదార్/మాలిక్	శాంతిభద్రతలు పౌరపాలన
సర్కారు / జిల్లా	ప్రధాన షిక్దార్	పౌరపాలన, క్రిమినల్ న్యాయం
	ప్రధాన ముసిఫ్	భూమిశిస్తు, సివిల్ న్యాయం
పరగణా	షిక్దార్	శాంతిభద్రతలు, క్రిమినల్ న్యాయం
	ముసిఫ్/ఆమిల్/అమీర్	భూమిశిస్తు, సివిల్ న్యాయపాలన
	ఫోతేదార్	కోశాధికారి
	కరకునలు	గుమాస్తాలు
గ్రామము	ముకద్దమ పట్వారి, చౌకీదార్	గ్రామపెద్ద, వారధి పాలక ప్రభుత్వోద్యోగులు.

My own points

Historical Significance of his life and thought.

Sankaracharya

శంకరాచార్యుల జీవితం, తత్త్వం భారతదేశపు చరిత్రలో గణనీయ ప్రాధాన్యత కలిగినవి.

తమిళనాడులో ఆళ్వార్లు, నయనార్లు ప్రజా బాహుళ్యాన్ని మతం లోకి ఆకర్షించేలా భక్తి భావనను ప్రచారం చేశారు. తద్వారా హిందూమతం - వైష్ణవ, శైవాల కి బౌద్ధ, జైన మతాల ఆధిపత్యం నుంచి విముక్తి కల్పించడానికి తోడ్పడ్డారు.

దాదాపు అదే కాలంలో శంకరాచార్యులు తమ 'అద్వైత సిద్ధాంతం' ద్వారా హిందూ మతానికి బలమైన తాత్త్వికతను పునాదిని కల్పించే ప్రయత్నం చేశారు. పైగా ఆయన బౌద్ధమతాన్ని ప్రత్యక్షంగా ఖండించి వేదాంత ఉపనిషత్తుల ఆధిపత్యానికి కృషి చేశారు.

శంకరాచార్యులు 'వేదాంత' కి అసాధారణ స్థాయిని కల్పించారు. ఫలితంగా ఆయన తర్వాత అనేకమంది ఉత్తమ రచయితలు వేదాంత మీద విస్తృతంగా

రచనలు చేశారు.

అద్వైతాన్ని సమర్థించే రచనలు లోకం వెలువడడం ఒక విశేషం అయితే దానిని (2) ఏకీభవించక తమ సొంత శాస్త్రాలని వెల్లడించేందుకు ఎందరో ప్రముఖ ఆచార్యులు అనేక రచనలు చేయడం, తమ తమ శాస్త్రీ శాస్త్రాలను ప్రచారం చేయడం చేశారు.

పొందవ ఆత్మకు సంబంధ సృష్టికి కారణభూతములయ్యారు.

ఉదాహరణకు రామానుజాచార్యులు శంకరుల అంతా 'మాయ' అన్నదానిని అంగీకరించలేదు. అద్వైతానికి భిన్నంగా రామానుజులు విశిష్టాద్వైతాన్ని ప్రతిపాదించారు. దీని ప్రకారం ఆత్మ పరమాత్మలో లీనమవడం ద్వారా గాక పరమాత్మ సాన్నిధ్యంలో ఉండడం ద్వారా మాత్రమే ఆనందం పొందగలుగుతుంది. ఇలాగే ద్వైతం, ద్వైతాద్వైతం వంటి వివిధ శాస్త్రీయ భావాలు [illegible] శంకరుల అద్వైతం ప్రేరణ ని అందించింది, పరోక్ష కారణం అయ్యింది.

జీవాత్మ పరమాత్మ లో లీనమవడం అన్న అంశాలు ఉపనిషత్తుల్లో ఉన్నాయి అంటూ ఆ తర్వాతి కాలం లో వైష్ణవం, శైవం లాంటి వివిధ శాఖలు వారి వారి [3] దేవతల్ని ఆరాధించారు. దైవాలు మోక్షం అనే శాశ్వత సాన్నిధ్యం పొందడం అన్నారు.

తమిళనాడు లోని భక్తి ఉద్యమం వేదాల ని కాదని కేవల భక్తి నే గొప్ప గా చెప్పింది. ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో శంకరాచార్యులు వైదిక శాస్త్రాల లోని పరస్పర విరుద్ధం గా అనిపించే అంశాల ని తన వ్యాఖ్యానం ద్వారా అవి పరస్పర అనుగుణం గానే ఉన్నాయనిపించారు. వేదాంత సారాన్ని అందరికీ అర్థమయ్యేలా వివరించేందుకు ప్రయత్నించారు. ఈయన ప్రయత్నం వల్ల భారతీయ వేదాంత [4] జ్ఞానం చాలా ప్రాముఖ్యం పొందింది. ఆధునిక యుగం లో స్వామి వివేకానంద, అరబిందో ఘోష్ వంటి వారు ఈ వేదాంతాన్ని అభినందించిన వారే. స్వామి వివేకానంద భారత దేశానికి ప్రపంచం లో గౌరవస్థానాన్ని ఇవ్వగలిగేది దాని ఆధ్యాత్మిక సంపదేనని అన్నారు, అట్టి ఆధ్యాత్మిక సంపద [5] కు వారసులు వేసిన పునాది ప్రాధాన్యత కాదనలేనిది.

శంకరాచార్యులు ఏర్పరిచిన మఠాలు(6) హిందూమత పునరుద్ధరణ కి ఎంతో కృషి చేస్తున్నాయి. అవి గొప్ప విద్యాకేంద్రాలు అయ్యాయి. భారత విజ్ఞానాలు అందుకుంటున్నాయి.

శంకరుల ఆధ్యాత్మికత, క్రియాశీలత బౌద్ధమతానికి(7) తీవ్ర హానికరమైనవి. శంకరాచార్యులు వేదాంత సూత్రాలలో వ్యాఖ్యానానికి(8) దిగడం తో ఉన్న ఉత్సాహం వల్ల దేశవ్యాప్తంగా ఆధ్యాత్మిక కేంద్రాలు అప్పటివరకూ ఉన్న స్తబ్దత నించి తేరుకుని కొత్త ఉద్యమాలు, ఆలోచనలు చేయడం మొదలైందని రోమిలా థాపర్ అన్నారు. అనేక మఠాలలో చర్చలు నిర్వహించబడేవి.

శంకరులు ఈ ప్రపంచం "మాయ" అన్నారు. వాస్తవం ఈ ప్రపంచం వేరుగా ఉంటుంది. సాధారణ మానవ ఇంద్రియాల ద్వారా ఈ వాస్తవాన్ని చూడలేము. శంకరుల ప్రకారం ఉపనిషత్తుల లో చెప్పబడిన నిర్గుణ పరమాత్మ "బ్రహ్మ" మాత్రమే వాస్తవం, ఈ "బ్రహ్మ" వ్యక్తి లోని జీవాత్మ ఒక్కటే అని ఆయన చెప్పారు, ఇదే "అద్వైతం". వ్యక్తులు వైరాగ్యం, ధ్యానాల ద్వారా ఇంద్రియాలని నియంత్రించుకొని వాటిని వాస్తవాన్ని దర్శించగలిగే దిశ లో మళ్లించడం ద్వారా ఈ అద్వైతాన్ని గుర్తించి తద్వారా మోక్షాన్ని పొందవచ్చునే ఉపనిషత్తుల భావాన్ని శంకరులు అంగీకరించారు.

శంకరుల ప్రకారం "బ్రహ్మ" అన్నది దాన్ని వర్ణించి వివరించేందుకు గాను ఏ గుణాలూ లేనట్టి అనిర్వచనీయమైన అస్తిత్వం. అది శుద్ధ చైతన్యం, ఏదో ఒక వస్తువుని గురించి తెలుసుకునే విషయం కాదు. ఎందుకంటే "బ్రహ్మ" తప్పించి "బ్రహ్మ" తెల్సుకోవాల్సింది మరేమీ లేదు కాబట్టి. మాయ అనేది అస్తిత్వమూ కాదు అనస్తిత్వమూ కాదు అందువల్ల అది వర్ణించలేనిది.

శంకరుల శాస్త్రాల ప్రధానంగా ఉపనిషత్తుల పునాది మీదే నిర్మించబడినా బౌద్ధమత శాస్త్రాల లో అనేక పోలికలు కన్పిస్తాయి. 'మాయ' భావన బౌద్ధమత భావన అంటారు. శంకరుల "బ్రహ్మ" మహాయాన 'శూన్యత' కంటే భిన్నమైంది కాదు. అందుకే ఆయన విమర్శకులు ఆయన్ని "ప్రఛ్ఛన్న బుద్ధ" అంటారు. అద్వైత క్రమం లో తన పూర్వులకి గౌడ ఆయన కంటే ఋణపడి ఉన్నారు. ఇవన్నీ ఉన్నా ఆయన శాస్త్రాల లో చాలా స్వీయత్వ (originality) విశదీకరించబడ్డాయి. శంకరులు phenomenal జ్ఞానానికి real జ్ఞానానికి మధ్య భేదాన్ని చూపారు. అలాగే తక్కువ (lower) జ్ఞానానికి ఎక్కువ (higher) జ్ఞానానికి భేదం చూపారు. ఆయన భౌతికవాదం, సందేహవాదాల్ని ఖండించి వాటిని వ్యతిరేకించి జ్ఞాన (intellect) ఆధిక్యతని నెలకొల్పారు.

అల్లావుద్దీన్ - మంగోలు విధానం

- 12 పైగా మంగోలు దాడుల్ని ఎదుర్కొన్నాడు

తీసుకున్న చర్యలు

1) పంజాబ్, ముల్తాన్, సింధ్ లలో పాత కోటల్ని రిపేరు
2) కొత్త కోటల నిర్మాణం
3) ఈ కోటల్లో సైనిక మయం
   - సమర్థులైన జనరల్స్ నియామకం
4) పెద్ద ఎత్తున ఆయుధాల తయారీ
5) మంగోలుల సమాచారానికి కొత్త గూఢచారులు
6) విశాలమైన కేంద్ర సిద్ధ సైన్యం వృద్ధి
7) క్రూరమైన శిక్షల ద్వారా మంగో గుండెల్లో భయం పుట్టించాడు

'Power మంగో స్త్రీ, పిల్లల్ని బానిసలుగా అమ్మేవారు'

— ఫెరిష్టా

ఫలితాలు

1) అల్లాఉద్దీన్ మంగో క్రూరంగా ప్రవర్తించే > భారత్ కి బెడద తప్పింది
2) తుగ్లక్ సుల్తాన్ అమని విదేశీ ఉత్తర నుంచి రక్షణ నమ్మకం
   రైతులు హాయిగా ప్రవ — బరాని
3) భద్రతగల సామ్రాజ్య సరిహద్దు ఢి. సు. కి అందింది
4) సైన్యం శక్తి, గౌరవం పెరిగాయి > మా. సంస్థ > సామ్రా. విస్తరణ
5) అల్లా సొంత అధికారల పెంపు... మంగోలు దండాలు > రక్షణ కోసం > సుల్తాన్ విధేయత > అల్లా మిలిటరీ చేష్టల్ని గాదా సహించి...> అయితే ప్రజలు విధేయత > 'రక్షణ' కోసం!

అల్లావుద్దీన రాజపుత్ర విధానం

- జలాలుద్దీన్ ఫిరోజ్ ... బలహీన + శాంతియుతవిధానం > రాజపుత్ర తిరుగుబాట్లు

↓

అల్లాఉద్దీన్

1) గుజరాత్ పై మెరుపు & ఆకస్మిక దాడి ... కర్ణదేవ దేవగిరి పారిపోయాడు .. మొత్తం గుజరాత్ ఢి.సు. పరం

<u>ప్రాముఖ్యత</u> 1) ప్రాదేశిక విస్తరణ 2) అరేబియా తీరం దక్కింది
3) కమలాదేవి ని అల్లాఉద్దీన్ పెళ్లి చేసుకుని పట్టపురాణిగా
4) Kafur దొరికాడు

2) రణతంభోర్ - హమీర దేవ ... గుజ దాడి సమయంలో తిరుగుబాటు చేసిన మంగోల్ & ఆశ్రయం ఇచ్చాడన్న నెపం తో... రా.పు. తీవ్ర పోరా.. ఖిల్జీ <u>స్వయంగా</u> పోరాడాల్సి... ఒక సంవత్సరం సాగిం... హమీర మంత్రి రణమల్ కి లంచమిచ్చి కుట్ర తో అల్లా గెల్చాడు.. రణమల్ ని చంపించాడు!

3) చిత్తోర్ - రతన సింగ్
మాలిక్ మహమ్మద జయసి 'పద్మావతి' పద్మిని కోసమని... కాని పద్మిని జౌహార్ చేసింది!

4) మాళ్వా ని సులువుగా ఉజ్జ, మాండు, ధార్, చందేరి లొంగిపోయాయి

5) జలోర్

అల్లా విజయాలకు కారణాలు

1) రా.పు. రాజ్ రాజ్యాలవి బలం గా లేవు... ఖిల్జీ దాడుల ప్రభావం... వల్ల

2) రా.పు. ల్లో ఐక్యత లేదు... హమీర తో 1 year పోరాటం జరిగినా సాయానికి ఎవరూ రాలేదు!

3) ముక్తాదారులు, ఫిరాయింపులు, కుట్ర చేసే అధికారులు of రా.పు.

అల్లా రా.పు. విధానం లో లోపాలు

- అల్లా కి రాజకీయ దూరదృష్టి లేదని
- చిత్తోర్ గెల్చిన తర్వాత మారణకాండ కి ఆదేశాలు > 30,000 మంది

  రా.పు. పు, స్త్రీ, పిల్లలు మృత్యువాత
- ఓడిన రా.పు. రాజుల్ని అవమానించడం
- రా.పు. మతాన్ని గౌరవించక పోవడం

↓

రా.పు.+ప్రజల మద్దతు దక్కలేదు

విజయాలు తాత్కాలికం

అతని మరణం వెంటనే ఈ రా.పు. ప్రాంతాలు ఢి.సు. చేజారి

దక్షిణ భారత దండయాత్రలు

అల్లాఉద్దీన్ గొప్ప సామ్రాజ్యవాది

↓

ఉత్తర భారత విజ తర్వాత దక్కను & దక్షి. భా. పై దృష్టి

↓

అతని కి దక్షి. భార. పరిస్థి అనుకూలంగా ఉన్నాయి.

దేవగిరి యాదవులు, వరంగల్లు కాకతీయులు, ద్వారసముద్ర హొయసాలులు, మదుర పాండ్యులు ... వీరి మధ్య ఐక్యత లోపించటం .. అల్లాఉద్దీన్ దృష్టి సారించి ... మాలిక్ కఫూర్ వీరి పై విజయాలు ...

ప్రాధాన్యత

1) ఉ.భా+దక్కన్+దక్షి.భా. పై అధికారం స్థాపించిన తొలి భారతీయ సుల్తాన్
2) ఇస్లాం వ్యాప్తి + ఉ ⇄ ద సాంస్కృతిక వ్యాప్తి
3) ఉ ⇌ ద రవాణా, సమాచార సదుపాయాల వృద్ధి
4) ఉ —సూఫీ→ ద ; ద —భక్తి→ ఉ
5) దక్షి భార రాజులు బలహీనతల్ని బయటపెట్టా:
   a) ఐక్యత లేదు b) అంతర్గత కలహాలు
   c) అన్నిటి మించి సైనిక లోపాలు
6) విజయనగర రాజ్య స్థాపన

   ↓

   హిందూ ధర్మ సంరక్షణ

అల్లాఉద్దీన్ రాచరిక సిద్ధాంతం

1) తొలిసారి గా రాజ్యవ్యవహారాల్లో మత ఆధిపత్యాన్ని కూడా చేరాదు.. ఉలేమాల మార్గదర్శకత్వం లేకుండానే పాలించవచ్చని ప్రకటన రాజ్యాన్ని మతాన్ని వేరు చేశాడు ... ఖలీఫా మత అధికారం అని.. కాని

'నేను శాస్త్రం గాని గ్రంథం గాని చదవక పోయినా నేను ముస్లిం తరతరాలు గల వాస్తవ ముస్లిం ని'
— అల్లాఉద్దీన్

2) తన భౌ. అధికారం అధినేత గా ఖలీఫా ని అంగీకరించలేదు... ఖలీఫా ని గుర్తింపు పత్రం కోరనే లేదు..

3) సుల్తాన వైభవం.. దర్బారు పై ప్రభావం > పర్షియన్ ఆచారాలు (ప్రభావం)

4) దైవదత్త రాచరికం... దేవుడు అందరికన్నా రాజుకే ఎక్కువ తెలివి.. "జిల్-ఎ-ఇలాహి"

5) 'రాచరికానికి బంధుత్వం తెలియదు' (Kingship knows no Kinship)

- అందరూ అతని పాలితులు / సేవకులు పాలన లో ఎవరూ అతన్ని ప్రభావితం చేయలేరు
- సుల్తాన్ చట్టానికి అతీతుడు... అతని మాటే చట్టం

'ఇది చట్టబద్ధమో కాదో నాకు తెలియదు; రాజ్యశ్రేయస్సుకు ఏది మేలనిపిస్తే అత్యవసర స్థితి కి ఏది తగినదో అది నేను శాసిస్తాను' — అల్లాఉద్దీన్

6) ఏక స్వామ్యం

7) సైనికత్వం — కండబలం తో సింహాసనం దక్కింది " తోనే దాన్ని నిలబెట్టు

8) నైతిక అంశాలు
ఉదా: గాంబ్లింగ్ రద్దు
మత్తుపానీ రద్దు

9) లౌకికత్వం
ప్రతిభ, విధేయత ఆధారంగా ఉద్యోగాలు

10) కేంద్రీకృత పాలన

బాల్బను – అల్లాఉద్దీన్

పోలికలు : 1) జిల్ ఇ ఇలాహీ 2) ఏకస్వామ్యం 3) వైభవో దర్బారు + పర్షియన్ సంప్ర(దాయం) 4) సైనికతత్వం

భేదాలు : 1) రాజ్యాన్ని - మతాన్ని వేరుచేశాడు 2) విధేయులకు, ప్రాముఖ్య
3) అతి సైనికతత్వం < సిద్ధసైన్యం / నగదు జీతాలు 4) కేంద్రీకృత పరిపాలన

అల్లాఉద్దీన్ – రాజనీతి

1) టర్కిష్ అరిస్టోక్రసీ లోపాలు గుర్తించాడు > రాజద్రోహాన్ని పెంచు, ఇస్లాం తీసుకున్న హిందు, ఇతర బలహీన ముస్లిం వర్గాల వారికి తెరిచాడు

2) తిరుగుబాట్లకు కారణాలు → 1) గూఢచా. వ్య. లోపాలు
2) మద్యం,
3) సర్దారుల మధ్య సాంఘిక సంబంధాలు
4) కొద్దిమంది దగ్గర అధిక ధనం పోగుపడి

తీసుకున్న చర్యలు

1) జాగీర్లు, ఇనాము భూములు రాజ్యపరం! నానా విధాలుగా ప్రజల నుండి డబ్బు పిండి మునుపటి ధనికులు కేవలం తిండి కోసం శ్రమ పడేలా > ఇక తిరుగుబాటు ~~ఊసే~~ లేదు!

2) గూ.చా.వ్య. పునర్నిర్మాణం — <u>బరీద్</u> లనే వార్తాహరులు
<u>మునహీప్</u> లనే గూఢచారులు

గూ.చా. సుల్తాన్ తో ప్రత్యక్షంగా మాట్లాడే

3) మద్యం, జూదం లపై నిషేధం ... విఫలం ... ఆంక్షల సడలింపు

4) సర్దారులు సాంఘిక సమావేశ జరుపరాదు ... సుల్తాన అనుమతి లేకుండా వివాహ సంబం ఏర్పరుచుకోరాదు.

'సర్దారుల సంబం సైగల మార్పిడికి పరిమితం' – బరానీ

అల్లాఉద్దీన్ వ్యవసాయ విధానం

1) భూ సర్వే, కొలతలను ప్రవేశపెట్టిన తొలి ఢిల్లీ సుల్తాను.
రాజ్యాదాయం పెంచడం కై
శిస్తు మదింపుకు ప్రాతిపదికగా
కొలత ప్రమాణ యూనిట్ = బిస్వా

2) ముస్తఖరజ్ కార్యాలయాన్ని ఏర్పాటు ... రెవెన్యూ. శా. పర్యవేక్ష

3) రైతుల నుంచి ప్రత్యక్షంగా శిస్తు వసూలు చేసే కలెక్టర్లుగా - అమిల్స్

4) రైతు తో ప్రత్యక్ష సంబంధం ఏర్పర్చిన తొలి ఢి. సు.
టాక్స్ - ఫార్మింగ్ విధానం లేదు అంటే రైతు కి సుల్తా కి మధ్య మధ్యవర్తులు ఉండరు!

5) రెవెన్యూ ఉద్యో జీతాలు పెంచడం ద్వారా అవినీతి నిర్మూల ప్రయత్నం

6) ఆడిట్ విధానం ప్రవేశ

7) భూ.శి. ని పంట లో సగానికి పెంచినా రైతు జీవనం కోసం చర్యలు
రెవె ఉద్యో ల్కి జీతల్ అక్రమంగా వసూలు చేసినా క్రూరశిక్షలు

• హిందువుల పట్ల క్రూరంగా ఉన్నాడని ఈ విధానాల అంటారని...
కాని R. S. త్రిపాఠి ... దీనికి కారణాలు మత కాదు ఆర్థిక, రాజకీ

ముకద్దమ్స్ - గ్రామ పెద్దలు ఖుట్స్ - రెవెన్యూ ఫార్మర్లు
చౌధురీస - రెవెన్యూ కలెక్టర్లు .... వీళ్లందరూ హిందువులే..
అల్లా కి ముందు వీరు పలు విశేషాధికారాల్ని అనుభ గాని రైతు దోపిం
అల్లా వారి విశేషాధిక రద్దు ... ఇతర రైతుల మాదిరి గానే వీరూ
భూమిశిస్తు ఇతర పన్నులు చెల్లించవలసిరాలి...

అల్లాఉద్దీన్ - సైనిక చర్యలు

*సైనిక బలంతోనే సింహాసనం ... సై. బలం తోనే నిలబెట్టు

1) శక్తివంతమైన సిద్ధ సైన్యం వృద్ధి ... పూర్వపు సుల్తానుల & భిన్నంగా సర్దారులు సైన్యం నిర్వహించడాన్ని నిషేధించాడు.

2) ఇక్తాదారులు ... అలౌద్దీన్ బల్బన్ మాదిరిగా land assignments ఇవ్వలేదు ... పెద్ద సై నిర్వ + సైని ఇష్టంగా జీతం .... > మార్కెట్ సంస్క

3) సైనిక పాలన > తన రాజరికానికి & సైనికుల్ని ఆధారంగా

4) దాగ్ (గుర్రాల పై ముద్రలు) హులియా (సైనికుల గుర్తింపు వివరాల జాబితా) అర్హుల పేర్లు, ఆకార వివరాలు పొందుపరిచారు.

5) సైన్య విభాగాలన్నింటినీ కొనసాగించాడు
↓
మంగోలుల్ని, రా.ప్ర. జయించడానికి; దక్షిణ - దక్షి. భారతంలోకి వ్యాపించ

అల్లాఉద్దీన్ - మార్కెట్ సంస్కరణలు

I కారణాలపై భిన్నాభిప్రాయాలు

1) ప్రజల సంక్షేమం కోసం ... ధనికుల్ని దోచి పేదలకి పెట్టడం ... చిన్న జాగీర్లు జీతాలు పెంచడం ... లేన్‌పూల్ "గొప్ప రాజకీయ - అర్థశాస్త్ర" ... ఇది అంగీకరించబడలేదు ... సంక్షే అయితే రాజ్యమంతా చేయాల్సింది — ఢిల్లీకే ఎందుకు పరిమితం చేయాలి ..

2) బరానీ — హిందువుల్ల అణచటం కోసం > హిందు శిక్షించేందుకే నని ... కాని మధ్య ఆసియా వర్త ఖొరాసా ముల్తా వర్త గుప్పింతే!

3) తక్కువ వనరులతో పెద్ద సైన్యం నిర్వహణ
పెద్ద సైన్యం ఎందుకు?
- మంగో దాడుల
- రా.ప్ర. తిరుగుబాటు
- సామ్రాజ్య విస్తం

పనులు చేసిన కష్టం + 50% & పెంచిన భూమి + ఇతర పన్నులు + బంగారు, వెండి సొత్తుల్ని నాణాలుగా మార్చడం ... ఇవేవి చాలలేదు!

J. L. Mehtha

1 అల్లా సమస్య ... సామాన్య జీవితం లో ఆగిన జీవన ప్రమాణం... ఎలా..- సైనిక వ్యయం >

ఢిల్లీ పరిసరాల్లో బం, వెండి ప్రవాహం > ధరలు పెరిగాయి....

సైనికులు ఇంకా పెరిగితే > మార్కెట్ లో కరెన్సీ సర్క్యులేషన్ పెరు >

ధరలు ఇంకా పెరు > దాంతో సైని జీతాలు ఇంకా పెరిగే... /

సైనికుల జీతాలు తగ్గిద్దామనుకున్నాడు కాబట్టి సామాన్య వినియోగ వస్తు ధరలు కూడా తగ్గిద్దా....

పేదల స్థితి బాగుండే... అల్లా ఉద్దేశం కూడా లేదు!

II ధరల నిర్ణయం & మార్కెట్లు క్రీ.శ. 1311

- సరుకుల రకాలు
- ధరలు
- ఉత్పత్తి ఖర్చు ఆధారంగా ధరల నిర్ణయం!
- govt. market సరాయ్ అదల్
  1) 1st మార్కెట్ ఆహార ధాన్యాలు
  2nd " బానిసలు, పశువులు, గుర్రాలు
  3rd " విలాస వస్తువులు
- విలాస వస్తు & ధర నిర్ణ అవసరం లేదు... కాని ① వేటి ధరలు మిగతా వస్తు ధరల్ని ప్రభా చేస్తాయోనని ② ప్రజలకూ కూడా అవసరం

III సరుకుల సరఫరా; మార్కెట్లు పర్యవేక్షణ; ధరల నియంత్రణ కై తీసుకున్న చర్యలు

1) ఖలీసా గ్రామాల నుంచి భూ.శి. ధాన్య రూపం లోనే వసూలు ధాన్యం నిల్వలు... ఒకరి & అర్ధ మౌండ్ & మించి ఇవ్వరు

2) ప్రైవేటు హోర్డింగ్ నిషేధం... ఉల్లంఘి- తీవ్ర శిక్షలు

3) సరాయ్ అదల్ లో వర్తకులు రిజిష్టరు చేయించుకోవాలి.. వీరు సరకుల్ని govt మార్కెట్ తెచ్చి ప్రభుత్వ నిర్ణయం

లాభ >

భూలోకి అమ్మాలి! ... వీరికి ఇద్దరికీ లాభాలే మిగిలేవి! 169

వర్తక అవశ్యంగా ఢిల్లీ లో జమునా తీరం లో మారాం

ఉండాలి. - మార్కెట్ వ్యవస్థ అందుబాటులో

4) అంతర్వేది నుంచి ధాన్యం వర్తక, బజారులు Delhi చేరాలి

వరలు

5) ప్రావిన్సు గవర్నర్ నుండి లిఖిత రూప ఒప్పం.. వారి పరిధిలో ఎవరూ ధాన్యం హో & regrate చేయకుండా చూస్తారు - విఫలమైతే శిక్షా తీర్పు..

6) రైతులు మిగులు అమ్ముకున్నేవారు కాదు... వర్తకులకి ఎక్కువ ధర కి రవాణా అమ్ముకున్నేవారు కాదు...

7) govt. ధాన్యాగారాల్లో ధాన్యం నిల్వ > అంతర్వేది... కరువు etc.

సరాయ్ అదిల్ + క్రింది మార్కెట్ ... సహానాయకుండి వ్యవస్థ

↓

కొల్లలం, అశ్వబలం + బానిస assets సహానాల్

కాని అంతిమ బాధ్యత 'దివాన్-ఇ-రియాసత్' క్రింద

పిం

షి-ఇ-మం. + సహనాస్

సుల్తాన్ కి ఎక్కం సహనా + బరీదులు + the Munshis గూఢచారులు

3 మార్గాల్లో ఒకరితో ఒకరికి సంబంధం లేకుండా వేరువేరు

రిపోర్ట్స్ అందుతాయి... ఈ రిపోర్ట్లు సమంగా లేకపోతే (tally)

తప్పుని అధికార్లకి & శిక్ష...

సుల్తాన్ స్వయంగా తన బానిసపిల్లల ద్వారా పరీక్షించే...

ఉదా. శిక్ష గా మాంసం కోసేయడం...

సహానాలు మార్కెట్ నియంత్రణ కోసం వారిని ఖచ్చితంగా

కొరడాలతో కొట్టే

IV బలాలు – విజయాలకి కారణాలు

1) మార్కెట్ నియమాలు కఠినంగా అమలు చేయడం

2) ప్రభు. అధి భూ.శి. (ధాన్యరూపు) విరివిగా వసూలు "

3) ప్రజల వద్ద లేదా కరెన్సీ కొరత

4) సుల్తాన్ మీద భయం లో నిజాయితీగా ఉద్యోగుల పనిచేయు అధికా

V ప్రభావం

1) ఢిల్లీ, అంతర్వేది రైతులకి అష్టకష్టాలు

పంటలో 50% భూమిశిస్తు ధాన్యంగానే చెల్లించి + మిగులు పంట మార్కెట్ లో అమ్మరాదు

+ ప్రభుత్వ మార్కెట్ లోనే నిర్ణ ధరలకే అమ్మేయాలి +

2) వస్త్ర వర్తకులు : వస్త్రం ఢిల్లీ బయటకెళ్ళి కొని ఢిల్లీ లో నిర్ణ ధరలకి అమ్మేవారు... నిర్ణ ధర ఎక్కువ ధర కన్నా ఎక్కువ → లాభం
తక్కువ → నష్టం....

ధరల నిర్ణ మార్కెట్ ఎగుడు దిగుడులని బట్టి నిర్ణ జరిగేది కాదు కాబట్టి

సాధారణంగా వీరు నష్ట

3) చాలా తక్కువ లాభాలే అనుమతించారు... వర్తకుల ప్రాబల్యం తగ్గింది...
పైగా ఒప్పుకున్న సరుకు తెచ్చేదాక వర్తక కుటుంబాల్ని ఢిల్లీ లో బందీలుగా
... వర్తక వర్గం వారి నిందలు, శిక్ష మొదలైనవి అంతం

4) (ఢిల్లీ + అంతర్వేది)కి వెలుపలి సైన్యం వీరి వల్ల లాభపడలేదు

5) సుల్తాన్, ఢి + అంత సైన్యం, రాజ్య అధి, ఈ ప్రాంత ఉద్యో చాలా లాభపడ్డారు

VI అంచనా

అల్లా కి ముందు చాలా పాలకులు ప్రయత్న చేసి సాధించలేక పోయిన ... ఈ దృష్ట్యా అల్లా విజయం విదితమౌతుంది. కరువు కాలం లో సైతం ఒక కిలోలు లో సరా ధరలు మార్పు లేకుండా ఉండడం

'ధాన్య మార్కెట్టులా ధరల సార్వత్రీకం ఈ యుగాంతంలోనే అద్భుతం'

— బరాని

'ఇది విశేష విజయం. గతంలా ఇలాంటిది జరగలేదు — భవిష్యత్తులో విలక్షణమైనదనీ ఎవరూ చెప్పలేరు'

— హెరివాట్

అల్లా మా సంస్థ మంచి చెడు రెండూ ఉండొచ్చు.. అయితే మంచి చెడులన్నీ ఎవరికనే చెప్పొచ్చు... నేడు భారత ప్రభుత్వ చర్యల్లో ఏది కనినా ఆ పునఃప్రవేశ చూడొచ్చు...

- తూకం గల నిక్కి ప్రమాణాలే
- వివిధ వస్తువులు, సరుకుల ధరల్ని నిర్ణ & నియంత్రించడం
- రేటింగ్
- లైసెన్సులు, కోటాలు
- వేర్ హౌసింగ్
- ఆహార ధాన్యాల బఫర్ స్టాకులు
- ప్రమాణీకరణ & నాణ్యత నియంత్రణం

మొ॥ భారత ప్రభుత్వ చర్యల్లో ...

→ ప్రాంతీయ ధరలు, వర్తక తీరుతెన్నులూ నివేదించడం బాధ్యతగా గల సెంట్రల్ మార్కెట్ ఇంటెలిజెన్స్ యూనిట్ [illegible], పథకాలు, బడిదలు, ముప్పులు అల్లా సంస్థ పరి [illegible] గుర్తు తెచ్చి

మహమ్మద్ బిన్ తుగ్లక్

రాజధాని బదిలీ క్రీ.శ. 1326

కారణాలు 1) MBT యువరాజుగా జౌనా ఖాన్ గా ఉన్నప్పుడు దక్షిణ లో దగ్గరి సంబంధం ఏర్పర్చుకోవడం — J.L. Mehta

2) దక్షిణాది లోని బంగా, వెండి, విలువైన రత్నాల మొ॥ సుల్తాన్ కోసం రాబడుదాం

3) బరానీ, ఫెరిష్టా : కేంద్రం లో మధ్య స్థానం లో ఉండటి... కాని

J.L. మెహతా ' దేవగిరి MBT సామ్రాజ్యానికి మధ్య స్థా. లో ఏ మాత్రమూ లేదు. వారణాసి, లాహోర్, దక్షి సుల్తానత్ సరిహద్దుల నుండి అది సమాన దూరం లో లేదు!

~~అయితే~~ ఈ విషయం లో ఢిల్లీ కన్నా దే.గి. మెరుగైనదని గమనించాలి. దక్షిణ ఉ.భా + సుల్తా భావించి ఉంటారు.

4) భద్రత, రక్షణ, ఆర్థిక. ప్రాధా దే.గి కి ఉన్నాయి! Delhi వారి సు.మా కి దగ్గరగా > మంగోలు దాడి కి లోనవా >... కాని దేవ మరింత దూరం + దక్షిణ గేటు

5) ఉత్తర - దక్షి మధ్య ఐక్యతలు సాధించాలని +

6) ప్రాంతీయ రాజ్య వాదులని మొత్తం భా పై కేం.ప్ర. ప్రత్యక్ష అదు...

ప్రయోగం ఫలితాలు — ఇందులో గొప్ప పరిపాలనాశీల + ప్రణాళికా దృష్టి కల్పి

- Delhi →(Road; చెట్లు, postal) Daula + మార్గం లో భవనంతలు నిర్మాణం చేశాడు..

కాని మానవ స్వభావాన్ని సరిగా అంచనా వేయలేక పోయాడు!

- సర్దారులు సామూహికంగా వదిలారు.. వదలని కొందరి బలవంతా చేశాడు!

→ అయితే ఇది సామూహిక వలస కాదు. మొత్తం ప్రజలు కూడా కాలేదు...
ముస్లిం సామాన్యులను వలసకై బలవంత పెట్టలేదు.. బరానీ, బటూటా, ఇసామీలు చెప్పిన సామూహిక వలస గాథలను ఘోర బాధలు ఏ ఆధారాలతో నిరూపించబడలేదు!

• వలస / బదిలీ వేసవి లో జరిగింది.. 1500 km .. వేసవి ఎండ కు
చాలా మంది చనిపోయారు.

→ బలవంతం మీద దక్షిణ వచ్చిన వారు... Delhi లోను తరతరాల అనుబంధాన్ని
తెంచుకోలేక తీవ్ర అసంతృప్తి లో... బెంగ లో

• తన ప్రయోగం విఫలమైందని గ్రహించి ఢిల్లీ కు తిరిగి వలసకై ఆదేశం!

"Daulatabad was the monument of misdirected energy"
— లేన్ పూల్

" ~~అపసవ్యదిశానిర్దేశకమైన~~ శక్తి కి స్మారకచిహ్నం దౌలతాబాద్ "

ప్రయోగ ప్రభావం

1) తాత్కాలికం గా ఢిల్లీ శోభ, ప్రతిష్ఠ తగ్గాయి.. తదుపరి ప్రభా

2) ముస్లిం ~~తిరిగి~~ వలసకై ఆదేశం > దక్షి లో శక్తివంతమైన ముస్లిం తయారవ్వాలి
> తద్వారా దక్షి బలమైన పాలనా నియంత్రణ.... కాని బలవంతం వలస
> ~~అప్పటివరకు~~ వీరు సుల్తా పై ద్వేషం, అసంతృప్తి > రాజ్యవ్యవ సుల్తా కు విధేయతగా.. నమ్మకంగా తోడ్పడలేదు > పాలన దెబ్బతిని సుల్తానేట్ వారందా.. గౌరవ కోల్పోయారు.

3) ప్రజల్లో తనపట్ల గౌరవ కోల్పు.. సుల్తాన్ కు వ్యక్తిగతంగా తీరని నష్టం.. తిరిగి వారి నమ్మక మళ్ళెప్పుడూ పొందలేకపోయాడు

4) దీర్ఘకాలం తర్వాతి ప్రభా

• దక్షి తీవ్ర సాంస్కృతి మార్పులు దౌల.బా. నుంచి ముల్తా, బెం, Guja లకి పండి_మార్పి, కళలు, వర్తక, adm, సేవల వలస

• బహమని రాజ్య స్థాపన --- జఫర్ ఖాన్

దౌ. బా. కు నలువైపులా ముస్లింసమాజ' ఇది ఉత్త. దక్షి భూమి తో కలిపేందుకు తోడ్పడ్డాయని
— నిజామి

• బహమనీ రాజ్య విస్తరణని అడ్డుకు... విజయనగర రాజ్య స్థాపన

టోకెన్ కరెన్సీ విడుదల (క్రీ.శ. 1330-32)

కారణాలు: 1) ఖజానా - ఆర్థిక ఇబ్బందులు

2) ఖిలాఫత్తు - దిగ్విజయాల కోసం / లేదా పన్నులు పెంచుకునేందుకు
+
పరిపాలనా సంస్థ " }

3) J.L. Mehtha - వెండి కొరత

4) చైనా మంగోలు రాజు కుబ్లయ్‌ఖాన్ - 13th Cen చివరి సంవత్సరం
పేపర్ కరెన్సీ - విజయం

పర్షియా - గై ఖాటో - 13th Cen - ఇలాంటి ప్రయోగమే విఫలం

5) MBT కి స్వభావంగా కొత్త ప్రయోగాలపై ప్రేమ

• అన్ని వ్యవహారాలు/లావాదేవీల్లో రాగి టో.క. ని బంగారు, వెండి నాణేల మాదిరిగానే లీగల్ టెండర్ గా అంగీకరించాలని ఆదేశించాడు...

లోపాలు

1) రా. టో. క. రాజ్య గుత్తా. చేయలేదు.. ప్రతి కాపర్‌స్మిత్ ఇళ్లో టో ముద్రణాలు ఆరంభించింది.

2) మోసం / నకిలీ నాణాలను గుర్తించేందుకు ప్రత్యేక వ్యవస్థ పెట్టలేదు చైనా లా పే.క. ని అనుకరించకుండా చర్యలు తీసుకున్నారు కాని MBT...

3) వ్యా., సా. ప్రజ ని టో.క. ఆమోదించేలా చేయడం చాలా కష్టం... వాళ్లకి బంగారం బహుమతి రాగి కాదే! అందువల్ల సుల్తాన్ తన కాలానికి చాలా ముందున్నాడు, తన ప్రజల ఆలోచనా స్థాయిని చేరుకోలేకపోయాడు...

→ ఈ లోపాల వల్ల పెద్దమొత్తంలో నకిలీ నాణేలు చెలామణీ లోకి వచ్చాయి.. దేశ ఆర్థిక స్థిర గొడ్డలి పెట్టు...

- సైన్య భూ.స. నకిలీ నాణే చెల్లి
- ఆరు. బా. నకిలీ నాణే చెల్లింపు లోపమున్నాయి కొనుగోలు
- దేశీయ, విదేశీయ వర్తకం అస్తవ్యస్తం..
- గ్రామ పెద్దలు, భూస్వామ్ బాగా ధనవంతులు

రాజ్యం బీదదయ్యింది! 'ఇంత తీవ్రమైన సుంక ఇంత దారుణంగా వసూలు చేయడం చరిత్రలో ఇదివరకు లేదు'

— కెంజెన్లు ఆధ్యాత్మ పల్లా టా.క. వెళ్ళి తీసుకున్నా
— టా. నాణే బదులుగా బం, వెం నాణే ఇస్తాను ప్రమాణం
— ఫలితంగా ఖజానా అంతా ఖాళీ అయింది... లేకుండా, రాజుల లాభాలు బయటిస్తే పోయాయి!

సైనిక సంఘటనలు

MBT లేని సామ్రాజ్యవాది... విశ్వవిజేత కావాలనే ఆకాంక్ష
ఖొరసాన్ దండయాత్ర (క్రీ.శ. 1332 – 1333)

- ఖొరసాన పర్షియా రాజ్యం లో ఒక ప్రాంతం. పర్షియా సైనరాజు అబూసయీద్ [illegible] ట్రాన్సోక్సియానా టార్మాషిరీన + ఈజిప్ట్ రాజు + MBT దాడి చేద్దామని త్రైపాక్షిక ఒప్పందం...
- MBT 'ఖొ.సై' ఇది MBT సిద్ధ సై + గవర్నర్ దళాలకంటే అధికమైంది
- భారతదేశం లో సుల్తాన్ ఢిల్లీ సుల్తాన్ లేని తరువాత లో విదేశీ దండయాత్ర ఇంతగా ఆలోచనలు!
- భౌగోళిక, రవాణా, సరఫరా సమస్యల గురించి ఆలోచన లేదు! అంత సైన్యం హిందూకుష్ దాటడం.. ఏ మార్గం వారికి ఆహారం...? సైన్యం
- మధ్యలో Afghan స్వతంత్ర రాజ్యాలుగా ఉంది దాని దాటలేదు..
- పర్షి, ఈజి, ట్రాన్స మధ్య పొత్తు, రాజీ. పరస్పర ప్రేమించుకుని మార్గాలు త్రై.ఒ. విచ్ఛిన్నం... MBT ఖొరసాన్ దాడి విరమించాడు..

*--- ఇలా వీర లో రాజుల దూరదృష్టి లోపాన్ని చూడాలి!

- భారీ 'ఖు.సై' కి ఏడాదిపాటు జీతాలే పోషణ > ఖజానా భారం
- 'ఖు.సై' రద్దు > కిరాతంగా నిరుద్యో > దోపిడీలకి పాల్పు > ప్రజకి సుల్తానకి తల్నొప్పి!

కారాచల్ దండయాత్ర

- బరానీ రచనల వల్ల తెలుస్తుంది..
- ఖొరసాన దాడిలో అంతర్భాగం
- కార ఇం-చై మధ్య బహుశా కుమవన-గర్హ్వాల ప్రాంతం
- సుల్తాన అధి -- ధిల్లీ.. తెగలకి నిలయంగా... వారిని తన ప్రత్యక్ష నియమం లోకి తేవాలని.. ఆశయం మంచిదే!
- MBT సైన్యం తొలుత విజయాలు సాధించింది ... కాని వెంటనే వర్షాలు మొదలై..... MBT సేనలు నష్టపోయి కొండలవారు దోపిడీ -- బరని ప్రకారం కేవలం 10 మంది సైనికులే ఢిల్లీ చేరారు... విషయం చెప్పడానికి ... ఉద్దేశ ఆశయం మంచిదే అయినా రుతువు ఎంపిక లో తప్పు నిర్ణయం! / సరైన వ్యూహం చూపలేదు!